Fahri Erdinç

Kore Nire

Roman

Yordam Kitap

Fahri Erdinç • Kore Nire

YORDAM KİTAP

Eserin önceki basımı:
1966, Narodna Prosveta Yayınevi, Sofya.

Yordam Kitap'ta
Fahri Erdinç Eserleri

Acı Lokma (roman, 2006)

Kalkın Nâzım'a Gidelim (anı, 2006)

Alinin Biri (roman, 2007)

Kardeş Evi (roman, 2007)

Destur Ya Sefalet (öykü, 2008)

KORE NİRE

Fahri Erdinç

Yordam Kitap: 211 • **Kore Nire** • Fahri Erdinç • ISBN-978-605-4836-61-1
Düzeltme: Ekin Öztürk-Tuğçe Turcan • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Nisan 2014
© Yordanka Erdinç; © Yordam Kitap, 2008

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 **Faks:** 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap. com • **E:** info@yordamkitap. com
www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
TEL: 0212 5650122 - 0212 5650255

KORE
NİRE

Fahri Erdinç

1917'de (1 Ocak) Akhisar'da doğdu. Babası, Ankara kökenli Çandıroğulları ailesinden, öğretmen Halil Yaşar'dı. Annesi, Erdinç'i dünyaya getirdikten bir yıl sonra veremden öldü. Sonradan, bu kaybın, anasızlığın bilincine varmak, üvey analı kalabalık bir aile ortamında büyümek, çocukluk uykularının çoğunu alan tütüncülük çilesi ve giderek bir yıl da tenekeci çıraklığı, ilkokul öğrencisi Erdinç'i vaktinden önce olgunlaştırdı ve yaşamı daha yakından tanımasına yol açtı.

1930'da Balıkesir Öğretmen Okuluna girdi. 1936-37 ders yılında Afyon'un Sandıklı ilçesinin Ürküt köyünde öğretmenliğe başladı. Buradaki üç çalışma yılı, mesleksel uğraşların dışında, köyü kasıp kavuran bir gerici hocayla savaşım içinde geçti.

Erdinç, 1938-39 ders yılında baba mesleğini bırakarak, sınavını kazandığı Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nde öğrenci oldu. Bu bölümde öğretim üyesi olan Sabahattin Ali ile tanıştı. Aynı yıl yazmaya başladığı ilk öykülerinde, onun öğütlerinden çok yararlandı.

Erdinç, Konservatuvardaki katı yönetime ve bazı ayrıcalıklara itirazları yüzünden, biraz da geçim sıkıntılarının zorlamasıyla, öğrenimini bırakmak zorunda kaldı. Yeniden mesleğine döndü. Ama arada yedek subaylığını yaptıktan sonra, 1943'te mesleğinden tamamen ayrıldı. Bir süre yapı yerlerinde (taşeron kâtibi ve puvantör olarak) çalıştı.

Böylece, daha ilk yazı denemelerinde toplumun tabanındaki insanların yazgısını konu edinen Erdinç, onları köyde, kışlada ve kentte, iş yaşamında yakından tanımış oluyor, gözlem ve izlenimlerini arttırıyordu.

1946'da Ankara'da bir yapı yerinden, sınavını kazandığı devlet radyosuna geçti. Temsil kolunda üç yıl çalıştı. Bu arada *Şen Olasın Halep Şehri* (İstanbul-1945) adlı şiir kitabından sonra Ankara'da "Seçilmiş Hikâyeler Dergisi" (1948, sayı 8) onun öyküleriyle özel sayı çıkardı.

Başkentte ilerici sanatçıların çevresinde görünmesiyle, bazı dergilerde yayınladığı öyküleriyle zamanın tutucu-gerici çevrelerinin dikkatini çeken Erdinç, 1947'de kendisini devlet başkanına dille hakaret etmiş durumuna düşüren bir çatışma yüzünden tutuklandı ve aklanmayla sonuçlanan yargılaması boyunca (birkaç ay) cezaevinde kaldı. Ankara cezaevinde yazgılarını konu edindiği insanların kimilerini daha yakından tanıma fırsatını buldu. Bazı komünistlerle de ilkönce burada ilişki kurdu.

Cezaevinden çıktıktan sonra da Erdinç dirlik bulamadı. Uyumsuz bir aile yaşamı da bunalımını arttırıyordu. Bu bunaltılar içinde bocalarken, 1948'de çok sevdiği Sabahattin Ali'nin Bulgaristan sınırında öldürülmesi Erdinç'i büyük acılara boğdu. Bu acı olay bir yandan da onu esinledi. Kısa bir süre sonra, 1949 Eylül'ünde, Erdinç, iki arkadaşıyla (Ziya Yamaç ve Tuğrul Deliorman) birlikte, gizlice Bulgaristan'a geçti.

Bulgaristan'da Erdinç ve arkadaşlarına politik göçmen olarak sığınma hakkı verildi (1949 Ekim). Böylece, onun, yurt dışında ölümüne kadar sürecek olan göçmenlik dönemi başladı.

Erdinç, dil öğrendiği sürece "Jdanov, 9" üniversal mağazasında veznedar olarak çalıştı (1950-51). Bir yandan Marksist derneğe ve bir yıllık parti gece okuluna devam etti. Türkçe popüler-politik yayımlar redaktörü olarak BKP Yayınevi'nde (1953-58) görev aldı.

1957'de illegal Türkiye Komünist Partisi'nin "Dış-Büro"suyla ilişki kurabildi. Partide aktif çalışmaya katılmak üzere 1958 Mart'ında Bulgaristan'dan ayrıldı. 20 Mart 1958'de TKP üyeliğine alındı.

Böylece başlayan yurtdışı illegal parti çalışması 13 yıl sürdü. 1969'da bir kalp krizi geçiren Erdinç, aktif faaliyetlerden çekilme zorunluğuyla, 1971 yılı başında yeniden Bulgaristan'a dönüp yerleşti. Parti çalışmasına katkısını buradan sürdürmeye başladı.

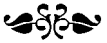
Erdinç, yazınsal çalışmasına yetecek ölçüde Bulgarca, pratik olarak da Almanca ve Rusça öğrendi. 1965'te Bulgaristan vatandaşı, 1973'te Bulgaristan Yazarlar Birliği üyesi oldu.

Yurt dışına çıkışından 1969'a kadar, yapıtları kendi ülkesinde okura ulaşamadı. 1970'li yıllarda Türkiye'deki dergilerin şiir ve öykülerine yer vermesiyle yeniden okur önüne çıktı. Bu yıllardan ölümüne değin kimi yapıtları kitap olarak da yayınlanma fırsatı buldu. Ama bu girişimler süreklilik göstermediği gibi, son yirmi yılda yine kesintiye uğradı.

Fahri Erdinç, 1986'da (11 Kasım) Sofya'da öldü.

Başlıca yapıtları: *Şen Olasın Halep Şehri* (şiir, 1945), *İşte Böyle* (şiir, 1956), *Akrepler* (öykü, 1952), *Âsi* (öykü, 1955), *Memleketimi Anlatıyorum* (öykü, 1960), *Diriler Mezarlığı* (öykü, 1964), *Canlı Barikat* (öykü, 1973), *Alinin Biri* (roman, 1958), *Acı Lokma* (roman, 1961), *Kore Nire* (roman, 1966), *Kardeş Evi* (roman, 1979), *Göç* (piyes, 1952), *Türkiye'de Çocuklar* (inceleme, 1951), *Kalkın Nâzım'a Gidelim* (anı, 1987).

Yazgı Adamı Fahri Erdinç

Kemal Özer

Fahri Erdinç, 1940'lı yıllarda yayınladığı öykülerle dikkat çeken bir yazar olarak edebiyat dünyasına giriyor. 1940 Kuşağı diye anılan toplumcu yazarların arasında şiir ve öyküleriyle yer almaktadır. 1945'te bir şiir kitabı yayınlamış, öyküleri dönemin önemli dergilerinde üst üste çıktıktan sonra, *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi* 1948'te bir sayısını ona ayırmıştır. Bu ayrıntılar, kuşkusuz yazarlık yolunda onun yazgısına bir başlangıç oluşturuyor. Ama yazgısıyla konuşulacak olması, bu başlangıçtan çok, 1949'da gizlice yurt dışına çıkması ve Bulgaristan'a siyasal göçmen olarak sığınmasından sonra gündeme gelecektir.

1950'lerin başında, Fahri Erdinç bir yazgı adamı kimliğine doğru, önce yaptığı seçimle, sonra içine girdiği ve kendini yeniden kurgulayacağı zorlu koşullarla yönelmiş olur. Göğüslediği zorlukların başında, sosyalizmin kurulmakta olduğu bir ülkenin, İkinci Dünya Savaşı ardından bütün dünyaya dayatılan Soğuk Savaş yıllarında yaşadığı ortam ve bu ortamın getirdikleri bulunmaktadır. Kendi deyişiyle söylersek, siyasal ve düşünsel bakımdan kendini söküp yeniden kurması gerekecektir. Yazarlık bakımından da, ana dilinin doğal ortamından ve ülkesindeki okura seslenme olanağından uzak kalmayı göze alacaktır. Her iki bakımdan, yaptığı seçim onu ya direnmeye, ya da altından kalkamayacağı bir sona götürecektir.

Fahri Erdinç, içine girdiği koşulları direnerek aşar. Siyasal ve düşünsel bir kimlik edinerek, yine kendi deyişiyle, "parti"sini bulur. Siyasal kimliğiyle örgütlü bir çalışma içinde yer alır ve üstlendiği görevleri yıllarca yerine getirir. Yazar kimliğini de, ana dil ortamından uzak düşmenin yenikliğini ve okura ulaşma yoksunluğunu aşarak sürdürür. Yazdığı ve yayınladığı kitaplar, yıllar sonra kendi ülkesinde de okur önüne çıkabildiği zaman, ülkeden ayrılmadan önce yazdıklarında dikkat çeken dil ve anlatım özelliklerini koruduğunu, hatta onları daha da geliştirdiğini gösterecektir. Ülkesinin yaşadıklarına ilgisini hiçbir zaman aksatmamış, ülkesinin insanlarına seslenmekten de bir an bile geri durmamıştır.

1950'lerin Türkiye'sinde ise, Soğuk Savaş koşulları ülkenin sanat yaşamında yön verici olmaktadır. Nâzım Hikmet'in şiirleri okurdan uzak tutulduğu gibi, 40 Kuşağı'nın toplumcu yazar ve ozanları çeşitli baskılar altında kendilerini geliştirme olanağından yoksun kalırlar. Fahri Erdinç, bu yılların özellikle Adnan Özyalçıner, Erdal Öz, Onat Kutlar gibi öykü sanatına yeni bir soluk getirecek genç yazarları arasında, yurt dışına çıkmadan yazdığı öykülerle, *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*'nin özel sayısıyla ilgi çekmekte, ama yeni yapıtlarıyla onlara ulaşmaktan yoksun bulunmaktadır.

Fahri Erdinç'in yazgısı ve yapıtları, ülkesinde yeniden bilinir duruma ancak 1969'da gelir. Aynı zamanda yayıncılık da yapan yazar Yusuf Ziya Bahadınlı, onun *Diriler Mezarlığı* adlı öykü kitabını yayınlama cesaretini gösterip bu konuda ilk adımı atmış, bilinmezlik perdesini aralamıştır. Değişen koşullar, 1970'lerde Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkileri etkilemiş, özellikle yazarların gidiş gelişlerine olanak hazırladığı için, öncelikle aynı kuşaktan olanların Fahri Erdinç'le görüşmesi, sonra da onların yaptığı yayınlar ve yarattığı fırsatlarla edebiyat dünyasında adının yeniden duyulması sağlanmıştır. Şiir ve öykülerinden örnekler dergilerde yer bulmaya başlamış, yapılan söyleşiler ve

özel sayı ya da özel bölümler, Türkiye'deki okura doğrudan seslenme fırsatını ona vermiştir. Öykü ve romanlarının kitap olarak basılınası da, sonraki yıllarda bu ilk yayınları izleyecektir.

1950'lerde onu sınırlı da olsa okuyan ve tanıyan genç yazarlar, 1970'li yıllarda kendisiyle tanıştıktan sonra, hem yapıtlarından hem yazgısından etkilendiler. Bu etkiyi yaşayanlardan biri olarak, onun siyasal ve sanatsal yazgısını bir iç hesaplaşmaya yol açacak nitelikte görmüştüm. Onda beni etkileyen, en başta, gösterdiği çok yönlü dirençti. Bir yazımda bunu şöyle dile getirmiştim: "Erdinç'in serüveninde, özelden genele yükselen önemli bir nokta bu. Siyasal göçmenlik, insana zamanla başa çıkılmaz gelecek tüm kolaya yöneltici, kol kanat indirici, değer öğütücü koşulları içermesine karşın, onun bu koşullara övülesi bir dirençle karşı koyduğunu görüyoruz. Olumsuzu olumluya dönüştüren bu büyük direnç, Erdinç'in kişi olarak kendini bir makine gibi söküp tepeden tırnağa yeniden kurmasıyla sonuçlanırken, yazar olarak da, dilini, benliğini, ülkesiyle bağını titizlikle korumayı başarıp en büyük engeli aştıktan, okursuz kalmayı bunca yıl göğüsledikten sonra bugün bizlere sunduğu ürünleri veriyor."

Kendisini yakından tanımakla, bu direnci çok daha kapsamlı kavrayıp, Erdinç'in kişiliği ve yapıtları gün ışığına kavuşursa, başka insanların da bu direnç karşısında uyarılacaklarına, giderek uyarılmaları gerektiğine inandım. Benimle aynı heyecanı paylaşan yazar ve yayıncı arkadaşlarla birlikte, onun ülkemizde tüm yapıtlarıyla okur önüne çıkması için çalışmalar yapmayı üstlendik. Bir yere kadar da başarılı olundu. Ama bir dizi durumunda eksiksiz yayınlanması ne yazık ki kesintiye uğradı. Büyük bir sabırla ve heyecanla beklediği toplu basımı kendisi göremediği gibi, ölümünden sonra yayınlanabilen birkaç kitabının sevincini de yaşayamadı.

Bugün, ölümünden tam 20 yıl sonra, kitaplarının yayınına yeniden başlarken, onu okur önüne çıkarmanın anlamı ve gerekliliği değişmiş değil. Geçen sürenin getirdikleri, hatta bunu

daha da arttırmış oldu. Salt biz bu çabaya katkı sağlamaya çalışanlar açısından değil, 1980 sonrası edebiyat dünyamızın içine sokulduğu yeni koşulları aşma doğrultusunda örneklik edebileceği için de.*

Acı Lokma, Fahri Erdinç'in ölümünden önce ülkesinde basıldığını, okura ulaştığını gördüğü romanlarından biri. Yaşamöyküsel roman türünün içtenlikle yazılmış, başarılı örneklerinden. Yazgı adamı kimliğine onu taşıyan bir yaşamı, doğumundan yurt dışına çıkışına kadarki 30 yıllık ilk dilimi içinde sergiliyor. Ama bunu yaparken, yalnızca bir Ege kasabasının yaşam koşulları özelinde bir aileyi anlatmakla yetinmiyor, Kurtuluş Savaşı'ndan cumhuriyetin kuruluş yıllarına geçerken oluşan siyasal ve toplumsal yapıyı da eleştirel olarak ele alıyor. Böylelikle kullanılan duyarlı dilin, ayrıntıları canlandırmadaki kıvrak anlatımın, çizilen canlı insan portrelerinin, betimlenen yaşam görünümlerinin, akıcı roman kurgusunun ötesinde, toplumsal işlevini etkili bir biçimde yerine getiren toplumcu bir sanat anlayışının da en iyi örneklerinden biri oluyor.

Eylül 2006, İstanbul

---

* Danışmanımız ve edebiyat editörümüz Kemal Özer, kısaltarak yayınladığımız bu sunuş yazısını, yakın dostu Fahri Erdinç'in eserlerinin yeniden okurla buluşmasının heyecanıyla, Eylül 2006'da kaleme almıştı ve ilk olarak *Acı Lokma*'nın başında yer aldı. Fahri Erdinç'in peş peşe yayınlanan kitaplarının editörlüğünü de yine Kemal Özer üstlendi; gerek gördükçe başlarına sunuşlar yazarak. Kemal Özer'in yokluğunda yayına hazırlanan bu ilk Fahri Erdinç kitabını da yine onun sunuşuyla yayınlamak istedik. *-Yordam Kitap*

BİRKAÇ SÖZ

On sekizinci yüzyılda Amerikan Cumhuriyetinin doğuşuyla sonuçlanan milli bağımsızlık savaşını Lenin şu sözlerle değerlendirir: "En yeni, uygar Amerika'nın tarihi, soygun ve yağma harplerinin alabildiğine bolluğu içinde gayet ender rastlanan o gerçekten kurtuluşçu ve gerçekten devrimci büyük savaşlardan biriyle başlamıştır."

İki yüz yıl önce, Kuzey Amerika Cumhuriyetinin doğumunu ilan eden Bağımsızlık Deklarasyonu'nda İngiliz sömürgeciliği şu sözlerle suçlanıyordu: "O (İngiliz Kralı III. Jorc) halkımızı mahvetmek için Amerika'ya devşirme lejyonlar gönderdi. Denizlerimize yerleşti. Sahillerimizi hallaç pamuğu gibi attı. Şehirlerimizi yaktı. Nice insanlarımızı hayatlarından etti... Amerika'ya ölüm saçmak için, eşi-emsali en vahşi barbarlık devrinde bile görülmemiş bir gaddarlık ve kahpelikle giriştiği yakıp yıkma ve işkenceler için, yerine göre yabancı devşirme sürüleriyle de üzerimize çullandı..."

İşte o zaman bu Bağımsızlık Deklarasyonu'nu yazanların, sömürgeciliği böylesine haklı olarak suçlıyanların daha sonraki kuşakları, Amerikan tarihinin tekerleğini milli kurtuluşçuluk yolundan çevirip, aktif bir emperyalist politikaya doğru yönelttiler. Önce Küba'ya ve Filipinler'e el attılar. Daha sonra ve hele çağımızda bu politikayı, bir Kore'de, bir Dominik'te ve nihayet bir Viyetnam'da yeni-sömürgeci metodlariyle sinsi müdahaleler-

den milli kurtuluş hareketlerine karşı bir taraf olarak açık saldırılara ve en gaddar bir sömürge harbine kadar vardırdılar.

Yani iki yüz yıl önce İngiliz sömürgeciliğinden yakınan Amerikan Bağımsızlık Deklarasyonu'ndaki sözlerin ve suçlamaların aynısiyle, bugün, doğrudan doğruya Amerikan emperyalizminin müdahale saldırısına uğrıyan nice halklar, en başta Viyetnam halkı ve dünyada bağımsızlıktan, milli kurtuluştan, demokrasiden ve barıştan yana olan kamuoyu Amerikan emperyalizmini suçlamaktadır.

İki yüz yıl evvel Kuzey Amerika'yı, İngiliz sömürgecilerinin donanması ve çoğu Almanlar olmak üzere devşirme lejyonları sarmış, yakıp yıkmıştı. Bugün ise, aynı Amerika'nın çağdaş gerici yöneticileri VII. Amerikan Filosu ile sardıkları Viyetnam'a ateş yağdırıyor ve aynı Birleşik Amerika'nın kendi deniz piyadelerinden başka, Seato ortaklarından, devşirdiği kuvvetler de Viyetnam toprağına ölüm saçıyor. Nato ortakları da bu barbarlığı destekliyor.

Onlar aynı ateş ve ölümü, bundan 15 yıl önce Kore toprağına da yağdırmışlardı. Ve o zaman Birleşmiş Milletler'de emperyalizmin yararına olan kuvvet dengesinden faydalanan Birleşik Amerika'nın, bu milletlerarası teşkilatın bayrağı altında ve bu teşkilatın amaçları dışında bir Kore seferi için devşirdiği saldırgan kuvvetler arasında bir de Türk Tugayı vardı.

1950'de Türkiye'de henüz iktidara gelmiş olan Demokrat Parti yönetimi, bu maceraya katılmayı, Nato'ya girmek için, Amerika'dan askerî ve mali yardım sızdırmak için, kendi liberal ekonomi sistemini uygulamak üzere kesesi dolgun bir patrona sırtını dayamak ve anti-Sovyet politikasını yürütmek için göze aldı. Bu yolda Türkiye'yi bağımsızlığından etti. Ve Türk halkını üç yıl boyunca (1950-53) Kore Harbinde ölü, yaralı ve kayıp olarak 19 bin evladından etti.

Bu ilk ve büyük suçu işliyen Bayar-Menderes yönetimi, bu yoldaki ihanetlerini, dış politikada olduğu gibi, memleketin bü-

tün iç yaşantısında da sürdürerek meşruiyetini yitirdikçe yitirdi ve nihayet memleketi bir iç harbe sürüklemesine ramak kalmışken, 1960 yılı Nisan ve Mayıs'ında, kabaran milli hoşnutsuzluğun ifadesi olan gençlik gösterileri ve 27 Mayıs askerî hükümet devirmesi ile düşürüldü.

B. Amerika, bugün, Viyetnam saldırganlığına can ve kan vererek katılması için, Nato ortağı Türkiye'nin de desteğini aramaktadır. Bu, Türkiye'yi Kore macerasının ikincisine sürükliyebilecek olan büyük bir tehlikedir. Bu tehlike, benim 1960 yılı olaylarından hareketle, o zamanki yönetimin ilk ve büyük suçu olarak Kore saldırısına katılmanın nedenlerini ve bu maceraya karşı halkımız arasında ve orduda, örgütlü olan ve olmıyan direnişi konu edindiğim bu romanımı daha aktüel hale getiriyor. Ben, okuyucularıma, kendi anti-emperyalist milli kurtuluş mücadelesiyle Doğu'nun mazlum milletlerine örnek olan Türkiye'nin, Kore kurtuluşçularının da yanıbaşında olması gerekirken, nasıl olup da onların karşısına konduğunu, böyle haksız bir harbe katılmanın acı sonuçlarını da göstererek anlatmaya çalışıyorum. Böylelikle, o zaman yurdumuzdan 15 bin kilometre uzakta, "komünist saldırısına karşı vatanı savunmaya gidiyoruz" diyenlerin maskesini düşürmeğe, "köyde sıtmadan ölmektense, Kore'ye gidip Amerikalı hesabına harbederek şehit düşmek yeğdir" demagojisiyle alfabesiz yığınların temiz din duygularını da sömürenlerin içyüzünü ortaya koymağa çalışıyorum. Bunu bir yurtseverlik ödevi, insanı, hayatı, barışı savunma ödevi sayıyorum. Çünkü Türkiye'yi bugün de aynı demagojik zihniyet, aynı tehlike kemiriyor. Ve bugün Amerika Başkanı Conson, "Barutun icadından sonra, en büyük tehlike, milli kurtuluş hareketleridir" diyebiliyor. Türkiyemde de, Amerika için, Amerikan halkı için en büyük bahtsızlık olan bu zihniyeti destekliyen sesler bulunabiliyor, işte bu seslere karşı, romanının sesini şöyle özetliyebilirim: "Hayır. Davalarımızı çözmek için, elimizde silahtan evvel, ağzımızda dil var. Bu dili kullanalım!"

Bu bakımdan, bu romanıma, Bayar-Menderes yönetiminden, Yassıada gündemine alınmamış baş suçun hesabını soran bir rapor da denebilir.

Bu raporun kendi açıma göre değerlendirdiğim faktolojik materyalini toplamak için, o yılların olaylarını, özellikle Kore Harbini yansıtan birçok kitap ve gazeteden kaynak olarak yararlandım. Bunlar arasında, Kore Türk Tugayı Komutanı ile 241. Alay Komutanının Kore anılarını anlattıkları ve gerçekte kendilerini temize çıkarmak için yayınladıkları -yükte ağır- kitapları var. Ayrıca, Sovyet ve Bulgar yazarlarının Kore hakkındaki gezi notlarının ve bazı Kore yazarlarından Rusçaya ve Bulgarcaya çevrilmiş olan eserlerin de, Kore'yi -gidip görmemiş olsam bile- her bakımdan belirli ölçüde tanımama çok yardım ettiğini belirtmek yerinde olur.

Bu romanımı, itham ettiğim yönetimi alaşağı etme mücadelesini veren yurtsever gençliğimize, 27 Mayıs'ı millet adına gerçekleştiren ordu mensuplarına ve bu savaşların en etkili silahı olan sağduyu kalemini şerefle kullanmış, fedakârca direnmiş ve direnmekte olan gazetecilerimize adamayı bir borç bilirim.

Bir de, hepsinin izniyle, romanımı bir kişiye daha adıyorum. Bu kişi romanımda ağlıyan Koreli bebektir. Bu kişi benim başkahramanımdır. Halkçı Kore'nin Keson şehrindeki Yetimler Evi'nde büyümektedir. Evet, romanımı bir de ona adıyorum.

F.E.
Aralık 1965

"5-5-5 K."

Ankara'da sıkıyönetim ilk günlerini yaşıyordu. 28 Nisan'da İstanbul'da ve 29 Nisan'da Ankara'da, özgür düşünceye karşı silah çekerek yurtsever gençlerin kanına girenler de son günlerini...

Başkentin giriş ve çıkış yollarını, önemli kavşakları ve meydanları, Hazır Kuvvet Ekipleri'nin atlı ve motorlu polisleri tutmuş. Bu polis kuvvetlerine Garnizon'un zırhlı birlikleri ve süvari grupları eklenmiş. Üniversite, Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri dolayları kordon altında. Harp Okulu yolunda inzibat devriyeleri...

Gizli sivil ajanlar herkesi ve her şeyi gözaltına almış. Uçan kuştan, esen yelden bile kuşkuları var. Sokağa çıkma yasağı hemen hemen karanlıkla beraber başlıyor. Gündüzün iki kişiden fazlası bir araya gelemiyor. Posta-telgrafta el altından sansür. Telefonlarda iki uçta konuşanlarınkinden başka, bir de gizli polisin kulağı var.

Ama bu korkular, bu kuşkular ortamında, bütün yasakları kuş kanadiyle aşan, her kapıyı çalan, her pencereden giren ve her bacadan inen bir de cesur parola var: "5-5-5 K!"

Bu parola, sıkıyönetim yasaklarını iplemeden, ulusun en genç ve dinç güçlerini, kanun üstüne çıkan bir zorbalık yönetiminden hesap sormak üzere, yeni bir gösteriye çağırıyordu: 1960 yılının beşinci ay'ı, diyordu. Ve Mayıs'ın beşinci günü, diyordu. Ve Mayıs ayının beşinci günü saat beşte, diyordu. Toplantı yeri Kızılay Kavşağı, diyordu.

Ve işte bu parolanın çağrısına "Başüstüne!" diyenler, 1960 yılı Mayıs ayının beşinci günü ve saat beşte Kızılay Kavşağına koşup geldiler. Yasakları aşmayı göze alan binlerce genci, polis kordonları, zırhlı araba barikatları da durduramadı. Bir ara, Kızılay Kavşağının havasında yılan ıslığı gibi bir ses dolaştı. Cop kütlemelerini, kırbaç şaklamalarını, tank paleti, süvari kılıcı ve atnalı şakırtılarını birleştirerek ıslıklaşan bu seste bir buyruk ve bir haber vardı: "Savulun!.. Geliyor!.."

Gelen koca bir Buik arabası. İçindeki de Başbakan. Arabada değil de, makam odasındaki koltuğunda oturur gibi kasılmış. Başını hafifçe sol omzuna yatırarak gerdan kırmış. Yan camdan, sadece gözlerinin kıpırtısıyle iki yana bakıyor. Sağlı-sollu kaldırımlarda da asfalta kadar taşan askerli, polisli ve sivilli çok olağanüstü bir kalabalık. Bu insanlar, kavaklarla, top akasyalarla, elektrik ve telefon direkleriyle beraber geriye doğru devrile devrile geçiyorlar. Arabanın içinden bakan gözler buğulu. Araba sanki Ankara'da Atatürk Bulvarından değil, Aydın'da Çakırbeyli'nin Kodallı çiftliğinde başağa kalkmış arpa tarlaları arasından geçiyor. Ve sayın bay, sadece kuşağa kadar eğilen kâhyalarını görüyor; kasketlerini arkadan kavrayıp alınlarına doğru sıyırarak kendisini selamlıyan ırgatlarını görüyor.

Arabanın önündeki Hükümet Başkanı forsu hız yelinde kıpır kıpır. Korna bağırıyor:

"Savulun, geliyor!"

Arabayı forsundan ve kırmızı plakasından tanıyanlar duruyor ve hemen gözlerini camlara dikiyorlar. Ve bu bakışlar, kurşun geçmez camları delip delip içeri giriyor. Bulvarın başlangıcında, çizide bir pulluk demir kadar yırtıcı bir hışımla asfaltta kayan araba, Kızılay Kavşağına yaklaştıkça ağırlaşıyor. Asfaltta kavşağa doğru yol keçesi gibi dürülen, dürüldükçe de kabaran, derinleşen, yoğunlaşan kalabalığın orta yerinde, artık şoförün fren yapmasına hacet kalmadan da araba duruyor. Fors, kıpırtısını yitirip çubuğuna yapışıyor. Artık dört yandan görünebilen,

arabanın sadece yalabık sırtı. Ve camlarda gözler. Erkek, dişi, yaşlı, genç, çocuk gözler. Camlarda hiçbir boş yer bırakmıyan bu gözler, öfkenin bileytaşı kadar katı, kuru. Gözbebekleri iğne ucu kadar sivri. Ve bütün gözlerde bir sorgu:

"Ne yüzle geliyorsun?"

Sayın bay oralı değil. O, savulun demeye geliyor. Şimdi nerdeyse şoförü dolaşıp kapıyı açacak. Koruyucuları el verip sayın bayı indirecekler. Bir alkıştır kopacak. Yaşa Menderes, diyecekler. Varol ikinci Fatih, diyecekler. Omuzlamaya girişecekler. Kimi eline sarılacak, kimi ayaklarına kapanacak öpmek için. Kimi onu peygamber gördüğü dün geceki rüyasını anlatmak için izin istiyecek. Ve sayın bay, dudağından hiç eksik etmediği o damga pulu gülücüğü ile gülümsiyerek, elini Hitler düzeyine kadar kaldıracak. Ve şöyle bir savulun işareti yapması yetip artacak. Yani ne tatlı dille "Çocuklar, yine mi yaramazlık, hadi çabuk okullarınıza gidin bakayım," demesi gerekecek, ne de dilini diken ederek "Yooo, muhaliflerin aklına uyup da boyunuzdan büyük işlere karışmayın. Yoksa, hepinizi kulaklarınızdan duvara çivilerim!" diye azarlaması. Öyle ya, sevgiden tapılıyorsa kendisine, sevgi dili ile konuşacaktı. Korkudan tapılıyorsa, gözdağı diliyle. Sayın bay, kendini sevdiren bir albeniye sahip olduğuna da inanıyor, korkutan bir otorite olduğuna da güveniyordu.

İşte bu inan ve güvenle, arabanın içinde inmeye hazırlanırken, etli parmaklarını briyantinli saçlarından geçirdi. O gülücüğünü, dudaklarının iki ucu ensesinde düğümlenebilecek kadar genişletti. Artık inmeğe hazırdı. Ama şoförü de, koruyucuları da, ön kapılardan çıkıp yere ayak basar basmaz, arka kapıya kadar iki adım da atmadan, kalabalığın arasında erimişlerdi. Çevreden de arabaya hiçbir polis ya da inzibat yanaştırılmıyordu.

Ve arabanın arka kapısını palamar bilekli bir delikanlı açtı. O anda, içerisinin serinliğine, giyim-kuşam valesinin sayın baya o sabah sürdüğü parfümün kokusuna, dışarının, bu yoğun insan yangınının harı ve ter kokusu karışıverdi. Sayın bayın gülücüğü

kulak memelerinden ağzının köşelerine doğru yavaşça sündü. Sülük uzunu kaşları birbirini ararcasına çatıldı. Daha demincek küçük dağları kendisi yaratmış gibi kasılan o görkemli adam büzüldükçe büzüldü ve fındık kabuğuna sığacak kadar ufaldı.

Sonra birden, korkulu bir düşün burgacında yok olacağı anda gözlerini açar gibi silkindi. Bu silkinişle de, bir an önce yitirdiği fizik ve ruh ölçülerini yeniden buldu. Ve artık yakasına yapışılarak indirilmeyi beklemeden kendisi davrandı. Arabadan çıktı. Bütün kaslarını gererek doğruldu. Sağ elini şöyle bir kaldırdı. Ama sorsan niye kaldırdığını, kendisi de bilemezdi. Susun mu, durun mu diyecekti? Yoksa vuracak mıydı? Kime? Dört yanından, solukları karışırcasına kendisini saran üniversiteliye, Harbiyeliye, gazeteciye, subaya, işçiye, memura mı?

Hayır, bu el ne vuracak kadar güçlüydü artık, ne teslim olacak kadar cansız. Ne sus diyor, ne dur. Arabadan inerken havada kalmışa benziyen bu el, buz kesen ve titriyen bu el, sadece bir şey yapmış olmak için, yığını selamlarcasına şöyle bir sallandı.

"Ne istiyosunuz benden?.." diyebildi.

Ve parolanın emri, yüzlerin, binlerin ağzından koroyla haykırıldı:

"İstifa et!.."

Bu gürlemeyle, Bulvarın top akasyalarından pırr diye serçeler havalandı. Ve bu gürlemeye yankılar gibi, uzaktan bir yangın arabasının cayırtılı kornası duyuldu. Ama onun kampanası da, bu kenetlenmiş yığının duvarından tek tuğla sökemedi.

"Eline bakın!" dedi bir ses. "Eline bakın şunun..."

"Titriyor eli!"

Ve sesler sesleri tamamladı:

"Korkudan..."

"Memleketi satanın korkusu!"

"Dilenen el, çalan el!"

"Millet kanı bulaşık el!"

"Kore'de kırdırdığı Memetçiklerin kanıyla bulaşık..."

"Beyazıt Meydanında kurşunlattığı gençlerin kanı!"

Parolanın emri artık hece hece tekrarlanıyordu:

"İs-ti-faaa!.."

Havadaki elini "Olmaz, istemem" gibisine sallıyan Başbakan, artık besbelli çıkacak yüksekçe bir yer arıyor, nutuk çekmeğe hazırlanıyordu.

"Nutuk dinlemiyoruz, çekil!.."

"Beni dinleyin.." diye başladı Başbakan. "Biz seçimle gelmiş bir hükümetiz. Sokaktan gelmedim Başbakanlığa, sokaktan emirle de çekilmem!"

"İstifa etmezsen, biz ettireceğiz. Ettirinceye kadar da sokaktan ayrılmıyacağız!"

"Ben ancak beni seçen milletin emrini dinlerim."

"Millet çekilmeni istiyor."

"Siz misiniz millet?"

"Evet, susturduklarınız adına konuşuyoruz. Siz de tek başınıza devlet değilsiniz!"

"Kanun var bu memlekette efendim..."

"Kanun dediğin senin ayağının altında! Bastığın yerde, tanklarla çiğnettiğin gençlerin kanı kurumamıştır daha... Kaatilsin, istifa et!.."

"Boşuna nefes tüketmeyin, istifa etmem. Elinizdeyse, öldürün beni!.."

Başbakan, daracık ceketinin göbeğine kadar açılan yakalarını sıyırarak göğsünü açıyor ve tekrar ediyordu: "Öldürün!"

Aldığı cevaplar ölümden, öldürülmekten de beterdi: "Biz kaatil değiliz!" "Elimizi kirletmeğe değmez." "...Kurşuna yazık, kurşuna!"

Ve Başbakan, bunu söyliyen genç Yüzbaşıya dönüverdi:

"Acıma kurşuna yüzbaşı, haydi çek tabancanı!"

Yüzbaşı da onun burnuna sokuluverdi:

"Beni ikinci defa aldatamazsın Adnan bey! Tabancamı ancak Meclisin kararıyle çekerim ben artık. Millet buyurursa çekerim.

Senin emrinle tabancamı çekip Kore'ye gitmişim bir kere. Ama sonra tabancamı kılıfına koymak için sağ elimi yerinde bulamadım. Bak..."

Yüzbaşı dirseğinden aşağısı boş sağ kolunu başbakanın burnuna dayadı:

"Millet sana değil, sen millete çok şey borçlusun Adnan bey!" dedi. "Millete binlerce ölü ve yaralımızın kanını, bana da sadece şu kolumu boşaltan elimi!"

Bir posta dağıtıcısı, şapkasının vizyerini yukarı kaldırarak aralarına girdi:

"Bana da gözümü borçlusun!" Postacı tek gözünü iki göz iriliğinde açmıştı. "Göğsüme taktıkları madalya, şu akan gözümün işini görmüyor. Gözümü isterim, gözümü!"

Kalabalığın omuzları üstünden çilli bir çocuk bağırdı:

"Ben de babamı!.."

Ve binler yine gürledi:

"İs-ti-faaa!"

"Etmem."

"Artık sen sokağa çıktıkça karşındayız. Ettirinceye kadar..."

Bu anda, motosikletli muhafızların yarabildiği bir gedikten, Cumhurbaşkanının arabası ağır ağır Buik'e yaklaşıyordu. Kalabalıkta bir dalgalanma oldu. Kavşağa sızabilen polisler bazı gençleri tutuklamaya girişmişlerdi. Yer yer direnmeler, boğuşmalar vardı.

İşte bu fırsattan faydalanan Bayar, arabasını Buik'in yanına kadar yanaştırdı. Muhafızlar, Menderes'i yığının ortasından güçlükle sıyırarak, Bayar'ın arabasına soktular. Ve araba, motorların yarmaya devam ettiği gedikten çıkarak Çankaya'ya doğru yollandı.

Polis, Kızılay Kavşağını dolduran binlerin içinden ancak 26 genci tutuklayıp götürebildi. Ana yollar daha bir süre "istifa!" sesleriyle çınladı.

O akşam, bütün ana caddelerde ve önemli kavşaklarda bindirilmiş devriyeler arttırılmış, fakülteleri ve Harp Okulunu motorlu birlikler ve süvariler çevirmiş, Meclis, Bakanlıklar ve radyo çifte kordon altına alınmıştı.

Ve ertesi sabah, o güne kadar 28 Nisan İstanbul ve 29 Nisan Ankara gençlik gösterilerini yansıttıkları için, bu gösterileri Güney Kore'de Sigman Ri'yi istifaya zorlıyan gençlik gösterilerine paralel gösterdikleri için kapatılan sekiz gazeteye bir yenisi daha eklendi. Bu, istifası istenen zorba hükümetin küfür makinesi olarak çalışan sözcüsü "Zafer" gazetesiydi. Ve "Zafer", "5-5-5-K" gösterisinde, Kızılay'da Başbakan Menderes'in gençler tarafından istifaya davet edildiği anın fotoğrafını sekiz sütun üzre basan tek gazeteydi. Ulusal bir istek halinde Başkenti çınlatan ve bütün ülkede yankılanan "İstifa!" emrini değil, Menderes'in "istifa etmem!" sözünü, "sokak kalabalığına pabuç bırakmam, kendime eski başbakan dedirtmiyeceğim, biz gidici değiliz" sözlerini manşete çekmiş olsa da, bu gazetenin, hükümet başkanını en perişan ve zavallı halde gösteren o fotoğrafı basmış olması yetti. Ve 6 Mayıs günü toplatıldı, bir hafta içinde kapatıldı.

* * *

Kızaklı bir şezlongda, bu gazetenin bu sayısını okumakta olan emekli ihtiyar, Başbakanın manşetteki sözlerini coşkuyla tekrarladı:

"İstifa etmem! Biz gidici değiliz... Elbette Adnancığım, bravo!"

Şezlongun yanında yatan sipa irisi köpek, başını hiç kaldırmadan, sadece bir gözünü açarak yukarı doğru baktı. Ona değildi bu söz. Yine yumdu gözünü.

"Elbet, elbette pabuç bırakmıyacaksın ayaktakımına!"

Divanda kuştüyü yastıkta mırmır çeken Ankara kedisi iki gözünü birden açtı. Ama ona da değildi bu söz. O da gözlerini kapayıp, mırmırını sürdürdü.

Odanın akşam sessizliğini katlanan kâğıt hışırtıları tırmaladı. Emekli ihtiyar, başını da silkerek telgözlüğünü çıkarırken daha diri bir sesle ekledi:

"Okey Adnancığım!"

Köpek bu sefer hafifçe silkinerek iki gözünü de açtı. Yerinden davranacak oldu. Ama ihtiyar onu eliyle bastırdı. Cins hayvanın kamuflajlı muharebe çadırı gibi alaca sırtını okşıyarak:

"Sana değil Bubi," dedi, "Adnan beye okey..."

Ve ihtiyarın gözleri, duvardaki portrede Adnan beyin gözlerini aradı. Artık açık tül perdenin ötesinde akşam pembeliğine ağır ağır karanlık siniyor ve portrede Adnan beyin o "şirin" gülücüğü de eriyip gidiyordu.

İhtiyar kızaklı şezlongunda önce geriye kaykıldı, sonra da öne doğru gelerek, yumuşacık ayakları, yumuşacık pufla terlikleri ve yumuşacık Acem halısı üzerinde doğruldu. Ellerini ardına bağlayıp portreye doğru birkaç adım attı. Ensesi şöyle üç kat katmerlenecek kadar başını kaldırdı. Ağzında bademşekeri emercesine bir dudak şapırtısiyle okey'i tekrarladı. Ve artık portre ile şezlong arasında gide gele, işi Adnan beyle sohbete döktü:

"Dayan azizim. Dayanacaksın. 1950'deki gibi dayanacaksın hem... O zaman nasıl yanında ve emrinde idiysem, bugün de öyleyim. Okey mi, okey! Hele Kore defterini açanları sen bana bırak. Bırak ki, vereyim ağızlarının payını... Ne demişler, kaç bin Memetçik kırdırmışız orada? Şu lafa bak. Kırdırdığımızı değil, kaç bin komünist kırdığımızı sorsunlar da söyliyelim. Okey mi Adnancığım, ok-keyy!..

"Devlet idare ederken, kadife eldiven giymiyeceksin Adnancığım. Demir yumruk gerek. Demir disiplin! İçerde de göz açtırmıyacaksın komünistlere. Amerikan yardımını almıyalım diyen, gazeteci olsun, profesör olsun, subay olsun, Marko Paşa olsun isterse, bizden değildir, bakmıyacaksın gözünün yaşına. İçeri! Ne var yani, yüzlerce değil, binlerce de gazeteci ola-

bilir içeride. Hepsine 147 yıl değil, 1147 yıl ceza da kesilebilir. Ta ki her işimizde komünist parmağı kesilinceye kadar...

"Nedir bu canım, 1950'de 'Barış hareketi' dedikleri o bozgunculuk kimlerin başı altından çıkmıştı, bilmiyor muyuz? Komünistlerin! 'Barış propagandası yapmak suçsa, bu suçu işlemek vazifedir' diyenler kimlerdi? Komünistler. Amerikan yardımı alacağımıza, kendi yağımızla kavrulalım, 'bilmemnemizi keselim ama, kasaba minnet etmiyelim' diyenler... 'Amerikan sermayecisine elini veren kolunu alamaz' diyenler kimlerdi? Hep komünistler! Hatta al işte, geçen hafta İstanbul'da kurşunu yiyen üniversiteli, 'kanlı gömleği bayramımızdır' dedikleri o Emeksiz miydi neydi, o da komünistmiş... Söyle Adnancığım, nerde yok bu komünist parmağı? Valla her yerde, ama her yerde bu komünist parmağı!.."

İhtiyarın ardı, pijamasının iki kabası arasına kıstığı yer aniden kaşınıverdi. Hemen el atıp avuçladı. Kaşıdı, kaşıdı, ama tadına doyamadan elini çekmek zorunda kaldı.

Salonun kapısı çat diye açılmış ve elektrik düğmesi de çıtlamıştı. Aydınlıkta ihtiyarın suratı Çin yazısı gibi karışıverdi.

"Hanım, sen misin canıcım?"

Ellerinde çantası ve paketlerle yaklaşan kadın, sağ yanağını verdi:

"Benim pap-pa!" –Bu pap-pa'yı kıldamarlı yanaklarını doldura doldura, pa'yı da etli dudaklariyle patlata patlata söylüyordu.– "Geciktim mi?"

"....."

"Sen dalgınsın pap-pa?"

"Gazete epeyce yordu beni canıcım. Hava çok elektrikli... Deminden beri de bizim Adnan'la söyleşiyorduk..."

Karısı portalden yatak odasına geçti. Orada konuşuyordu:

"Her yerde onu konuşuyorlar pap-pa... Frizörde kadınlar bile. Hayıflanan çok... Terzime uğradım, orada da öyle. Herkesin ağzında siyaset!"

"Söz ayağa düştükten sonra öyle olur canıcım..."

Hanım ipekli hışıltılarla soyunurken, ekledi:

"Bu sefer Adnan bey baya sıkıştı, diyorlar. İstanbul'da gençlere ateş açtırması aynı hata, diyorlar. Gazetelere yazdırmıyorlar ama, sen herkesin anlattıklarını bir dinlesen... Gençlerden biri su diyemeden ölmüş!"

"Onu biliyoruz. Komünistmiş..."

"Ne varmış komünistse, ana doğurmamış mı onu da? Polisler bir de ciple sürüklemişler zavallıyı..."

"Ne zavallısı canıcım? Derslerinize bakın deniyor onlara. Siyaset nesine gerekmiş o briyantinli züppelerin? Çizmeden yukarı çıkmak yok!"

"Çizmeli değil misiniz, merhametiniz kıt oluyor pap-pa..."

"Kıt değil, hiç merhametim yok böylelerine! Şu gazeteye bak canıcım, ne günlere kalmışız bak... Sen kalk koca Başbakanın istifa edeceksin diye yakasına yapış! Ne oluyoruz, dağbaşında mıyız?"

"Değiliz elbet. Niye silah çektiriyor senin Adnan beyin öyleyse daha bıyığı yeni terlemiş delikanlılara? Tutar mahkemeye verirsin, suçları varsa hesabını sorarsın, anlarım, ama öldürmek niye?"

"Canıcım, seni kırmak istemem ama, akılcığın o kadar eriyor. Kabahat öldürende değildir her zaman..."

"Öyle mi?"

"Sözü değiştirelim."

Kadın bir lavanta esintisiyle yine salona girdi.

"Peki pap-pa," dedi. "Penüarımı nasıl buluyorsun?"

"Haa aldın mı? Kusura bakma, birden fark edemedim. Güle güle giy, gayet iyi duruyor. Siklamen de gidiyor sana... Dön bakayım."

Kadın eteğini savurarak bir dönüş yaptı.

"Güzel!" dedi ihtiyar. –Ve ötesini içinden tamamladı– "Her yanın yıkık ama, mihrabın yine yerinde hanım... Ne var ki, ben nerdeyim, ben?"

"Pap-pa, ellerin uslu dursun... Hem şu pencereyi kapa... Tüylerim diken diken oldu!"

İhtiyar pencereyi kapayıp döndü:

"Sen bir çay yapsana bu akşam canıcım..."

"İlle de yapalım mı?"

"İlle!"

İhtiyar "Jennn!" dedi düştü ve sonunu arı vınlaması gibi tızattı. Karısı da aynı vınıltıyla tamamladı: "Şennnnn!.."

"Ok-key, yeşersin şöyle içimiz be canıcım!"

Bu "Jen-Şen" Kore'nin yeşil çayının adıydı. Orada "hayat kökü" de derlermiş. Kökü havuçgiller gibi bir bitki. Havuçtan ayrıntısı, beyazlığı, işte çayı bu bitkiden yapıyorlar. Oranın rakısına da katkı olurmuş, ille de, kendileri altmışı aşmış olsa da, yürekleri otuza varmak istemiyen yaşlılara teselli olurmuş. Çayından başka, kökün kendisini yedin mi hele, adamın kendi kökünden de su yürürmüş. Sözün kısası, gayrete kuvvet katan bir iksirmiş!

"Biliyor musun pap-pa," dedi kadın mutfağa giderken, "bitiyor nerdeyse..."

"Bitmez o canıcım, bereketlidir!"

"Bir paket daha varsa benden sakladığın, o başka."

"Yok valla, inan."

"Durup dururken, Adnan beye vermiyecektin o küçük paketi."

"Merak etme, Koraltan'dan daha büyüğünü aldım!"

"Ah, o da mı dadanmış?"

"Kore gezisinden dönerken getirmiş. Ona da Sigman Ri hediye etmiş. Pek memnun. Kendisine bunu tavsiye ettim diye 'Sağol paşa' diyor da bidaha demiyor..."

"Laf aramızda, Koraltan beyin Barbara'sı pek şeker şey diimi pap-pa?"

"Sarışın bomba! Ama Adnan'ın Suzan'ı daha hoş, bir içim su!"

Kadın gözlerini açarak sözüm ona çıkıştı:

"Ne dedin pap-pa! Sana çay may yok!"

"Şaka ettim be canıcım. Bizimki dilde. Sen hele koy şu çaydanlığı... Ben de çabucak akşam namazımı kılayım şurda..."

Kadın yine bir etek savurarak mutfağa yürüdü.

"Açık bırak," dedi ihtiyar. –Sonra ellerini çırptı.– "Kalk bakalım Bubi, marşş!"

Ve pöstekiyi köpeğin kalktığı yere seren ihtiyar, pijamasının cebinden çıkardığı takkesini yarı cavlak başına geçirerek, yumuşacık ayaklarıyla pöstekinin yumuşacık kuyruğuna dikildi, namaza durdu.

Karısı mutfakta bir yandan konuşuyor, açık kapıdan sesi geliyordu:

"Fakülte çocuklarının dün Kızılay'a inmesi sebepsiz değilmiş, biliyor musun... Gazeteler susturulunca, telefonlar konuşuyormuş şimdi her şeyi. Geçen gün Siyasal Bilgiler'in önünde yine İstanbul'daki gibi kan dökülmüş. Talebeler, hem Hukuk Fakültesi, hem Siyasal Bilgiler, hükümeti protesto için ille sokağa çıkacağız, sıkıyönetim dinlemeyiz diye dayatmışlar. Polis gidip Cebeci'de fakülteyi sarmış. Kimseyi çıkartmıyor. Anlıyor musun? Çocuklar her şeyi göze alıp kapılardan çıkınca, elleri kırılası polis yine ateş açmış. İki Namık'lar vermiş yine ateş emrini. Namık Gedik için 'Gestapo!' diye bağırmış çocuklar. Namık Argüç Paşa'ya da yuha çekmişler. Kurşunlar fakülte duvarlarını delik deşik ederken, onlar taşla, sopayla, sandalye bacaklariyle karşı koymuşlar polise... Duyuyor musun pap-pa? Bereket versin ki..."

Bunlar ister istemez kulağına giriyordu ihtiyarın, yatıp kalktıkça da okuduğunu şaşırıyordu, ama neylesin! "Yahu, hikâyenin sırası mı, namazımı bozduracaksın!" diye bağırsa, hepten bozulacak, sonra al yeni baştan... Gel gör ki, kadın farkında değil, anlatıp duruyordu:

"...bereket versin ki, her subay senin gibi değil... Bir süvari binbaşısı, adını da söylediler hatta, unuttum... Polisler bo-

zulunca fakültenin önünde... duyuyor musun pap-pa? Polisler bozulunca, Namık Paşa bu binbaşıyı sürmüş fakültenin üzerine bir bölük süvariyle... Gençler arazözleri paramparça edince, Namık Paşa ateş aç emri veriyor binbaşıya... O da, dedim ya, senin gibi değil, merhamet var yüreğinde, yüreği de var rütbesinin altında ki, Paşa'ya karşı gelmiş, 'Ben silahsız kişilere ateş açmam!' demiş. Edeceksin, etmem derken, binbaşı dikilmiş onun karşısına. 'Paşa, paşa, demiş, siz Sıkıyönetim Komutanı olarak emir veriyorsunuz ama, Sıkıyönetim Kanunu'nda da, bizim İç Hizmet Talimatnamemizde de böyle bir çalışmada ateş edilir diye bir madde yok!' Neye uğradığını şaşıran Paşa hemen askere dönerek, 'Ben emrediyorum, demiş, tüfek doldur!' Binbaşı da hemen bastırmış, 'Ben emrediyorum, tüfek boşalt!' Ve askerler ne yapsa beğenirsin pap-pa, binbaşının emrini dinleyip tüfek boşaltmışlar!.."

İhtiyar artık nerdeyse namazı bozup, içini dışını boşaltacak karısına. Ama o zaman çay keyfi de yabana gidecek, bu gecenin "okey"i de zehir olacak. Çünkü biliyor ki, hanımın şakası yoktur, sırtını döndüğü gibi horlamaya başlayıverir!

"Bayıldım doğrusu o binbaşıya! Aşkolsun. Yürekli adammış. Ama yüreciği dayanmamış bu kadar zulme... Çünkü Paşa iki inzibatla önce onu tevkif ettirmiş, sonra askerlerinin bir kısmına emir vererek çocuklara karşı ateş açtırınca... duyuyor musun pap-pa, boşa değil, ete, cana, ana kuzularına, kıyasıya, öldüresiye ateş açıldığını duyunca... yüreciği de dayanamamış binbaşının, şırak diye düşüp bayılmış! Sen gel de bayılına böyle adama. Valla, madalyaları ben dağıtsam hani, birincisini işte böyle subaylara takarım, senin gibisine değil."

İşte bu anda telefon zırladı. Canı burnuna gelen ihtiyarın suratı kuru incir gibi dertop olup buruştu, ama namazı yine bozulmadı. Sadece içinden bir şeyler geçirdi: "Bir bu telefonun çanına pamuk tıkamalı, bir de bizim hanımın ağzına!"

Bu anda, kadın mutfaktan yine o lavanta esintisiyle uça-kaça telefona koşuyordu.

"Ayyy..." dedi, "Sen namazdasın ha pap-pa... Ben de deli gibi duvara mı anlattım deminden beri? Affet, daha namaza durmadın, sanıyordum..." -Ve telefonu açtı.- "Efendim, buyurun... Evet, Emekli Tümgeneral Kazıcı ailesi... Namazda efendim şu anda. Bilmem ki... Kim dediniz, Adnan bey mi?.."

Emekli general namazı bıraktığı gibi koşup telefonu kaptı. Topuklarını yumuşacık birleştirip, belini doğrulttu, burnunu da Ankara Kalesi'ne doğru dikti:

"Buyurun, sayın Başvekil bey!"

"Dur pap-pa," dedi karısı. "Valesi o önce ariyan. Kendisi şimdi seslenecek daha..."

"Ha öyle mi? Evet, beklediğimi söyleyin yavrum... Peki..." —Alıcıyı eliyle kapayıp karısına döndü.— "Çaya davet edelim mi beyfendiyi, canıcım?" —Karısı başını sarsarak etme, dedi.— "Aloo, evet, bendenizim, arzı hörmetler ederim beyfendi. Sağolun büyük geçmişler olsun..."

Karısı yedek kulaklığı alarak, konuşmayı dinlemeğe başladı.

"Sizden bir ricam var Paşam..."

"Rica ederim, emriniz olabilir efendim."

"Dünkü kalabalıkta bir de subay dikildi karşıma, yakama yapışmaya da kalktı..."

"Sizin yakanıza yapışan eller kırılır beyfendi!"

"Genç bir yüzbaşıymış. Bir eli kırılmış zaten... Kore'den dem vurdu. Ona da bir el borçluymuşum!"

"Allah Allah, bu herhalde Kore'de habis bir kurşunun temizliyemediği habislerden olacak."

"Ben de öyle sanıyorum... Bir de kör postacı vardı, onu tutmuşlar ama senin yüzbaşı sıvışmış!"

"Bendeniz bir resmini filan görsem, ya da eşkalini şöyle az çok söyliyebilseler..."

"Ben de bunu rica edecektim Paşam. Lütfen Emniyetle, Erkânı Harbiye ile temasa geçin... Tespit edilsin hüviyeti şunun. Eminim ki, Kore'de südübozuk çıkanlardan biri bu..."

"Elbet, öylesi de vardı beyfendi. Malûm a, orada başıma dert açan yalnız Albay Bora değildi."

"Söz aramızda, Bora hatıratını yazmağa karar vermiş diye duydum."

"Olsun. Bendeniz kasten ondan sonra neşredeceğim beyfendi. Zira cevap vereceğim birçok iddiası var. Ezcümle, cepheden hangimiz kaçmışız, göstereceğim o küstaha!"

"E, nasıl, yazıyor musunuz, ilerliyor mu?"

"Sayenizde beyfendi, çalışıyorum. Giriş kısmı bendenizi hayli zorladı. Kore'de harbin başladığı günlerin siyasi hadisatı, Birleşmiş Milletlerin kararı, hükümetinizi yardıma davet müracaatleri ve zatıalinizin o dâhiyane kararları..."

"Rica ederim Paşam, ben o zaman sadece asil milletimizin ve kahraman ordumuzun hissiyatına tercüman olmağa çalıştım."

"Bütün vesaiki topladım, yardımınıza teşekkür ederim tekrar, hepsini aksettirmeye çalışacağım..."

"Moruk Paşa'nın o zamanki tahrikatı bilhassa mühimdir!"

"Elbette beyfendi... Kararınıza karşı, CHP'nin 26 Temmuz tarihli Grup tebliği metni elimde..."

"O barışsever dedikleri komünistlerin, Behice hanımın, Cemgil'in Meclis Başkanlığına gönderdikleri protesto telgrafı da..."

"Onu da aldım arşivden beyfendi. Sağolun... Zatıalinizin o zamanki tahrikâta karşı bütün hakikati tebellür ettiren gayet mukni cevaplarınızı da aynen alıyorum kitabıma. Sözlerinizi âdeta ezberledim. O ne cümle beyfendi! Yanılmıyorsam, aynen şöyleydi: 'Komünist tecavüzüne karşı lakayt kalamayız. Velev ki, bu, yurdumuzun yedi denizaşırı ötesinde vaki olsun... Sulhta ve harpte Batı ile kader birliğine varmakta olduğumuz bir devirde yaşadığımız bir hakikattir.'"

"Evet, tam böyleydi Paşam."

"Sırası gelmişken, kompliman saysanız da, iman ettiğim bir şeyi de söyliyeyim ki beyfendi, bence, sizi Londra semasında tutuşan uçaktan kanatlarına alıp salimen indiren o melaikeler, işte bu celadet kararını verdiğiniz tarihi andan itibaren etrafınızda nöbete girmişlerdir!"

"Ben de bu cümlenizi unutmam Paşam. Demek ki verilmiş sadakalarım varmış!"

"Sevabınız çok beyfendiciğim, sevabınız!"

"Kore'de Memetçik kırdırmışım diye nankörlerin yakama yapışacakları günleri de görecekmişim, baksanıza!"

"Üzülmeyin beyfendi. Şehitlerimiz cennettedir. Bu sevap size yeter."

"Sağolun Paşam, gönlüm sizinledir."

"Bendenizin de. Emin olun, biraz önce, portrenizin önünde zihnen sizinle konuşuyordum. Her namazımda duacınızım. Allah sizi başımızdan eksik etmesin."

"Çok mütehassis oldum Paşam. Can hanıma hürmetler..."

"Teşekkür ederim. O da çay yapıyordu şu anda... (Paşa geriden çimdiği yedi!) Buyursaydınız..."

"Başka zaman. Hele şu badireyi atlatalım."

"Tanrı yardımcınız olsun."

"Amin."

"Okey!"

Paşa bu sefer ikinci çimdiği yedi.

"E pap-pa, adam amin diyor, sen okey. Bu kadar olur yani!"

"Allah kahretsin bu alışkanlığı canıcım, ağzımdan çıkıverdi işte. Mamafih kapatmıştım telefonu, Adnan duymadı."

"Çay demlendi galiba..."

"Okey!"

Paşa kendini divana attı. Atmasiyle de, oradan yere atlamaya çalışan kediyi çiğnemesi bir oldu. Kedi can acısiyle bağırınca, kapıdan dönen kadın da çığlığı bastı:

"Ezdin zavallıyı pap-paaa!"

Artık kediyi yatıştırıncaya kadar ne diller dökmedi ihtiyar, bağrına mı basmadı, yüzünü gözünü mü öpmedi... Ağlamsı bir sesle sayıp döküyordu:

"Ayağım kırılsaydı da çiğnemeseydim seni... Elceğizini tutma öyle, dayanamam. Ver bakayım, bir şeyciğin yok, geçti artık. Papa kurban olsun sana. Bilerek basmadım ya. Ben karınca çiğnesem, uykularım kaçar. Sus yavrucuğum, sesin yüreğimi paralıyor..."

Derken, asıl yürek paralıyan çığlığı karısı kopardı:

"Ayy, kan damlıyor burnundan hayvanın!"

"Eyvah! Sahi... ne yapsak ki canıcım? Telefon edelim hemen..."

"Dur, benim kucağıma ver onu... Sen çabuk pamuk bul!"

"Okey..."

"Okeyin batsın!"

"Deme canıcım, sen de yangına körükle varma şimdi, yalvarırım... Bu ilaç dolabında bir şey yok, senin pamuğun nerde?"

"Başucu dolabımın çekmecesine bak, çabuk!"

Çeyrek saat sonra her şey yatışmıştı. Akşam yemeği tad vermedi. Pek konuşmadılar da. General "yeşil çay"ını alıp, yazı masasına geçti. Gözlüğünü taktı. Bademşekeri emer gibi dudaklarını yine şapırdattı. Öteki işine koyulmadan önce, güncesinin 6 Mayıs yaprağına şunları yazdı: "Allah beni affetsin. Bu akşam kedimi çiğnedim. Biçarenin burnu kanadı. Yüreğim kan ağlıyor!"

Bu sırada kedi şezlonga atladı. Ağacı bizde yetişmiyen bir keresteden yapılmış olan şezlong hafifçe sallandı. Kızak çubuklarında iri harflerle "Haan" yazılıydı. "Haan", Türk Tugayını Kore'ye götüren Amerikan taşıt gemisinin adı. Şezlong da, gemi kaptanının o zamanki Tuğgeneral Kazıcı'ya armağanı...

* * *

Gardiyan Ali elinde çangıl-çungul anahtarlarla koğuşa girdi. Bu çangıl-çungul onu pek rahatsız etmezdi. Hoşnut ettiği de söylenemezdi. Zira "sağır" diye anılan Ali Dayı biraz ağır işitirdi.

O girdiği zaman, gazeteciler, sinek pislikleriyle kararmış biricik ampulün pek aydınlatamadığı köşedeydiler. Derinden bir ses geliyordu. Ali Dayı kulak kabarttı:

"...gösterileri kışkırtan, bu kargaşalığı yaratan hep muhalefettir! Sokaklara dökülen bir avuç serseri... sağır muhalefetin..."

Gardiyan yalnız sonunu anladı bu lafların. Tepesi de attı. Dudakları üüü diyecekmiş gibi uzadı. Bıyıkları burun deliklerini tıkamış, gür kaşları kalkmıştı. Dipleri ağarmış kirpi saçları da zaten kaşlarının bir parmak üstünden bağladığından, alın hepten kaybolmuştu.

"Üüüülen!" dedi uzatarak. "Kim o serseri diyen, sağır diyen kim? Erkekse, çıksın şu lambanın altına da, göreyim boyunu!"

Derinden gelen ses biraz daha dirildi: "Kulağındaki makinenin pili bitmiş olan o sağır..."

Gardiyan köpürdü:

"Sağır diyen çıksın ortaya. İbreti âlem için bir de gazatacı çiğneyim şurda..."

Alt ranzadan nalınlarını giyen bir adam doğruldu. Üzerinde paçaları yandan yırtmaçlı içdonundan başka bir şey olmıyan bu adam, ranzayı da geçen boyu ile ortaya çıktı. Bir ayı postu giymiş kadar da kıllıydı.

"Ne var Ali Dayı?" dedi. "Kim kızdırdı seni yine?.."

"Üülen Onbaşı, sennen de değişeceğiz külahları... Yahu, kaç kere söyledim sana, mapıs damında böyle anadan doğma üryan gezilmez be! Birinin üryasına girsen, tövbeler olsun, sakatlık çıkar!"

"O sakatlık çıktı çıkacağı kadar Ali Dayı. Başvekilin rüyasına girmeseydim, burada ne işim vardı benim?"

Mısır patlatır gibi kahkahalar savurdular.

"Gevezelik istemem Onbaşı!" diye bağırdı Ali Dayı. "Hemen geceliğini giy, manganı çıkar şuraya ve de adam gibi bi tekmil ver!"

Çıplak adam, ranzadan aldığı geceliği başından geçirip, eteklerini topuklarına kadar salıverdi. Saçına sakalına da on parmağıyle bir çekidüzen verip, sordu:

"Şimdi adama benzedim mi Dayı?"

"Tepesi yosun tutmuş mezartaşına benzedin! Manganı çıkar şuraya da tekmil ver dedim sana..."

"Hiçbir vukuatımız yoktur!"

"Manganı diz şuraya da, o sağır diyeni göreyim hele!"

Onbaşı bir komut verdi: "Basın locası, toplaaaan!"

Köşeden, ranzaların altından üstünden, pijamalı, gecelikli, eşofmanlı adamlar, kimi gülmeye istekli, kimi üşenik, birer ikişer çıktılar ortaya, dizilmeye başladılar. Onbaşı, Şişman dedikleri arkadaşına bir göz attı:

"Sen kal yerinde," dedi. –Sonra Gardiyana döndü.– "Bu yeni. Hem de hasta..."

"Anlamam. Hastaysa, doktora çıksın."

"Çıkmış Ali Dayı. Adli Tıp'tan raporlu adam. Mazeretli..."

"Ne mazereti varsa söylesin."

"İlk duruşmada söylemiş ama, dinliyen kim?"

"Ben dinlerim, söylesin!"

"Hoppalaaa... Ayıptır söylemesi, ifadesini alırken elektrot bağlamışlar torbalarına, anladın mı?"

"Ne dedin, nesine torba bağlamışlar?"

"Yanlış anladın. Husyelerine tel bağlayıp cereyan vermişler, cereyan!"

"Vay anasını! Bi yaşıma daha girdim. Allah beterinden saklasın Onbaşı!"

"Beteri, zeytinyağlı coptur bunun Ali Dayı. Ve öylesine oturtulan gazetecimiz de var..."

Ali Dayı'nın kolları iki yanına sarkıverdi.

"Tövbe yarabbi!" dedi. "Meslek değil bu bizimki be..."

"Ne gibi?"

"Pulislik gibi, gardiyanlık gibi diyorum. Bizim kazandığımız ekmek de yenir şey değil..."

"Ne gibi Ali Dayı?"

"Ne gibine söğdürme beni! Alemin acısıyle yoğrulan ekmeğin tadı mı olur, be çocuk? Sen adamın daşaana elentirik teli bağlı, cop yağla, sonra kalk o ellerle ekmek tut..."

"Canım Ali Dayı, sen de üstümüze kilit vurduğun ellerle gidip ekmek tutmuyor musun yani?"

"Aklınla bin yaşa Onbaşı! Bu mapusane, kilidi-kösteği, zinciri-anahtarı benim malım değil oğlum. Ellerim gardiyan eli belki benim, amma yüreğim yanlış, bu yürek gardiyan yüreği mi? Valla değil. Kendim nerde olsam, aklım burda, sizinle beraber kilit altında..."

"İnanırım Ali Dayı. Benimkisi şaka... Az iyiliğini mi gördük, nice kusurlarımızı affeden sen değil misin..."

"Lakin bana serseri ve de sağır diyeni affetmem!"

"Buluruz onu Dayı..."

Ve Onbaşı bir komut verdi:

"Basın mangası, hizaya geeeeeel!.."

Gazeteciler dirsek yoklamaya başladılar.

"Sağdan say!"

"Bir, iki... oniki, onüç..."

"Bir de raporlu hastamız, ondört..."

"Kendini de say."

"Ettik onbeş. Ama yine bir eksiğimiz var. Çıkmıyan kim?"

Öteki köşenin alt ranzasından pürüzlü bir ses geldi:

"Bırakın şu tatsızlığı be birader!"

Onbaşı suratı astı:

"Sen de tadından yenir şey değilsin ya!"

"Ne dedin?" diye diklendi öteki. "Sen nesin yani?"

"Şurda tutuklu bir gazeteciyim herkes gibi yahu! Bu belli. Ama senin ne olduğunu iyice anlıyamadık daha..."

"Anlatırız."

Onbaşı üstelemedi. Arkadaşlarına bir "Dik-kaat!" çektikten sonra, nalınlariyle topuk vurarak, Gardiyana tekmil verdi:

"Komutanım, sıkıyönetim tarafından süresiz kapatılan 8 gazete ve 2 dergiden, kimi yazı işleri müdürü, kimi muhabir, kimi yazar, kimi çizer olarak, 16 kişilik Cebeci-Hilton mangası emrinize hazırdır!"

İri küt parmaklarını palaskasına geçiren Gardiyan, mangayı boydan boya teftişe başladı. Sırayla her birinin gözlerinin içine bakıyor ve birer birer soruyordu:

"Sen miydin bu mapusanenin en gıdemli dövlet gardiyanına serseri diyen?"

"Hâşâ, ne haddime Ali Dayı..."

"Ali dayınızın boynu altında kalsın... Sen miydin ülen sağır diyen?"

"Öyle bir şey dediysem, dilim kurusun!"

"İnkâr deel mi? Buldunuz yüzünün yumuşaklığından donunun ağı gurumaz adamı, ne serseriliğini korsunuz, ne sağırlığını... Ulen işte bu sağır dediğiniz kulaklarla duydum sağır dediğinizi... Çatlatmayın adamı... Söyle, sen olmayasın ülen?"

"Ben öyle bir şey demedim dayı, ama duydum..."

"Hah, işte gördün mü helal süt emmiş ana guzusunu! Nerden duydun, bi de onu söyle dillerini yediğim..."

Onbaşı, köşede yatakta kalan raporluya, artık şu radyonun kulağını büküver işaretini vermişti. Ses yine yükseldi:

"O sağıra... şu hakikati de duyurmak isteriz ki..."

Gardiyan Ali hemen mangayı yardığı gibi, köşedeki Şişman'ın karşısına dikildi.

"Gidi namussuz!" dedi. "Demek sendin ha... Ülen senin torbana elentirik bağladıktan sonra, çakmaktaşıyla derini neden yüzmediler!"

Tam bu sırada bir daha "serseri" demesin mi yine o ses!

"Bana serseri diyenin yedi sülalesini..."

"Ben değilim Ali Dayı."

"Ülen teslim ol gayrı, fazla laf istemez!"

"Öyle şey yok. Sen benim ağzımdan böyle laf çıktığını gördün mü?"

"Nereden çıktığını bilmem, emme beni zıvanadan çıkaracaksınız. Ha sıkıysa bi daha de..."

Şişman, yastığın altından ufacık bavul radyoyu çıkarıp uzatıverdi.

"Al dayı, suçlu sana teslim!" dedi. "Dinle ötesini, bak daha neler diyor..."

Gardiyan hırsından titreyen elleriyle radyoyu kucakladı. Kulak verdi. Kutunun içindeki ses, zilli bebek gibi cırlıyordu: "Gösterilerin baş sorumlusu muhalefettir. Bu kargaşalık içinde seçimlere gidilemez. Karşınızda, sokak kalabalığının, ayaktakımının kuru gürültüsüne pabuç bırakacak kimse yoktur. Biz gidici değiliz. Ve bu hakikati sağır muhalefete duyuruncaya kadar..."

"Sustur şunu!" diye bağırdı Ali Dayı. "Sustur şunu Onbaşı, yoksa şimdi kulağından tutup çalacağım yere..."

Onbaşı düğmeyi çevirdi, radyoyu da geri almak istedi.

"Yooo," dedi Gardiyan, "geçin bakalım yerlerinize. Şimdi bi zabıt tutsun da Gardiyan Ali, görün.."

"Elbet," dedi Onbaşı, "şimdi hep beraber bir zabıt tutup, senin sayın Başvekile ve de onun sayın radyo yorumcusuna lisanen hakaret ettiğini tespit edeceğiz..."

"E ne olacak?"

"Hiç... Yarın öbür gün Savcı şu Gardiyan Ali'yi tutuklayın dedi mi, sen de yatağını alıp idarehaneden, bizim koğuşa misafir olacaksın. Yani bizim mangaya yazılıp, benim zaptıraptım altına gireceksin..."

"Peki, girince ne olacak?"

"Bir gün, mahkeme çağrılarını okuyan nöbetçi gardiyan şurdan içeri girecek. "Yarınki mahkemecileeer!" diye başlıyacak saymaya. Benim adımı okuyacak, sözgelişi, sayın Başvekile yazıyla hakaretten falan gazetenin filan köşe yazan feşmekân beeey, diyecek. Sonra bu arkadaşımı çağıracak. Öteki arkadaşımı çağıracak... Sonunda seni de: Sayın Başvekile lisanen sinkef etmekten sanık, ettiğine de onaltı gazeteci tanık, sabık kıdemli gardiyan, halen Cebeci-Hilton da mihman, sövmesi gayetle yaman, hali ziyadesiyle duman Ali efendiiii diye ünliyeceeek..."

"Ben de, efendim, burdayım, hazırım diyeceğim."

"Diyemiyeceksin."

"Neden?"

"Cevabı biz vereceğiz ona. Ali efendi revirde, diyeceğiz."

Şişman ekledi:

"Tavşan sıtması dediğimiz korku titremesine tutulduğundan, revirde yatıyor, diyeceğiz."

Gülüşler rüzgâr gibi uğuldadı koğuşta. Ali Dayı, gayet ciddi, kimseye bakmadan, masa başına geçti. Radyoyu, bir bülbül kafesiymiş gibi, dikkatle masaya koydu. Elini terli başından geçirdikten sonra, sigaraya davrandı. Dört yandan dört paket uzattılar. Eliyle istemem dedi. Biri kibrit çakıp yetiştirdi. Onu da tersledi. Kendi fitilli çakmağıyla sigarasını yaktı. Sonra her birini süzerek sordu:

"Ee, bana kaç takvim ceza keserler ki, Onbaşı?"

Yanındaki tabureye ilişen Onbaşı:

"Valla, on dört aydan başlar," dedi. "Fakat bence iki buçuk yıl verseler sana, çok iyi olur!"

Yeniden patlaması yakın gülmelere doğru fıkırdamaya başlıyanlar vardı.

"Gülmeyin," dedi Onbaşı, "işi ciddiye bindirdik. Olmuşken iki buçuk yıl olsun, Ali Dayı nasıl olsa dayanır, böylece basın loncasına verilen hapis cezaları toplamında akıldan çıkmıyacak bir yuvarlak hesaba varırız."

"Ne gibi?" dedi Gardiyan Ali.

"Hesabın en temizi, temize havale, idam iste benim için, asarlarken ip mip koparsa, senin çarığın ipini de yetiştir emi..."

"O kadar değil, Ali Dayı. Eski dost düşman olmaz. Benim yuvarlak hesap dediğim başka. Bak, bugün İstanbul'da 194 gazete çıkıyor. Anadolu'da ve Trakya'da 590. Bir o kadar da dergi var ya, şimdi onlar bir yana. Bu 800'e yakın gazetenin 107'si günlük gazete..."

"Bana ne bu gazata hesaplarından, hey Onbaşı? Çetelesini ben mi tutacağım bunların kaç dene diye?"

"Yooo, demem o değil Ali Dayı. Soracağım başka: Ne yazar bir gazete?"

"Kulağı delikse, her şeyi yazar."

"Peki, sen okumuş bir adamsın diyelim..."

"Memuruz ya... Okur yazarım elbet. Bu Samanpazarı'nda ilk Cumhuriyet Halk Dersanelerinden şadetname alanlardan biri de benim."

"Yani gazete okursun diyecektim..."

"Her akşam, yatağa girince biraz okumak âdetimdir. İlle okurum iki satır. Yeter o kadarı zaten. Üçüncü satıra geçerken gözlerimin kepenkleri usulca iner..."

"Ne okursun gazetede, benim sormak istediğim o..."

"Mahkeme haberlerini okurum. Bir de pazarları pehlivan hikâyelerini..."

"Peki, son yıllarda en çok kimler mahkemelik oluyor?"

"Sen imtihana mı çektin beni bu akşam, Onbaşı?"

"Konuşuyoruz baba. Okuduğun mahkeme haberlerinden anladığın ne? En çok mahkemelik olanlar..."

"Allah Allah, kim güneşe karşı işerse, o mahkemelik olur be! Adam vuran mahkemelik. Çalıp çırpan mahkemelik. Yolsuzluk yapan mahkemelik. Namussuzluk yapan..."

"Affedersin ama, sen okuduklarından pek bir şey anlamamışsın, Dayı. Bu dediklerin hiç mahkemelik değil yıllardır.

Adam vuran elini kolunu sallayıp geziyor. Hele yabancıysa, Amerikalıysa, bir de mükafat olaraktan Kapri adasına filan hava değişimine gönderiliyor. Çalıp çırpan serbest. Yolsuzluk yapan serbest. Ve bunlar neden serbest diyen tekmil gazetecilerin başı belada. Hepsi mahkemelik..."

"Gomonosluk karışıyo işin içine de ondan..."

"Doğruyu söyliyenin adı komünist, hey Ali Dayı. Gazetecinin söylediği doğruyu, komünist momünist diye gürültüye getirmeğe çalışıyorlar. Doğruyu söyletmemek için. Bize doğruyu yalnız uyurken, düşümüzde söylemek hakkı veriliyor. İşin kökü bu. Komünistler de doğruyu söyler, yalan değil! Ama, yine yalan değil ki, sayın Başvekille başı belaya giren gazetecilerin hepsi komünist değil. Hem canım, bu komünistlik hemen Demokratlar iktidara gelince icat olmadı ya!"

"Senin kart gomonos olduğun belli..."

"Ben aklımın erdiği günden beri doğruyu söylemeğe bakıyorum, Dayı. Bu Demirgırattan evvel ve sonra, sekiz kere mahkemelik oldum. Toplam yedi buçuk yıl ceza okudular. Altı yılını dört taksitte yattım. Şimdi son bir buçuk yılı yatmaya başladım, işte üç ayı geçti. Ne kaldı şunun şurasında?.."

"Sen çıkarken yatağını hiç alıp gitme burdan. Nasıl olsa tez günde yine geliyorsun..."

"Bunu, doğruyu söylemeğe ahdetmiş her gazeteciye salık verebiliriz böylece... Dile kolay, Dayı. Son sekiz yıldır, işte senin de söğüp saydığın bu adam yüzünden, onun basın mahkemeleri yüzünden 2345 dava açıldı gazetecilere karşı. Bugüne dek, bu davalardan 832'sinde, hapis cezası kestiler gazetecilere. İşte bunun gibi yazı işleri müdürü arkadaşlara. Bunun gibi yazarlara. Bunun gibi çizerlere... Kimine üç ay, kimine üç yıl. Daha da fazla kimine. Okunan cezaların hepsini toplasan kaç yıl ediyor biliyor musun? Tam 147 yıl 6 ay..."

"Vay anasını..."

"Şaşarsın ya... Şimdi seninki de eklenince, davalar 833 olacak. Ve eğer sana da iki buçuk yıl verirlerse, Türkiye'de 1950 yıllarında gazetecilere kesilen hapis cezalarının toplamı yuvarlak 150 yıl olacak. Avrupa'yı geçeceğiz, gazeteci yatırmakta dünyada birinci olacağız!"

"Lakin Onbaşı, bu işin içinde bi bityeniği olmalı..."

"Var elbet. Bak, şu arkadaşım yazı işleri müdürü (...) gazetesinin. Suçu neymiş? Sen, diyorlar, Pulliams denen yabancı gazetecinin bizim sayın Başvekili yeren yazısını yayınlamışsın gazetende..."

Gözlüklerinin camları; iç içe ufalan halkalar döşenmiş hissini veren güleç bir genç, sözün ötesini kendisi tamamladı:

"Ben de diyorum ki, evet, o yabancı gazetecinin bizim Başvekili yeren yazısını beğendiğim için, haklı ve doğru bulduğum için bastım. Diyorum ama, dinliyen kim? Peki yahu, diyorum, açın okuyalım şu adamın ne dediğini. Bak, Türk gazetecileri artık doğruyu yalnız düşlerinde düşünmeğe ve söylemeğe mahkûm edilmişlerdir, diyor. Yalan mı? Resmen ilan edilmemiş, ama göz göre göre uygulanan bir sansür var Türkiye'de basın üzerinde, diyor. Yalan mı? Hele son günlerde şurası burası kazınmış, çeyrek veya yarı sayfaları boş çıkmış gazetelerin bu ak lekeleri, gerçekte Menderes idaresinin yüzkarasıdır, diyor. Yalan mı?.."

"A oğlum," dedi Ali Dayı, "ben ne kadıyım, ne müddeyim. Hangisi yalan hangisi doğru, ben mi ayıracağım şimdi burada ak ipliği kara iplikten? Niye anlatırsınız bana bunları?"

"Mahkemede, duruşmalarda meram anlatamıyoruz heriflere... Burada senin gibi laftan anlıyan bir gardiyan bulduk, dert yanıyoruz işte Ali Dayı!"

"Uzağa gitme canım," diye sözü kaptı Onbaşı, "şimdi ben daha iyi anlatacağım Ali Dayı'ya.."

Ve masanın üzerinde yatan 6 Mayıs tarihli Zafer gazetesini alarak, Gardiyanın önüne serdi:

"Bak Ali Dayı. Ne gazetesi bu?"

"Zafer..."

"Kimin gazetesi?"

"Parasını kim saydıysa, onundur."

"Hayır, benim dediğim, kim çıkarır, kimin düdüğünü öttürür bu, bilir misin?"

Ali Dayı elini salladı:

"Dur, dur," dedi, "sen ilkin bana cevap ver. Yarısı nerde bu gazatanın?"

"Yırtmışlar, ne bileyim ben..."

"Ülen, kenefte gine gazata parçası görürsem, hepinizi münferitlere kapattırırım yarın!"

"Valla ben değilim, Dayı!"

"Bunu ta Mecliste bile konuştular, kendiniz de yazdınız, gazatalarda be! Taharet kâğıtlan mı olmalı, suyla mı diye nefes tüketti orada mebuslar... Öyle mi, değil mi, söyleyin."

"Bana kalırsa..." diye kafasını bir kaşıdı Onbaşı, "bu işi Meclise kadar götürenleri, kâğıtla, hem de zımpara kağıdıyla taharete mecbur etmeli!"

Ali Dayı yumruğunu masaya vurdu:

"Hiçbir kâatla olamaz! Herifler, Dinayet İşleri Reisinin fetvasını bile okuttular Mecliste. Ayrıca Saidi Nursi'den de fetva aldılar ki; suyun bulunmadığı yerde nasıl toprakla aptes alınırsa, toprakla taharet de olur. İlla kâatlan olmaaaz... Şuna bak be, yarısı gitmiş koca hökümat gazatasının gine, ayıp deel mi, Müslümanlığa sığar mı?"

"Hükümet gazetesi dedin değil mi Ali Dayı? İşte bu hükümet gazetesini de hükümet kapattı. Benim diyeceğim de bu sana. Bak, şu resim var ya boydan boya, işte bu resim yüzünden, gençlerin "istifa et!" diye Menderes'in yakasına yapıştıklarını cümle âleme gösterdi diye, Demirgırat hükümeti kendi gazetesini de kapattı. Sen ne dersin buna?"

Bu sefer Ali Dayı kaşıdı kafasını.

"Valla..." dedi, "hızlarını alamamışlar derim. Ben bunca yıllık gardiyanım, iyice sınamışım. Sizin gibi adamları çokçana tıkmağa başladılar mıydı bizim misafirhaneye, gayrı bu yolu tutan hökümatın eceli yakındır. Onun içün, burda sizin gibi siyasileri kendim de hoş tutarım, genç gardiyanlara da, bunlara hürmette kusur etmeyin, bakarsın burdan tez günde çıkıp kendileri hökümet oluverirler diyerekten tembihat geçerim."

O kalın gözlüklü Müdür, Ali Dayı'ya bir bravo çekti.

"Kulağa küpe olacak bir siyasi ders verdin Dayı!" dedi. "İşte o yabancı gazete de bunu demeğe getiriyor. Bu işin ötesi nereye varır, belli, diyor. Nerde görülmüş binlerce gazeteciyi yargılamak, nerde görülmüş gazetecilere üst üste 147 yıl hapis cezası kesmek, diyor. Tüm Türkiye üstü açık zindana dönüp gider... Sonunda da diyor ki, 'Kendileri Kadilâk, Buik arabalarına kurulanlar, Türk gazetecisine makam arabası olarak Cezaevi arabasını uygun gördüler. Türk olmasak da, meslek namına bundan utanıyoruz. Dayanın Türk gazetecileri!' diyor.

İşte dayanan, direnen gazetecilerden 16'sı bu benim manga, Dayı. Tövbe, 17 olduk. Sen de bizdensin dedik ya. Sövdün bir kere artık sayın Başvekile, tanıklar burda, birazdan zabiti da tutacağız."

"Tutarız," diye başını salladı Ali Dayı. "Ali Dayı'nız sizden."

"Ama ilkin mangamızdaki öteki arkadaşları da tanıtayım sana. Suçlarını öğren..." –Ve birer birer söz vermeye başladı arkadaşlarına– "Söz senin Şişman, kısaca söyle Ali Dayı'ya, sen hangi bamteline dokundun Başvekilin?"

"Ben, Amerika'dan naylon cop ithal etmekle de öğünemeyiz, Jamayka'ya Türk mamulatı kelepçe ihraç etmekle de, dedim. Kırk bin köyümüzde 35 bin jandarma ve polis karakolu var da, bu kadar köyün 17 bininde okul yok diye yakındım. Her 10 kişimize, üniformalı ve üniformasız bir polis düşüyor, dedim. Bir matbaa kapatmak ya da yıkmak, on fabrika yıkınakla birdir,

dedim. Polis müdürlüklerinde işkenceden, karakollarda dayaktan yakındım. Milli Emniyet dedikleri teşkilat, tabutluklariyle, elektrotlariyle Amerikanize bir Gestapo ocağıdır, İçişleri Bakanı Gedik de Gestapo şefinin dikâlâsıdır, dedim... Velhasıl, dedim oğlu dedim. Yalan haberler vermişim diye de bir araba dayak yedim. Elektrotu da cabası..."

Ve ötekiler de birbiri ardı sıra ifade verdiler:

"Ben, Ali Dayı, ben de yalan haber vererek devletin itibarını kırmışım. Haberi İsviçre, Londra bankalarından sızdırdık oysa. Eloğluna hazinemizin 108 ton altınını rehin vermişler. Borç almak için. Alınan borçlar da 30 milyarı aştı, dedim. Bu hükümetin ekonomik dinamizmi, Vaşington camisi önünde mendil sermek, dedim... On sekiz ay ceza yedim!"

"Ben de, şu Amerikalıdan zinhar borç almıyalım. Tefecinin domuzudur, ona elini veren kolunu alamaz. Aman, bu tongaya düşmiyelim dedim... Beş ay verdiler Ali Dayı! Ama şimdi yattığım değil bu ceza. Böyle başladık. Dediğimizde direndik. Onlar da, taksit taksit, şu 147 yılın en azından 7 yılını bana yüklediler. Çilemdir, çekerim."

Sıra geldi Grevci'ye. Kendisi ufacık olsa da, şirket küreği kadar iri ellerini açа açа başladı:

"Ben de, hükümetin grev hakkı vereceğim diye gelip de, sonradan ipe un sermesini yerdim. Bir keresinde de, siz bu un serdiğiniz ipe takılırsınız filan diye sivri konuştum galiba. Gel bakalım komünist, dediler. Biz de dengi bağlayıp geldik işte senin köye, Dayı!"

Sıra gazetecilerin Onbaşı'dan da uzununa gelmişti. "Sen de söyle, Solak!" denince, yattığı yerde istifini bozmadan, gırtlağının inanmıyacak kadar iri çıkıntısiyle yutkunarak başladı:

"Hepimizinki bülbülün çektiği dili belası hesabı, Ali Dayı. Ben de yalan haber vermişim. Hükümetin itibarını zedelemişim. Bir yazımda, Meclisten geçirilmemiş gizli anlaşmalar var, dedim, işte 1954 yılında böyle bir anlaşma ile İncirlik,

hava üssü olarak bâtapu Amerikalılara verilmiştir. Bu anlaşma Nato Antlaşması'nın üçüncü maddesine dayanıyor deseler de, Amerikalı İncirlik üssünü Nato maksatları dışında kullanıyor. Netekim, 1958'de Lübnan'a asker çıkarırken bu üssü de kullandı, Araplarla aramızı açtı. Ve işte geçenlerde U-2 casusluk uçağını İncirlik'ten uçurdu Sovyetlere doğru, onlar da 'ne yapıyor sizin topraklarda bu eloğlu, tutun şunun elini, aklınızı başınıza toplayın' diye bize haklı olarak kaş çattılar... Ne oldu sonunda, biliyor musun Ali Dayı, Amerikan casus uçağı Sovyet sınırlarını aşsın varsın, ama sen basın hürriyeti sınırlarını aşma diye bana ceza verdiler..."

Ali Dayı sigarasının kökünü yere atıp, postalıyla çiğnerken:

"Bu Başvekil tam bulmuş sizin gibi gazatacılarla belasını..." dedi.

"Halkla uğraşmasaydı," dedi Solak, "bu iş istifa ettirmek için sokakta yakasına yapışılmasına kadar varmazdı. Hoşuna gitmiyen gazetecileri susturmaya kalkışmakla rüzgâr ekti herif, işte şimdi de fırtına biçiyor!"

"Sözün doğrusu bu," dedi Onbaşı. "Biz onun bir viskiye, bir sandalya düşkünlüğüne kalemini satan gazetecilerinden değiliz. Zorla da olamayız."

Ali Dayı'nın gözleri, masanın öte yanında oturan, elini şakağına dayamış, saçları inadına siyah, yüzü inadına ağarık gazeteciye takıldı. Bu da gencecikti. Yalnız uzamış sakal başlarında tek tük ağarıklar vardı.

"Ülen patıron," dedi Ali Dayı. "Sen de mi yalan yazdın?"

Kapatılmış bir derginin sahibi olduğu için arkadaşlarının "Patron" dedikleri bu gazeteci gülümsedi ve elini şakağından ayırmadan, tatlı bir pelteklikle cevap verdi:

"Uşak'ta, adam tutup, rakısını içirip, harçlığını da vererek, İsmet Paşa'nın kafasına taş attırdılar ya Ali Dayı... İşte ben o taşı aldım ve taahhütlü olarak, onu attıranın kafasına havale eyledim!"

Ali Dayı taahhütlüyü duydu ya, hemen sordu:

"Bak seeen, postaylan yolladın demek?"

Gülüşler yine bir serçe sürüsü gibi havalanıverdi:

"Gülmeyin ülen itler!"

"Postayla değil Ali Dayı, baya aldım o taşı, Başvekilin kafasına doğru savurdum."

Ali Dayı yine kavrıyamamıştı. "Ta Uşak'tan Ankara'ya, öyle mi?"

Onbaşı araya girdi:

"Gazetecinin kalemi," dedi, "Amerikalının kurduğu bu füze fişekleri mancınıkları var ya, işte o mancınıktan da güçlüdür. Hatta füze mancınığı şaşar da, gazetecinin kalemiyle attığı taş şaşmaz!"

"Senin anlıyacağın, Ali Dayı, bunlar tutturdular, İnönü'yü gözden düşürmek için, onun İstiklal'deki hizmetleri de nedir ki, dediler. O zaman General Trikopis'i esir alan ve Uşak'ta onun kılıcını Kemal Paşa'ya teslim eden İnönü değildir, dediler..."

"Peki, kimmiş Yonanın ceneralini esir alan?"

"Diyelim ki, İnönü olmasın, başkası olsun, ne çıkar bundan? Öyle olsun, dedim ben. Gel gör ki, o zaman bugünkü Nato ortaklarımızın yedisi birden silahla girmişlerdi Anadolu'ya. Ve onları, İnönülü-İnönüsüz, silaha davranarak göğüsledik. Öyle mi? İnönülü-İnönüsüz, Trikopis'i de esir aldık, kılıcını da Uşak'ta Kemal Paşa'ya teslim ettik. Öyle mi? Öyle. Amma, dedim, bak, aradan kırk yıl geçmeden eloğlu yine o Amerikalısı-İngiliziyle, bu sefer tek fişek de yakmadan Anadolu'ya girdiler ve siz Demirgırat beyler, Kemal Paşa'nın kılıcını müzeden çıkarıp Amerikalıya teslim ettiniz! Buna ne buyurulur?.. Ben bunu sorunca, dut yemiş bülbüle döndüler. Taş da böylece yerini buldu..."

Ali Dayı kalkıverdi:

"Bana müsaade!"

"Yooo, daha zabıt tutmadık," dediler.

Gözleri üst ranzaya, tekmil verirken sıraya dizilmiyene kayan Ali Dayı:

"Siz çenenizi tutmazsanız, daha çooook zabıt tutulur," dedi.

"Yahu," dedi Onbaşı, "sen sayın Başvekile söğdün mü, söğmedin mi demin?"

"Siz Ali Dayı'nızı kendinizden daha az mı cesur sandınız yoksa? Nerde kâat kalem, buyurun!"

Onbaşı hemen kâğıda kaleme davrandı.

"İlkin şöyle karalamasını yapalım da, sonra temize çeker, imzalarız."

"Peki," dedi Ali Dayı, "ben söyliyeceğim, sen yazacaksın. Yaz. Cezaevinde, tutuklu veya hükümlünün üzerinde, ekmeğini kesecek bıçak bulunamıyacağı gibi, kendini asmasın diye kravatı ve de ayakkabı bağcıkları da alınacağı gibi, ıradyo makinesi de bulunamıyacağından, falan günü akşamı (buraya tarihini yaz sonra), filan saatta (saatini da sonra korsun), gazatacılar koğuşunda gizlice dinledikleri ıradyonun müsaderesine garel verilmiştir... Gardiyan Ali diye yaz altına... Verin şu ıradyoyu. Benden allasmarladık!"

Ve gazetecilerin, işin şakası ile ciddiyeti arasında bocalıyan bakışları karşısında, Ali Dayı radyoyu kaptığı gibi yine çangıl çungul, kapıya doğruldu. Arkasından Onbaşı bağırdı:

"Yahu, salıiden mi götürüyorsun radyoyu Ali Dayı?"

"Iradyonuzu alan Ali Dayı değil, Gardiyan Ali!"

"Be dayı, söyle şu Gardiyan Ali'ye de, bizim dayımızı dinlesin!"

"Dinlemez. Ali Dayı'nız burda oturur, sizi dinler, emme Gardiyan Ali ne sizi dinler, ne dayınızı. O, gözlerini kapar, vazifesini yapar!"

Gardiyan koğuş kapısını kapamış, dışarıdan kol demirini de vurmuştu. Onbaşı kapıyı yumruklıyarak seslendi: "Sabahleyin yine getir emi!"

"Ben Müdüre teslim ederim, siz artık ona meram anlatın! Hadi Allah ırahatlık versin..."

Bir süre ses çıkarmadılar. Kendi nabızlarını duyacak kadar koyulaşınca bu suskunluk, ağzını ilk açan o üst ranzadaki oldu:

"Adam haklı."

Patron mırıldandı:

"Eh, biz de haksız değiliz."

"Mesele orada değil bana kalırsa," dedi Onbaşı, "mesele bu haklılıktan yana adam kazanmak için, halkla nasıl konuşacağımızı öğrenmekte..."

"Böyle böyle öğreneceğiz."

"Neyse, Patron. Yarın sen gider, Müdürden radyoyu alırsın."

"Ben gidersem," dedi Patron, "hiç vermez."

Üst ranzadaki güvenle kestirip attı:

"Bana bırakın. Yarın ben giderim Müdüre..."

Öncekinden daha uzun bir suskunluk oldu. Bunu da, Şişman gazeteci, battaniyesini başına çekerken bozdu:

"Allahım, sen beterinden sakla! –Her akşam yatarken böyle dua ederdi.– Nazardan-mezardan, ipten-kazıktan, veremden-vergiden, işsizlikten-kıtlıktan, karakol azabından, sıkıyönetimin gazabından koru beni yarabbi..."

Patron yattığı yerden seslendi:

"Şişman, biliyor musun, üşenmeden hesapladım. Cumhuriyetten beri, kırk yıldır diyelim, kaç yılımız sıkıyönetimle geçmiş..."

"Kırkı da!"

"Yooo, büyütmeden, gerçek hesap meydanda: 1925 yılı Kürt isyanı, geldi Takrir-i Sükûn Kanunu ile sıkıyönetim. 1926'da İzmir'de Atatürk'e suikast teşebbüsü, yine sıkıyönetim. 1930 Ağrı harekâtı, haydi sıkıyönetim. 1931'de Menemen'de yobazlar Kubilay'ı kestiler, tabii sıkıyönetim. Sonra Dersim harekâtı dediler, 1937-38 yılları sıkıyönetim. Daha sonra bütün İkinci Harb

yılları olağanüstü hal. Derken Selanik'te Atatürk'ün evinde bir bomba patlattırıp, Kıbrıs Türk'tür, ya ölüm, ya bölüm, diye curcunayı kopardılar. İstanbul'da 6-7 Eylül'de, Rumunu-Ermenisini talan ettiler. Ve arkasından 1955 sıkıyönetimi... Nihayet şimdi, Güney Kore'de Sigman Ri'yi istifaya zorlıyan üniversite gençliğinin arkasından bizimkiler de Menderes'in yakasına yapıştılar diye, İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de, Erzurum'da sıkıyönetim... Hepsini yaz alt alta, topla, ne ediyor biliyor musun? Tam 23 yıl!"

"Cumhuriyetin yarı ömründen fazla ha?"

"Evet. Benim tam ömrümden biraz eksik!"

Onbaşı kesti:

"Uyuyalım çocuklar, sıkıyönetimin himayesindeyiz?"

"Rıfat Ilgaz'ın şiiridir o," dedi Patron. "Yaşadıkça... Zincirlerin himayesindeyiz. Ve süngülerin. Ve demir kapıların..."

Onbaşı sözü bağladı:

"Ve Milli Emniyetin... Ve her şeye rağmen, çocuklar, şimdi, şu anda, herkes evine gidebilir. Yeter ki artık susun ve gözlerinizi yumun..."

Dışarıda bir düdük öttü uzaktan uzağa. Tavanda jandarmanın ayak sesleri yakından yakına...

O kalın gözlüklü Müdür, başına battaniyesini çekerken:

"Ben gazeteme gidiyorum, müsaadenizle!" dedi. "Lazım olursam, gece telefonumu biliyorsunuz..."

"Tazcanlı yazı işleri müdürü buna derler işte!" dediler.

"Ben de müsaadenizle eve gidiyorum," dedi en genç gazeteci. "Ama telefonumu bilenler de beni rahatsız etmesinler rica ederim."

"Haklısın," dediler, "işin önemlidir!"

Bu gencin nikah dairesinden çıkar çıkmaz tutuklandığını bilmiyen, yalnız en son gelendi.

Alt ranzanın birinde, Solak artık bağdaş kurmuş, üst ranzaya değmesin diye başını eğmiş, bir deste uzun prova kâğıdını dizi-

ne çekmişti. Onun üstündeki, yeni gelen, aşağıya doğru eğilerek sordu:

"Ahbap, yaza yaza bu gece de sabahlamıyasın?"

Solak, uzun boynunu hafifçe doğrulttu:

"Yasak mı?"

"Yooo, bu akşam ışık biraz rahatsız ediyor gözlerimi de."

"İndir kepenklerini... Gazetede ışık sabaha karşı söndürülür!"

Onbaşı, dalaşmasınlar diye araya laf karıştırdı:

"Müdür!" diye seslendi o kalın gözlüklüye. "Sen gazeteye gidiyorum dedin değil mi?"

"Evet, birazdan."

"Benim fıkram hazır. Sen götürüversen de, ben bu akşam kaytarsam olur mu diyecektim..."

"Niye olmasın. Ver."

"Verilecek bir şey yok. İki cümlelik fıkra. Söyliyeyim de, aklında tut: Fıkranın adı, 'Oyun'. Birinci cümle: İstanbul'da Halk Oyunları Okulu açılacakmış. İkinci cümle: Halkımız kendi oyunlarını az çok bilir, onun öğrenmek istediği, asıl halka oynanan oyunlardır!"

Gülemediler. Gülünecek fıkra değildi. Onbaşı ekledi:

"Ve iki gözüm, mümkünse beş liracık yazdır bu fıkraya da, bizim eve gönderiver. Malûm a, biz sayın Başvekilin örtülü ödeneğinden çoluk çocuk beslemiyoruz!"

Yeni gelen "pufff" diye gürültüyle soludu.

"Ne o?" dedi hemen Onbaşı, "lastik mi patladı ahbap?"

İşte buna güldüler.

* * *

Dünyanın düz olduğundan kuşkulanmakla ne iyi etmiş Galile. Onun bu olumlu kuşkusu, dünyanın düz olmadığında direnme gücünün kaynağıydı, işkencelere dayanma gücünün kaynağı. Dünyanın yuvarlak olduğunu, döndüğünü ispatlama

gücünün kaynağı... Kuşku güzel şey. Kuşku düşündürüyor, aratıyor, bulduruyor.

Onbaşı, sabahleyin herkesten önce uyanmış. Daha doğrusu herkesten az uyumuş. Yan dönmüş. Sol kolunu da yastığı ile başının arasına sürmüş. Alt ranzadan, dört camlı küçük pencereye dikmiş gözlerini. Demir parmaklıkların kareleri arasından dışarı bakıyor. Görebildiği, odun yüklü iki eşeğin yan yana zor geçeceği kadar dar bir avlu. Karşısı, bu koğuştan da yüksek bir duvar. Duvarın köşeli sırtı baştanbaşa cam ve şişe kırıkları döşeli. Duvarın sırtını kümbetleyip, çimentolu harcı çektikleri zaman, daha sertleşmeden, bu cam kırıklarını batırı batırıvermişler birdüzüye. Sabah güneşi de vurmuş mu uzaktan, artık her cam parçasında bir güneş görüyorsun. Ama nerden doğmuş bu güneş? Avlunun jandarma kulesi sivrileri köşesinden mi? Bir petrol sondası buruğunu ya da bir mescidin salaş minaresini andıran o kuledeki nöbetçi de güneşin ne yandan doğduğunu bilemez. Ona, lamarinalı kubbeciğin altında, o şerefe gibi yerde dönüp duracaksın demişler. Ağzını havaya açmıyacaksın demişler. Dört yöne değil, köşeleri bu kulede birleşen avlulara bakacaksın, demişler. Top oynıyan var mı diye bakacaksın. Top duvardan aştı diye oraya buraya tırmanan var mı, göz kulak olacaksın. Uzuneşek, çatal-matal oynarken birbirinin omzundan duvarlara tırmanan var mı? Yanına yönüne değil, önüne bakacaksın, önüne!

Bakıyor kuledeki nöbetçi. Onbaşı da bakıyor içeride yattığı yerden. Avluda kimsecikler yok daha... Birazdan Ali Dayı gelecek, koğuşun dış kapısını açacak. Haydi bakalım, diyecek, akşama kadar hürsünüz! Avlu hürriyeti bu. Bu avludaki hürriyetin üstüne, dış kapıya kadar dört kilit vurulmuş. Gündüzleri, dış kapı hariç, bu iç kilitler birer birer çözülür. Nöbetçi gardiyanların beklediği ara kapılardan kahvaltı çorbası geçer Adembabalar için. Mahkemeye gidecek olanlar berbere doğru geçerler. Sabah sabah ağaç kökü sökülür gibi öksürükler doldurur avluyu. Bu

öksürükleri bir demli çay, ya da bir nohut kahvesi bastırır. Takunya sesleri bir aşağı bir yukarı avluda. Kapı yanındaki köşede birikenler de vardır. Bunlar "hamamcılar". Hamama gidecek değiller. Duvarın dış tarafından sesler beklerler. "Hamam suyu, sıcaaak" sesleri duyuldu mu, duvardan beriye doğru birileri gaz tenekelerini aktarırlar. Gardiyanlar bir şey demezler buna. Yüzde on çıkarları vardır. Varsın, dışarıdan su kaynatıp getirenler sebeplensin. Varsın, cünüp olanlar bir teneke su dökünüp paklansın, birer gusül aptesi alsınlar. Zaten bu düdüğü de parayı verebilen çalar. Kolay mı günaşırı bir teneke suya yirmibeş kuruş saymak! Görülecek şeydir köşeye su almaya gidenlerin hali. Ceplerindeki bütün ufaklığı avucuna toplıyan, kuşağın arasından çektiği ufaklık kesesini avucuna boşaltan, başlar artık pirinç ayıklar gibi çil paraları saymaya. Kimi birbirinden denkleştirir. Kimi duvarın ötesindeki seslenir: "Ulen, öbür gün iki teneke ödesek olmaz mı?" Ama dışarıdan merdivenle çıkıp duvara tüneyen, bir avucuna yirmibeşlik düşmeden tenekenin sapını bırakmaz: "Bugün peşin, yarın veresiye!"

Mapus damında en iyisi cünüp olmamak. Akşamları, yatmadan önce, bol bol su vuracaksın alt yanına. Soğuk su. Donarım filan diye korkmıyacaksın. Donmanın zararı yok, faydası var. Sonra gelip yatacaksın. Başını koyduğun saman yastıktır, güveylik yastığı değil. Pek yumuşarsa yastık, hemen öte yanına döneceksin. Böyle yerde, böyle gecelerde, doğrudur, adamın aklından hızlı tiren yoktur, bilet de istemez, bindiğin gibi köyüne varıverirsin. Bir de bakarsın, delikanlı oluvermişsin, vurmuşsun köy kıyısına, derede yunakta karılar-kızlar pılı pırtı yıkıyorlar. Bir de bakmışsın, işte o yunaktan seçtiğini Allah kısmet etmiş, Peygamberin kavliyle de alıyorsun. Davulun tokmağı başlar kafanda gümlemeğe. Her yanın zonklar da zonklar. Meydanda, gazlı külün şavkında oynıyan güvey sensin. Oyunu uzatmazsın artık. Ne olacaksa olsun tezinden. Dam başından silahlar burnunu kaldırsın havaya, her biri bir yıldız avlasın. Ak çarşaf kana-

mıştır artık... Ama mapus yatağının çarşafındaki ıslaklık kan değildir. Şeytana meytana hiç sövme. Kabahat senin... Sabahleyin denkle bakalım yirmibeşi, git dikil köşeye de sıcak su bekle... Yoksa, her tüyün diken olur da batar durur sana o gün, iğneli beşikte sanırsın kendini. Cünüpsün diye koymuşlardır bir kere kafana ki, su dökünmedin mi, hemen, kimsenin yüzüne bakmaya hakkın yok o gün. Kaşığın sapını kavramaya hakkın yok. Besmele çeksen de tutmaz. İşin de rasgitmez. Sıçan deliğine de girsen, bela gelir seni bulur. Ya bir hır çıkar. Ya dilekçene tam da o gün ters cevap gelir. Ya da o var ya, rüyanda sarmaş dolaş olduğun var ya, işte ondan "artık seni sevmez olmuştur" diye bir mektup çıkagelir. Yaaa, cünüplüğün hiç şakası yoktur aslanım. Hele mapus damında! Ama bu sıcak suya para mı dayanır diyeceksin. Öyleyse sen dayanacaksın iki gözüm. Sabahın ayazında konserve kutusuyle su dökünüp aptes alacaksın. Sonra sırtında ürpertilerle, ciğerinde yangıyla doktora çıkacaksın, belki revire yatacaksın, belki hastaneye, belki oradan da öteye yol görünecek. Böylece gidip de gelmiyen yok mu sanki. Sayısız...

Onbaşının gözleri, köşede sıcak su bekleşenlerde. Bir türlü karar veremiyor. Kalkıp kendisi de bir teneke su alsın mı, yoksa gidip biraz soğuk su dökünerek... Ama oradaki fareleri düşündükçe bundan da cayası geliyor. Artık Mayıs. Üşütmek korkusu da yok o kadar. Fanatik olmaya ne lüzum var? Böyle bahar gününde iyi şeyler düşünmeli adam. Şu kırlangıçlara bak. Eş olacaklar herhalde. O cam kırıklarındaki güneşlerin içinden kopup bir daldılar avluya... bir sağa... bir sola... Ne ararlar ki burada? Tam da yuva yaptıkları sıra kırlangıçların. Yaptıkları yuva da en sağlamıdır derler yuvaların. Neden giderler öyleyse hapisane avlusuna? Nöbetçi kulesini neye dolanırlar rüzgâr gibi? Koğuş saçağında ne ararlar? Cam kırıkları arasına neye konarlar? Amanın kırlangıçlar, etmeyin, buraya yuva yapmayın da nereye yaparsanız yapın. Hem bu yapının taşında ve demirinde sizin yuva mimarlığınıza yarıyacak hiçbir şey yok. Burdan herhan-

gi bir çer-çöp de alıp gitmeyin sakın. Sıvasına gaga vurmayın bu duvarların, kahırlı ahların ağısı sinmiştir çünkü... Tozuna toprağına da, çöpüne kırıntısına da verem tükürüğü karışmıştır, sakınola bulaşmayın! Götürmeyin burdan bir şey dedim ya, sonra, buradan bir şey katarsınız yuvanıza, artık o yuvadan ilaç milaç da olmaz. Bak, gidip de bir okul saçağına yuva yaparsanız, anlarım. Bizim gazetenin saçağı da uygun. Fabrika saçakları da uygun. Hastane saçağına da olur. En uygunu da bu olur hem. Güzün siz bırakıp gidince, hemen yakıncacık, alırlar saçaktan yuvalarınızı, hastalara ilaç ederler. Kuzum kırlangıç, benim aklıkaralı yavrum, çatal kuyruğunu sevdiğim, anla beni canım, hiç değilse leyleklere bak, sen de onlar gibi yap emi. Bak leyleğe, kavağı sever, selviyi sever, hatta her çatıda yuvalanır, ama kışla çatısına pek uğramaz, hapisane çatısına ise hiç... Sen mapus damına yuva yapan leylek gördün mü bizde? Ne, gördün ha, nerde? Diyarbakır'da, Sinop Kalesi'nde... Bu binde bir, milyonda bir belki. Şaşmam kırlangıcım, yine de sana öyle yap demem. Mapus damına tüneyen o leylek ya en şaşkınıdır leyleklerin, ya da düpedüz "gönderilme"dir, Milli Emniyet ajanıdır!

Kuşku, gerçeği arama yoludur, demiş adam. Kuşkulanmakta hakkım var, kırlangıcım. Sen de kuşkulan, leylekten bile kuşkulan, ama öylesi leylekten, bir şey yitirmezsin, korkma. İşte ben, burda gerçeği kuşkuyla bulan Galile'den bile kuşkulanıyorum. Dünya yuvarlaktır, peki. Ve de döner mi dersin, kırlangıcım? Benim bundan kuşkum var işte. Dönse dünya, benim şu baktığım pencereden gördüklerim de değişir. Değişmeli. Öyleyse, neden hep bu duvar, neden hep o kule, neden hep aynı gök parçası... ve avludan da bakınca hep aynı kavak, hep aynı dağ parçası neden? Ya dönme diye bir şey yok, ya da bu hapisane çakılmış. Öyleyse, hapisanenin dünyası dönüyor. Galiba en doğrusu bu... Değil, bu da değil. Hapisane de dönüyor da belki, biz içinde çakılıyız. Kuşkumla şimdi buldum galiba gerçeği... Bulduk mu Onbaşı? Aslını ararsan, bu buluşu, Hoca'nın kar helvası gibi, kendin de beğenmedin ya...

Peki, ne yapmalı? Mayısın böyle tutsak bir sabahında Galile'ye de çatmayıp da kime çatmalı? Leyleğe mi, kırlangıca mı, şeytana mı?.. Sabah mahmurluğu içinde insan yalnız hapiste öfkeli oluyor galiba. Gidip suyu dökmeli. Belki cünüplük gibi kuşkudan da arınır insan.

Ama hayır, Galile'yi bırak, leyleği bırak, onlara haksızlık ettik diyelim, peki kendine Taşralı diyen gazeteciden kuşkulanmakta da haksız mıyım? Gazeteciyim diye zıngıldadı geldi herif bir hafta önce. Peki, damdan düşen halden bilir, geçmiş olsun arkadaş dedik, başladık sormaya. Herkesin herkese sorduğu sorular. Nerdensin, hangi gazetenin nesisin, suçun ne, hangi Basın Mahkemesi ne kadar ceza verdi sana, yoksa davana bundan sonra mı bakılacak, avukatın var mı, kimdir, yardım ister misin falan filan... Ama tut ki duvara soruyorsun, ona değil. Nenize gerek, diyor. Bir taşra gazetesinin sahibiymiş. Hangi taşra şehri bu, gazetesinin adı nedir, söylemez. Basmışlar gazetesini bunun güya, kendisini ölümle tehdit etmişler. Peki, kimler? Şu "Vatan Cephesi" dedikleri eli sopalı tayfa mı basmış? Cevap yok. Sormayın ötesini! Yahu, sormayın olmaz, biz sorgu yargıcı değiliz ama, neden basıldın, ne yazdıydın, sansür hangi yazını kazıdı? Yok, ağzından ipe sapa gelir bir şey çıkmıyor...

Gazeteciyiz, gecekuşu'dur adımız ya, sabaha kadar çalışır, çokluk gündüzleri uyuruz. Bu alışkanlık hapisliğin ilk aylarında da sürüp gidiyor. Ama bizim bu "Taşralı" da uyku da yok. Günün uzunu dinliyor, ilgileniyor, belki bizden de çok soruyor, geceleri de boyuna yazıyor. Bizim Solak'ın ne yazdığını biliyorum, zaten kendisi de gizlemiyor, adam Kore Harbinde muhabirmiş, gördüklerini yazıyor diyelim. Patron yazıyor, hatta el altından dergisine yazı yetiştiriyor burdan. Sonra Şişman yazıyor. Herkes yazıyor tek sözle, ama bu herif ne yazıyor? Onu da söylemez. İlgilenirsen, fazla bulur. Yazısı da ne steno'ya benzer, ne şifreye, hani doktorların reçete yazısından da beter. Sonra yazdıklarını nereye kor? Kenefe gittiği zamanlar, şöyle bir yoklarız çantasını,

yastığının altını, üst üste dört kâğıt bulabilirsen aşkolsun. Yahu, uçkuruna mı bağlar bu herif yazdıklarını!

Yoo, bu kuşkumda haklıyım. Herifin gözlerini beğenmiyorum. Bir tuhaf bakıyor gözleri gözlüklerinin ardından. Sana bakmıyor sanki. Bir haftadır işte, gözbebekleriyle bir türlü buluşamadık. Gözünün içine bakmıyor ki adam. Bana bakıp da kimi görür, kime ve neye bakar da beni görür, kestirmek zor. Kuşkum o kadar artıyor ki, giderek şu kaşınmasından bile... İşte yine hatır hatır kaşınıyor. Uykusunda kaşınması bir şey değil, adam kaşınır a, ama günün uzunu ikide bir kaşınır, hem de tırnaklarını geçire geçire etine, maymun gibi siftinir, şu kadarcık da sıkılmaz. Var bunda bir şey, kuşku bu ya, belki de uyuzdur herif!

Ajan deseeem, kuşkumda cıvıtmış olur muyum bilmem. Sonra daha ilk gün kendisini bizim "Basın mangası"na kaydetmek istedim. Dudak büktü. Neden? Mangaya girmek laf değil, dışarıdan ne gelirse ortaya koyuyoruz. Solak'ın dediği gibi, "komuna"yız burada. O niye girmez? Ajan olsa, girer, girmesi ve kokup bulaşması gerek ki, kuşkulanmıyalım. Oysa hep ayrı çekiyor, işte akşam şakadan bir tekmil verelim dedik Ali Dayı'ya, manga hizaya gel dedik, herif zahmet edip ranzasından bile inmedi. Eh, madem dallarımız ayrı çekiyor, öyleyse kökümüz bir değil. Bu kuşkuda aşırılık olmasa gerek.

Olsa olsa, diyorum bir de, patrondur herif düpedüz. Yukardan bakıyor bize. Araya mesafe koyuyor, yüzgöz olmıyalım diye belki. Ama hiç mi patron görmedik yani. Na, işte şu dergi patronu. Pek de bencilliği yok. Anlaşıyoruz. Tartışsak da bazan, kavgamız yok. Sonra bizim patron, koskoca Çukurova'nın ağalarından adam, gazetesinin yazı işleri müdürleri, yazarları, çizerleri birer birer içeri düştükçe etekleri zil çalmıyor ki, kolum-kanadım kırık diyor, koca ağaç dalıyla yaprağıyla gürler diyor, gelip buraya kadar hatırımızı soruyor. Ama gazetenin sürümü düşüyor, adamın kahırlanması ondan, diyeceksin. Peki, ondan da olsa kabulüm, bur-

da arkadaşım var ki, aylığı işliyor gazetesinde, kiminin yazdığı başka ad altında da olsa çıkıyor gazetesinde, akınasa da damlıyor. Böylesi patron akıllı düşman. Karanlık tarafı, aydınlık tarafından az. Ama bu, Taşralı patron, akılsız dosta benziyor. Dostun da uyuzu. İşte yine kaşınıyor... Bugün gidip doktora çıtlatmalı. İster misin uyuz olsun gerçekten herif! Burda bitten nasıl korunacağımızı düşünürken, bir de uyuz çıkarsa başımıza, yandık...

Onbaşı yer yer kıvılcıklanan sakalını parmaklariyle bir tarakladı. Kaşınıyor muyum, dedi içinden. Derken göğsünde bir kaşıntı hissetti. Ya piredir, dedi, ya tahtakurusu. Ya da oluyoruz baya, esneme bulaşması değil bu, basbaya uyuz oluyoruz! İnsan sempatiyle kaşınmaz ya, üstelik bu herife sempatim de yok, o kaşınıyor diye dayanışma mı gösteriyoruz yani?.. Yok, gidip su dökünmekten başka çare yok... Hem bugün işimizin rasgitmesi gerek. Akşam radyoyu kaptırdık Gardiyana. Bugün gidip almak var onu idareden. Ama kimi yollamalı müdüre? Tamam. Hem de görüşme günü bugün. Avukat gelecek. Bonbon gibi yenecek adamdır o. Şeytan tüyü varmış madem, hadi ağzından girip burnundan çıksın müdürün de, kurtarsın bizim radyoyu...

* * *

Genel görüşme yeri, tellerin orası ana-baba günüydü. Ara yerinde jandarmanın gidip geldiği tel duvarların iki yanındakilerin birbirlerine diyecekleri çok. Ananın oğula, karının kocaya, kardeşin kardeşe, arkadaşın arkadaşa. Yalnız hapisteki babasına gösterilmek için getirilen taze bebeklerin ağlamaktan başka bir diyeceği yok. Herkes kendi diyeceğini duyurmak için, yanındakinin sesinin üstüne çıkayım derken, gürültü büyüdükçe büyüyor. Kimileri çömeliyor tellerin dibine. Dört göz arasında söylenmesi gereken şeyler, böyle alçaktan, daha kolay duyuluyor.

Avlu yönünden, tellerin kapısından ancak Meydancılar geçebiliyor idarehane avlusuna. Dışarıdan gelenlerin getirdiklerini beriye taşıyorlar. Bunlar da, içeriden dışarı verilen emanet-

ler de ara kapıda kontrol ediliyor. Bu meydancılardan kimi de kendi görüşmecileriyle, idare yönü avlusunda görüşüveriyorlar. Hapisanenin, tutuklu ve cezalıları taşıyan, her gün yeni gelenleri getiren, mahkemelikleri götürüp getiren arabası da bu avluda. Jandarmalık kapısının köşesinde bir çardak altına çekilmiş. Görüşmecilerden, o arabanın çamurluğuna binenler, hatta üstüne çıkanlar var...

Gazetecileri yakınlariyle, avukatlariyle, hem de öteki tutukluların avukatları geldikçe, Başgardiyanın odasına bitişik, özel bir bölmede görüşüyorlar. Onbaşı, daha kesinleşmemiş yeni bir cezası için Temyiz'in hâlâ cevap vermediğini öğrenince avukatından, sözü hemen radyo meselesine getirdi. Arkadaşları da öyle demişlerdi zaten. Avukatın Müdüre başvurması en uygunuydu. Adam peki dedi. Gitti. Çeyrek saat geçmeden de döndü. Sarı kaşları çatıktı.

"Haber kötü," dedi. "İdare bölümünde biri radyo var diyor. Herkes gelip burda radyo dinliyebilirmiş. Ya kâtibin, ya da bir gardiyanın kontrolü altında tabii... E bizim arkadaşlar kontrol altında radyo dinlemek istemiyorlar diyemezsin ya adama... Baya da öfkeliydi."

"Haklı..." dedi Taşralı gazeteci. –Görüşmecisi olmadığı halde, o da oradaydı.– "Şimdilik üstelemiyelim. Sonra bakarız kolayına..."

Onbaşı ters ters baktı.

"Hiç de haklı değil," dedi. "Nihayet normal bir ihtiyaç bu bugün. Belki herkes için değil, ama bir gazeteci için..."

Sol elinin parmakları arasını tatlı tatlı kaşıyan Taşralı:

"Unutma ki," dedi, "ne ihtiyaçlariyle tanınan insanız içeride, ne de mesleği ile..."

"Ya ben buraya haksız atılmışsam? Esir düşmekte değil ki mesele, teslim olmamakta... Sen teslim olmuşsan diyeceğim yok, ama ben üsteliyeceğim..."

"Uzatmayın..." dedi Avukat. "Bunun en kolayı bir başka radyo edinmeniz."

"Peki canım, yenisini edininceye kadar ne yapacağız?"

"Pek bir şey kaybetmiyeceksiniz. Ne veriyor yani radyo, iç haber mi, dış haber mi? Küfür dinlemeğe pek mi heveslisiniz yani?"

Onbaşı din-iman küfredecekti, tam dilinin ucuna gelmişti ki, dışarıda müthiş bir gürültü koptu. Apar-topar çıktılar avluya. Jandarması, gardiyanı, görüşmecisi, koca bir kalabalık cezaevi arabasını çevirmişti. Bağıran bağırana:

"Düğün var!"

"Bir hasır örtün ulen üstüne şunların! Terbiyesizlik, namussuzluk..."

Onbaşı derhal kavradı durumu, dirseğiyle Avukatı dürttü:

"Hiçbir şeysizlik değil bu," dedi. "Yersizlik, çaresizlik!"

Durum çabuk anlaşıldı. Meydancılardan, topaç gibi bir delikanlı, görüşmeye gelen karısını, kaşla göz arasında cezaevi arabasına atmış. Orada, arabanın içinde "görüşüverelim" demiş garipçikler. Tam görüşürlerken, lafında en tatlı yerinde, arabanın kapısı açılıvermiş! Ulen jandarma, nerden de görürsün, hiç mi halden anlamazsın a kardeşim, ne diye pişmiş aşa soğuk su katarsın?

"Suçüstü" yakalanan Meydancı delikanlı, hiç bozuntuya vermeden, arabanın basamağından indi. Hemen döndü, al alına yanan gelini de kucaklayıp yere indirdi. Kulaklarında bir uğultu vardı sadece:

"Saatler olsun, delikanlı!"

"Bir yastıkta kocayın!"

"Sokaktaki itler etmez sizin ettiğinizi ulen..."

Bunu söyliyene dönüverdi delikanlı:

"Ne etmişim be?" diye bağırdı. "Nikahlı karım bu benim!"

"Ayıp denen bir şey var, oğlum."

"Açmasaydınız kapıyı be, bakmasaydınız!"

Bu sırada merdivenlerde görünen Müdür bağırıyordu:

"Ne var, ne oluyor?"

Başgardiyan, oğlanı çekip çıkardı ortaya kalabalıktan, "İşte bu, Müdür bey!" dedi. "Arabada çiftleşirken yakaladık karısiyle!"

Gelin başını silke silke ağlıyordu.

"Ağlama!" dedi delikanlı. –Sonra müdüre döndü.– "Hem çiftleştik Müdür bey, hem üçleştik! Ne cezası varsa, hangi kanunda yazılıysa, ekleyiverin altı yılıma. Ben heç bi ayıp etmedim. Ayıp eden, bizi topraksız koyanlardır. Ayıp eden, ağanın üstüne oturduğu toprağımızı sürdük diye bizi buraya atanlardır!.. Ağlama kız... Kaldır başını. Kaldır da bağır şunlara. Bir oğlan doğuracağım diye bağır. Erkeğimi, gerdeğe de giremeden, düğün evinden tutsak ettiniz diye bağır. Dünya evine şu mapıs damı arabasında girdik diye bağır. Bağır ki, gazatacılar gazatalarına yazsınlar bunu!.."

Onbaşı ile Avukat ıslak ıslak bakıştılar.

"Bu araba artık yalnız gazetecilerin makam arabası değil," dedi Onbaşı, "aynı zamanda topraksızların düğün arabası. Kutsal araba, vesselam!"

Gelinle güveyi Başgardiyanın odasına doğru geçirdiler. Onbaşının avukatı da sokuldu kalabalığın arasından içeri. Avluda, ihtiyar bir köylü ana, araba kapısını açan jandarmaya ileniyordu:

"Sen de gerdeğe girme emi! İtin en utanmazı sensin... Ayıp, senin ettiğin ayıp. Candarma rubası giyince, bubanı kesecek kadar zalımlaşmak ayıp!.."

Elinde bir kova suyla gelen bir gardiyan, bu köylü anayı itikledi, arabaya girdi ve suyu kanapeye doğru boca etti...

* * *

Onbaşı, görüşme bittikten bir saat sonra Ali Dayı'yı buldu.

"Ne oldu oğlan?" dedi.

"Ne olsun... Zabıt tutuldu. Savcıya telefon etti Müdür... Oğlan yine koğuşuna, gelin de köyüne..."

"Peki, sen ne dersin bu işe Ali Dayı?"

"Ne diyeyim... Nikahlısı oğlanın, iki gönül bir olunca, samanlık da seyran olur, mapıs damının arabası da..."

"Fakat gelindeki de iyi cesaret ha!"

"Avrat dediğin böyle olacak işte... Nazlanmıyacak. Habib Hoca'nın 'İslam Nasihatleri' kitabında yazıyormuş ki, kadının birinci vazifesi erkeğini memnun etmektir. Erkeği nerde ve ne zaman derse, hatırını kırmıyacak avrat. Kitap, eşeğin sırtında bile caizdir diyormuş..."

"Sen okudun mu bunu kitapta?"

"Valla, geçen Cuma Ahielvan Camisinin vaizi söyledi hutbede. Ben onun yalancısıyım."

"Herhal, sence ayıp mayıp değil yani, öyle mi?"

"Ne ayıbı canım, varsın bu mapıs damının da bir güveysi olsun!"

"Ali Dayı, sana bir şey diyeceğim, ama gücenmek yok."

"Gardiyan Ali gücenmez, korkma..."

"Ben Ali Dayı'mla konuşuyorum canım."

"De bakalım."

"Bana bir şişe konyak geldi bugün, ister misin şunu içelim de, bizim yeni güveyin düğününü yapalım bu akşam kovuşta?"

Ali Dayı daha berber aynasında görünmemiş sakalını avuçluyarak cık'ı bastı.

"Sizin koğuşta olmaz!"

"Nerde istersen orada olsun, illa, çalgısız düğün olmaz, git de şu radyoyu kurtar Müdürden. Elinle götürdüğün gibi, elinle getir."

"Radyoyu... senin haberin yok... aldılar bile Müdürden!"

"Kim?"

"Radyo sizin koğuşta şimdi be..."

"Kim aldı diyorum?"

"Sizin taşralı gazatacı..."

"Allah Allah, Müdüre söz geçirdi demek?.."

"Sözü başka yere geçiyor besbelli. Gitmiş Müdürün yanına. Kâtibe hanım söyledi, bir telefon etmiş oradan bir yere, oradan da Müdüre bir şeyler söylemişler. Müdür de al git radyonuzu demiş. Seninkini kapıya kadar da uğurlamış."

"Akılsız düşman!"

"Ne dedin Onbaşı?"

"Kuşkumda haklıyım..."

"Ne kuşkusu?"

"Ben bu adamdan kuşkuluydum Ali Dayı... Tekin değil bu herif. Oradan bu, kalıbımı basarın ki, onlardan..."

"Öyleyse, enayi gibi açın ağzınızı daha onun yanında, ileri geri gevezelik edin de, o da bicik bicik yazsın, yazdıklarını da göndersin dışarı..."

"Gönderiyor mu ki?"

"Bugün bi kucak kâat vermiş görüşmeye gelen adamına. Uyuyun siz..."

"Ya senin söylediklerini de yazmışsa?"

"Benim yaşım altmış, gardiyanlığım batmış... Siz kendinizi kayırın."

"Ali Dayı, ne yap et, kurtar bizi şundan. Gözünü seveyim."

"Gardiyan Ali'den kuşkun yok mu?"

"Var ama, ben Ali Dayı'mızla konuşuyorum. Düşün bir kolayını. Bizim koğuşumuzu mu değiştirirsin, onu mu alırsın aramızdan, yap bir şey..."

"Koğuş değiştirmek olacak iş değil Onbaşı, hapisane tıklım tıklım."

"Onu al aramızdan öyleyse..."

"Arkası kuvvetli herifin. Carp diye alınmaz. Ama madem kaşınıyor o kadar..."

"Müthiş kaşınıyor!"

"Siz çenenizi tutun yalnız, ben yarın sabah bir uyuz tenekesi bağların onun kuyruğuna, tangırdatır gider!"

* * *

Ertesi sabah, koğuş kapısını açıp giren Ali Dayı, doğruca Taşralı'nın yanına gitti.

"Kalk bakalım," dedi, "gel hele biraz ardımdan."

"Ne... ne var?" diye kekeledi beriki. "Bırak beni, uykumu alamadım daha..."

"Yeter uyuduğun!" dedi Ali Dayı. "Kalk hele, doktor çağırıyor seni. Kaşına kaşına bi hal oluyon. Gel de bi bakıt kendini..."

"Hiçbir hal olduğum yok. Egzama var elimde yalnız..."

"Ne demek o, uyuzun gâvurcası mı, gel hele gel..."

Çıktılar. Taşralı yarım saat sonra geldi, suratı bir karış, pılısını pırtısını toplayıp gitti. Ali Dayı'nın anlattığına göre, doktor birden uyuzdur diyememiş, ilkin gözlem altına alalım demiş revirde. Sonra biçimine getirip bir hastaneye dehliyecek olmuş.

"Peki, senden de, doktordan da hoşnuduz Ali Dayı, lakin bu herif sağlam raporunu 'sağlam yer'den alıp yine ekşirse başımıza?"

"Sıçanlar oyununu kediler bozar" dedi Ali Dayı. "Bu sefer bir avuç bit salarız yatağına, hadi ertesi gün ütüye, tecride..."

"İki gün dolaşır, yine gelirse?"

"Adam sende, bi bıçak saklarız yatağının içine, sıcağı sıcağına da bi yoklama icadederiz, bıçak bulundu üstünde deriz, gidip ayıklasın gayrı pirincin taşını!"

"Bu da sağlam kurtuluş değil."

"Daha sağlamı, bıçak yerine esrar tutarız bunun üstünde be! O zaman ya münferide kaldırırlar, ya da sürerler başka hapisaneye."

Onbaşı epeyce düşündü.

"Yapma Ali Dayı," dedi, "başka bir şey gerekmez, bu uyuzluk yeter ona.."

"Sen nasıl dersen, öyle yaparız. Gardiyan Ali'nin gumandarı Müdürse, Ali Dayı'nın gumandarı da sensin Onbaşı!"

"Sağol Ali Dayı. Bu akşam o yeni güveyi bizim koğuşa yolla. Düğün yapacağız."

"Başüstüne Onbaşım! Şimdi olur."

O akşam, konyağı bir komposto tasına boşalttılar. Bir iki elma da doğradılar içine. Güvey delikanlının eline verdiler. Bu kompostodan bir kaşık olsun içirmek için Ali Dayı'nın da üstüne düştüler, ama para etmedi.

"Vazifede zerresi haram Gardiyan Ali'ye!" dedi. "Gardiyan Ali'ye bir şey olursa, ona acımam, Ali Dayı'nız gider güme..."

Güvey delikanlı da bir kaşıktan fazla almadı. Gündüzki olaydan pek dem vurmadılar. Onun anlattığı da, günlük olaylar haline gelen toprak kavgalarından biriydi. Attığı kurşunla, ağayı koruyan jandarmalardan birini yaralamış. İşte o kadar. Bunu cezaevinin jandarmaları da bildiklerinden, mim komuşlar. Göz açtırmıyorlarmış. Yoksa, bu arabadaki iş çok daha önce olacakmış. Gelin nice görüşme günlerinde gelmiş, gelmiş ama, jandarmaların kör tarafına getirip de bir türlü arabaya sokulamamışlar. İşte bugüne kısmetmiş gerdek!

"Ceza verirler mi ki?" dedi.

"Meydancılığın gitti elden bir kere," dedi Onbaşı. "Olsa olsa, bizim avukat zihnine giremezse eğer Savcının, seni bir hafta filan münferide kapatırlar."

"İlerde karıyla bir daha görüştürmezlerse, kötü..."

"Telin ardından görüşürsünüz artık."

"Ona da razıyım."

"Bakarsın, seneye kucağında bebekle gelir senin karı."

"Hani o günler!"

"Oğlan olursa ne koyacaksın adını?"

"Sen söyle ağabey..."

"Özgür."

"Eh, olsun, özgür olsun..."

TELEFON GAZETESİ

Karakola, İçişleri Bakanı Gedik'in "Vatandaş ile hükümet arasındaki ilişkilerde ilk kapı, demokrasiye geçiş kapısı" dediği karakola girenin, dayak yemeden, anasının da tanıyamıyacağı kadar yara-bere içinde kalmadan çıkamadığı gibi, gazeteler de tepeden inme emirlerle artık yazanın da, çizenin de tanıyamıyacağı kadar değişerek çıkıyordu. Yan yana sütunları, alt alta satırları ve başlıkları ve lejantlariyle takılı evlere benzetirsek gazeteyi, bu takılı evler sansür bombardımanına uğramış, yanmış yıkılmış gibi çıkıyor. Kiminin manşeti, tut ki çatısı uçmuş; başyazının üst yarısı, yanındaki sütunun tümü göçüp gitmiş. Başlıksız yazı mı istersin, yazısız başlık mı, her sayfada bulursun. Lejantsız karikatür de var, karikatürü kazınmış lejant da... Hoca Nasreddin'in kafasını kazıyan acemi berberin her kestiği yere bir parça pamuk yapıştırdığı gibi, sansürün hoyrat usturası da gazetenin başında ve yüzünde kesmedik yer komamış, kazıdıkça, kestikçe pamuğu basarak donatmış her yanını. Tek sözle, "Küçük Amerika" demokrasisi kendi suratına benzetiyor gazetelerin yüzünü: Gazetelerde ağarttığı yerlerle kararan bir surat!

Sıkıyönetimli şehirlerde, en başta başkentte, sabahları gazete satan çocuklar, yeni yetmeler, acılı yerginin, politik mizah sergisinin en ince örneklerini veren yaşlı satıcıların dediklerini tekrarlıyarak bağırıyorlar:

"Taze, tazeeee... Sansürden yeni çıkmış, Cumhuriyeet!"

"Berberden yeni çıkmış, Uluuuus!.."

"Yazıyoooor, her yanı Aynalı Çarşı!.."
"Yarısı iliştir, yarısı kevgiiir, Milliyeeeet!.."
"Haydi, Akşaaaaam, hiçbir şey yazamıyoooor!.."
"Fasulyeyi yazıyor, fasulyeyi övmek yasak değiil!"

Ama hükümetin Mecliste ve Meclisin üstünde kurdurduğu 15 kişilik olağanüstü Tahkikat Komisyonu'nu yermek yasaktı. Bu Komisyonu Gestapo'ya benzetmek suçtu. "Muhalefetin faaliyetini incelemek" bahanesi altında, Halk Partisinin kapısına kilit asmak amacı güdüldüğünü ileri sürmek, çizmeden yukarı çıkmaktı. "Bir kısım basının ve yazarların tutumunu incelemek" bahanesiyle, bu Komisyonun öküz altında buzağı aramak değil, buzağı yaratmak istediğini söylemek, Abdülhamit devrinde "yıldız"dan, "şehriye"den, "burun"dan bahsetmekle birdi. Hükümete, Amerikalıya, Nato'ya, gözünün üstünde kaşın var demek yoktu. Dedin mi, bu memlekette gazeteci kimvurduya da getirilirdi, karakolda da dövülürdü, eline kelepçe de vurulurdu, koyun makasiyle saçları da kırkılırdı; hapisaneler dolup taşıyorsa, onlar için özel hapisane de yaptırılırdı. Çağdaş Yedi-Sekiz Hasan Paşa'mız Gedik, kestirip atmıştı: "Kişisel hürriyet, genel emniyet ve huzurun sınırında biter!" Bu "özdeyiş" şöyle de söylenebilirdi: "Gazetecinin tutuklanması için, sayın Başvekil'in rüyasına girmesi yeter!"

Türkiye'yi bu haliyle ne Anadolu'nun anası tanıyabilirdi, ne de Anıt Kabir'de yatan Ata'sı tanıyabilirdi artık. "Küçük Amerika", "Tekelonya Cumhuriyeti", "Zamistan", "Yokistan" gibi isimlerin hiç de allegorik yanı kalmamıştı. Bunlara bir de "Yasakistan"ı, "Copistan"ı eklemek gerekiyordu.

Anayasanın besmelesi, parlamenter demokrasi alfabesinin A'sı olan "egemenlik ulusundur" ilkesini, sansür, koca Meclisin duvarından da kazımıştı. Bu ilkeyi kurtuluş anıtlarına bırakılan çelenklere de yazmak yasaktı. Hür olmaktan geçtik, bunu istemek yasaktı. Dikta var demek yasak. Basın hürriyeti, yargıç teminatı, üniversite muhtariyeti istemek yasak. Toprak istemek

yasak. Grev hakkı istemek yasak. Nedir bu yabancıya kulluk, yerli-yabancı ağalığın kişiliğinde düşmanımız iki başlıdır dedin mi, kökü dışarıda düşmansın, cehennemliksin, komünistsin...

Sıkıyönetim, İstanbul'da 28 Nisan olaylarını yansıtmayı da, yorumlamayı da yasakladı. Hürriyet ve demokrasi savaşına kalkan acar gençlerin kaçı şehit, kaçı yirmisinde gazileşti, bilinmesi istenmiyor. Tutsak edilip Polis Müdürlüklerinde işkenceye uğrıyanlardan, kamplara sürülenlerden söz ettirmiyorlar gazetelere. Canlı ete süngü hücumu, canlı ete ateş emrini hükümetin verdiğine, genç cesetlerin sur dışı gizli mezarlara gömüldüğüne, 17 cesedin Et ve Balık Kurumu'nun buzhanesine saklandığına dair haberler, giderek bu cesetlerin kıyma makinelerinden geçirildiğine dair söylentiler hep yabancı gazetelerinde. Ama onlar da yurda sokulmuyor.

Yer bakır, gök demir! Osmanlı, başkaldıran reayayı da, "Ferman Sultanınsa, dağlar bizimdir" diyen Türkü de kuyruğuna bağlayıp sürüklemiş. "İstipdatta söz söylemek yasaktı, Kadı'nın körüne kör demek için ağzını açanın anasını ağlatırlardı" der Şair Eşref. Ve onun, "Şimdi hürriyetteyiz, evvela söyletip, sonra ananı ağlatıyorlar" dediği gibi, 1950 modeli demokrasimizde bu yöntem daha da gelişti. "Hür dünya, hürriyet Türkiyesi" filan diyorlar, sen de, okulda alfabe heceliyenle beraber, "Aman, nerde şu hürriyet Türkiyesi, götürün bizi de oraya" dedin mi, Osmanlı gibi atkuyruğunda değil, cip çamurluğunda sürüklüyorlar genci. Bu gencin ismi ve resmi yasak. Arkadaşlarına yol açmak için, bir çift güvercin barındıran iffet yuvası göğsüyle, telçiti olmuş süngülerin üzerine yürüyen kızımızı, siyah önlüğünü süngülerle yırta yırta soyuyorlar. Bu kızımızın ismi ve resmi yasak... Beyazıt Meydanında vurulanın kanı elindeki ders kitabına damlamış. Onun ismini söylemek de, resmini basmak da yasak...

Yedi deniz ötede, Güney Kore'nin üniversite gençliği de kendi Menderes'inin –Sigman Ri'nin– yakasına yapışmış ve istifa ettirmedikçe de, elini bırakmış bu yakada ama, yakayı bırak-

mamış. Bunları bizim gazetelerin yansıtması da, oradaki devrimci gösterilerle bizdeki delikanlı şahlanışı paralel görmek ve göstermek de yasak... İstersen G. Kore gençlerinin haykırdığı şiarı çevir Türkçeye, istersen Türkiye'de Beyazıt ve Kızılay meydanlarında çınlıyan şiarı çevir Kore diline, sözcükler de, anlam da aynı: "Kanımızla kazandığımız hürriyeti süngülere vermiyeceğiz!" Bunun bütün dünya dillerinde böyle haykırıldığını düşünmek, "Soysuzlaşan demokrasinin lekesini kan temizler" demek de yasak.

Kurşun seslerini bir marş göğüslüyor:

Olur mu, böyle olur mu,
Kardeş kardeşi vurur mu?

"Olur, parası millete ödetilen yabancı silahı milletin göğsüne çevirilir ve tetikte hayın parmağı olursa, kardeş kardeşi vurur!"

Ve tekrar soruyor marş:

Kahrolası diktatörler,
Bu dünya size kalır mı?

Beyni midesine inmiş bir gövdenin sesi karşılık veriyor:
"Kalır, biz gidici değiliz, bizden sonra tufan!"

Ve gençler, İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de, Adana'da, Erzurum'da, telefon rehberlerini forma forma ayırmışlar, tel dikişleri sökmüşler, yaprak yaprak paylaşmışlar, bu yapraklarda söz anlatılabilecek isimler arıyor, ve evlerden, okullarından, derneklerden, meydanlardaki, postanelerdeki kabinlerden bütün gece telefon ediyorlar:

"Sayın Bay... siz misiniz?"

"Evet, buyurun."

"Rahatsız ettiğimiz için özür dileyecek vakit yok..."

"Affedersiniz, kiminle konuşuyorum?"

"Telefon gazetesi, bayım."

"Ne demek o?"

"Size gazetelerin yazmadığı bazı haberleri vereceğiz."

"Allah Allah, ya ben haber meraklısı değilsem?.."

"Bayım, ben bu telefonuma üçüncü bir kulağın misafir olduğunu bile bile, size yasak haberleri vermek istiyorum. Siz de dinleme cesaretini gösterin, rica ederim..."

"Ben yasağı yasak kabul eder, gazetelerin yazdığı kadariyle yetinirim. Telefonu lütfen siz kapayın..."

"Siz kapasanız da, ben sizi tekrar tekrar arıyacağım. Onun için önce şu soruma cevap verin lütfen: Yasak yasaktır dediniz..."

"Kısa kesiniz, ben memurum!"

"Biliyorum, bayım. Ama sizin üstünüz, müdür, genel müdür, müsteşar, bakan, başbakan, göz göre göre kanuna aykırı, kamu yararına aykırı bir emir veriyor, yasak koyuyorlar, ve siz bunu hissediyorsunuz, anlıyorsunuz..."

"Anlasam da, sorum bu emri verenindir derim, aynen uygularım."

"Yani sallarsınız başınızı..."

"Evet, sallarım başımı, alırım maaşımı!"

"Aynı sorumdan, bu tutumunuzla size de pay düştüğünü bilmez misiniz?"

"Hangi kanundaymış o?"

"Orman kanununda değil elbet. Sözleşelim de, yarın akşam size yine bu saatte telefon edeyim, ve kanunu da, maddesini de okuyayım, olur mu?"

"Yeniden Amerika mı keşfedeceksiniz?"

"Hayır, Türkiye'de bir sömürge keşfeden Amerikalıyı yeniden kovacağız!"

"Aloo, sayın bayan... siz misiniz?"

"Evet, ama affedersiniz, ben sizi tanıyamadım..."

"Önemli değil. Size bir haber verecektim. Eşiniz evde değil galiba?"

"Şef konserde."

"Ben size hükümet şefiniz hakkında..."

"Ah... çabuk söyleyin, bir şey mi oldu?"

"Hayır, telaş etmeyin. Sağlığı yerinde. İstifa da etmedi daha. Eli varmıyor bir türlü çekiliyorum diye imza vermeğe..."

"Allah göstermesin. Niye?"

"Allah göstermiyor işte size onu... Sokağa çıkamıyor günlerdir. Evi kat kat muhafız kordonu altında... 6 Mayıs'ta ancak Amerikan Elçisi Waren ziyaret edebildi kendisini. İtidal tavsiye etti. Vazgeç, dedi ona, geceleri motorize polis ekiplerinin himayesinde radyoya gidip de, dikine konuşmaktan da vazgeç dedi... Söylendiğine göre, Esenboğa havaalanında, üç Amerikan helikopteri alesta bekliyormuş. Gerekirse, uçup giderse, ne yazık, onu bir daha göremiyeceksiniz, sayın bayan..."

"Kuzum, siz ajans mısınız?"

"Hayır, yasaklanan haberleri yayan Telefon Gazetesi! Ben gönüllü muhabirlerden biri... Sizi teselli edebilecek bir ihtimali de söyliyeyim. Belki de kaçmıyacaktır helikopterle. Amerikalıların Gölbaşı'nda bir hükümet sığınağı projesi vardı. Onu hemen kurmağa girişeceklermiş. Tamamlanınca, sayın Başvekil umarım ki oraya sığınır. Siz de kendisini orada ziyaret edersiniz... Biraz daha sabır..."

"Bütün bunları... (bir ufacık hıçkırık) bana niçin söylüyorsunuz?"

"Sorulur mu bu ya... Yerin kulağı dedikleri gibi, bizim fakülte duvarlarının da kulağı delik artık, kurşunlarla deldiler bizim duvarların kulağını... Duyduk, sayın bayan, biliyoruz, sokağa çıkamıyan ve size de uğrıyamıyan adam, doğmadık çocuğunuzun babasıdır!"

"Aaaaaa!.."

"A'dan sonra da be gelir. Üzülmeyin, iyi geceler..."

"Alo, akşam şerifler hayrolsun hamfendi... Sayın general evdeler mi?"

"Evet, kim arıyor diyeyim?"

"Ey... Anadolu Ajansı'ndan deyin lütfen..."

"Buyurun efendim, general Kazıcı... (Bir köpek havlaması telefona karışıverdi!) Höööösst!.. Sustur şunu canıcım... Evet, sizi dinliyorum efendim..."

"Duydunuz mu Paşam?"

"Köpeğin havlamasından bir şey duyamadım, affedersiniz, hani armağan olmasa defedeceğim keratayı, ama uzak bir dost hatırası diye..."

"Size o uzak dostunuza dair bir haber verelim dedik, Paşam."

"Hayrola?"

"Dostunuz Sigman Ri nihayet istifasını imzaladı!"

"Olamaz!"

"İnanın Paşam. Gazetelerin yazamadığına bakmayın. Durum malûm... Ama bu haber sağlam kaynaklardan. Güney Kore üniversite gençliği kendi Menderes'ine karşı bizimkilerden önce ayaklandı, bunu biliyorsunuz..."

"İşin içinde komünist parmağı olduğunu da biliyorum efendim..."

"Nerde zorbalar, hayınlar varsa, o parmağı hep oturdukları koltukta hissederler zaten Paşam!"

"Ne dediniz?"

"O parmaktan Sigman Ri dostunuz da çok rahatsızdı, dedim. Ama Kore gençliği Amerika ile işbirliğinin meyvalarını şöyle özetlemiş: Koka kola, Pepsi kola, 38'inci paralelden öteye kışkırtmalar, yolsuzluklar, yerli-yabancı ortak sömürücülük, bağımsızlık yitirme karşılığında borç, bütçeyi yutan askerî masraflar, bir yanda mutlu milyonerler, bir yanda dizboyu sefalet, fuhuş ve bir milyon orospu."

"Bir milyon mu?.. (General bunlardan yalnız birkaçını tanır. Tugayı ile Puzan limanından Taegu şehrine vardığı günün akşamı Belediye Başkanının verdiği ziyafet... Kore viskisi... Sert mi sert... Ansızın kapıdan giren, ipek hışıltıları içinde, badem gözlü, nar çiçeği dudaklı Kore kızları. Ellerini göğüslerinde çaprazlayıp eğilerek selam vermeleri... Sonra kelebek gibi uça-

rı bir dalgalanma... Generalin sağ yanına gelip çıplak döşemeye oturan... Sonra generalin onu "babaca" okşıyarak, oturduğu gül mindere buyur etmesi. Daha sonra dizine. Kore viskisi sert... Kız Generalin kadehini doldurur da doldurur. Viski sert, kız yuryumuşak...) Ooof of ooff!"

"Niye ofladınız Paşam?"

"Allah kahretsin... Siyaset mi, karar tutmaz efendim. Bugün adamı yaşa diye omuzlıyan halk kalabalığı, bakarsın, yarın yere çalıp çiğnemeğe kalkar..."

"Yerin kulağı gibi, halkın da gözü var, neylersin Paşam. Velhasıl Kore'nin delikanlıları, ille de Amerikalıyı kovacağız, Sigman Ri'yi de başımızdan savacağız diye direndikçe, dostunuz da 'ben gidici değilim' diye ateş emri verip kan döktürdükçe, nihayet Ordu Başkomutanı araya girmiş. O da Sigman Ri'nin adamı ama, bakmış ki mızrak çuvala sığar gibi değil, gençleri haklı bulduğunu gizliyememiş, 'artık direnme hazret, istifanı imzala da, ötesini düşünürüz' demiş. Orduya da kendi başına emir vermiş: Gençlere ateş etmek yok!"

"Yani Sigman Ri feragat etmiş mi tahtından?"

"Oturduğum koltuğun bir bacağı Türk süngüsüdür, feragat etmem de etmem demiş son dakkaya kadar... Ama Royter'in şu 'son dakka' haberini dinleyin Paşam. Aynen okuyorum: O gün, Başkomutanın emrinden haberi olmıyan üniversite profesörleri, genç öğrencilerini desteklemek için, gösteriye katılmışlar. Hepsi de resmî cübbeleriyle gençlerin en önünde yürüyerek Parlamento önüne gelip, basamaklara sıralanmışlar. Gençler 'Ri'ye istifasını imzalatmadan buradan ayrılmıyacağız!' diye bağırıyorlar, profesörler de 'anca beraber, kanca beraber' diye onları destekliyorlar. Ama hava gergin. Her an kurşunlar vızıldıyabilir. Hiç kimse artık bu meydandan sağ olarak ayrılabileceğine güvenemiyor. Gene de millet profesörleri ve gençleri alkışlıyor. Derken, zırhlı birlikler, tanklar görünüyor bir uçtan. Hızla meydana dalıyorlar. Fakat tank kopartalarından doğrulan subaylar, kamyonlardaki askerler, pro-

fesorleri ve gençleri geçitresmi yapar gibi selamlıyarak geçiyorlar! Gösterileri yüreklendiren bu ordu desteği bütün Seul halkını cabucak ayaklandırıyor. Coplu polislerle halk gırtlak gırtlağa geliyor. Çarpışmalar ertesi günü öğleye kadar sürüyor. Polisler zararsız hale getirildikten başka, karakolları da işgal ediliyor. Böylece genç ve dinç kuvvetler duruma hâkim oluyorlar. Ve heyecanın artık son kertesine vardığı sırada..."

"Anlıyorum..." –Sesi pıtraklandı generalin.– "Amerikalılar duruma müdahale ederek... değil mi?"

"Sabırlı olun Paşam. O sırada Başkomutan çıkageliyor Parlamento meydanına. Rektörün elini sıkıyor. Gençlerden beş kişilik bir elçi heyeti seçilmesine kendisi yardım ediyor. Alıyor onları ve doğruca Ri'nin sarayına. Sayın dostunuz hiçbir şey yokmuş gibi kabul ediyor heyeti. Bir yumuşak, bir güleç, bir sevinçliymiş ki... O sahtiyan suratı âdeta 'güzelleşmiş' diyor siyasi gözlemciler!"

"Doğrudur, hep güleçtir."

"O kadar güzelleşmiş ki, diyorlar Paşam, gözlerinin altlarını halkalıyan mosmor et torbacıkları silinmiş de pespembe olmuş. Hani dünyada erkekler arasında 'çirkinlik kralı' seçmek usulden olsaymış, Ri o haliyle Adenauer'i bile bastırırmış..."

"Bu bana biraz kasıtlı bir fantezi kokuyor..."

"Biz Royter'in yalancısıyız Paşam. Hem de inanıyoruz Ri'nin güzelleştiğine, güleçliğine ve sevincine... Çünkü tam o sabah, pek meraklı olduğu cins köpeği dokuz doğurmuş! O anda eniklerden dört tanesi de kucağındaymış..."

"Daha da neler!"

"Evet, dinleyin ötesini Paşam. Elçi heyet, bu mutlu doğumu kutlamış, sonra da günlerdir devam eden gösterilerde polis kurşunlariyle, süngüyle kanına girilenlerin ve yaralıların bir bilançosunu sunmuşlar Başbakana, bir de iki satırlık istifa mektubu. Bir de Parker kalemi tutuşturmuşlar eline: 'Buyurun, imzalayın bakalım!'"

"İmzalamış mı, onu söyleyin.."

"İmzalamazsam ne olacak? demiş. Hiiiç, elimizi kirletecek değiliz, demişler, ama imzayı alıncaya kadar, saatlerimizi de durdurup, burada bekliyeceğiz!"

"Neticeyi çabuk söyleyin artık..."

"Biraz daha sabredin Paşam. 'E imzalarsam ne olacak,' diye sormuş bu sefer. Onlar da, hemen, daha bugün, mebusları birer birer bulup, getirerek Parlamentoyu olağanüstü toplıyacağız. İstifanızı onaylatacağız. Hükümeti dağıtacağız ve bir ay içinde seçimlere gidilmek üzere Anayasayı değiştirme hazırlığına girişeceğiz, demişler... Ve bunun üzerine, müsaadenizle, Ri istifasını imzalamış Paşam.."

"Yazık... Tanrım bizim Başvekili korusun.."

"Niye korusun dersiniz Paşam, darısı başına diyoruz biz..."

"Kimsiniz siz, Anadolu Ajansı mı demiştiniz orası?"

"Herhalde yanlış anlamışsınız Paşam. Burası o Ajans değil, Telefon Gazetesi!"

"Gazetenizin nerde çıktığını söyliyebilecek kadar da cesaretiniz var mı?"

"Var, Paşam. Bizim basının boğazlandığı salhanede çıkıyor gazetemiz.."

"Öyleyse, gazetenize bir beyanat vereyim."

"Dinliyorum efendim, not almaya da hazırım."

"Ihımm, hımmm.." –Paşa gırtlağını kazıdı, o şeker yiyen bayanımsı sesini erkekleştirmeye çalıştı.– "Kanaatimce, Ri'nin istifası taktik bir çekilmedir. Tıpkı koşacak atletin hızlanmak için biraz gerilemesi gibi..."

"Evet, devam edin Paşam..."

"Bu kadar!"

Bir başka gece telefonlar yine işliyordu:

"Aloo, avukat bey.."

"Evet, benim, buyurun."

"İstanbul'da meslektaşlarınız, Baro'nun önayak olmasiyle, Adliye binasından Beyazıt Meydanına kadar bir yürüyüş yaptılar..."

"Duydum."

"İstanbul'daki Nato Bakanlar toplantısını protesto ettiler. Aralarından 30 avukat tutsak edildi. Altısı kadın..."

"Okudum."

"Okuduğunuz gazeteler de kapatıldı."

"Gene çıkar."

"İyimserlik yetmez ama... Henüz bilmediğiniz haber şu ki, İzmir avukatları da bir yürüyüşle Kordon'daki Atatürk Anıtı'na çelenk koydular ve siyah cübbelerini de orada bıraktılar. Çelenkleri sardılar cübbeleriyle. Bu haber size bir şeyler söylemiyor mu?"

"Söylüyor: Boğulan hürriyete siyah kefen giydirmiş arkadaşlarım."

"Ben de size diyorum ki, sayın ..... Ankara avukatları bu dayanışmada geç kalıyor!"

"Alo, 66-45-32 mi orası?"

"Evet, Hasan Bilge ailesi..."

"Telefon rehberinde mesleğiniz nikah memuru, öyle mi efendim?"

"Doğru. Ama nikah memuru gece mi aranır?"

"Affedersiniz, başımdan geçen garip bir olayı duyurmak istedim kısaca size."

"Kimsiniz?"

"Sormayın lütfen. Bir hafta evvel yanınıza gelebilseydik, tanışacaktık."

"Niye gelemediniz?"

"Yolda sıkıyönetime tutulduk ve Evlenme Dairesi'nin kapısına yapışık bildirinizi okuyabildik ancak, içeri giremedik de..."

"Vah vah, evlenecek miydiniz?"

"Dedim ya, Bayım, o gün, o saat ve dakkadan itibaren, gece sokağa çıkma yasağından başka, gündüzleri de üç kişinin bir araya gelmesini, cenaze törenlerini, düğünleri, sünnetleri, her türlü toplulaşmayı yasaklıyan sıkıyönetim kesmeseydi yolumuzu, yanınıza gelip nikahlanacaktık. Ne yazık, olmadı işte..."

"Peki, ne yapabiliriz evladım, benden ne istiyorsunuz şimdi?"

"İstediğim bir şey yok, yalnız bir soracağım var."

"Buyurun..."

"Biz, karımla... Ya, karımla diyorum artık, sıkıyönetim şerefine bir 28 Nisan nikahı kıydık kendi kendimize. Artık bununla yetinelim mi, kanuna göre geçerli sayılır mı, sayılmaz mı nikahımız?"

"Bana kalırsa, sayılır evladım. Hem ilk çocuğunuzun adını Nisan koysanız da olur!"

"Alo, Dekan beyi rica ediyorum."

"Benim, kiminle konuşuyorum?"

"Fakülteden bir öğrenciniz. Adımı söylemesem de olur..."

"Söyle kardeşim, niye heyecanlısın o kadar?"

"Bir sokak telefonundan konuşuyorum efendim. Köşede gözcü arkadaşlarım var. Fakat devriyeler çok sık geçiyorlar. Sizi fakültede görmek imkânsız..."

"Kürsünün kordon altında olduğunu biliyorsunuz kardeşim. Anayasa dersimiz kesildi. Ama eve de gelebilirdiniz!.."

"Öyleyse ilk haberi ben vereyim size Dekan bey. Eviniz de kordon altında, sokulamadık. Telefon Gazetemizle bunu da yayacağız tabii... Size İstanbul'dan yeni haberleri vereyim kısaca..."

"Dinliyorum."

"Önce şunu söyliyeyim ki, belki bu konuşmamızı bir üçüncü kulak da dinliyor."

"Anayasayla garantili haberleşme hürriyetine aykırıdır!"

"İstanbul'daki arkadaşlarımızı, zorla Karadeniz ve Akdeniz vapurlarına bindirip memleketlerine göndermeğe girişmişler. Galata'dan ayrılmak üzere olan ilk vapurda isyan etmiş arkadaşlar. Vapur geri çevrilmiş. Bu bir. Tutsak edilen, nezarete alınan ve kamplara gönderilen gençlerin sayısı iki bini aşmış, işkence korkunç: Tırnak sökmeler, koltuk altlarına kaynar yumurta koymalar, elektrotlar, tabutluklar, sigarayla-kibritle yakmalar... Ölenleri çuvallayıp gizlice gömdürüyormuş hükümet. Bu iki. Üçüncüsü, Rektör Sami Hoca, şehit Turan Emeksiz'in ve ötekilerin cesetlerini istemiş, hepsi üniversiteye teslim edilmeli, polis kurşunuyla mı, asker kurşunuyla mı öldürüldüklerini tespit için otopsi yapılmalı diye dayatmış. Cesetler teslim edilmezse üniversiteye, Sami Hoca başta olmak üzere, Naili Kubalı ve öteki profesörler toptan istifa edeceklerini bildirmişler... Anlıyorsunuz değil mi hocam?"

"Anlıyorum. Teşekkür ederim. Yarından tezi yok, biz de burda 5 Mayıs'ta tutsak edilenlerin serbest bırakılması için dayatacağız."

"Sağol hocam. Kapatıyorum. Ellerinizi öperim."

Birkaç gece sonra, İstanbul telefonlarında Ankara haberleri uçuşuyordu:

"Alo, Dr. Yarbay Kutlu'yu arıyorum."

"Evde değil... Kim arıyor?"

"Önemli bir diyeceğim vardı da. Hanımı ile mi konuşuyorum?"

"Evet."

"Hastane telefonu cevap verseydi, sizi rahatsız etmezdim hamfendi..."

"Bir arkadaşına gitmişti. Çok lazımsa, oranın telefonunu vereyim..."

"Lütfedersiniz. Yazıyorum... Tamam. Mersi..."

"Benim için de söyleyin lütfen, gecikmesin!"

"Aloo, Dr. Kutlu'yu rica ediyorum."

"...Buyurun. Kutlu... Kimsiniz?"

"Kore'de yaralarını sardığınız bir malûl..."

"Oh, onlar o kadar çok ki... Adınızı söyleyin."

"Önce Ankara'dan haberler vereyim yarbayım. Arkadaşlarınız başta olmak üzere, başkent Askerî Tıbbiyesi, Amerikan Elçiliği önünde protesto gösterisi yaptı."

"Güzeeel! Bizim doktorlar içeri de girip, Mr. Waren'in nabzını da dinlemişler mi bari? Ateşi kaça çıkmış, tansiyonu ne kadarmış?"

"Arka kapıdan, doğruca Başvekilin evini boylamış... Tıbbiyeliler 'Vaşingtona!' diye bağırmışlar. Ve Elçiliğin kapısına Linkoln ve Jefferson'un şu sözleriyle üç plakat bırakmışlar: Dizüstü sürünmektense, ayakta ölmeyi üstte tutarız... Basın hürriyeti temel hürriyetlerin başıdır... İnsanları bir süre, bazı insanları her zaman aldatabilirsiniz, ama bütün insanları her zaman aldatamazsınız!"

"Güzeeel!"

"İstanbul Tıbbiyesi de kıpırdasa daha güzel olur Yarbayım. Gecikmeyin."

"Bu da güzel..."

"Ben daha önce sizi evinizden aramıştım. Hanımınız verdi bu telefonu. Ve dedi ki, eve de gecikmeyin, yasak saati yaklaşıyor."

"İşte bu beter güzel!"

"Alo, benim azizim, Ankara'dan haberleri dinle: Meclisi tanklar koruyor. Süngülüler yanından bile geçirtmiyorlar. Birçok mebuslar, süngülerin himayesindeki Meclise girmeyi şerefsizlik saydıklarını bildirmişler. Ve çoğunluk sağlanamıyormuş... Son haber: 19 Mayıs törenleri yasaklanmış. Yani artık Samsun'a çıkmak da yasak! Ankara gençliğinin cevabı '555-K' parolasının ye-

nisi: "19-9, AK" yani 19 Mayıs saat 9'da Anıt Kabir'de Atatürk'le dertleşme var: "Mustafa Kemalim, artık bizi Samsun'a da çıkartmıyorlar!"

Ve birkaç gün sonra, yine Ankara, yine gece:

— "Alo, emekli Albay..."

"Ne emekli albayı be, burası Asri Mezarlık!"

"Affedersiniz, yanlış çevirdim herhalde numarayı... Ama merak ettim doğrusu, siz gece de mi çalışıyorsunuz?"

"Hemşerim, git işine..."

"Giderim ya, kimsin sen?"

"Kazıcılardan Memiş... Künyemi okuyayım mı?"

"İstemez. Mezar mı kazıyorsun gece?"

"Gece de kazdığımız olur, neye sordun?"

"Bu gece kimse gömdünüz mü mesela?"

"İki dene gömdük yatsıya doğru."

"Kimdi onlar, nerdendi?"

"Biz hiçbir misafirin nerden geldiğini sormayız. Gömüldükten sonra nereye gideceklerini ise imam da bilmez. Ahret suvallarına ne cüvap vereceğine bağlı gayrı öte yanı..."

"Peki, daha ne işiniz var orada gece vakti?"

"Üleeen, mustantik gibisin be! Mezerleri bekliyoruz nöbetten..."

"Nesine gerek ölülerin nöbet?"

"Kefen soyuculardan ırahat yok da ondan!"

"Öyleyse, nöbete devam kardeşim... Bir şey daha sorayım, epeyce boş yeriniz var mı mezarlıkta?"

"Sen öl de, kolayı bulunur! Birinci sınıf lüküs tarifeylen 700 liradan gömüleceksen, hangi parselde istersen yer buluruz. Eğer dördüncü sınıf gecekondu tarifesinnen olursa, onları taksitle gömüyoruz, ikisini üçünü bi çukura yatırıyoruz. Irahatsız da olmuyorlar. Hastanelerde de bi yatakta böyle yattıklarından..."

"Benim, şimdilik hiçbir tarifeyle gömülmeğe niyetim yok!"

"Öyleyse ne soruyon Kadıyoran gibi?"

"Bu günlerde bir patırtı olursa diyorum, şu kefen soyucular-dan çoğu kefenlenip de oraya gönderilirse hani, yeriniz yeter mi ki?"

"Ohoooo, başımız üstüne yeri var hepsinin, buyursunlar!"

"Alo, emekli Albay Bora mı?"

"Evet, buyurun..."

"Oh, çok şükür!"

"Niye çok şükür?"

"Bir türlü tutturamadım Albayım. Hep mezarlıkla karışıyor telefonunuz..."

"Eh, biz de yaklaşıyoruz oraya da, ondandır belki!"

"Yoo, Allah gecinden versin Albayım. Memleket sizden hizmet bekliyor daha."

"Hizmetim, Kore dönüşü, mesleğimden ayrılmak zorunda bırakıldığım zaman sona ermişti..."

"Ama mebussunuz..."

"Meclissiz mebusluk da gülünç!"

"Size Meclisten bir iki haber verelim dedik Albayım; tatile girdi Meclis 23 Mayıs'a kadar!"

"İlgilenmiyorum. Biz ayağımızı çoktan kestik oradan."

"Tahkikat Komisyonu size de diş biliyormuş Albayım."

"Bunu bilmiyordum."

"İnönü ve sizler bu Komisyon'un yetkilerini artırma tasarısını reddettiniz ya..."

"Ettik..."

"Bu yetkiyi kendi kendilerine tanısalar bile, bunu dinlemiyeceğinizi de söylediniz..."

"Söyledik..."

"İnönü'yü 12 oturum için Meclisten çıkardılar. Sizden birkaç mebusu da polisle dışarı attırdılar."

"Evet, biz de grupça Meclisi boykot ettik."

"Ettiniz ama, Tahkikat Komisyonu'nun üyesi ve sözcüsü, Zafer gazetesinde verip veriştiriyor size. Şahsen size. Kore'de kaçtığı gibi cepheden, Meclisten de kaçıyor, diyor."

"Ben Kore'de hiçbir cepheden kaçmadım."

"General Kazıcı da kaçtığınızı söylüyormuş!"

"Ya ben Knuri cephesinden asıl onun kaçtığını ispat edersem? Ve zaten bu gerçeği gizlemek için, dönüşte hemen iktidar partisine apaçık ve tamamen yamandığını ileri sürersem?"

"Gecikiyorsunuz Albayım. Gerçek neyse, halkça bir an önce bilinmesi gerek."

"Günü gelecek..."

"Siz günü gelecek derken, bu Komisyon sizi Divanı Harbe verebilir."

"Fena olmaz. Kozumuzu orada paylaşırız."

"Sonra Knuri'den Alay Sancağı'nı sizin kurtardığınız da tevatürmüş, orada çekilme emrini kasten geç veren Amerikan irtibat subayını çekip vurduğunuzun da gerçekle ilgisi yokmuş!"

"Gerçek şu ki, ben orada yalnız Knuri'de değil, her kesimde hep Amerikalının nârına yandığımızı anladıkça beynimden vuruldum."

"General Kazıcı kaleme sarılmış diyorlar. Siz de bunları yazın Albayım."

"Günü gelecek dedim ya... Üniformamı soyundum ben çoktan, ama askerliğimi soyunmadım."

"Anadolu Ajansı, alooo!.."

"Buyurun, karşınızda nöbetçi memur..."

"Bayım, gazeteler haberi sizden alır. Ama size birkaç haber de biz verelim dedik."

"Hangi gazeteden?"

"Telefon Gazetesinden!"

"Allah Allah, imtiyaz sahibi kim bu gazetenin?"

"Sıkıyönetim başladığı günden beri çıkıyor gazetemiz efendim, imtiyaz sahibi gençlik."

"Kim verdi size çıkma iznini?"

"Atatürk!"

"Peki, bize niçin ve ne haberi vermek istiyorsunuz?"

"Görüyoruz ki, adınız 'Anadolu' olduğu halde, Anadolu'da olup bitenlere Ajansınızın kulağı tıkalı. Bundan ötürü yabancı ajanslar anlatıyor şimdi Anadolu'da olup bitenleri..."

"Ne demek istiyorsunuz? Kısa kesin."

"Türkiye'de basına yapılan baskıyı Milletlerarası Basın Enstitüsü protesto etti, ama Ajansınız bunu aldığı halde yaymadı demek istiyoruz, bu bir. 28 Nisan'da gençlere ateş açılmasını Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu protesto etti, siz bunun da üstüne yattınız, iki..."

"Daha var mı?"

"Elbet. Yeni haberler de şunlar: Kuzey Kore'de çıkan Rondong Şinmun gazetesinde, Türk gençliğinin hürriyet ve demokrasi savaşını destekliyen bir yazı. Bu yazıda, 'Menderes de er geç Sigman Ri'nin akibetine uğrıyacaktır. Dipçikli baskı hiçbir diktatorayı ayakta tutamaz!' deniyor."

"Tam sizin gazetenize göre haber işte!"

"Elbet, aldık ve telefonla yayıyoruz bütün Ankara'ya... İkinci yeni haber Çin'den. Pekin'de 50 bin kişilik bir miting. Sözcüler, 'Sarmehir çocuklarından Sakarya çocuklarına selam! Emperyalizme ve diktaya karşı gazanız mübarek olsun!' diyorlardı."

"Nefes tüketmeyin, biz bu haberleri veremeyiz."

"Ama Zorlu'nun İstanbul'a gelen Natolu gazetecilere, 'Hiç, ufak iş efendim, son olaylar muhalefetin kışkırtmasiyle ayaktakımının çıkışlarından ibaret, ateş açılmasını da büyütmeyin, nihayet 2-3 ölü var!' dediğini nasıl verdiyseniz gazetelere, şu kadarcık basın namusunuz varsa, bu haberleri de vereceksiniz!"

"İleri gidiyorsunuz!"

"Memleket geri gidiyor bayım, geri! Menderes'in İzmir'de nutuk atmasını bebe patiği kadar harflerle manşetlere çektiriyorsunuz, ama oraya 10 bin askerle 5 bin polisin himayesinde gittiğinden çıt yok. İzmirli kadınlar, "Kaatil, istifa et!" diye bağırarak Başbakanın arabasını sararlar, çocuklarının cesetlerini isterler, sizde çıt yok. Ve Kore'ye gidecek değiştirme birliği Kordon'da nümayişçilerin üzerine sürülür, çarpışma olur, yaralananlar vardır, tutsak edilenler sayısızdır, sizde çıt yok... Ama siz bunları halktan gizliyebileceğinizi sanıyorsanız, aldanıyorsunuz. Bugün bütün dünyada kurtuluş, bağımsızlık ve barış hareketinin sismografı, Türkiye'de bir yaprak kıpırtısını bile kaydediyor! Ama Anadolu Ajansının sismografı Menderes'in öksürüğü ile Ayzenhaver'in tıksırığından başka bir şey tutmuyor..."

"Tutuyor, tutuyor. Sismograf sizin bu dediklerinizin hepsini tespit etti!"

"Ona ne şüphe!.."

"Aloo, Kimya Enstitüsü değil mi orası?"

"Evet, buyurun."

"Gece vakti uygun düşmese de, kusura bakmayın bayım, bir sorumuz vardı da..."

"Nedir?"

"Duvarlara katranla yazılmış yazıları silmek için sizin enstitü ne salık verebilir?"

"Sorunuzu anladım. Ama siz bunu polise, Birinci Şubeye sorsanız daha iyi..."

"Birinci Şube!"

"....."

"Alo, kimsiniz?"

"Birinci Şubeyi aradığınıza göre, herhalde karşınızdaki gülistan bekçisi değil!"

"Ona ne şüphe Bay Komiser..."

"Nasıl da bildiniz!"

"Yaka numaranız nedir efendim?"

"....."

"Söylemezsiniz ya. İki haftadır yaka numaralarınızı da çıkardınız. Farkındayız. Yalnız şu var ki, üniforma, tabanca, cop taşıyan polisin, bu araçları kanunüstü emirlerle kanundışı davranışlarda suç aleti olarak kullanmasını önliyecek teminat onun yakasındaki numaradır. İstanbul'da yaralı gençleri jep çamurluğunda sürükliyen polislerin yakaları numarasızdı. Burada Siyasal Bilgiler Okulu'nu kurşunlıyanlar da numarasızdı. Başbakanın evini, Amerikan Elçiliğini bekliyenler de öyle. Ama yakadan numarayı sökmek, söktüren için de, söken için de kalpazanlıktır, piyasaya kalp para sürmek gibi suçtur."

"Bu hukuk dersine teşekkür. Hukuk talebesi misiniz?"

"Evet."

"Fakülte numaranızı da söyliyebilir misiniz bana?"

"Söylerim elbet: 28."

"Ya adınız?"

"Nisan!"

"Hımmm, anlaşıldı..."

"Anlatmak istediğim başka şeydi Bay Komiser. Bursa, Konya, Adana ve Erzurum'da da katranlı yazılarla duvarları donatmışlar: Kaatil Menderes, çekil, kahrolsun dikta, emperyalizme ölüm diye yazmışlar da yazmışlar!"

"İstanbul, İzmir de öyleymiş, Ankara'da da okuduk böyle yazılar."

"E oldu mu ya bayım, toplantıya gelen Nato bakanlarına karşı ayıp değil mi? Hükümetin itibarını sıfır altına düşürmez mi bu? Mesela Nehru geldi, o da gördü bunları. İran Şahı geldi, onun geçtiği asfaltlara da yazmışlar 'istifa' diye. Baya ayıp etmişler yani, Şah da çok alınmış, gücenmiş diyorlar!"

"Biz bu yazılarda hangi parmak oynadığını biliyoruz."

"Ama ne yazık, parmak iziyle hiçbir şey bulamıyorsunuz, işte bunun için size yardım edelim dedik Bay Komiser. Yağmurun da yıkayamadığı bu yazıları silmenin bir çaresi yok mu diye Belediye Temizlik İşleri'ne başvurduk, Kimya Enstitüsüne havale ettiler, oraya telefon ettik biraz önce, onlar da size sormamızı salık verdiler!"

"Mersi, biz icabına bakarız."

"Duvarları yıkınayın ama... Hele İzmit'te liman işçileri bir yazı yazmışlar ki müdürlüğün duvarına, imza diye koydukları 'M. K. K.' şifresini kimse çözememiş!"

"Merak etmeyin, biz onu da, bir gün sizin dilinizi de çözeriz!"

"Yooo, tehdit etmeyin Bay Komiser. Sadece yaka numaralarınızı takarak çalışın ve geceleri üniformanızı soyunup yatınca, şöyle biraz sivil olarak, yurttaş olarak da düşünün. Bu kadar."

"Aloo, sayın general, yine ben rahatsız ediyorum."

"Kimsiniz?"

"Geçen akşamki Telefon Gazetesi muhabiri. Bu sefer yalnız iki çift sözüm var, dinler misiniz lütfen..."

"Dinliyorum."

"Hani Sigman Ri'nin istifası taktik bir çekilmedir demiştiniz ya..."

"Dedim ve yine de diyorum."

"Haklı çıktınız Paşam. Son haberler sizi doğrulamakta. Sigman Ri kayıp. Yani hız alacak koşucu gibi geri geri çekilirken, ta Amerikan Elçiliği'ne kadar çekilmiş ve oraya sığınmış. O bir tanesinin bakımiyle sekiz çocuk doyurabilecek köpeciklerini de sağ-salim Elçiliğe taşımışlar... Derken, Paşam, Ri'nin yardımcısı, evinde ölü bulunmuş. Oğlu vurmuş onu. Sonra kendisi de intihar etmiş. Amerikalılar Ri'nin Dışişleri Bakanına geçici bir hükümet kurdurmuşlar. O da bir yandan baskı yapıyor, bir yandan da vaatlerle ortalığı yatıştırmaya çalışıyor..."

"Peki, gençler, Başkomutan, profesörler yelkenleri indirmişler mi artık?"

"Hayır, bayrağı daha da açmışlar. Bu çekilme taktiğini yutmamışlar Paşam. Anayasanın ve seçimin yenilenmesinde sonuna kadar direnmeye and içmişler."

"Pekâlâ, yine gazete okumuş kadar olduk..."

"Bir diyeceğim daha var Paşam. Farkındasınız ya, Güney Kore'de profesörler dayatıyorlar, bizde de İstanbul Rektörü 'öğrencilerimin cesetlerini isterim' diye dayatıyor. Orada Başkomutan gençleri destekliyor, hiç olmazsa onlara karşı ateş açtırmıyor, bizde de Kara Orduları Başkomutanı Gürsel Paşa 'Ben bu işde yoğum' diyerek milletin sinesine çekiliyor. Durumu Kore'dekine benzetmek yasak gerçi, benzetmek gibi olmasın, ama benziyoruz işte!"

"Biz bize benzeriz sadece!"

"Galiba Amerikan sömürgesine benzeyip gideriz. Amerikan Elçisi, 'Ortada yüksek menfaatlerimiz güme gidiyor, neyi paylaşamıyorsunuz?' diye Başbakanın da kulağını çekmiş, İsmet Paşa'nın da. Birine, muhalefetle anlaşma çaresi aramayı, baskıyı azaltmayı, bazı vaatlerle ortalığı yatıştırmayı salık vermiş. Ötekine de, 'şartlar tamam olunca ihtilal meşru olur' sözünü geri almayı, İsmet Paşa da, alırım demiş, baskı kalkarsa, Tahkikat Komisyonu dağıtılırsa, basın hürriyeti sağlanırsa, hemen serbest seçime gidilirse anlaşabiliriz' demiş. Meclisten kaçak olarak bağlanan Türk-Amerikan İkili Anlaşması meselesini de ilerde bir hale yola koyarız, demiş."

"Gördünüz mü nasıl duruluyor hava!"

"Yoo, gösteriler tavsadı sanmayın Paşam. Sizin durulma dediğiniz, fırtına öncesi gibi bir şey..."

"Sanmam, barometre öyle bir şey göstermiyor."

"Öyleyse barometrenize göre uyuyun Paşam. İyi geceler!"

Ertesi sabah, Emekli General de, kapısının altından atılmış bir beyanname buldu.

"Ok yaydan çıktı!" diye başlıyordu beyanname. "Bu hürriyet savaşını, kanımız pahasına da olsa, gösterilere çıktığımız cadde ve meydanlarda sona erdireceğiz. Demokrasi istiyoruz, ekmek istiyoruz! Bu memlekette keyfî idare..."

Sonuna varmadan sabrı tükenen Paşa, beyannameyi avkaladı. O sırada karısı kaptı elinden.

"Ben de okuyayım!"

"Değmez canıcım," dedi Paşa. "Kore'ye giderken gördüğümüz beyannamelerin aynı. Bunu yazanlar da o zamanki barışçıların yetiştirmeleri!"

Karısı, elinde beyannameyle, mutfağa doğru yürüdü. Gösterilerin marşını mırıldanıyordu:

> Olur mu, böyle olur mu,
> Kardeş kardeşi vurur mu?

Aynı gün, beyanname Albay Bora'nın evine de, o profesöre de, o nikah memuruna da, o askerî doktora da ulaştı. Albay, okur okumaz gidip pencereyi açtı. "Havada tuhaf bir durgunluk var," diye mırıldandı. Profesörün evinde beyanname dosyaya girdi. Memurun evinde çeğiz sandığına. Doktor Kutlu yine tek sözcükle yetindi: "Güzel!"

İşin daha güzeli, bir radyo konuşmasına gitmek üzere evinden arabasına binen Başbakan, şoförüne çıkıştı:

"Hadisene oğlum, akşam vakti cam silmenin sırası mı? Radyoda beni bekliyorlar."

"Cam silmiyorum beyfendi," dedi şoför. "Camları beyannameyle donatmışlar da, kazımaya çalışıyorum!"

"Beyanname mi?"

"Evet." Ve şoför bir tanesini tutuşturdu Beyfendinin eline. "Buyurun, ben ötekileri temizleyinceye kadar okuyun."

Menderes'te birden şafak attı:
"Peki bu arabalığa nasıl girerler, muhafızlar uyuyor mu?"
"Bilmem beyfendi, gençler uyumuyorlar galiba!"

Ve 19 Mayıs arifesinde, Telefon Gazetesi bütün kentlere ve köylere kadar şu haberi yayıyordu: "Menderesçiler İstanbul'da, Ankara, İzmir ve Aydın'da, parti merkezevlerine ve evlerine gizlice silah yığıyorlar. Bu silahlar Amerikan... Menderes korkuyor. Memetçiğini sattığı ordudan korkuyor!"

19-9, A K

Gençlik korkmuyordu.

Ona, Atasözü, "Korkma!" diyordu. "Zalim korkak olur. Onun zulmü korkusundadır. Sen zulme uğrayansın. Korkma!"

Ona, Ata'sı, "Korkma!" demişti Bursa'da verdiği öğütte. "Bir haksızlık gördün mü, korkmıyacaksın, yılmıyacaksın, direneceksin, karşı geleceksin. Haksızlığın polisi var, jandarması var demiyeceksin. Bunların seni sürükliyeceği mahkeme önünde de, ancak ödevini yaptığını ve yapacağını söylemekten korkmıyacaksın."

Korkusuz şairleri vardı ona korkmamayı öğreten: "Karşıma kendi mezartaşım çıksa, dönmem!" diyen şair. "Sen korkmazsan, zorsuz-zorbasız yaşanabilir!" diyen şair.

"Korkma!" öğüdünü Milli Marşımızın ilk buyruğu olarak haykıran şair.

"Zulmün topu var, güllesi var, kalesi varsa... hakkın da bükülmez kolu vardır!" diyen şair.

Ve bu yumruktan "Korkan Menderes'tir, üç saate indi uykusu, hiçbir korkuya benzemez halkını satanın korkusu!" diyen şair.

Şairleri korkusuz mu, o zaman o ulusun korkusuzluğunun yazı dilindeki adı da şiirdir. Bu korkusuzluğu söyliyen şaire ve şiire karşı baskıyla korunan düzenin adı özgürlük düzeni olamaz. Öyle düzende de, türküyü yazan şair, kanunu yazandan daha güçlüdür.

Turan Emeksiz kurası gençlik, o gün Ankara'da hareket halinde bir korkusuzluk şiiri daha yazıyordu. Bu şiirin bildirisi şuydu: "19-9 A K!"

Takvimler o gün yıllardan 1960'ı, aylardan Mayıs'ı, günlerden 19'u gösteriyordu.

Saat 9 idi.

Toplanma yeri Anıt Kabir'di.

O güne, o saate kadar, bu parola başkentin havasını en doygun hale getirmişti. Rüzgârda bu parola esiyordu. Yalnız, sıkıyönetimcilerin işitemediği bir fısıltıyla. Kuşlar bile böyle söyleşiyordu. Yalnız, polisin anlıyamadığı bir kuşdiliyle. Fabrikada, yapıda işbaşı ve paydos sirenleri, kampanaları gerçekte bu parolayı söylüyordu. Yalnız patronların anlamadığı dille... Garda ayıran-kavuşturan, getirip-götüren tren düdükleri. Kışlada yat boruları, kalk boruları, toplan boruları. Ve derslikleri boş, kurşunla delik-deşik duvarları ağlamaklı fakültelerde zil sesleri. Ve gazete satan çocuklar fısıldıyordu bunu. Meyhanede, kahvede, size güveniyorsa garson, masanızı kaplıyan kâğıda bu parolayı yazıyordu...

O güne, o saate dek telefonlarda "alo" yoktu, "19-9, A K" vardı.

Fakültelerde, yatılı okullarda, o gece "iyi geceler" demedi kimse birbirine. O sabah "günaydın" demedi kimse birbirine. Selam yoktu. Merhaba yoktu. Yalnız "19-9, A K" vardı! Hürriyete sevdalanan, tutkusunu böyle açıklıyordu. Bu parola günaydın olmuştu, merhaba yerini tutuyordu ve "seni seviyorum" demekti!

Ve 19 Mayıs'ın saat dokuzunda, bütün ana yolları, kavşakları tutan devriyelere, sıkıyönetimin atlı ve motorlu birliklerine hiçbir toplu yürüyüş sezdirmeden, tank namlularının gözüne görünmeden, süngülerle copların çatkısı altından teker teker sıyrılıp geçenler, sevdalısı ile buluşmaya gidenlerin yürek çarpıntısıyle Rasattepe'ye yöneliyorlardı. Öğrencisi de, öğretme-

ni de okula gider gibi. Ve kasketliler, çarıklılar işe gider gibi, Vardiyadan çıkmış gibi. Yapıya koşar gibi. Yüzler, yerden biter, gökten düşer gibi çoğaldı tam dokuzda, bin oldu, bine de bin katılıverdi...

Tepe'ye ilk saranları, Anıt Kabir allesi'nin giriş yerinde muhafız bölüğü nöbetçileri karşıladılar. Bir teğmen beyaz eldivenli elini kaldırdı:

"Duuur! Nereye?"

Beyaz yakalı bir öğrenci kız, taş merdivenlerin ilk basamağına çıkarak:

"19 Mayıs bugün!" dedi. "Atatürk'e geldik. Gençliğe bu bayramı yasaklıyanları ona şikayet edeceğiz."

"Miting mi?"

"Evet Teğmenim!"

"Sıkıyönetime, yasağa rağmen mi?"

Genç bir profesör atıldı:

"Bu yasaklar, Atatürk'ten gelen yolu, ona giden yolu kesebilir mi?"

"Özür dilerim," dedi Teğmen, "bu saatte ziyaret emri almadım, izin belgeniz yok..."

Evet yoktu. Bayraktı sadece izin belgeleri. Bir genç kızın, pardesü altında, göğsüne sararak getirdiği bayraktı bu. Dolaydaki yapıların birinden getirilen yontulmuş bir kadrona çabucak takmış ve başları üstüne almışlardı bayrağı, ilk ve son izin belgeleri buydu.

Evet, tören günlerine ve saygı duruşuna yaraşır giysileri yoktu. Profesörler günlük giysileriyle. Genç kızlar çokluk siyah önlükle. Delikanlıların kiminde boyunlu kazak kiminde yakabağır açık. Ve işçiler, çalışanların en şanlı rubası pamuklu tulumlariyle gelmişlerdi. Yapılardan kopup gelenlerin çarıkları, Rasattepe toprağında bastıkları her yeri bir daha yeşertiyordu.

Ve gerilerden, eller ve omuzlar üstünde aktarılan bir portre gelip dayandı Anıt Kabir merdivenlerine. Onu Teğmene doğru çevirdiler.

"İşte," dediler, "Ata ile konuşacak arkadaşımız Turan Emeksiz! Hepimizin adına o konuşacak. Onun adına da biz. Ata'dan yer istiyeceğiz yanında Emeksiz'e!.."

Teğmenin yüzünde sakal dipleri ürperdi. Bir topuk vuruşuyla fişek gibi doğruldu ve beyaz eldivenli sağ eli hemen şapkasının vizyerini buldu. Dolu gözlerle selamlıyordu Emeksiz'i. Önce siyah kalın kaşları gördü. Ve bu kaşların altında ömrün yirmisinden bakan bir çift göz. İncecik bıyıklarda belli belirsiz ter. Dudaklarda bir doymamışlık bir susuzluk. Gömleğinin yakası...

Gömleğini portrede görmek lüzumsuzdu artık. İstanbul'da morgta sırtından çıkarılan gömlek, "Kanlı Perşembe"nin kaniyle bayraklaşan o gömlek de ele geçirilmiş ve genç ellerle Ata'ya ulaştırılmıştı. Oracıkta, Emeksiz'in portresini gömleği ile sardılar. Sırtından yarılmış bu gömlek burcu burcu Malatya kokuyordu. Boğazlanmış hürriyetin kanı kokuyordu. Biraz genç teri kokuyordu. Biraz da o hayın kurşunun barutu sinmişti bu kokulara...

Arı kovanı gibi uğuldayan yığının orta yerinde, yeni yerden biter gibi, bir araba, kaptıkaçtı irisi bir otomobil belirmişti. Yığının içinde, yalnız tepesindeki ikiz hoparlörler açık seçik görünüyordu. Hoparlör havayı yırtarcasına gürledi:

"Olur muuu?"

Rasattepe tekrarladı: "Olur muuu?" Dikmen sırtları Ankara Kalesi'ne, Kale de bütün Ankara'ya sordu: "Olur muuu?"

Ve binlerce sevdalı ses hürriyet korosunda örülüverdi:

Kardeş kardeşi vurur mu?

Teğmen, "Vurmaz!" diye bağırdı. Bu cevap bütün gözleri buğulamıştı. Teğmen merdivenleri uçarcasına inerek, genç kızın elini sıktı.

"Vurmaz, kardeş kardeşi vurmaz kardeşim!"

Sonra profesörün elini sıkarken:

"İzin verin de, mitinginizi ben açayım!" dedi.

Yığın iki şak bölünerek arabaya doğru bir yol açıldı. Teğmen yürüdü, arabaya girdi. Ve iki sözcükle mitingi açtı:

"Arkadaşlar! Atamız, buracıkta sizi dinliyor!.."

Artık ilk söz İstiklal Marşı şairine verildi. Aldı sözü ve binlerce gencin dilinden haykırdı: "Korkma!"

Korku sadece Çankaya'yı bekliyordu bu saatte. Başbakanlık köşkünü bekliyordu. Sıkıyönetim garnizonunu, polis müdürlüklerini bekliyordu korku. Ankara'da baştanbaşa yankılanan "Olur mu?" sorularına "Olur, vurur..." cevabını veren yalnız bu korkuydu. Alarm düdüklerini bu korku çaldı. Tanklara, motorlu ekiplere, polise, jandarmaya yine o "Kanlı Perşembe"de ve Ankara'da onu izliyen "Kanlı Cuma"da verdiği emri tekrarlıyordu: "Miting her vasıtayla önlenecek!.."

Ve bu anda, Anıt Kabir'de gençlik, hoparlörde kız ve erkek sesleriyle Ata'sına grupça rapor veriyordu:

"Kutsal emanetini..."

"Bağımsızlığı..."

"Özgürlüğü..."

"Kanımızla korumaya and içtik Atam!.."

"Dediklerin çıktı..."

"Kendi çıkarlarını yurdun çıkarlarından üstün tutanlar..."

"Bu çıkarlarını işgalcilerin siyasi emelleriyle birleştirdiler."

"Kaleyi içeriden verdiler."

"Ve tek fişek yakmadan esir düştük Atam!"

"Milli Kurtuluş Savaşı vermekte birinci Türkiyen..."

"Şimdi Amerika'ya, Nato'ya esir edilenlerin birincisi!"

"Bütçesinde harp masrafları payı ile birinci..."

"Topraklarında saldırganlara üsler vermekle birinci..."

"Yeraltı ve üstü servetlerini yabancı şirketlere peşkeş çekmekle birinci..."

"Batıya avuç açmakta, borçlulukta birinci..."

"Okulsuzlukta, topraksızlıkta, açlıkta, işsizlikte, pahalılıkta birinci..."

"Neyi koğduysan, hepsini davetle geri getirdiler Atam!"

"On yılda kırk yıl geri gittik!"

"Yolundayız, izindeyiz diyorlarsa Atam, yalan!"

"Yolunda ilerliyeceksin, çözsünler ayaklarımızı, çözsünler de yürüyelim!"

Bu "yürüyelim"i yüzlerce, binlerce ağız birden tekrarladı:

Dağ başını duman almış,
Gümüşdere durmaz akar,
Güneş ufuktan şimdi doğar
Yürüyelim arkadaşlar!..

Yürüyenler, artık Rasattepe'yi dört yandan kuşatanlardı. Sıkıyönetim ise yine özgürlüğün üstüne yürüyordu, önce havaya ateş ettiler. Sonra dağbaşını birden acı bir duman aldı. Bu, gözyaşartıcı bombaların dumanıydı. Bir yangın, yangının en kanlısı sarıyordu sanki tepeyi. Ve yangının ortasında seve seve yanmaya hazır Kerem'ler dikiliyordu. Aslı'lar da yanmakta Kerem'lerle yarıştılar. Kalem tutan eller de süngüleri avuçladı. Nice coplar sahiplerinin başına indi. Yumruğun aranmadığı bu kavga yarım saat kadar sürdü. Yarım saat boyunca da, geçen her saniyeyi, dakikayı sayarcasına o çifte hoparlör bağırıyordu:

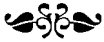
"Kaatil Menderes, istifaaa!"

Sıkıyönetimin eli, en son sarılabildiği gırtlakta, bu istifa sözünü yarıda kesebildi. Hoparlörü de susturmuşlardı.

Böylece, "19–9, A K" mitingi, "555-K" mitinginin kazancına ve kaybına yeni kazanç ve kayıplar ekledi. Kazanç, istifasını bir türlü imza edemiyen sırtlan elin ve tuttuğu kalemin bir kere daha titremesiydi. Kayıp da 20 yaralı ve 60 tutuklu. Mitingi açan Teğmen de aralarında...

Bombalara gelince, bunlar o gün gençlerden önce Atatürk'ün gözlerini yaşarttı.

VE HARP OKULU YÜRÜYÜŞE GEÇTİ

Ertesi sabah haber Başkentte bomba gibi patladı:

"Harp Okulu ve Akademisi iniyor Ulus Meydanı'na! Öğrencileri ve subaylariyle. Başlarında bazı generaller de var!"

Yürüyüş kolu Harbiye'den çıktı. Duyulan yalnız "rap-rap-rap!" Uygun adım. Binden fazla teğmen adayı. Hepsi tören üniformalı. Tüfek yok. Tabanca yok. Ne varsa, gözlerinde. Gözleri dosta dostça, düşmana düşmanca bakıyordu. Gözlerinde "Dağbaşını alan duman." Dillerinde "Yürüyelim arkadaşlar!" Ve Kızılay Kavşağına kadar bu marşla yürüdüler. Kavşaktan Atatürk Bulvarına girince, bu ana caddeye açılan bütün sokaklar, ırmağı besliyen dağ çayları gibi insan çağıltısiyle doluverdi. Asker yürüyüş kolu, aynı düzenle ayak uyduran öğrenci gençlerle bir kat daha uzadı. Onları, işlerini bırakıp sokağa dökülen memurlar, dükkânlarını kapayan esnaf, tencerelerini ocakta bırakan analar, emekliler, kahvelerden dışarı uğrıyan işsizler, gurbetçiler izlediler.

Pencerelerden güvercin öbekleri halinde alkışlar uçuşuyor, bir çiçek yağmuru çiseliyordu. Polisler afallamışlardı. Ya donup kalıyor ya da caddeyi daha da genişletmek istercesine duvarları dirsekliyerek akan bu canlı selin içinde eriyip gidiyorlardı. Kavşaklarda sıkıyönetimin inzibat postaları önce bön bön bakışıyor, kimi tabancaya varamıyan elini havada unutuyor, sonra birden toparlanarak selama duruyordu.

Yürüyüş kolu Ulus Meydanı'na yaklaşırken, Meclis'i koruyan bindirilmiş birliklere, tankçılara alarm verilmişti. Bir tank birliği Hipodrom gerisinden Gençlik Parkı'na doğru ilerliyordu. Meclis'in karşısında, Ankara Palas gerisinde atlı polisler çıkışa hazırdı. Meclis avlusunun kapısını ve parmaklıklar boyunca yayakaldırımı sıkıyönetim görevlisi bir askerî birlik tutmuş, burada canlı bir set meydana getirmişti.

Yol boyunca hiçbir engelle karşılaşmadan en başta yürüyen generaller, işte bu canlı setin önünde durdular. Yürüyüş kolu sırtını Ankara Palas'a vererek yüzünü Meclis'e döndü ve yolda hemen hemen geçecek yer kalmadı. Ulus Meydanı hıncahınç doluydu. Binlerin gözleri Meclis'e, bu insan denizi içinde kepez gibi yükselen mermer kayanın üzerindeki atlıya, Atatürk'e çevrilmişti. O nerdeyse atından inecek, yürüyecek ve ilk sözü alacaktı.

Aşağıdan Meclis önüne doğru bir jep yaklaşmaya çalışıyordu, içinde dikilen Sıkıyönetim Komutanı Namık Paşa. Yanında yaveri de ayakta. Bir de sivil: Emniyet Müdürü...

Generallere kadar güçlükle yaklaştılar. Namık Paşa indi. Harp Akademisi Komutanı olan generali selamladı. Buluşan gözlerinde bir tek sorgu vardı: "Sen de mi Brütüs?"

Namık Paşa bir şey söylemek için eğilince, Akademi Komutanı başını öteye çevirdi. Ve ona, artık Meclisin avlu duvarında en görünür yere çıkmış olan Yüzbaşıyı gösterdi: "Söz onun!"

"Arkadaşlar!" diye başladı Yüzbaşı. "Ordu boz kaput giymiş halktır. Biz boz kaputlu halk çocuklarının sesini öğrenci kardeşlerimizin sesine katmak için burada toplandık. Atatürk'ün Meclisi önünde toplanmamız da rasgele değildir. Bu Mecliste Anayasa rafa kaldırılıp kanunlar çiğnenirken, Meclisüstü bir Komisyon ile temel haklara tecavüz edilirken, bu tecavüzlere cüret edenlerin emrindeki bir Sıkıyönetim Komutanı..."

Eliyle de Namık Paşa'yı gösteren Yüzbaşı, cebinden bir gazete çıkararak devam etti:

"...Evet, bu general, Beyazıt Meydanı'nda şehitler veren yurtsever gençliği bugün şu gazetede okuduğunuz yeni bildirisiyle bir daha sükûnete davet ediyor... Biz, Harbiye ve Harp Akademisinin öğrenci ve subayları, bu teslimiyet emrini tanımıyor ve millet huzurunda yırtıyoruz!.."

Yüzbaşı gazeteyi dört parça edip jep arabasına doğru savururken, meydandan beriye kalabalıkta bir dalgalanma oldu. Onaylıyan sesler ve alkışlar bir uğultu halini aldı. Jep arabası nerdeyse arada eriyecek, ya da kalabalığın çalkantısı onu buradan sürüp atacaktı. Namık Paşa bunu sezdi ve kalabalıktan sıyrılarak geldiği yöne çekilmek için tekrar jep'e binerken, öteki generallere bağırdı:

"Ama bunun sorumluluğu da var!"

Ötekiler dönüp bakmadılar bile. Sıkıyönetim Komutanı uzaklaşırken, Yüzbaşıdan sonra söz alan bir Harbiye öğrencisi aynı yere çıkmış ve başlamıştı:

"Ordumuzun ocağı Harbiyenin genç kuşağı olarak bizler, fikre karşı silahları konuşturanların yirmi gündür İstanbul, Ankara ve İzmir'de işledikleri cinayetleri lanetliyoruz. Ve kaatillerden hesap soruyoruz! Askerî birlikleri polis ve jandarma yedeği olarak zorba baskıya alet edenleri istifaya davet ediyoruz!"

Meydan gümbürdedi:

"Kaatil Menderes, çekil!.."

"Bu topraklarda yeni Damat Feritlere de, dost kılığında eski işgalci düşmanlara da yer yoktur! Sınırlarını bir ölüm-kalım savaşiyle çizdiğimiz bu vatan, herhangi bir yabancı devlet yararına bir karış dahi eksilmesine göz yummıyacağımız ve herhangi bir komşumuz zararına da bir karış artmasını istemediğimiz Milli Misak topraklarıdır. Yurtta ve dünyada barış istiyoruz, kardeş kavgası değil, harp kışkırtıcılığı değil, bir atomlu harpte ilk ağızda yanıp kül olmak değil!.."

"Menderes, istifaaaaa!"

"Etmezse, milletin direnme gücüne dayanarak, ettirinceye kadar savaşacağız! Şehitler verdiğimiz Kanlı Perşembe..."

Meydanı yarmağa çalışan itfaiye arazözleri, Gençlik Parkı yönünden ilerliyen tanklar ve alçaktan geçen jet uçakları bütün cayırtılarına rağmen Harbiyelinin son sözünü boğamadılar.

"...Kanlı Perşembe, ikinci kurtuluş savaşımızın başlangıcıdır! Bu kutsal kavga..."

O günkü kutsal kavgada, yer yer boğuşmalar olduysa da kan akmadı. Ve Harp Okulu hiçbir fire vermeden aynı "kararlı yürüyüş"le kartal yuvasına döndü.

Başkentin akşam gazeteleri "tutuklanan yok" diyordu. Gerçekten yoktu. Ama bir kişi nerdeyse tutuklanacaktı. Eğer ayakları tutar olsaydı... Bir malûl gaziydi bu. El pedallariyle yürüttüğü arabasiyle o da göstericilere katılmış. Meclis önünde olup bitenleri o da uzaktan uzağa izlemişti. Mitingin dağılış kıpırtısı başlayınca, ayak altında kalmamak için, bir dükkânın içerlek kapısına sığınmıştı. Arabası içinde dimdik oturuyordu. Belinden aşağısı damalı bir battaniye ile sarılı. Siyah kıvırcık sakaliyle saçları arasında inadına açık bir alın ve baktığı yeri mühürliyen bir çift göz. Pedallardaki ellerinin akçıl avuçlarında sıvama nasır... Yanında bir de kadın dikiliyordu. Yüzü, kırarmış saçları ve mantosu ile baştan ayağa ak pak bir kadın. Gözlerinde bir kuyuiçi loşluğu ve serinliği...

Onlar kalabalığın seyrelmesini beklerken, komiserin biri, o gün copunu kullanamamış olmanın hıncıyla belki, sakat adama yaklaştı ve çizmesinin burnuyla arabanın bisiklet tekerleğine bir vurdu.

"Sen de mi be?" diye sordu.

Gözleri belirsiz bir noktaya çakılı adam duymadı. Ama kadın bir ak kuş gibi kanatlarını açıverdi:

"Ne istiyorsunuz sakat adamdan?"

"Sen kimsin, anası mı?"

"Nişanlısıyım, ne istiyorsunuz?"

"Ne diye katılır topal eşekler bu kervana diyorum!"

Sataşmanın ancak şimdi farkına varan adam, komiseri şöyle aşağıdan yukarı süzdü:

"Maşallah," dedi, "nezaketin üniversitesini bitirdiğiniz besbelli!"

"Ukalalığı bırak da, sorduğuma cevap ver!" Adam pedallara yapışıp çıkmak istedi. Komiser arabanın önüne geçerek, yumruklarını kalçalarına dayadı: "Dur bakalım, kimsin sen?"

"Görüyorsun, sakatın biriyim..."

"E ne arıyorsun burada diyorum, evinde oturamadın mı?"

"Oturamadım. Şu konuşan yüzbaşı sınıf arkadaşımdır da... dinlemeğe geldim."

"Ben bunu sezdiğim için sordum zaten. Peki, ayakların nerde senin?"

Kadın artık iyice sinirlendi. Ve ak elleriyle arabanın arkalığından itmeğe hazırlanarak:

"Gidelim Vehbi," dedi. "Yol verin!"

"Bir dakka" dedi Vehbi. "Ayaklarımı merak etti madem adam, gösterelim."

Hemen bir eliyle battaniyeyi araladı, pantolon dizlerini hafifçe çekti ve ayağındaki terliklere kadar inen, cılız, yer yer mor iki kavalkemiği göründü. "İşte ayaklarım Komiser bey. Bunlara göre pranganız var mı?"

"Anadan doğma mı bu?"

"Hayır, sonradan, rejimden olma!"

"Belaya çanak tutma. Ayakların nerde kaldı diyorum sana insaniyetle!"

"Teşekkür ederim bu insaniyete. Ama bunu bana değil, Menderes'e sorun!"

Vehbi pedallara asılarak, kadın da ardından iterek öyle bir çıktılar ki oradan, Komiser ayağını çekmeseydi, tekerlek üzerinden geçecekti. Arkalarından bakakaldı.

* * *

Karpiç lokantası önünden karşıya geçeceklerdi. Beklerken, tam gecede, Albay Bora'ya rastladılar. İki emekli selamlaştı ve kabza kavrar gibi el sıkıştılar.

"Nerden böyle Vehbiciğim?"

"Ben de yürüdüm bugün Albayım. Hem de uygun adımla!"

Albay, Vehbi'nin nişanlısını selamlarken acı acı gülümsedi.

"Ve demin komiserin biri nerdeyse tutuklıyacaktı beni!"

"Deme!.."

"Dangalağın biri. Bereket ki, kelepçe vurmaya utandı. Eh, tutmıyan ayağa da pranga takılmaz ya... malûm, pranganın protezi yok!"

"Kahırlanma Vehbi," dedi Albay. "Tedavi nasıl gidiyor?"

"Ruzvelt tedaviden ziyade iradesiyle kalkmış ayağa derler, Albayım. Bana da öyle geliyor ki, er geç, hiç değilse bir ayağımla yere basacağım..."

"Viyana'ya gideceksin diye duymuştum bir ara?"

"Bizim Malûller Cemiyeti kırk kere başvurdu dört yıldır yukarı. Hâlâ döviz bekliyoruz. Yok..."

"Dedim ya o zaman Vehbi. Daha Tokyo'dan gidecektin Amerika'ya. Herifler gel dediler sana, ne lazımsa yapacaklardı. Protez varmış ki onlarda, taktın mı, ister uygun adım yürü, ister futbol oyna artık!"

"Belki, ama Amerikan bacağıyla bizim zeybek oynanmaz Albayım. Bizim yolları tepemez o bacak. O bacağın ayağı da bizim çarığa uymaz. Neme gerek!"

"Yapma Vehbi. Hem kendine yazık ediyorsun, hem..." –Kadınla göz göze geldiler.– "Siz nasılsınız hamfendi?"

Kadın sadece burkulan dudaklarını ısırdı. Albay ile Vehbi de yine kabza kavrarcasına el sıkarak ayrıldılar.

* * *

Yarım saat sonra, bu bir çift kadın ayağıyla bir çift lastik tekerlek, Kızılay Kavşağını geçmiş, kaldırımdan Çankaya'ya doğru yönelmişlerdi. Ansızın gerilerden motosiklet patırtıları geldi, ikisi de durup, yüzlerini asfalta döndüler. Önce beyaz miğferli bir polis, motorunu ok hışıltısıyle sürerek yukarı geçti. Arkasından, asfaltın iki yanı boyunca sayılamıyacak kadar çok motosiklet belirdi. Ortalarında, kuzgun karası, pırıl pırıl, dört tekerleğe bindirilmiş apartıman gibi bir Buik. Kurşun geçmez camları kapalı...

Vehbi akçıl avuçlarını açarak ellerini uzattı:

"Bak şunlara!"

"Gördüm," dedi nişanlısı. "Bayar'la Menderes."

"Fark ettin mi, yan yana iki sıfır gibi oturmuşlar. Azametli bir hiçliğin iki sıfırı!"

Derken, zınk diye bir kuyruk arabası durdu önlerinde. Ve içindeki polis yarı açık kelebek camından bağırdı:

"Heeeyyy, indir elini sakallı! Başkanlık arabası geçerken el kaldırılmıyacağını bilmez misin?"

"Bilirim. Teslim diye kaldırmadım ellerimi, alkışlıyacaktım."

Bu anda, artık uzaklaşan Buik'te birinci sıfır, ikinci sıfıra eğilerek, sağda, uzaktan, yere sarkmış bir boz bulutu andıran Harp Okulu yapısını gösteriyordu:

"Bu fitne ocağını Ankara'dan kaldırmalı, Adnancığım!"

Ve ikinci sıfır onayladı:

"Bu briyantinli teğmenlerin hepsini sürmeli buradan!"

"Ankara dışına çıkarıp, kurşuna dizmeli!"

GEÇMİŞTE O GÜNLER

Onbaşı keskin bir komut verdi: "Dik-kaaaaat!.."

Kimi uykudaydı daha, komutu duymadılar bile. Kimi de omzunda havlusu, elinde sabunu ve diş fırçasiyle don-gömlek dikilerek, başlarını kapıya çevirdiler.

"Uçan kaçan yok, Ali Dayı. Ankara-Hilton mangası 15 mevcuduyla emre hazır. Hepsinin sağlığı yerinde olup, sağlığına duacıdır. Bir uyuzumuz var yalnız, o da revirde!"

"Sağol Onbaşı... Söyle, ırahat etsinler."

"Rahaaat!.."

Ali Dayı getirdiği birkaç gazeteyi masaya atıp çıktı. Ayaktakiler üşüştüler. Şişman orta yeri kaptı. Etrafında Grevci ve ötekiler. Solak ayakta kaldı. Hafifçe eğilmişti. Şişman'ın bir jet uçağı konabilecek kadar cavlak ve pırıl pırıl başı üstünden kuşbakışıyle manşetleri okumağa çalışıyordu.

"Zafer" 23 Mayıs sayısıydı, İstanbul gazeteleri 22'den.

"Meclis açılıyor..."

"Onu geç..." dediler Şişman'a. "Gösterilerden haber?"

"Yok... Prenses Süreyya çok üzgün. Okuyalım mı?"

"Onu Şah okusun!"

"Bugünkü yıldız falınız... ilgileniyor musunuz?"

"Onu da Menderes okusun, işi fala kaldı zaten..."

"Sayın Başvekil Eskişehir'e gidecek!.. Al sana haber."

"İzmir fiyaskosu yetmemiş galiba..."

"Ayın 26'sında diyor, büyük bir miting yapılacak Eskişehir'de. Halk, Menderes'i bağrına basmağa hazırlanıyor!"

Onbaşı hemen taşı gediğine koydu:

"Öyleyse, omuzlayıcıları hazırlamışlardır!"

"Ne omuzlayıcısı?"

"Karşılama-uğurlama omuzlayıcısı... Heriflerin profesyonel omuzlayıcıları var yahu, haberiniz yok muydu?"

"Gene fıkra yazıyorsun ayaküstü sen..." dediler.

"Valla değil! Efendim, bunlar özel surette yetiştirilmiş insan hamalları. Şöyle pehlivan yapılı, acar adamlardan seçiyorlar. Kampa alıyorlar bunları. Çimento torbalariyle antreman yaptırıyorlar. Ve bir kavrayışta adamı kaldırıp omuzlama hünerini öğretiyorlar. Tamam mı, tamam... Geliyor mu Beyefendi, geliyor. Haydi uçak alanına, ya da istasyona. Bu omuzlayıcılar en önde. Giyim kuşam, bakım yerinde elbet... Beyefendi iniyorlar. Alkışlar. Yeşşeee sesleri. Varol ikinci Fatih, Yavuz Menderes, derkeeen, hadi omuzlara!.. Ta kürsüye kadar omuzda taşıyorlar adamı..."

"Gönüllü mü bunlar?"

"Profesyonel dedik yahu! Düzara aylığı var adamların. Hatta bu işin bir de gizli tüzüğü varmış..."

"O da nesi?"

"İyi omuzlıyanlara, en yükseğe kaldırabilenlere ayrıca prim. Ama kazara düşüren olursa... Gülmeyin... Valla, Antalya'da mı ne, bir kere Koraltan'ı omuzlamışlar, o mübarek de okka çekiyor malûm, zaptedemeyip düşürmüşler bunu omuzdan! Müthiş bir fiyasko tabii... İşte bundan ötürü, tüzüğe ceza maddeleri de koymuşlar ki, Beyefendilerden birini düşürene iki maaş tutarında para cezası. Bir daha düşürürse yandı, omuzlayıcılıktan da çıkarıyorlar artık, partiden de..."

"Pekâlâ Onbaşı senin fıkra bitti mi?" dedi Şişman.

"Bitmedi. Bir daha geldi aklıma..."

"Hadi onu da söyle de, sonra öteki gazetelere geçelim."

"Adam postanede, ne kadar uğraştıysa, yepyeni pulu bir türlü yapıştıramamış zarfa. Geri verecek olmuş postacıya, bu pullar yapışmıyor diye. E, neden yapışmıyor? Kaçtır tükürüklüyorum, yapışmıyor birader! Ver bakayım, demiş postacı, beyaz yanını çevirip ıslatmış ve şıp diye yapıştırıvermiş. Hay Allah kahretsin, demiş adam, o tarafına mı tükürülecekti onun, yanlışlık bende, ben hep resimli tarafına tükürdüğümden yapıştıramıyormuşum!"

"Sıkıysa yayınla bunu..." dedi Şişman. "Devlet ve hükümet başkanlarını tahkirden, hadi bir yıl daha!"

"Alışmışken onu da yatarız, kuzum. Nedir ki bir yıl, altı ay sağına yatarsın, altı da soluna..."

Şişman "Zafer"i katlayıp attı elinden. Bir başka gazeteyi açtı.

"Kral bu hafta nezle..."

"Monte-Karlo'da üşütmüştür!"

"Kim?"

"Suudi Arabistan Kralı, değil mi? Geçen hafta da karılarından 18'i bir olup, adamakıllı döğmüşler zavallıyı..."

"Onbaşı, bunun dediği gibi bizim Gol Kralı, haftanın dev maçında oynıyamıyacakmış."

"Be birader, kim dedi sana gazeteye kıçından başla diye?"

"Anketten haberin yok galiba senin... Sonuca göre, okuyuculardan yüzde altmışı gazeteye son sayfasından başlıyormuş."

"Sen baştan başla!"

"Peki başladık... Haliç'te sandal kıtlığı var, diyor. Al sana baş havadis!"

"Beğenmedin mi? Gayet önemli. Ve de siyasi haber. Sayın Başvekile de gizli ve sinsi bir hakaret. Çünkü sandalcılar artık karada çalışmağa başladılar demek istiyor. Sayın Başvekil yıktı, fethetti İstanbul'u. Vatan Caddesinde yol yapımı bitmediğinden, bahar yağmurları da başlayınca, imar hamlelerinin çukurları ve hendekleri aşılmaz oldu. Kayıksız geçilmiyen öyle göller meydana geldi ki, evdeki adam işe gidemiyor, işdeki evine dönemiyor. Sandalcılar da en kârlı iş orada deyip, sandalları yükliediler

arabalara, artık kimi Vatan Caddesine, kimi asansöre bindirilen Beyazıt Meydanına..."

"Bunu beğendim Onbaşı... İşte bir önemli yazı daha: Belediyenin istimlak borçları 300 milyonu geçti! Alacaklılar Belediye kapısında kuyruğa giriyorlar. Ama para yok..."

"Kolayı var, sayın Başvekil emir verdi Çalışma Bakanına, İşçi Sigortalarının birikmiş parasını çekip alacaklar!"

"Tepebaşı canavarı hâlâ yakalanmadı..."

"Bazı geceler Park Otel'i, bazı geceler Emniyet Müdürü Sözen'in evini yoklarsa, tez günde enselenir!"

"Şu habere ne dersin Onbaşı? Bak, yüz elli bilmem kaç yıl sonra dünyamıza bir kuyruklu yıldız çarpacak, taş üstünde taş kalmıyacak, diyor."

"İşte bu çok kötü, Şişman. Şansımız yok vesselam! Çünkü tam o yıllara doğru ekonomikman da bağımsız bir endüstri memleketi olacaktık. Batı'ya borçlarımızı temizliyecektik. Şu İstanbul'un imarı filan da tamamlanacaktı, tam kalkınacaktık ve demokrasiyi karşılamıya hazır olacaktık canım... Tüh, şu kuyruğuna tükürdüğüm yıldızın ettiğine bak sen..."

"Yarenlik yeter!"

Solak böylece araya girdi. Elindeki gazeteyi kaldırmış, devenin yerden alıp gökte verdiği gibi, tavandan geldiği sanılan bir sesle okumağa başladı:

"Şehit olmak varmış!.. Haberin başlığı bu. (...) 20, Özel Şehrimizde... köyünden Veli Can, kütükte Kore şehidi görünse de, harbin bitiminden dört yıl sonra yurda döndüğü için bu arada ailesine verilen şehit aylıkları tutarını ödemeğe mahkûm edilmiştir. Veli Can kayıt yanlışlığından ötürü buna itiraz etmişse de sağ salim dönmüş olması yeter sebep sayılarak, Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı kesinleşmiştir. Artık tekrar Kore'ye gidip şehit düşemiyeceğine ve söz konusu şehit aylıkları tutarını da ödiyebilecek durumda olmadığına göre, Hazine bu parayı kendisinden icra yoluyla geri alacaktır!"

Gazeteyi kaptılar. Gözlerine inanamıyorlardı. Solak ayakta, zorlu yelde kavak gibi sallandı. Tutmasalardı, düşecekti.

Sabah yarenliğinin tadı kaçmıştı. Kimi yıkanmaya gitti, kimi avluya çıktı sıkıntısından. Sigara sigarayı yakıyordu. Solak aynı gazeteyi alıp ranzasına uzandı. Gözleri çakmak çakmak. Hep tavanda. Gözleriyle tavana habire harita çizip harita siliyordu. Ta öğleye kadar kıpırdamadı. Ağzını da bıçak açmadı.

Öğleyin "komuna" sofrasını donatanlar, ona da hadi dediler. Oralı değildi.

"Hadisene selvi boylum, sofraya!"

"Yemiyeceğim... Yemiyeceğim karı..."

"E sabah yime, öğlen yime, nolur bunun sonu a Veli? Ha bi kaşık al şu bulgurdan.."

"Üsteleme. Kahır yumruk olmuş da oturmuş aha şurama, ünüğüme. Lokma büyüyor ağzımda deve hamın gibi, yutabilirsen yut..."

Kadın da ağzında lapalaşan lokmasını güçlükle yuttu, Şalvarının uçkurundan mendilini çekip, dizinin dibindeki ufacık kızın sümüğünü sildi. Oncağız daha tutmasını da bilemediği bir tahtakaşıkla ağzını bulmaya çalışıyordu.

"Yi," dedi kadın. "İştah iki dişin arasında. Canın istemese de yi... Bak, karnın beline yapıştı, kakavidan çıkıp gider. Bu pilavın bi kaşığı bi direm et... Etin bi diremi de bin ayıp örter..."

"Et dutmam gayrı ben karı.."

"Önüne bak kız, Güllü yavrı, doldurma kaşığı o kadar! Döktün.."

"Yardım et şuna. Gagasını açamıyo, kaşık da böyük."

"Ufağını nerden bulayım ben kaşığın... Şunun birini acıcık yontuver de ufak kaşık olsun dedim sana kaç kere, kulağın duyuyo mu ki... Kendin burdasın emme..."

"Aklım hacızda karı.."

"Hacızı batsın. Kaderine küs, hökümata küs, sofraya neden küsüyon?"

"Kime küseceğimi ben de bilemeyom..."

"Bulguru yimeyen kendini yir. Yidin bitirdin zaten kendini. Dağların başına kış gelir, insanın başına iş. Gelmiş bi kere. Elbet bunun da bi kolayı..."

"Bunun kolayı yok karı. Karakoldan telefon etmişler muhtara ki, Cuma günü icracısı candarması geliyorlarmış. İlamı da almışlar mahkemeden..."

"Mahkemeden aldıkları ilama ne bakarım ben. Bizden ne alacaklar, canımızı mı?"

"Adam sende, Kore'de alamadılar, burda alsınlar da kurtulayım bari. Bunun alt tarafı bi can borcu..."

"Ağzından yel alsın!"

Kadın da kaşığı bırakıp, başörtüsünün uçlarını gözlerine bastırdı. Veli de ocağın köşesine sırtını dayadı. Üst dudağını pek göstermiyen bıyığının bir ucunu kemirmeğe başladı. Bakışları da bir haftalık sakalı gibi diken dikendi. Bu bakışlarla evin içini kolaçan ederek her şeyi yokluyor, karısına bir şeycik demeden de konuşuyordu:

"Nemizi alacaklar essahtan? Tarla iki evlek, çuvalda teknede unumuz, bulgurumuz da iki ölçek... Sandığımızın içinde Hint kumaşı yok ya..."

"Ne düşünüyon gine, ha bana da söyle..."

"Karının çeğizi... Çeğize dokanırlar mı ki? İki de dokuma yaygı. Bak, yaygıları herhal alırlar..."

"Bu Memet de nerde kaldı? Aç acına yavrı. Hayvanı doyurdun doyurmadın, tez gel dedim. Söz dinlemez ki..."

"Karı, sandıkta yeni yaygı bir mi, iki dene mi?"

"Yaygısı batsın. Mezere götürülmez. Yavrumuz iki dene, yavrumuz. Memedimiz nerde kaldı diyom ben sana!"

"Birini mutlak alırlar."

"Sapıtmışsın sen. Hacızın çocuk aldığı nerde görülmüş Veli?"

"Yaygının birini diyom karı..."

"Yaygıma dokunan elleri iki yanına gelir onların. Yarın gider camiye sererim ikisini de!"

"Evden bir şey çıkarmak olmazmış gayrı. Muhtar cünhalı düşersin Veli dedi..."

"Yakarım öyleyse..." –Burnunun direğinden bir sızlama geçti kadının. Uyumadığı gecelerin, kasnakta kolların, mekikte parmakların sızısı.– "Yakamasam da gömerim ya... Aygıtı da gömerim!"

Aygıt dediği, ilkel bir dokuma tezgâhı, odanın köşesinde, bu evin beşinci canlısı ama velinimeti gibi ağırbaşlı, oturup duruyordu. Elliden elli yediye, yedi yıl, nice geceler, bu tezgâhın başında sabahlamıştı kadın. Memedi giydiren, ele güne muhtaç etmeden ölmiyecek kadar doyuran, kadıncağızın her ayıbını örten "baba" yakılır mıydı, gömülür müydü?

"Tövbe," dedi kadın, "tövbeler tövbesi!" –Kendi sesinden de korktu.– "Gömerim diyen ellerim kopsun, dillerim kurusun yakarım dediysem."

"Cansız malı geç," dedi Veli. "Kazan, haranı, hamır tahtası, oklava iki bin lire borcu edemez... Memedin keçisi eder elli lire. Damdaki tosunla eşeği üst üste koy, onlara da beş yüz lire diyelim..."

Kadın yuvasından kurtulan bir saat zembereği gibi doğruluverdi. Veli'nin gözleri karısının çıplacık ayaklarına takıldı. Pabucu, çorabı yalnız gelinliğinde giymişti bu ayaklar. Tabanları, çakmaktaşının da kesemediği, dikenin hiç batamadığı sıvama nasır. Doğal bir gön geçirilmiş gibi ayaklarına. Bu gönün her yeri sağlam da, yalnız topukları dilim dilim yarık... Veli bilir ki, bu ayakların kirazağacı kabuğunu andıran yanıklığı, bileklerine kadar inen şalvarın büzme paçalarında biter. Oradan yukarı, hele dizlerden yukarı da, güneşin görmediği en temiz aklık, yumuşağın da en pamuğu başlar. Bu en namuslu aklıkta güneş yanığı, yani en namuslu kara, Ayşe kadının gövdesinde daha iki yerde kesişir. Bir ellerinin bileklerinde. Bir de dokuma gömle-

ğin yaz-kış açık yakasında. Hele burada, bağrın yanıklığı ile memenin aklığı ekmek kavgası ile namus kavgasının sınırını çizer, mutsuzluklu mutluluğu açık seçik ayırdeder.

Veli karısını tırnaktan tepeye doğru süzerken ta o kömür gözlere vardı. Ve hiç diliyle söylemeden, bakışlariyle sordu:

"O gözceğizinin biri neye kayar ki ağarık parçemine doğru kadınım, bi denem, küfeli meleğim benim!"

Üç yıldır gözlerinin her buluşmasında, Veli'nin bakışlarında bu soruyu okuyan Ayşe, bu sefer de, gönlünden geçeni dilinden geçirmeden, sözsüz cevapladı:

"Yedi yıl, aha şu aygıtın başında gecelemekten, seni beklemekten, ağlamaktan, yiğidim, evimin erkeği, Velim..."

"Neye ayaklandın öyle birden?"

"Ben Memedi aramağa gidiyorum. Sen Güllü'ye bakacak ol..."

Alt dudağı birden bükülüveren Güllü kız bastı çığlığı. "Üvveee" diye bir çığlık ki, pembecik ağzı artık tahtakaşığın rahatça girebileceği kadar açıldı, dili de bulgurdan görünmez. Şişirgen düdük gibi ötmesi bitince soluğunu alayım dese, o bulgur tüm boğazına kaçıp tıkayabilir. Anası hemen eğilip, parmağını o pembecik ağza soktu, bulgurları sıyırıp çıkardı.

"Ağlama Güllü kız..." dedi. "Memedi aramaya deyince, seni koyup giderim mi sandın yavrı? Ağlama... Bırakmam seni bubana... Kalk beraber arayalım ağanı..."

Ayakta, ellerini uzatan Güllü kız, anasının peştemalı bohçalayıp beline bağlamasını da bekliyemiyecek kadar ürkmüştü. Yalınkat gömleği içinde titriyen bir yaprak gibiydi. Ağlamanın tadını da çıkarmaınıştı daha. Yanak çukurlarından kan çekilmiş, gözünden akan da sümüğüne karışmış, ama ille o pembecik ağız... Veli'nin gözünde bu ağız büyüyordu.

"Sus yavrı, sus dilini dudağını yediğim... Duyarlarsa yanarız, sen de, ben de..."

Ama Kore'nin yavrısı ne anlasın Türkçe sustan? Seul'un yukarılarında göğe bıçak çekmiş bir tepeye taarruz edilecekti o sa-

balı. Amerikan paşası çizmiş yine kırmızı oku haritasına. Verdiği emir Tugaydan Alaya, Alaydan Bölüğe gelmiş geceden. Yüzbaşı da sabahleyin nerden nereye vuracağını kendi haritasına işliyecek, takımları döşeyecek. Ama boynuz içi karanlıkta emri nasıl okusun, haritayı nasıl görsün? Taburla, Alayla aramızda bir dere. Bağlantı yok. Cephaneden gayrı her şeyimiz tükenmiş. Sözün kısası, bir muma mum oluyor yüzbaşı. Ateş yakmak diyeceksin, mümkünü mü var, Harputlu Albay ateş yakanı ateşlere yakar. Zaten onun yakmasına da hacet kalmadan, sen ateşi yaktın mı, Korelinin Çinlinin topçusu sanki davetiye çıkarmışın gibi tepene konduruyor mermiyi. Çaresiz, mum yakacaksın dediysem, onu da bulursan, çadır içinde, battaniye altında, kaput altında yakacaksın... E nerden bulacaksın mumu? En yakın köyden. Haydi Veli, git ve de mumsuz geleceksen hiç gelme!

"Sus yavrı, halden anla, yakacaksın beni cayır cayır. Bi soluk al hele, ne var bu kadar korkacak hem... Türk olduğumu anladın da, sustan neye anlamazsın?.. Kurbanın olayım sus. Ben mumunuzu almaya geldim, seni değil..."

O köyün hangi kesimde kaldığını, kimin elinde olduğunu bilmiyordu Veli. Bu kesimde 24. Zenci Alayı bütün gün bir adım atamadı diyorlardı zaten, ister misin Koreliler bastırsın şimdi? Sokaklarda asker eksik değil, ama git de askerin Kuzeylisini güneylisinden ayır. Hangisi sivil, hangisi çete, şeytan bile bilmez. Ölüm meleği adamın hep bir omzunda gezermiş ya, Veli'nin omzundakinin soluğu hep kulağında, bir şeyler fısıldıyor gibi ama, sen gel de bu yavrının bağırtısından meleğin ne dediğini anla!"

"Sus bre yavrı... Hay görmez olaydım pencerenizde ışığı, girmez olaydım buraya ayaklarım kırılaydı da... Anana seslenirim cevap vermez, sana sus derim, laftan anlamazsın..."

Yataktaki ses vermiyen kadın, mumun aydınlığında daha bir sararmıştı. Düz siyah saçları yastığa yığılmış. Gözkapakları atkestanesi kabuğu gibi diken diken. Bu kabuklarda birer çatlak

gibi gözlerinin akı... Burnunun ucunda ve yarı açık ağzından uç veren dişlerinde mumun parıltısı... Sağ memesi açıkta. Veli bu memeden çekip almıştı çocuğu. Memenin zeytin irisi başı hâlâ ıpıslak...

Veli kadının öteki memesine kulağını dayadı hafiften. Kulağında müthiş bir soğukluk hissetti. Vurulmuş muydu kadın, yoksa açlık eceli miydi bu, ne bilirsin? Örtüsünü açıp yoklıyacak olsan, ayıbı da var bunun, günahı da, tövbeler olsun, hem ya biri gelir de görürse o anda, ne yapıyorsun demezler mi adama?

"Şaştım yavrı, şaştım. Ha bi sus da aklımı başıma toplayım. Ağlamak boşuna. Memeden ayırdım diye kızıyorsan bana, o memede süt yok gayrı, donmuştur, çekemezsin, ama istersen bir dene..."

Çocuğu yanaştırdı memeye. Aç yavrucuk hemen iki eliyle daldı ve memeyi ağızladı. Veli bir an bekledi. Ooooh, şöyle aniden duruvermiş bir değirmende sandı kendini. Yavrunun gömleği sıyrılmıştı beline kadar. Bir avuçluk kıçı açıktaydı. Veli eteğini çekip örtmek istedi. Ama huysuz kızcağız memedeki vıcık vıcığına hemen bir homurtu kattı. İlişme gibilerden. Bir iki daha çekti. Memeye sapladığı parmacıkları yavaş yavaş çözüldü ve belki bir damlacık bile çekemediği o boş ve pembecik ağız yine açıldı. Altta üstte ikişer kuzu dişi!

"Demedim mi ben sana öksüzüm, bu memeye süt yürümez gayrı demedim mi? Sus benim kızım, adını da bilmem, gülyaprağım benim, dilini dişini yediğim, ne yaparız şimdi, sus da bi düşünelim. Daha on aylık olsan da anan senden geçmiş öksüzüm, sen memeden geçemezsin, ben mumdan geçemem... Yüzbaşı beni öldürür, şehit diye de yazmazlar hem. Ama senden geçersem, halın nicolur?.."

Çocuğun ağzı büyür de büyür, mumun ışığı büyür, Allah büyür, Veli'nin gözleri büyür ha büyür. Veli pıtraklı bir sesle bağırıverdi:

"Laf anla kız!.."

"Sen laf anla!" dedi karısı. "Şu çocuğu sırtıma vuruver diyorum, duyduğun yok..."

"Öyle desene karı."

"İkidir, üçtür diyorum ama, duyan kim!"

"Vay öksüzüm vay," dedi Veli. "Nettiysen sen ettin bana gülyaprağım..."

"Neden öksüz oluyormuş, nettiği var sana yavrının?"

"Hiç..."

"İyi saatte olsunlara mı karışıyon sen Veli? Burda değilsin sen. Yarın bubamın köyüne git de kendini bi okut..."

Veli koltuklarından kavradı Güllü kızı, yanağını kokladı ve anasının sırtına verdi. Ayşe de sırtında çocuğu saran peştemalin iki ucunu önünde kavuşturup düğümledi. Kapıya yürüdü.

"Sen öyle büyülenmiş gibi oturma da..." dedi çıkarken, "iki kaşık yi..."

"Yiyemem dedim karı..."

* * *

"Üsteleme," diyordu Solak. "Yiyemem!"

"Yahu, öğleyin yemedin, akşam canım istemiyor diyorsun, açlık grevine mi başladın yani?"

"Anlıyorum, bu haber seni fazlaca üzdü..." dedi Onbaşı. "Ne de olsa, biz gidip görmedik. Ama sen yaşadın o faciayı baştan sona kadar..."

Solak yattığı yerde bir gurtlama ile yutkundu. Ümüğü yine çenesinin altına gitti geldi. Sonra konuştu:

"Sonunu şimdi yaşıyoruz facianın, azizim."

"Yahu, sen bu haberdeki Veli'yi tanıyor musun yoksa?"

"Ben çoook Veli tanıdım orada..."

"Peki, bırak, yakma şu sigarayı... Bak, yumurtan soğuyor sofrada. Gel hem ye, hem de bize anlat o Velilerden birini. Çok şükür, etrafımızda 'uyuz' da yok artık, açılabilirsin..."

"Yumurta dedin de..." Solak yarı doğruldu, iki elini ensesinde kenetliyerek başını duvara dayadı. "Size bir yumurta hikâyesi anlatayım..."

"Şişman, kapat radyoyu!" dediler.

Radyo tam o anda "Geçmişte Bugün"e başlıyordu. Ya bundan üç yüz bilmem kaç yıl evvel bugün Osmanlı ordularının bilmem kaç tuğlu vezir paşanın kumandasında bilmem nereyi zaptettiğini anlatacaktı, ya da bundan üç-beş-sekiz yıl önce bugün, Bayar'a Vaşington'da nasıl "fahri hemşerilik" veya "iktisat doktorluğu" payesi verildiğini Menderes'in bilmem hangi "seçim fabrikası"nın açılış kordelasını altın makasla kestiğini anlatacaktı. Çıt diye kapandı radyo. Solak, gerçekten de radyoda "Geçmişte Bugün"ü okuyanı andıran kalın tok sesiyle, ama heroik bir anlatıma özenmeden başladı:

Geçmişte o gün... Doğu Cephesi'nde... Başkomutan Vekili Enver Paşa, Kafkas harekâtının büyük haritası üstüne eğilmiş... Kalın mavi hat Sarıkamış'tan geçiyor. Kalın kırmızı hat Sarıkamış'ın gerilerinde... Beri doğru mavi oklar. Öteye doğru kırmızı oklar. Harita dönmüş mavili-kırmızılı oklar parkına! Ama araziye bakarsan, ne mavili-kırmızılı cephe hatları var, ne de dalma veya çekilme okları. Bele kadar ve kimi kesimlerde adam boyunu aşan bir kar, hatları da, okları da silmiş. Karakış canavarı, poyrazı üst çenesine takmış diş diye, soğuğu alt çenesine, ısırıyor Allah ısırıyor. Siperlerden, kazamatlardan ne asker burnu çıkabiliyor, ne de top-tüfek burnu. En çok aranan şey çay. Hırsızlığı alıp yürüyen şey de şeker...

Ama Enver Paşa, topluiğneyi Sarıkamış'a saplamıştır haritada. O iğneye doğru da kırmızı oku çizmiş: Taarruz edilecek!

Bizim asker binleri-onbinleriyle, haritaya çizilen ok üzerinden Sarıkamış gerisine yürüyedursun, cephede ele geçirilen esir bir Rus Albayı aynı ok üzerinden geriye getirilmektedir. Bir serçenin rahatça konabileceği bıyıkları buz tutan bu Albay, yollarda yanından geçen askerlerimize bakar bakar acırmış: Nereye

sürüyorsunuz bunları? Üstlerinde yok, başlarında yok. Şimdi bu cephenin kumandanı ne bizimki, ne sizinki. Rüzgâr süngüden daha kesici, soğuk da kurşundan daha delici. Kıymayın bu insanlara. Donacaklar!

Ve gerçekten, donan donar, donmıyan binlerin kanı da kaba karda Sarıkamış'a dayanan enine boyuna bir ok çizer. Ne değişir ki? Olsa olsa, haritada iğnenin yeri ve okun yönü...

Neden sonra Enver Paşa'ya sorarlar: "Sırrı neydi o Sarıkamış taarruzunun o zaman?" Paşa, "Zaten soğuktan öleceklerdi..." diye cevap verir. "Belki bir netice alırız diye harbe sürdüm onları!"

Sakalını avuçlamış olarak dinliyen Onbaşı, Solak'ın bir ara susmasından faydalanarak "Dannnn!" dedi ve bunu burnundan bir ınıltıyla sürdürdü. Ötekiler irileşiveren gözleriyle ona yiyecek gibi baktılar. Onbaşı istifini hiç bozmadan, "Kızmayın, gong vuruyorum!" dedi.

Solak, yadırgamadan, gücenmeden, gongu duymamışçasına devam etti:

Geçmişte bir başka o gün... Harplerden yine birincisi... Cephelerden Galiçya'dır. Başkomutan Falkenheim Paşa'dır. İğneyi o batırır bu sefer haritaya. Bir de kırmızı ok. Onun, her kırmızı okunu da 25 bin Türk askeri kanlariyle geçirirler araziye... Neden sonra ona da bu Memetçikleri neden bu kadar bol harcadığını sorarlar. "Aslında..." der Falkenheim Paşa, "çizdiğim her kırmızı okun gerektirdiği işi 25 Alman askeri başarabilir. Ama varsın 25 Alman askeri yerine, 25 bin Türk askeri ölsün!.." Buraya da bir gong ister Onbaşı!

"Dannnnn!.. İstediğin gong olsun. Ama sen yumurta hikâyesi anlatacaktın?"

"İkisini anlattım artık. Yumurta kırmadan omlet yapılmaz hikâyesidir bunlar. Birincisi İttihatçılar'ın kanlı omleti, ikincisi, kırdıkları yumurta yine bizden olsa da, Alman omleti... Şimdi gelelim Amerikan omletine..."

"Dannnnnn!"

Geçmişte daha yakınlardan bir başka o gün... Yıllardan 1950. Aylardan Haziran... Potsdam'da, Yalta'da söz kesilmiştir ki, Kore'de barışın şimdilik kestirme çaresi, orada ister istemez bir Sovyet-Amerikan sınır hattı tanımaktır. Zira Sovyetler, Japon işgalinden kurtardıkları kuzey kesiminde milli kurtuluş güçlerinin bir halk yönetimi kurmasından yana... Amerikalılar da güney kesimine yerleşip, bir kukla hükümet kurdurmakta direniyorlar. Ve Birleşmiş Milletlerin Kontrol Komisyonu gelir, 38. paralelde iki Kore'yi ayıran sınırı çizer... Ama daha Potsdam'ın mürekkebi kurumadan, 1945 Eylül'ünde, General Mac Arthur'un emrindeki Amerikan ve Güney Kore birlikleri 38. paralele yüklenirler. Tabii Sovyetleri bulurlar karşılarında ve kafaları taşa vurmuş gibi dönerler.

Ama Güney kesiminde bildiğini okuyan Amerika, Kuzeyde komünist rejimi yaşatmama çılgınlığından vazgeçmez. Beş yıl boyunca, Kuzeyde yüzyıllık Japon işgalinin ve son kurtuluş harbinin yaralarını sarmağa koyulanların arı kovanına durmadan çomak sokar. Kendi çıkarından başka yasa tanımaz. Bir milletin başına buyrukluk hakkı mı demiş Birleşmiş Milletler Yasası, yoooo Amerika'nın baş olmadığı yerde buyruk ayağa düşer! Egemenlik, toprak bütünlüğü laftır, Amerikan mandası böyle bir şey tanımaz. Ve 38. paraleli çizen Kontrol Komisyonu, bu beş yıl boyunca, bu kesimden yukarı doğru Amerikalıların yaptıkları kışkırtmaların, gönderdikleri ajanların, döktükleri kanın sayım-döküm memurluğuna döner. Sayım-döküm dosyaları tınaz olur.

Ve nihayet, 25 Haziran'da, 38. paralelde yıllardır rüzgâr eken Amerikalılar ve Güneyli kafadarları, biçecekleri, daha doğrusu kendilerini biçecek olan fırtınanın koptuğunu görürler. Fırtına başlar 38. paralelden aşağı doğru inmeğe. Önüne durabilirsen dur! Amerikalısı, Güneylisi birbirlerine payanda olup dikilseler de fırtına onları kucak kucağa siler süpürür. Seul ve Suvon düşer. Ri hükümeti Taegu'ya sığınır. Fırtına, onları ni-

hayet Güney'de Puzan limanı kesimine sıkıştırır. Artık kendi Sakarya'sından kopup gelen Kore Kuvvayı Milliyesi'nin, düşmanı kendi İzmir'inden -Puzan'dan- denize dökmesine bir şey kalmamıştır. Tokyo'dan Mac Arthur kuvvet ister. Elinde ne varsa Puzan'da karaya çıkarır. Yedinci Amerikan Filosu Güney sahillerini kuşatır. Okinava, Formoza, Filipinler üsleri kaynar da kaynar... Havadan, denizden, karadan, tekmil Uzak Doğu Amerikan kuvvetlerinin 27 Haziran'da Kore toprağını cehenneme çeviren harp harekâtı böylece başlar.

Amerika, daha o gün, 38. paralelde fırtınanın koptuğu gün, Güvenlik Konseyini toplantıya çağırmıştır. Konsey de, madde 43 deyip, Birleşmiş Milletler Anayasasından okumuştur: "Bu teşkilatın üyeleri, Güvenlik Konseyinin daveti ve özel anlaşmalar gereğince, milletlerarası güvenliğin ve barışın korunması için Konsey'in emrine silahlı kuvvet vermeyi taahhüt ederler." Madem öyledir, buyurun Kore'ye silahlı yardıma! Ama böyle bir kararı ancak Konsey'in daimi beş üyesi (Amerika, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve Çin) müştereken verebilirlermiş ve karar ancak 7 oyla alınabilirmiş, dinliyen yok. Saldırıların öteden beri Güneyden geldiğini iddia eden ve Amerikalıların Güney Kore'den çekilmesini istiyen Sovyetler Birliği bu Konsey toplantısına katılmamış, dinliyen yok, katılsaydı! Sonra, daimi üyelerden 600 milyonluk Çin'i ancak Pekin hükümeti temsil edebilirmiş, dinliyen yok. Amerika Çin'in yalnız 10 milyonunu tanıyor, onun hükümeti Formoza'da, temsilcisi de Konsey'dedir ve oy'unu kullanmıştır... Karar karardır: Konsey, bütün üyelerden Güney Kore'ye yardım için Birleşmiş Milletlerin toplıyacağı kuvvete her araçla katılmalarını ister!

Ve Genel Sekreter Trvgvie Lie'nin bu kararı bildirerek Türkiye'den de yardım istiyen telgrafı Ankara'ya ulaşır.

Ve Amerikan Kongresi'nde, Başkan Truman olağanüstü ödenek ister.

Ve yine o günlerde Amerikan Kongresi'nde bir Senatör kalkar der ki:

"Efendim, bir Amerikan askerinin günlük masrafı 25 dolardır. Oysa çoğu müttefiklerimizde bu maliyet çok daha düşüktür. Hele, sözgelişi, bir Türk askerinin günlük masrafı bize göre 23 senttir!"

Yani, demek ister bu Senatör, yarım milyon Memetçiği hazırdan beslemek size pahalıya otururmuş, bütçenin aslan payını askerî masraflar yutarmış, bu bizi ilgilendirmez. Amerikan askerine armut dersek Memetçik maliyet bakımından onun sapıdır; bir salkım üzümse eğer Coni, Memetçik de onun çöpüdür. Ve mademki Türkiye Nato'ya girmek arzusundadır, o halde onu Nato kapısına ulaştıracak yol Kore'den geçer. Sözün kısası, 400 milyon dolar yardım istiyen Türkiye, önce Amerika'nın Birleşmiş Milletler eliyle yaptığı silahlı yardım davetine evet demelidir!

Bu Senatörü alkışlıyan Amerikan Kongresi, Trygvie Lie'nin telgrafına Ankara'nın ne cevap vereceğini öğrenmesi ve olumlu cevap sağlaması için, onu Türkiye'ye gönderdi. Elçi Waren, bizimkilere "Geliyor bizimki!" dedi. Bizim dört as –Bayar, Menderes, Köprülü, Koraltan– hemen Köşk'te bir toplantı yaptılar. Aldı Bayar, bakalım ne dedi:

"Fırsat budur. Amerika'nın askeri pısırık. Öyle olmasa da, askerini harcamak istemiyor... Bizimki, yalanı yok ya, ucuz. Gönderirsek, bir de yararlık gösterirse Memetçik, tamam, istediğimiz parayı koparırız..."

"Diimi efendim..." dedi Menderes. "Zaten yumurta kırmadan omlet yapılmaz!"

"Ya muhalefet direnirse?"

"İsmet, Amerikalıları kırmak istemez. Hem ırırın-kırın etse de biraz, bizim demokrat basına bir milyon daha yatırırız Örtülü Ödenek'ten, muhalefete karşı bir yaylım ateşi açtırırız..."

"Ama Barışsevenler Cemiyeti sineceğe benzemez. Kore'ye asker gönderme kararını ancak Meclis verebilir diye tutturdular bile. Anayasanın harp açma yetkisini ancak Meclise tanıyan 26. maddesini sürüyorlar ileri..."

"Biz de Ceza Kanunu'nun 141-142. maddelerini ileri sürer, sustururuz hepsini, a efendim!"

"Mümkün, amma efkârı umumiyeyi de hesaba katmak gerek. Böyle bir karar Misakı Milli dışında bir taahhüt olur, diyenler var. Bazı din adamlarına da, Kore'de ölecek olanlar şehit sayılmaz dedirtmeye başlamışlar..."

"Hepsine cevabımız hazır beyfendi: Komünizm tehlikesi mevcuttur! Böyle olunca da, bizim gibi memleketlerin istiklal ve mevcudiyetleri mutlaka kendi coğrafi hudutları içinde müdafaa olunmaz!"

"Bravo Adnancığım! Evet, biz Milli Misak prensibini de genişletiyoruz. Ve artık Türkiye'nin hudutları Kore'den, 38. paralelden geçer. Demek ki, Kore harbine katılmak bizim için vatan müdafaasıdır... Valla, bomba gibi söz! Bu mantık İsmet Paşa'yı da, Barışçıları da kıçüstü oturtur."

Onbaşı artık dayanamadı:

"Bir gong vuralım mı burada, ne dersin Solak?"

"Hayır. Sırası gelmedi daha..."

O gün Amerikan Senatörü Cain'i Esenboğa'da bizzat Menderes karşıladı. Alanda oturup konuştukları salona gazeteci filan sokmuyorlardı. Baktık, sızmak zor. Biz de, salona servis yapan garsonlardan birini, mutfağa giden koridorda, bir kapıdan içeri çekiverdik. Sonra o kapıdan garsonun yerine ben çıktım. Kolumda peçete, elimde tepsiyle salona daldım.

İngilizce konuşuyorlardı. Herifte, Senatörde yani, bir çene vardı yerinden sökebilirsen, rahatça çekiç niyetine kullanabilir, çivi çakabilirsin. Öylesine kaba yontu. Hele burnu, salonun uzayında öyle önemli bir yer kaplıyordu ki, servis yaparken sakınmasam, çarpabilirdim.

"Ne kadar istiyorsunuz?" diye başladı Menderes. –Ve etli parmaklarını birbirine geçirerek şırak diye çıtlattı.– "Biz, prensip itibariyle, yardım talebine müspet cevap vermeğe hazırız."

"Eh..." dedi Senatör. "Şöyle sembolik bir birlik de olsa..."

"Yani beş bin, on bin?"

"Ciiii?.." dedi Senatör. (Bu "ciiii" bizim "abovvv", "vay anasını" filan deyişimizin Amerikancası olmalıydı!) "Hani, ne bileyim, beş yüz asker de yeterdi..."

"Aman efendim, beş yüzün lafı mı olur! Köylerinde sıtmadan öleceklerine, varsın Birleşmiş Milletler bayrağı ve kumandanız altında Kore'de döğüşerek şehit olsunlar. Biz bunu Memetçik için en yüksek mertebe sayarız. Beş bin isteyin, on bin deseniz de..."

"Ciii!.. Bu cömertliğiniz Başkanı çok sevindirecek..."

"O sevinç bize aittir Mister."

"Demek, beş bin... Okey?"

"Elbet okey!"

Amerikalının okey'i işte böylece çağdaş Türkiye'nin siyasi ve askerî sözlüğüne giriyordu.

"Dannnnnn!"

"Evet, şimdi bu gongun sırası..."

Ve 25 Temmuz 1950: Ankara'da Bakanlar Kurulu toplandı. Şipşak karar: BM emrine, bir piyade alayı ile bir topçu taburu, yani 4500 kişilik bir silahlı savaş birliği verilmesine...

"Yani Nato omleti için 4500 yumurta kırılmasına!"

Ve 26 Temmuz 1950: CHP Grubu toplandı. Karar: BM Anayasasının 43. maddesine bir diyeceğimiz yok. Üyesiyiz, imza vermişiz. Amma, Konsey böyle bir yardımı her üyenin kendi takdirine bırakarak ister. Biz de bunu kendi maddi imkânlarımıza göre tespit edebilirdik... Hükümet bol keseden bu vaatte bulunmadan evvel, durumu Mecliste görüşme konusu yapmalı, muhalefete danışmalıydı. Bu bir... İkincisi,

Anayasamızın 26. maddesi de, harp açma yetkisini hükümete değil, Meclise tanıdığından, CHP bu kararla ve sorumu ile kendisini bağımlı sayamaz...

29 Temmuz: Başbakanın basın toplantısı ve muhalefetin tenkitlerine cevabı: Hükümetimizin kararı harp ilanı değildir. Bu, bir tecavüzü önleme; ve sulhu koruma teşebbüsüne katılmadır. Usulümüzde yanlışlık ve eksiklik de yoktur, imza koyduğumuz BM Anayasası, Meclisimiz ve Kanunlarımızla da tasdik ve kabul edilmiştir. O halde, üyeliğimizden doğan vazifelerin yerine getirilmesi, Meclis tarafından hükümete peşinen emredilmiş demektir. Bundan dolayı meselenin Mecliste müzakeresine ihtiyaç yoktur. Ve kararımız, partilerarası bir istişareyi de gerektirmez...

30 Temmuz: Barışsevenler Cemiyeti'nin Meclise telgrafı: Karar hem Anayasaya, hem BM Anayasasına aykırıdır. Zira Meclisin yetkisi çiğnenmiştir. Öte yandan, BM Yasasının 43. maddesi, herhangi bir silahlı müdahaleye katılmak için, buna çağrılan üye ile özel bir anlaşmayı şart koşmaktadır. Türkiye'nin BM ile böyle bir anlaşması yoktur. Yapılsa bile, bunu Meclisten geçirmek zorundadır. Oysa biz de Yugoslavya gibi, Mısır gibi çekimser davranabilir, açıkça belirtilmemiş bir harp ilanı demek olan böyle bir karardan uzak kalabilirdik. Hiç değilse, İtalya gibi bir sıhhiye bölüğü vermekle yetinebilirdik. Ve en iyisi, Hindistan gibi, meselenin barışçı teşebbüslerle çözülmesini istiyebilirdik... Son söz, Meclis olağanüstü toplanmalı ve bu karar bozulmalıdır!

31 Temmuz: Yine Başbakanın basın toplantısı ve Barışçılara cevabı: Bu cemiyetin kökü dışarıdadır. Onların sevdikleri barış, komünizm zehridir. Bu zehir Türk bünyesi için zararlıdır!..

Ertesi gün: Barışçıların Beyannamesi: Evet, propagandamız, harpçiler için zehirdir. Bu zehirden korkanlara karşı tekrar ediyoruz: Milli Misak sınırlarımız bir tecavüze uğramadığı halde,

bizden yedi deniz ötede bir ülkenin barışla çözülebilecek kavgasına, mecburiyetimiz de yokken, silahlı bir müdahaleye katılmamıza millet razı değildir ve olamaz. Bu bir.

Türk subayı, Türk askeri, Alay Sancağını öperek, karada, havada ve her yerde, vatanın bütünlüğünü, bağımsızlığını, egemenliğini koruyacağına, bu uğurda canını da esirgemiyeceğine namusu üzerine yemin eder. Ama bu "her yerde" sözü, Milli Misak sınırları dışını kapsamaz. Bu yeminde Kore yoktur, ikinci Yemen istemiyoruz. Dün Anadolu'dan Konstantin sürülerini kovan millet, bugün aynı İngiltere ve Amerika'nın koltuğunda aynı Konstantin sürülerinin rolünü üzerine alarak Kore toprağına çıkamaz. Biz, Meclisi olağanüstü toplantıya çağırmak için, bu görüşü paylaşan mebuslar aramaya ve kendilerinden imza toplamaya devam edeceğiz...

1 Ağustos: Zafer gazetesinde, Esas Teşkilat Hukuku Ordinaryüs Profesörü A. F. Başgil'in fetvası: Hükümetin aldığı karar Anayasaya uygundur. Hükümet, Meclise danışmadan bir karar vermekle hata işlemiş değil, tam tersine, vukuflu bir anlayışla vazifesini yapmış, kanuni yetkisini dinamik olarak kullanmıştır.

3 Ağustos: Ulus gazetesinde, Ankara Hukuk Fakültesi Anayasa Profesörü Bülent Nuri Esen'in demeci: Kore'ye asker göndermeye, Anayasaya göre, ancak Meclis karar verebilir.

Ve aynı gün, Zafer gazetesinde, Menderes'in manşete çektirdiği "sevindirici" haber: "Hükümetin büyük bir isabetle Kore'ye asker gönderme kararından sonra, Nato Paktına alınmamız hakkındaki müracaatımız, pakta dahil hükümetler tarafından gayet müsait karşılanmıştır!"

Ve o gün, Kore'ye gidecek 241. piyade alayımız Ayaş'tan Ankara'ya gelmiş, Sarıkışla'ya yerleşmişti. Genelkurmay'da toplantı vardı. Amerikan uzmanlarının elinde kalem, bizim "kurmaylar" söylüyor, onlar yazıyordu: "Yazın efendim. Adına "Kore

Türk Silahlı Kuvvetleri" dediğimiz Tugayımızın kadrosu şöyle: Ana kuvvet 241. piyade alayı. Sonra, bir motorlu topçu taburu... Yazdınız mı efendim? Güzel. Elleriniz dert görmesin. Bir de motorlu uçaksavar bölüğü ekleyin. Birer de motorlu istihkâm, muhabere, nakliye, sıhhiye, inzibat, depo, ordu donatım bölüğü... Tamam mı? Çekin altına bir çizgi bunların bir zahmet, toplayın efendim. Evet, 269 subay, 395 assubay, 18 askerî memur, 4 sivil memur, 5 imam, 4414 er... hepsi eder... durun, toplamadan, bir de Tugay Bandosu katın efendim. Etti mi 5090? Tamam. Vur davulcu tokmağı! İlk marş, "Hey gaziler, yol göründü yine garip serime!" Nereye? Kore'ye. Kore nire? "Karar veren niye gitmez acep benim yerime?"

"Dannnnnn!"

* * *

Ertesi sabah Ali Dayı bir giriş girdi koğuşa ki, girişlere benzemez. Öyle üzgün, öyle yıkkın bir hali vardı ki, Gardiyan Ali'ye hiç mi hiç benzemez. Bu sefer çangıl çungul da etmiyordu pek.

"Ah Onbaşı..." diyebildi. –Epeyce sustu, dudakları titriyordu.– "Yol göründü size..."

"Kime?" diyebildiler. "Hem nedir bu halin, ne yolu bu?"

"Hepinize değil... Bir sana, bir de Solak'a yol göründü..."

"Cezamız dolmadı ki daha Ali Dayı, ne yolu bu, onu söyle."

"Sana Eskişehir mapusanesi yolu, bu Solak'a da Adana yolu! Cezanızın ötesini oralarda dolduracaksınız gayrı..."

"Sürülüyoruz desene."

"Sürenler sürünsün! Ama o sizin uyuzun çekeceği var elimden. Hep onun başı altından çıktı bu işler!"

"Der misin Ali Dayı?"

"Demesi yok. Emir geldi. Müdür çıtlattı sabah sabah. Birazdan sizi çağırıp bildirecek. Ama siz haberi benden almamış olun, söz mü?"

"Söz Ali Dayı," dedi Solak. "Hem üzülme o kadar canım. Bu 'vatan sathında' bizim için her hapisane bir. Bavulları hazırlıyalım mı, ne dersin?"

"Derim ki, pire tutarken acele et, sürgüne giderken etme. Daha bir iki gün sürer."

Ve Solak "Geçmişte o gün"leri bir iki gece daha anlatabildi.

FUTBOL MAÇINA MI, HARBE Mİ?

Sarıkışla o zaman, kendi birliğini bile zor barındırıyordu. Ayaştan getirilen 241. Alay da buraya misafir olunca, artık irili ufaklı komutanlar kendi bölüklerini, erler de birbirlerini bulamıyacak kadar karıştılar. Güya burada Alay'ın personeli ve donatımı tekmillenecekti. Hazırlık eğitimi yapılacaktı. Ama olanağı mı var? Zaten subayları sağdan say 13, soldan say yine o kadar. Çoğu daha atanmamış. Atananlar da gelip alaya katılmamışlar. Assubaylar da öyle. Er toplamı üç binden fazla olacak. Olacak ama, eldekini tutabilirsen. Durmuyor ki... Alay bir havuz sanki, tek olukla bir yandan doluyor, dibi kevgir gibi delik de, aldığından daha fazla su kaybediyor. İzinli-izinsiz, ipini koparan, anasını-babasını, çoluğunu-çocuğunu dünya gözü ile bir kez daha görmeğe gidiyor. Ankaralı veya ilçelerinden, köylerinden olanlar üç beş gün içinde dönüyorlar. Ama öteki illere gidenlerin dönmesi çok daha uzun sürüyor.

Kışlanın önü her gün sabah akşam kalabalık. Giriş kapısı, tel örgü boyları, oğullarını görmeğe gelenlerle dolup taşıyor. Kadınlı erkekli sesler, yakarmalar, dilekler, armağanlar alıp vermeler burada cezaevi görüşme yerlerindekinden çok daha içten. Artık gidip de gelmemek var, gelip de bulmamak var!

Alay Komutanı bu ziyaretçi akınından yakayı kurtaramıyacağını anladı. Hem kışla avlusu dışına, arazi eğitimine çıkmak

artık hemen hemen olanaksızdı. Çünkü ana-baba, karı-kızan takılıyorlardı yürüyüş kolunun peşine, babalarını tanıyan çocuklar yürüyüş koluna giriveriyorlardı. Yapmayın, etmeyinden anlıyan yoktu. Hiçbir çare bulamazlarsa, bölüklerin peşinden eğitim yapılacak yere kadar gidiyorlar; bir su kıyısında, bir ağaç altında oturuyor, peynirdir, çökelektir, ne getirmişlerse yanlarında, çıkınlarını açıp ekmek yiyorlar, eğitim saatlerinin geçmesini bekliyorlardı. Arada dinlenme molası verildi mi bir, seyreyle artık karşılıklı konuşmaları, sarmaşmaları, ağlaşmaları! Artık askeri sivilden, anayı oğuldan, taze gelini erinden, körpe yavruyu babasından ayırabilirsen ayır...

Olacak gibi değildi. Bu günler uzun sürmedi. Alay zaten Kore Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çekirdeği olarak, öteki topçu, istihkâm, uçaksavar, muhabere... birlikleriyle kabaracaktı. Sarıkışla hepten dar gelecekti. Ve belki bu sivil kalabalıktan da yakayı sıyırmaya faydası olur düşüncesiyle, tuttular, şehrin daha kenarı, daha uzağı diye, barınma olanakları da daha elverişli diye, Etimesgut'taki Zırhlı Tugay garnizonuna göçmeye karar verdiler. Ve 241. Alay 14 Ağustos'ta Etimesgut'a aktarıldı.

Gel gör ki, Sarıkışla da, sıkışıklık bakımından "kaşık istifi" olan durum, burada birkaç gün içinde gelişti, oldu sana "sardela kutusu". Paviyonlar adam almıyordu. Taburlar, bölükler karargâh personeli binalarını, lojman ve barakaları paylaşamıyorlardı. Yetse, paylaşması kolaydı. Ama yetmiyordu hiçbir şey. Askerin çoğu geceleri açıkta yatıyordu.

Personel ve donatım tamamlama işleri, hele hazırlık eğitimi burada daha beter aksadı. Atanan subaylar ayak sürüyerek geliyorlardı. Çoğu ailelerini önce en yakınlarının yanına gönderme veya bir yere yerleştirme kaygısına düşmüştü. Er sayısında artma şöyle dursun, burada daha belirli bir eksilme görülüyordu. Komutanlar, uzak illerden olanlara "son görüşme" için köylerine gitme izni vermiyorlardı. Komutandan izin alamıyan böyle-

leri de, kafadan, kendi "paşa gönlünden" izin alıp sıvışıyorlardı. Haftasına dönüp gelen vardı. Ve gelmiyen de vardı.

Her gün, posta posta, askerî hastaneye sağlık yoklamasına gönderilen subaylar, assubaylar, erler vardı. İç, dış, göz, kulak, servislerinden geçerek sağlam raporuyla dönenler vardı. Ama durup dururken çıkıvermiş bir ateşle, acayip bir sıtmayla dönenler de vardı.

Oğullarını burada da görmeğe gelen, eğer geldikleri gün buluşamazlarsa, garnizon dolayında açıkta geceliyerek ertesi günü bekliyen ana-babalar arasında reportajlar yaptığım bir gündü.

"Ağlama anacığım..." diyordu bir Memet. "Bu ciğerle Kore'ye moreye gidemem ben. Aynadan geçtim a öteygün, (röntgenden geçmiş) ayna ossaat gösterdi ciğerime gurt düştüğünü..."

O anacık, oğlunun belki gitmiyeceğine sevinmekten, belki verem olduğuna üzülmeyi unutturan bir perişanlık içinde sarılıyor oğluna:

"Hani ya bi çürüğe çıksan..." diyor. "Mum yakarım dedelere, mum! Ama essahtan mı yavrı, sen de benim içime gurt düşürdün şimdi, essahtan ciğerine maraz düşmüş mü?"

"Düştü ana... Sizin alay gidecek Kore'ye dedikleri gün cızz dedi içim. Aha şurama bir şey saplandı. Yoğusam, ben gönüllü yazılmış değilim. Emme emir gelip bulmuş seni bu alayda, bu silahın altında..."

Gönüllüler de vardı. Başka başka birliklerden gönüllü yazılmışlar. Bakanlığa dilekçe vermişler. Bunlar yüzlerce. Bakanlığa sorarsan, isteklendirme propagandası gereği olarak, binlerce. Bin desek, ben işte bu binden biriyle göz göze geldim. Gelir gelmez de, bana yalvaryakar oldu:

"Aman abi," dedi. "Bunu yazma, çoluğunun çocuğunun başı için yazma!"

Bana bir şey anlatmış değildi. Babasiyle konuşuyorlardı.

Ben sadece kulak misafiriydim. Babası çıkıştı ona: "Ne poh yimaa gönüllü yazıldın ülen? Beygirlere bile sorsalar, hiçbiri bos-

tan dolabına gönüllü yazılmaz. Nire imiş Gore? Kuvvayı Milliye mi ki? De bana..." "Ne deyim buba," dedi oğlan, "baktım, yazılan çok. Daha yok mu, yürekli yok mu, erkek yok mu deyi de sorup duruyorlar. Yazılan da o kadar çok ki bizim alaydan. Kura da çekilecek diyorlar. Eh, şeytana uydum, akranım arasında yüzüm kızarmasın deyi ben de he demiş bulundum. Nasıl olsa kura var bu işin ucunda. Madem kader giriyor işin içine, bizden kadersiz kişi mi var, bana çıkmaz bu kura, o zaman da gönüllü yazılma yiğitliği yanıma kâr kalır dedim. Dedim eme..." "Kurada dolu çektin öyle mi?" "Kader dedim a buba, bu yandan dolu çekenleri sayıyorlardı, bi kişi daha ilazım deyip dururlarken, sıra bana geldi. Torbanın içinde boşlar daha çoktuysa da; o geriye kalan bi dene dolu bana mı çıkacak derken, essahtan çıkmasın mı?!"

Göz göze gelmiştik.

"Ammman, yazma bunu abi!" dedi.

Yazınam dedim ben de o zaman. Aradan yıllar geçti. O belki sağ döndü. Belki de orada kaldı. Yazınam diye verdiğim sözü tutmamış olsam da, yalnız gerçeklere saygılı olmanın, acı da olsa gizlemeden söylemenin iç rahatlığı, duyduğum üzüntüyü azaltıyor.

Komutanlar, ziyarete gelenlerden de, gazetecilerden de yaka silkiyorlardı. Yerli yabancı birçok gazeteciydik ayaklarına dolaşan. İlkin yerli gazeteciler arasında ayırım yapma eğilimleri vardı. Daha giriş kapısında göğüsleniyorduk. Hangi gazetedensin? Muhalefet gazetelerinden olanlara "az bekle" demeğe başladılar. Bu beklemeler uzadıkça, ertelemeler gözümüzü açtı. Daha sonra belgemizi şöyle bir gösterip, radyodanım diyerek dalmağa başladık içeri. Bu da sökmez olunca, bir siyah gözlük, bir de pipo, yahut ağzımızda vıcık vıcık bir çiklet, hatta en sıcak günlerde bir şortla, bazan da başımızda Panama şapkayla kapıya yaklaşınca bir okey çektik mi, tamam, Amerikalı gazeteciye (!) bir de selam duruyorlardı.

Ama gerçek Amerikalılar bu işi çakmakta gecikmediler. Gazeteci olanlar değil. "Danışman" diye gelen Amerikalı komutanlar. Bu grubun başkanı bir Albay. Adı Gumby. Pentagon, onu, yanında yarbay Vedver, binbaşı Muhsin, yüzbaşı Lorenzo ve Robinson'la beraber Türk Tugayını teslim almaya göndermişti. "İrtibat Grubu" diyorlardı bunlara. Tugayın Kore'de emrine gireceği Birleşmiş Milletler Kuvvetleri Komutanlığı ile, bu kuvvetlerin başkomutanlığına atanan Mac Arthur'la bağlantısını bunlar sağlıyacaktı. Demem o ki, bu Albay Gumby, şöyle celep yapılı ve çalımlı, semiz de bir herif, Etimesgut garnizonunda sürüden kasaplık hayvan alınağa gelmişçesine dolaşıyordu. Yanında, ister tugayın komutanı General' Kazıcı olsun, ister alayın yeni komutanı Albay Bora olsun, herifin eli hep kalkıyor, parmağı bir yerleri, birilerini gösteriyor, kâh bir şeyler öğütlercesine sallıyordu parmağını, kâh "olmaaaz" gibisine sallıyordu.

Bir gün subay gazinosu önünde bağırıp çağırdığı kulağıma geldi. Dolayındaki komutanların sıkıntılı bir hali vardı. Alayın emir subayı "Tercümanlar nerde, yerin dibine mi girdi bunlar?" diye bağırıyordu. Tercüman yok değildi. Ermeni erlerden bir Jan, sonra bir Rum delikanlısı ve daha tanımadığım iki kişi zaten tercüman olarak Kore'ye gideceklerdi. Ayrıca karargâh ve irtibat subaylarından da İngilizce bilenler vardı. Fakat o gün, tercümanların çoğu, gerilla eğitimi için Çankırı Piyade Okulu'ndan getirtilen Amerikalı Yarbay Delisco'ya ve yardımcılarına aracılık etmeğe gitmişlerdi. Dil bilen karargâh subayları da görünürlerde yoktu. Fırsat budur deyip, yanaşıverdim.

"Hay Allah razı olsun!" dediler.

Birleşmiş Milletler'de daha önce bir yıl beraber muhabirlik yaptığımız bir Amerikalı gazetecinin yanımda bulunması, onun bir iki sözle beni Gumby'ye tanıtması, bizimkilerin de bana güvenle bakmalarına yetti. Ve girdim aralarına.

"Söyle şuna ki..." diye başladı Albay Bora. "Biz burda gerillaдan evvel..."

General Kazıcı hemen düzeltti:

"Bora, rica ederim, şuna muna demeden konuş... Ve siz böyle tercüme etmeyin kuzum."

"Diyeceğim o ki, gerillayı Amerikalıdan öğrenecek değiliz biz. O Yarbay Delisce midir nedir..."

General yine düzeltti:

"Delisco..."

"Her ne deli divane ise... tövbe yarabii... onu derhal alsınlar benim alayımın basından! Yoksa, tatsızlık çıkacak..."

"Bora, böyle söylenmez."

"Ben elin deli pezevengine subaylarımı ezdirmem!"

"Bağırma reca ederim."

"Ona söyleyin bunu Generalim, ona! Söyleyin ki, bağırdığı zaman, sesi benimkinin üstüne çıkmasın. Subayıma, askerime söğmesin. Gerilladan hiç anlamıyorsunuz diye kafa tutmasın. Yoksa iyi gitmiyor bu iş. Onun aklı sivriyse, benimki tepemden bir karış yukarı. Ha dersem askere, valla çiğ çiğ yerler onu..."

Belli ki, Delisco'dan büyük bir hoşnutsuzluk vardı. Gece-gündüz, tek er veya kıta eğitiminde önüne gelene bağırıp çağırırmış. Bizim erleri uyuşuk ve hantal bulurmuş. Uyurgezen'den betersiniz, siz ancak Kore'de uyanırsınız!" dermiş.

Bora'nın dediklerini, öfkesinden ve kalayından epeyce ayıklıyarak, Albay Gumby'ye anlattım. Ekşi bir erik dişlemiş gibi yüzünü buruşturdu. Yutkundu. Ağzını açamadı. Zaten General yine araya girmişti:

"Yahu Bora, niye buna söyliyelim bunu... Yarın Amerikan Yardım Grubu Başkanı gelecek, ona söyleriz uygun bir dille. Değil mi, Kore'de beraber çalışacağımız bu adamla takışmanın ne lüzumu var? Hem bu iş Gumby ile bitmez..."

"Gandi ile mi biter, Çörçil'le mi, Truman'la mı, orasını ben bilmem. Yalnız o zırpırla uğraşacak vaktim yok, burama geldi!"

Bu arada Gumby incecik bir soruyla başladı: "Hiç muharebeye girdiniz mi?"

"Bana mı soruyor?" dedi Bora. "Şahsen muharebeye girip girmediğimi soruyorsa, İstanbul'dan kaçarak Mudanya'dan Anadolu'ya geçip İstiklal Harbine katıldığım zaman teğmendim..."

"Birliğiniz muharebeye girmiş midir, birliğiniz?"

"Hayır, İstiklal Harbinden beri hiçbir Türk birliği muharebeye girmemiştir."

"İşte bunu bildiğimiz içindir ki," dedi Gumby, "Delisco size gerilla öğretiyor."

"Benim de bir sorum var," dedi Bora. "Kuvvayı Milliye bilir mi bu albay?"

General kaş göz edinceye kadar, ben soruyu aktardım. Gumby şaşaladı. Bora da soluk vermeden bastırdı:

"De ki ona, tereciye tere satmasın. Gerillanın hası ve icadı Kuvvayı Milliye'dir. Gerillayı Anadolu'da ilk biz öğrettik onlara!"

"Kuzum, bunu tercüme etmeyin."

"Ve o zaman," dedi Bora, "elimizde Amerikan silahları yoktu, o silahlar karşımızdaydı!"

"Sakın, bunu da tercüme etmeyin!"

Bora Generale dönüverdi:

"Öyleyse, şimdi diyeceklerimi çevirsin." –Ve parmaklarını avucu içine yatıra yatıra saymaya başladı.– "Kore'ye varınca, Amerikan giyim eşyası verilecek diyorlar, bu bir. Amerikan silahlariyle donatılacağız orada, bu iki. Amerikan komutası altında, Amerikan usulü harbedeceğiz, üç... Peki, hani bunların ön hazırlığı? Gerilla gevezeliğini bırakın da, yumurta kapının ağzına gelmiş, tez elden verin şu silahları diyoruz, burada tanıyalım, deneyelim, öğrenelim."

Bunları da çevirdim Albay Gumby'ye. O yine parmağını dikti:

"Orada verilecek!"

"Çatlatmasın insanı yahu! Orası var mı bunun? Kullanacağımız silahları önceden tanımadan, üstelik Kore gibi

yabancı bir memlekette nasıl gerilla harbi yapabiliriz biz, bunun cevabını versin bana!"

"Batı Almanya'dan biraz silah getirteceklermiş, Albayım," dedim.

"Sor, ne zaman, yumurtanın kapıya geldiğini Amerikanca söyle şuna!"

"Eylül'ün ilk haftasında diyor..." Bora artık döğünüyordu:

"Eylül'ün ortasında gidiyoruz yahu, ne kaldı şurda, bir haftada silah öğrenilir mi? Hem... (kelime arıyordu Albay) futbol maçına mı gidiyoruz, yoksa harbe mi? Bunu anlamak istiyorum ben. Dış memleketlere gönderilen futbol takımları bile birkaç hafta önceden kampa girer. Çalışır. Topu tanır. Milli takımsa eğer, çeşitli takımlardan bu kadroya alınan oyuncular birbirini tanır az çok, anlaşma antremanları yaparlar. Hatta menajerleri önceden gider o yabancı memlekete, mümkünse karşılaşacak takımı tanır, sahayı tanır... Bütün bu hazırlıklardan sonra giderler, oynarlar. Yenilirlerse, eh top yuvarlaktır derler, bunun revanşı da var falan filan derler... Ama biz, denizler aşırı bir ülkeye gidiyoruz yahu biz! Hazırlıksız gidiyoruz. Ve daha oynıyacağımız topu bile görmedik. Bu top futbol topu da değil. Oynıyacağımız ateştir. Ya maazallah yenilirsek, ya takımı yatırırsak, valla rezil oluruz dünyaya. Bu işin Türkiye'de revanşı mı var?"

Sonra bir fırsatını bularak, Bora'ya sokuldum:

"Peki Albayım," dedim, "gitmeyin bu şartlar altında...

Bora burnundan soluyarak gözümün içine baktı: "Yooooo," dedi. –Ceketinin yakasını tutup çekeledi.–

"Bu üniformadır bu, pijama değil!"

Koca Harputlu'nun şakası yoktu. Ben askerim diyor, bi daha demiyordu.

* * *

Bahane ile tercümanlar arasına karışmıştım ya, artık pek göze batmıyordur. Ben Bora'nın peşini bırakmıyordum. O da beni sık sık yardıma çağırıyordu.

Adamın disiplini korkunçtu, insafı bir yana atıp, memleket izinlerine yeter dedi. Sonra ana-baba ziyaretlerini bir sıraya koydu. Bakanlığı sıkıştırarak, atanıp da henüz kıtaya gelmemiş subayların bir an önce Alaya katılmalarını sağladı. Subay, assubay ve erlerin, yurtta daha sonra aileleri tarafından alınacak aylıkları için, birer vekaletname bırakmaları gerekiyordu. Bunun için Ankara'daki Noter'lere gidip gelmelerin uzaması Albayın canını sıktı. Noter'e gidip vekaletname işini tamamlıyan subaylar, hele bunların bekârları, iş bitmedi deyip, ertesi günü tekrar şehre iniyorlar, meydan saatinin altında bekliyen sevgili "Noter"e tam saatinde yetişiyorlardı!

Albay yutar mı? Hemen bir emir çıkarttı: "Şehirden iki Noter garnizona gelerek yapsınlar bu işi!" Ve de geldiler. İşler de garnizonda yapılmağa başlandı.

Bakanlıktan çadırlar geldi. Bunları da Albay istemişti. Bütün alayı çadırlı ordugâha çıkardı. Ve artık Bakanlık donatım ambarından gönderilen en yeni tüfek, hafif ve ağır makineliler, sten tabancalar ve bazokalarla eğitime hız verilmiş, ve hareket gününe bir hafta kalmıştı ki, Amerikan taşıt uçaklarının Batı Almanya'dan bir miktar Amerikan silahı getirdikleri duyuldu.

Harputlu Albay homurdandı:

"Bayramdan sonra kına!"

Ama Alay yine de bu "kına"yı yakındı.

"Giderken yanımıza alırız bu silahları" dedi Bora. "Yolda öğreniriz."

* * *

Alayda bir söylenti yayıldı. Bora'nın "deli pezevenk" dediği Delisco, kendisinden kimsenin hoşnut olmadığının farkında, ama hakaret etmeğe alışmış, yukardan bakanların paldımsızlığı

ile bir laf etmiş. Laf ki, köpeğe atsan yemez. Bizim askerden ötürü, "uyuz alayı" demiş.

Bu laf kulağına gidince, Bora küplere bindi.

"Ben kurşun da ziyan etmem, boğarım bu herifi. Gözüme görünmesin. Hem eğer bizimle beraber gelecekse Kore'ye, vasiyetini peşin hazırlasın!"

Bizim uyuzumuz bize yetiyordu zaten. Uyuzun yüzüne karşı uyuz denmezdi. Köre de kör denmezdi. Ne vardı yani, körler çarşısında ayna mı satıyordu bu itoğlu it? Uyuzsak, uyuz bizim. Bitliysek, bit bizim. Açsak, açlık bizim. Elin "taharetsiz"i gelsin öğretmen diye başımıza, söğmedik yanımızı komasın, bir de kalksın uyuz desin ha? Ulen Teksas ayısı, alacağın olsun, sana gerilla öğretmek boynumuzun borcu olsun!

Alayda hemen de çoğu erler, bazı assubaylar, tek tük de subaylar bir yandan hart hart kaşınıyor, bir yandan da Delisco'yu kalaylıyorlardı. Şimdi eğri oturup doğru konuşalım. Uyuzu getirenler çeşitli birliklerden gelip, alaya ve tugaya katılanlar değildi yalnız. Kökü vardı içeride zaten bu illetin. Ve hiçbir zaman kazınabilmiş değildi. Hele tankçılarda, motorlu birliklerde! Bir kere Zırhlı Tugay garnizonuydu bunun burası. Uyuzun mayası vardı burada. Dışarıdan gelenler bunu sadece ürettiler. Ve iş, Delisco'nun dediği kadar büyümüştü.

Ama kol kırıldı, yen içinde. General Kazıcı, daha Ağustos'un başında, köşesi ikiz üçüz kırmızı-ay kaşeli kâğıtlara durumu yazmış, "kişiseldir" damgasını vurmuş ve bunları mumlu-mühürlü zarflar içinde Bakanlığa yollamıştı.

"Kore'ye gidecek tugay ve alay doktorları henüz gelip katılmadılar," diyordu General. Bu menhus cilt hastalığı (uyuzun kibarcasıydı bu) alayı sarmış bulunuyor. Alınagelen tedbirler fayda vermiyor, ilaç ve doktor yetersizliği bel büküyor! Hem..."

Bu hem'in ötesini biz biliyorduk. Uyuz satılıyordu alayda, evet, düpedüz satılıyordu! Çünkü "uyuzları Kore'ye götürmiyecekler" söylentisi yayılmıştı. Bunu duyan yarı-gönüllüler, piş-

manlar, geceleri tankçılara, motorlu birliklerin şoförlerine koşuyorlardı. Hemşerisi olsun olmasın, kim hangi uyuza meram anlatabilirse, elden gel arkadaş diyordu, Allah rızası için soyun da bir sürtünelim!

Sabah akşam yoklama. Yüzbaşı Kutlu, Tugaya vaktinde gelip katılmış biricik doktordu. Ama hangi birine yetişsin bölüklerin. Sabahları erkenden, daha koğuştan çıkmadan diziyorlardı bölüğü. Herkes ellerini göstersin! Sonra, fora gömlek, koltuk altları... Sonra, fora pantalon, "etek" yoklaması! İndir, daha indir aşağı. Dön. Eğil...

Eksilmek şöyle dursun, her gün daha da artıyordu uyuzlar. Alayın nerdeyse yarısından çoğu tecrit pavyonlarına aktarılmıştı. Açıkta, fokur fokur kükürt kaynatılıyordu. Bir kazan ki, cehennem kazanının teki namussuz. Bütün gün çalışan hamamın buğusu içinde herkes birbirine tellak. Sürt Allah sürt. Ondan sonra sür bakalım o kezzap gibi yakan ilacı... Sürsen bir türlü, sürmesen, tepende çavuşun, subayın dikilmiş, çıplak sırtına sığır çavı kırbacı yediğinin resmidir!

Ama başa mı çıkabilirler Memetle? Aklına komasın bir kere, cık demesin bir kere, aklına bir kurt girdi de umudunu kemirmeğe başladı mı, o artık yapacağını bilir. Hiç değilse, geceleri üçüncü bölükteki Darendeli Hoca'ya gider, lirayı toka eder, eline kavuşur onun bir kerecik... Ve tamam, uyuzu tazelemiştir! Hani hacı hoca şeyh takımının eli de, üfürüğü-tükürüğü de şifalıdır derler ya, bu Darendeli Hoca öylesi değil. Kel bunda. Kafası ensesine kadar yangın geçmiş çakırdikenlik gibi cavlak. Yalnız ensesinde biraz saçı var Şapkasını da oraya kadar indiriyor, keli görünmesin diye. O şapka bastırdıkça da kulakları bir kepçeleniyor ki, bizim hoca zorlu bir yerde yalnız bu kulaklarla kanatlanabilir. Kelini bırak, uyuzun daniskası da onda. Hamamda sürtmüyor değil. İlacı sürmüyor da değil. Ama eşek uyuzu diyorlar onunkine. Elinin üstü, parmaklarının arası sıvama yara. Eline değen

osaat kapıyor şifayı! Pahacı da değil Hoca, bir lira yetiyor. Hatta hemşerilerine indirim yapıyor. Pek fakirlerden para da almıyor.

Uyuzu satmadığı, ya da pazarlıkta uyuşamadıkları biri mi fitlemiş, kim bilir, Hoca'yı bir ara ayrı bir çadıra gönderdiler. Çıkmak da yok. Bölük komutanı bir de nöbetçi dikmiş tepesine. Ama Hoca yine buluyor kolayını. Nöbetçiyle geceleri donunu gömleğini gönderiyor koğuşa. Yani bu sefer donun gömleğin geceliği bir lira. Onun donunu ya da gömleğini bir gececik giyip de uyuyanda, artık kaşıntıların en tatlısı başlıyor!

Ben bu Hoca'yla işte o tecrit çadırında konuştum bir gün. Biraz önünden yuvarlanarak da, dilimin ucuyla sordum:

"Doğru mu bu dedikleri Hoca?"

Bana hiç ummadığım bir cevap verdi:

"Çoğu tevatür ya..." dedi. "Götürmiyeceklerini bilsem, bütün alaya bedava uyuz veririm."

"Gitmek, şehit olmak istemiyor musun Hoca?"

"Benim dilim var ama, aklım da var şu kel kafamda," dedi. "Kore'de ölen şehit sayılır diye afyonluyorlar milleti. Ben sayılmaz diyen hocalardanım. Sayılır diyen, hangi kitapta yazılıysa bu, göstersin!"

Uyuz bulaşmıyacağını bilseydim, ben o Hoca'yı kucaklardım.

Şair, "Keskin dertler, kestirme ilaçlar diyarı heeey!" diye seslenir ya Anadolu'ya. Bu "kestirme ilaç"ın bir başka türlüsünü, belki de en kestirmesini Albay Bora buldu. Yoo, dayak değil, küfür değil...

Gün geçtikçe, Bakanlıkla yazışmanın, tecridin, hamamın, ilaçlamanın, öğütlerin ve garnizon sınırları içinde bu derdi bir sır gibi saklama çabalarının fayda vermediğini gören General Kazıcı kara kara düşünüyordu. Bir gün önce, tam odasında sabah namazını kılarken, Savunma Bakanı R. Şevket İnce çıkagelmişti. Uykusunu yitirmiş adam besbelli, adı gibi ince ince düşünmüş, durumu erkenden bir kez daha yoklamaya gelmişti.

"Nasıl gidiyor paşam bu cilt hastalığı?"

"Gayret ediyoruz efendim. Dünkü raporlara göre, ilk azalma hissediliyor."

"Peki, hareket gününe kadar temizliyebilecek miyiz?"

"Öyle bir zehirli propaganda seziyorum ki... Hep o 'barışçılar'ın, sapık hocaların başı altından çıkıyor tabii bu... uyuz olanı götürmiyecekler diye bir söylenti yaymışlar. Ama götüreceğiz, götürmeliyiz de..."

"Valla, sayın Başvekil çok yakından ilgileniyorlar. Bugün de yeni bilgi istediler benden... Eğer duyulursa bu iş dosta düşmana..."

"Duyulmuş bile efendim. Dost da düşman da içimizde. Dost işte. Yarbay Delisco mesela, uyuzlar diye hakaret etmiş geçen gün alaya... Bir hadise çıkacağından endişe ediyorum doğrusu... Hele Bora, bulsa, bir kaşık suda boğacak."

"Bildirelim Genelkurmaya..."

"Bendeniz dün gelen Amerikan Yardım Grubu Başkanı'na söyledim durumu. Delisco'yu başımızdan almayı vaadettiler."

Şevket İnce, kalınca ensesini bir kaşıdı, parmaklarını ak saçlarından geçirdi.

"Demek uyuzları bırakmıyacağız burada?"

"Temizliyemediğimizi de yolda ve orada kurtarmaya çalışırız beyfendi..."

"Yolda da kaşınırlarsa ele güne karşı... uzun sürecek yolculuk biliyor musunuz..."

"Uçaklarla gitmiyor muyuz?"

"İşin kötüsü orada. Uçak yok. Vapurla götürmeyi uygun görmüşler Amerikalılar. İskenderun'a üç vapur gönderecekler."

"Cidden kötü. Bu sıcakta vapur yolculuğu haftalarca... Uyuz olmıyanlar da olur, hiç şakası yok."

İşin şakası, Generalin Bakanı uğurlamasından sonra başladı. Doktor Kutlu'yu çağırınıştı yanına danışmak için.

"Uyuzları da götüreceğiz, ne dersin Kutlu?"

"Anlaşıldı generalim, demek beni orada da işsiz bırakmak istemiyorsunuz..."

"Sahiden kökünü kazıyamıyacak mıyız gidesiye kadar, Yüzbaşı?"

"Hiç aklım yatmıyor komutanım. Hele vapurla gidileceğine göre..."

"Siz de duydunuz mu?"

"Evet. Bu sıcakta, ambarlarda, tekmil tugayı uyuz olarak Kore toprağına çıkarırsak hiç şaşmayın."

"Deme Kutlu, şakayı bırak."

"Şaka değil valla komutanım. Hani bizde bu uyuz varken, orada bir giriştik mi komünistlere karakucak, bütün harbi bir haftada bitiririz!"

"Ciddi konuş."

"Ciddi söylüyorum. Bulaştırırız komünistlere de uyuzu. Onlar, ne biçim bir mikrop harbine uğradıklarını şaşırarak oralarını buralarını kaşırken, biz beriden çalarız kurşunu, yahut süngü takıp Allah Allah, uyuzu yaratan Allah diye çökeriz tepelerine, diri diri yakalarız hepsini..."

General bir türlü ciddileşemiyordu. Bilirdi bu yüzbaşıyı. Şakasız edemez, ölüyü bile güldürürdü. Sohbet saatlerinde artık güle güle yüz-göz oldukları için, sesinin tonuna rütbesini de katsa, yüzbaşının yine bir şakayla takla atacağını bilirdi. Onun için pek diklenemedi.

"Ben gülemiyecek kadar üzgünüm bu işe..." dedi.

"Üzülecek bir şey yok generalim. Tarihi tecrübe de bunu gösteriyor. Bir Fransız Mathis var. Doktor o da benim gibi. Ordudan geçmiş mi bilmem. Ama herhalde geçmiş. 'Bitlerin hayatı' diye, nah şöyle, kalın bir kitap yazmış adam. Bit, diyor, insana, insan kanına alışıktır. Bir de hayvanlardan sadece orangotanın ve domuzun kanına. Bunlardan başka bir hayvanın kanını emerse ölür. Ama en çok insan kanını severmiş. Isırıp emdikten sonra da şöyle bir hava almaya çıkarmış..."

"Uyuzdan bahsediyoruz, Yüzbaşı!"

"Askerlikle gayet sıkı ilgisi olduğu için, ben konumuz dışına çıkmış değilim generalim. Bit orduların en güçlüsüdür. Atom devrini karıştırmıyor elbette Mathis. Ortaçağda, diyor, en yenilmez orduları, askere tifüs aşılıyan bitler yere sererdi. Ve Fransızlar, diyor, son harpte, Almanlara bit ve tifüs bulaşsın diye Senegalli askerleri mahsus bitlendirmişlerdi."

"Mathis'in de Allah cezasını versin, senin de!"

"Bana çıkışmanıza bir şey demem generalim. Ama Mathis gibi yıllarca özel surette bit yetiştirmiş ve bıkmaz usanmaz deneylerle bu bilimsel gerçekleri ortaya koymuş bir adama ilenmeniz haksızlıktır. Adamcağız şimdi aynı şekilde uyuz üzerinde çalışıyormuş!"

"Başarılar dilerim!"

"Yoo, yalnız dilemekle olmaz. Bana kalırsa, kendisine yardım da etmeliyiz. Zira Fransızlar da Kore Harbi için bir tabur verdiklerine göre, orada nasıl olsa buluşacağız, Mathis de bu taburla Kore'ye gelecekmiş diye duydum, ilk fırsatta, kendisini bizim tugaya davet ederiz müsaadenizle, ederiz ki, adamcağız uyuz incelemesini bizim alayda tamamlasın. Tamamlasın ki, bu çeşit mikrop harbi tekniğini geliştirme şerefi Fransız biti ile Türk uyuzuna ait olsun..."

"Sen susacak mısın?"

"Hayır, generalim. Sizi sevindirmek için bir haber daha verip gideceğim."

"Hayrola?"

"Albay Bora, en kestirme ilacı bulmuş. Merak etmeyin, kökünü kazıyacağız."

"Canım bana deminden beri Mathis'i anlatacağına, Bora'nın ilacını söylesene!"

"Bora sizin gibi namaz kılmaz, geceleri yatarken sadece bir 'Ayetelkürsi' okur ve iki yanına üfler, ama Allahla ve alay imamı ile arası sizinkinden iyi görünüyor generalim."

"Peki, isterse öyle olsun, sen onun ilacını söyle bana..."

"Gayet basit, generalim. Aklın işlemediği yerde, yolu kör mantık açarmış. Çağırmış imamı. Bütün alayı toplıyacağız, demiş, sen şöyle dualı-ayetli tarafından bir öğütliyeceksin ki, uyuz adam, bütün kabarcıklardan kan çıktığından aptes tutmaz, aldığı gusül aptesi hele hiç tutmaz, gusül aptesi tutmayınca da kurşunu yeyip öldü mü, şehit de olamaz, çünkü cünüp askerin ve de uyuzun cennette yeri yoktur... Ötesini kendiniz bilirsiniz, uyuzluğun lüzumu yoktur, aklınızı başınıza toplayın..."

"Bravo Bora!" diye bağırdı General. "İşte bu aklı beğendim."

Daha o akşam topladılar alayı. Alay imamı, nasıl öğrettilerse öyle okudu: Bunun hilesi de her kabahat gibi gizli kalmaz. Kaşına kaşına cehennemi boylarsınız. Bilin ki, orada bir de kükürt kazanı kaynamakta olup...

Gece koğuşlarına çekilen asker de yine bildiğini okudu. Koğuşun birinde gözler kapıdaydı. Emaneti bekliyorlardı. Bu "emanet" Darendeli Hoca'nın donu gömleği idi. Ta geceyarısı geldi. Ve o gece Veli giydi.

* * *

Yattığı yerde öyle kaşınıyordu ki Veli, uykusu arasında Ayşe Gelin bile duydu.

"Yeter adam," dedi. "Ne var bu kadara kadar kaşınacak, derini yüzeceksin dırnaklarınla..."

"Tövbe yarabbi," dedi Veli. "Sırtımda Darendelinin donu gömleği de yokken, bu kadar tatlı kaşıntıyı ben de anlayamadım. Pire mi ne, şuramda..."

"Kimin göyneği dedin?"

"Bi ataştan gömlek. Nene gerek senin, uyumana bak..."

"Şeytanla, kurt kuşla konuşursun da, bana bir şey söylemek için ağzını açmaya üşenirsin zaten..."

"Çocuklar uyudu mu?"

"Kandili söndürdük mü başka bir şey sormazsın ki..."

Veli hafifçe döndü karısına. Önce bir saç örgüsü dolandı eline. Onu aralayıp, Ayşe'nin yüzünü buldu. Bütün avucunu yamadı yüzüne. Okşıya okşıya boynuna indi. Oradan da, follukta bir yumurtaya, kapının altında gözüyle göremediği anahtara uzanırcasına iki meme arasına iniverdi. Ayşe Gelinin yüreciği küt küt atıyordu. Soğuk da bir ter basmıştı. Bu soğukluk Veli'nin ateşini de söndürüverdi aniden. Avucundaki artık Ayşe Gelinin değil, o Koreli kadının ölü memesiydi Buz gibiydi ama, üşüten bir soğukluk değildi bu. Yakıyordu Veli'nin elini. Bir eliyle gömleğini aralamıştı kadının, öteki eliyle de memeyi tıkmıştı içeri pek tutmadan. Gömleğin iki yakasını kavuşturmuştu güzelce. Çenesinin altından da bir bez geçirip, iki ucunu başı üzerinde sıkıca düğümlemişti. Günahtı yoksa, ölü açık ağızla bırakılmazdı, çenesini bağlamak gerekti. Sonra, işte benden yana bu kadar kadınım demişti Veli. Allah taksiratını affetsin! Öyle ya, dinimiz dilimiz bir olmasa da, bizim Allah ayrı, sizin Allah ayrı değil bunun burasında. Allah bir madem. Allah benim de yardımcım olsun. Bakalım bu ağlayık yavrıyla nereye varırız. Mum diye girdik evine, bi yavrıyla çıkmak varmış kaderde. Lakin bu mumu yanık mı bırakmalı, yoksa söndürmeli mi? Söndürünce almalı mı, almalı ya, ölünün nesine gerek gayrı mum? Ağlama yavrım, ağlama benim gül yaprağım... Bu karanlıkta da göz gözü görmüyor ki...

Ayşe Gelin Veli'nin elini tutup çıkardı göğsünden.

"Elin buz gibi..." dedi. "Diken diken oldu her yanım."

Veli'nin gerçekten bir ürperti geçti içinden. Serindi de dışarısı. Buralarda bahar geç geliyordu. Nerdeyse Mayıs bitiyordu, avludaki erikte daha bir tane çiçek yoktu.

"Damdan taşı indirelim de sabah olunca..." dedi karısı, "eriğin altını eyice bastıralım."

"Bastıralım karı."

"Toprak kaba kaba durmasın öyle. Yoğusam hacız bi bakışta anlar oranın eşildiğini..."

Dokuma aygıtını sökmüşler, parçalarını sarıp sarmalayıp, eriğin altına gömmüşlerdi. Memedi kapıya gözcü dikmiş, karı-koca bütün gün eriğin altında çalışmışlardı.

"Mapısa düşersem..." dedi Veli, "Memetle bir olun da kesin şu eriği!"

"Ağzından yel alsın. Neye keselim on yıllık ağacı?"

"Uğur getirmedi bize ki..."

"Sağ salim döndün ya muharebeden..."

"Dönmez olaydım."

Kore'ye gitmeden, Etimesgut'tan helallaşma iznine geldiğinin son günü, giderayak dikmişti bu eriği Veli. Şöyle bir kova sığacak kadar çukur açmıştı. Fidanı yerleştirip, dibini sıkılamış, sulamıştı. Sonra elinin teri-toprağı ile odaya girmişti ki, Ayşe Gelin, körpe gelin, elinin kınasını yediğim gelin hamur yoğuruyordu. Her yanı da bir sıcak, bir terliydi... Bir ara hamurlu ellerini iki yana açıp, Veli'ye güleç gözleriyle baktıydı.

"Atıver şu saçımı arkaya," dediydi.

Veli varıp usulca çöktüydü. Ucu una karışmış saç örgüsünü sıkma yeleğin üstünden arkaya atıp, öteki eliyle ak gerdana sokuluverdiydi.

"Terlemişsin kız..."

"Etme... günah... ekmek ediyom..."

"Olsun varsın kız.."

"Git ellerini yıka bi... Eriği diktin mi?"

"Diktim."

"Çiçek açtığında gelmiş ol emi?"

"Kısmet..."

Ayşe Gelin, Veli'nin elini yine çıkardı koynundan. "Çiçek bu yıl çok gecikti."

"İki üç güne varmaz," dedi Veli. "Tomurcuklar bebek gözü gibi. Açtı açacak..."

"Hacız ne gün gelecek dediydi muhtar?"

"Cumaya."

"Demek yarın değil, öbür gün..."

* * *

"Yarın değil öbür gün!" diye bağırdı Ali Dayı. "Cumaya!"

Revirin penceresindeki Taşralı gazeteci, elini kulağına götürdü.

"Anlamadım, ne zaman gidiyorlar?"

"Öbür gün dedim, Cumaya!" (Ve ağzının içinde homurdandı Ali Dayı.) "Uyuzzz."

"Ne dedin?"

"Sayenizde dedim. Yaptınız yakıştırdınız, farkındayım..."

Taşralı işaret parmağını dudaklarına götürerek sus yaptı.

"Emme benim de ocakta közüm var..."

"Anlıyamadım?"

"Ülen, sen benden sağırsın be... Ocakta közüm, karnımda sözüm var benim de diyom, anladın mı?"

"Söyle öyleyse..."

"Sırası gelir, merak etme. Kimsenin ettiği yanına kalmaz bu dünyada..."

"Ben ne ettim ki Ali Dayı?"

"Hadi canım, zırt zırt nerelere telefon ettiğini biliyoruz."

"Sen dilini kısa tut."

"Kısası uzunu, sen de iki-üç güne kadar bavulunu hazırla..."

"O olacak iş değil ama, ben sana tasını tarağını toplatabilirim."

"Hani ya öyle bi iyilik etsen... Burama geldi zaten. Allah kessin benim rızkımı bu meslekten..."

"Ne dedin?"

"Şu sendeki aklı ve de yüreği emaneten bana ver de, bir gececik olsun rahat uyuyayım dedim. Emme uyuzunu verme sakın..."

"Neden sakınayım dedin?"

"Pencereden sakın, rüzgâr deli esiyor, çarpmasın..."

* * *

Ali Dayı koğuşa girdiği zaman, Solak yine dalmış, anlatıyordu. Daha girerken Gardiyanın kulağına uyuz lafları çalınmıştı.

"Ben o uyuza bir fitil verdim ki..." dedi, "bu gece dört dene hap da yutsa uyuyamaz gayrı!"

"Benim anlattığım uyuz başka," dedi Solak. "Otur, sen de dinle, Dayı."

"Yooo," dedi Gardiyan, "uyku gözümden akıyo..."

Ve çangıl çungul çıktı.

Solak devam etti:

Son hafta, bir yandan rubaların sağ koluna, omuza yakın yerine kırmızı çuha üstüne birer ay-yıldız işareti dikimi tamamlandı, bir yandan da harp künyeleri. Harp künyesi bir alüminyum parçasıydı. Memetçik onu ya boynuna asıyordu, ya da koluna bağlıyordu. Künyede herkesin birliği yazılıydı kısaltılmış harflerle, bir de numarası. Maden kuyusunda, yapı ameleliğinde, hapiste olduğu gibi bir numara. Her şey bu numara idi. Artık Memet yoktu, Ahmet yoktu, Ali yoktu, Veli yoktu...

Gerçi, konuştuklarım içinde bir Veli vardı. "İki gündür künyeni okuyorlar, niçin gitmiyorsun Notere?" dedim.

"Neye gideyim?" dedi.

"Aylığını bırakacak kimsen yok mu?"

"Kimsem var ama, bırakacak aylık nerde?"

"Beş doların var ya ayda?"

"Ben onu Kızılay'a bıraksam olmaz mı?"

"Anlıyamadım..."

"Senin anlıyacağın abi, biz bu işde yaş tahtaya bastık, ilkin gazatalarda erlere 90-100 dolar, çavuşlara 200-300 filan verilecek deyi okuyunca, Allah biliyor ya, senden de saklamadan söylemek ilazımsa, arzuhalcıya da danıştıktan sonra, ülen dedim içimden, sen buna ayda yüz dolar de, biner liradan, yılda oniki harman eder bu. Bir çift öküz alır mıyız Veli? Sağ dönersek, aldık gitti. Birez de toprak. Ondan sonra kendi harmanımızı kendimiz

savurur muyuz? Sağ dönersek savurduk gitti... Emme, biz böyle öküz düşü görürken, toprak düşlerken, bir de uyandık ki, ne görelim, erlere beşer dolar, subaylara çifte mayiş!.."

"Peki, şimdi ne yapacaksın?" dedim.

Veli çakır gözleriyle dört yanına bakındıktan sonra, şapkasının kenarından bir mektup çıkardı. "Abi," dedi, "bu mektupta yazılanlar doğru mu, onu söyle sen bana!" Baktım, askerî postadan pulsuz bir mektup. İçinde de "Barışseverler Cemiyeti" Beyannamesinden cümleler:

— Memetçik, İstiklalde babalarımızın kanıyle çizilen bu yurt topraklarının dışında, Amerika hesabına döğüşmeye mecbur değilsin!

— Sen kiralık asker değilsin!..

— Kaatil olmaya gitme!

— Kanına 23 sent fiyat biçtiler.

— Gitme! Kore'ye gitmiyen asker, kaçak sayılmaz.

— Bunları, bağrı taşlı, gözü yaşlı anan söylüyor sana. Aklı başında din adamlarımız söylüyor, tabur imamları değil..."

Veli'ye sordum:

"Nasıl geldi bu mektup sana?"

"Alay postasına karışmış bunlar geçen hafta. Şimdi, içinden böyle yazılar çıkıyor diye, mektupları da kestiler."

"Peki, bunu taşımaktan korkmuyor musun?"

"İkircikliyim ya abi, eğer bunlar doğruysa, hiç korkmıyacağım. Varsın üstümde tutsunlar da, yollamasınlar beni... Yoksa, ben kendim kaçamıyacağım. Neden dersen, bir kere bu oyuna tutunduk, sonuna kadar oynıyacağız."

Solak yine gurrt diye yutkundu. Arkadaşları bu arada sordular:

"Demin gazetede okuduğumuz Veli olmasın bu?"

"Veli'lerden biri..." dedi.

Bir başka Veli'ye sordum niçin gittiğini. Hiç saklamadı. Şehit olmak için gidiyormuş! Askerde nefer, köyde nefer. Hep kavalın

alt deliği. Ölmekte birinci. Gülmekte sonuncu. Dünyada bu rütbemizin yükseleceği de yok. Madem rütbelerin en yükseği şehitlikmiş, mertebelerin en yükseği de cennet!

Veli'ye, Kuran bu cennetin yolu Kore'den geçer diye yazmaz dedimse de, anlatamadım. Veli bu işi imamdan daha iyi bilemezmiş. Mühür Süleyman'da, emir de yukarıdan olduktan kelli...

Bir başka Veli vardı. Döğünüyor, hep dizini döğüyordu. Ah gelmedi ki diyordu, değiştirdiler. Kim gelmedi be Veli, kimi değiştirdiler? Binbaşıyı değiştirmişler. Onun binbaşısı gitmiyormuş Kore'ye. Veli çok dayak yemiş o binbaşıdan. Hani bizim karakollarda atılan bütün dayakları toplasan, Veli'nin yediği dayağın yanında hiç kalırmış. Ah, bir gitmeliymiş ki binbaşı, Veli orada daha ilk ateşte, ilk kurşunu binbaşıya sıkacakmış. Ve ona "hadi şimdi de söv bakalım anama avradıma" diyecekmiş. "Ben orospu dölü değilim," diyordu Veli. Dilerim ki, göğsü kıllı subay varsa, dilini diken etsin de orada da söğsün anama avradıma, söğsün de görsün gününü!"

Bir Veli vardı. Assubay'dı bu Veli. "Adımız gedikli kalmış," diyordu. Hali vakti yerinde bir ailenin kızını istemiş. Mırın-kırın etmişler. Nedir ki, kızın gönlü yok değilmiş. Ama, subay olsaydın, başkaydı, der dururmuş. "Ben kahraman olacağım" diyordu bu Veli. "Göğsümde madalya ile döndüm mü kız benim!"

Subay bir Veli ile konuştum. Ağzındaki baklayı çıkardı. Şu kadar yıldır hep eğitimini gördüm, hep öğrendim, hep öğrettim şu işi. Askerlik işini yani. Harp işini. Manevrasını çok yaptık. Ama sahici mermi ile olmadıktan sonra, tadı çıkmıyor. Sahiden harbetmek istiyorum. Bu ne zevktir, buna ne kadar susadım bilemezsiniz...

Ve bir Veli daha. Omzundaki apoleti de yüklüce bir subay. Bana, düpedüz, "Komünist kırmıya gidiyorum!" dedi. Ona, su testisi su yolunda kırılır, diyemedim. Albay Bora'nın karargâhındandı. Hatta, söylentilere göre, Albayın alayı teslim aldığı gün çektiği nutku beraber hazırlamışlardı.

"Şanlı 241. Alay!" demişti Albay. "Yurdumuzun sınırları artık bizim tabii ve coğrafi sınırlarımız değildir. Yurdumuza yönelen komünist saldırısını Kore'den karşılıyacak ve yurdumuzu denizler aşırı onbinlerce mil uzakta Kore dağlarında savunacağız... Dünya milletleri önünde büyük bir imtihan vermeğe gidiyoruz. Kanımızı seve seve akıtacağız. Türkün şan ve şerefini bir kat daha yükseltecek, onu unutanlara Türkün ne demek olduğunu bir kere daha hatırlatacağız. Bu mukaddes vazife yolunda en büyük yardımcımız Allahtır!"

Ve Bora, Alay Sancağı'nı öperken, "Allahın adamı" imamlar, yakaları yeşil çuhalı Alay ve Tabur imamları gümbürtülü bir tekbire başlamışlardı. Sonra da General Kazıcı'nın ve Albay Bora'nın önünde Alayın geçitresmi başlamıştı.

Bir milletin geçitresmi ile ilerliyemiyeceğini kavramak istemiyenlerin gözleri dönmüştü. Her şeyden önce, başların başları dönmüştü. Onlar ön tekerlekti. Arka tekerlek, bütün gıcırtılarına rağmen, ön tekerleği izliyordu. İzliyecekti. Ta araba kırılıncaya kadar...

* * *

Nihayet hazırlıklar tamamlandı. 18 Eylül gelip çattı. Başbakan Menderes, Savunma Bakanı İnce ve Genelkurmay Başkanı Yamut, Etimesgut'ta Tugayı teftiş ettiler. Dikkati çeken bir şey vardı. Menderes, dudağında o damga pulu gülücüğü ile önce Mr. Gumby'nin elini sıktı. Alan satan hayır görsün gibisine de epeyce salladılar. Sonra General Kazıcı'nın da elini sıktı ama, pek sallamadı, uzatmadı, ne olur ne olmazdı, bu balığın kuyruğundan başlıyan uyuz belki başına kadar da varmış olabilirdi. Generalin raporunu, Menderes başını bir omzuna doğru yıkarak dinledi. Sonra sağında Yamut, solunda İnce, birliklerin önünden yürüdüler. Memetçiklerin gözleri, emir gereğince, yumuşak bakışlarla, Menderes'in gözlerindeydi. Ama Menderes'in gözleri yerde. Vücuduna iyice yapışan kruvaze ceketi ve daracık

pantolonu ile iki dirhem bir çekirdek, yürüyordu. Sanırsın ki, teftiş veren Tugay değil, o idi.

Ve son geçitresmi başladı. Tribünde selamlıyan bir el. Üstü ve boğum boğum parmaklarının mafsal araları kıllı bir el. Uyuzu ve sağlamı ile beş binden fazla er ve subayı General Mac Arthur'a teslim eden el. Dörtyüz milyon dolara açılan el... Evet, bu el biraz titriyordu.

Daha sonra, Garnizon'dan ayrılacağı zaman, "Yolunuz açık, gazanız mübarek olsun!" derken de sesi titriyordu. Başka bir şey de demedi zaten. Tugayın nasıl hazırlandığını, neyin eksik, neyin tamam olduğunu bile sormadı. Onun için tamam ve kesin olan bir tek şey vardı: Pazarlık!

19 Eylül'de yolculuk başladı. Etimesgut'tan Alay üç katar halinde trene bindirildi. Bu başıdumanlı trenler bir de Ankara istasyonuna girdi ki düdüklerini bağırta bağırta, ben diyeyim otuz vagon, sen kırk vagon de, yanılmazsın. Başta komutanlık ve karargâh vagonları, insan vagonları yani... Sonra kara vagonlar, kırmızı vagonlar. Kapılarında Memetçikler hevenk hevenk. Sonra açık vagonlar. Ve bunlarda şehzade donu gibi alaca örtülerin altında burunlarını dikmiş toplar. Ve bazı kamyonlar, jep'ler, seyyar mutfaklar...

Bandoların gümgümü arasında, ne gidenin ne dediği anlaşılıyordu, ne de uğurlıyanın. Bazı vagonlardan "Kore Marşı" duyuluyordu. Kulaklara Kore adı kadar yabancı olan bu marşı, bir Hariciyeci'nin kızı Nazife hanıma ısınarlama yazdırılan bu marşı, Memetçikler veresiye söylüyorlardı. Çoğu vagonlardan duyulan marş bambaşkaydı. Bu marş "Yaslı gittim..." diye başlıyordu. Gardaki yaslı anababalar işte bu marşın ne dediğini anlıyorlardı.

Yaslı gittim, şen geldim...

Gidiş yaslı idi. Gitmek, böyle leyleğin yuvadan attığı gibi, böylesine gözler arkada olduktan sonra, gelişin şen olacağını ne giden umabilirdi, ne de kalanlar şen bir dönüş bekliyebilirlerdi.

Aç koynunu ben geldim.
Bana bir yudum su ver,
Çok uzak yerden geldim!

Su veriyorlardı Memetçiklere. Hediyeler veriyorlardı. Her ananın, her babanın, her gelinin koynunda bir armağancık vardı. Kendi oğlu, kardeşi, kocası olsun olmasın, tanısın tanımasın, herkes her askere bir şey vermek istiyordu. Ufacık, ceplik Kuran'lar. Muskalar. Gökboncuklar. Sigara. Tabaka. Ayna. Tarak. Tıraş bıçağı. Oyalı mendil. Yün çorap. Bir külah akide şekeri. Leblebi. Üzüm. Bir dal çiçek. Gül. Ve mektuplar...

Memetçiklerin, tren Ankara'dan hareket ettikten sonra açtıkları bu mektuplardan birer tek gül yaprağı çıktı. Veli'nin açtığı mektupta, bu gül yaprağını saran kâğıtta şunlar yazılıydı:

"Kardeşim. Bu gül yaprağı bahardır. Yaşamaktır. Kan dökmemek insanlığıdır. Tatlı sözdür. Anlaşmadır. Barıştır... Bil ki, bu gül yaprağı süngünün çeliğinden daha sert, tankın zırhından daha sağlamdır. Bunu hiçbir kurşun delemez. Sen, koynunda bu gül yaprağı ile bu trenden inmeğe bak!.."

Tugay Bandosu Şefi'ne verilen mektupta şu yazılıydı:

"O Nazife hanımın Kore Marşı'nı bırakın Abdülhak Hamit'in 'Azade kalaydılar seferden, bir ordu çıkardı bir neferden' dediği iki mısrasını besteleyip çalabilirseniz ne mutlu!"

Subayların çoğuna tutuşturulan mektuplarda, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'nin bir özeti vardı.

Yüzbaşı Kutlu, karısının tren kalkarken cebine sokuşturduğu mektubu –bohça gibi de bir mektup– yolda açamadı. Zarftaki yazı böyle diyordu: "Kutlu, n'olur, bunu vapurda aç."

Teğmen Vehbi'ye öğretmen nişanlısının verdiği mektupta bir sözcük yazılıydı: "Bekliyeceğim."

General Kazıcı'ya çapraz bağlı bir paket vermişlerdi, ipin kesiştiği yere de bir mektup sıkıştırılmıştı. Zarfı oradan çıkarırken, paketi şöyle bir yokladı. Yumuşaktı. Bayrak olmalı içinde, diye aklından geçirdi.

Doktor Kutlu ona takılmadan edemedi:

"Bir namaz seccadesi olmasın Generalim?"

"Yok canım, daha da neler!"

"Öyleyse, Ali Baha'nın seccadesidir, Generalim. Kore'den ansızın uçmak gerekirse..."

Doktor da bilememişti.

"Sayın General," deniyordu mektupta, "bu minderi, Kore'nin İzmir'ine Yunanlı gibi çıktığınız andan itibaren, lütfen ardınıza bağlayın ki, kurtuluş tekmesi kaba yerinizi pek acıtmasın!"

Yol boyunca, Yerköy ve Toprakkale istasyonlarında da, Ankara'daki gibi, alkışlar, gözyaşları birbirine karıştı. Yine hediyeler ve mektuplar alınıp verildi. Toprakkale'de bastonuyla da ayakta zor duran bir köylü dede, yanında canlı baston gibi incecik bir nine, trene yaklaştılar. Dedenin ağzında bir tek dişi kalmamış. Ama kırağı görmemiş sesiyle vagonlara bağırıyordu:

"Bu alayın gumandarını gösterin bana! Ya götürün beni onun yanına, ya kendisi gelsin buraya. Eski bi muharip çağırıyor deyin."

Bora'ya haber verdiler. Bir vagonun önünde, onu çiçek buketi hamalına döndürmüşlerdi. Yağız yüzünde hüzünle karışık bir hırçınlık vardı. Gülmeye çalışıyorsa da, beceremiyor, dudakları seyiriyordu.

İhtiyarları yedekleyip götürenler, Bora'yı gösterdiler:

"İşte albay bu!"

Dede, sineklerin itişip kakıştığı kızarık gözlerini büzerek, Albayı bir süzdü. Nine de burnuna kadar sokularak baktı. Sonra birbirlerine baktılar. Gözleri pek tutmamıştı.

"Sen misin?" dedi ihtiyar.

"Benim dede, buyur."

"Eski bi muharip olaraktan, sana iki çift sözüm vardı da..."

"Dinliyorum dedeciğim."

Dedenin açık yakasından ak kıllar taşan göğsü körük gibi inip kalktı.

"Darılmaca yok emme!"

"Söyle dedeciğim, darılmak ne demek?"

"El toprağına çıkan askerin cepanesi tez tükenir!"

Bora'nın kaşı gözü yıkılıverdi:

"Moskof'a karşı gidiyoruz, dede!"

"O Moskof bizim toprağa girdiyse, haber ver de beraber gidelim."

"Emir böyle... Askeriz... Gidilecek..."

"Gidin bakalım. Bir serencem bin nasihatten yeğdir!"

"Allahın yazdığı bozulmaz, dede."

"Yazının bozuğunu da Allah tanımaz. Unutma bu dediğimi..."

Tren yürüdü. Giden eller, kalan eller, ellerde kelebekleşen mendiller... Sonra gözlerin ıslağına bastırılan mendiller... Acı bir duman kokusu. Ve bu dumanın içinde o dede ile nine hâlâ göz göze.

"Benim gözüm dutmadı bu gumandarı" dedi nine. "O değeldi."

"Ne değeldi? İşte Bora dediler ya..."

"Değeldi. Gırk yılda bi garı sözü dinle. Bunak yerine godular bizi. Bunak yerine! Bizim eskerin gumandarı değeldi o gonuştuğun. Söylediklerin örüzgere gitti..."

"Etme garı, oydu."

"Heç benzedemedim ben. Görmedin mi iliman gabığı gibi kapelesini... Ne Seferberlik serpuşuna benzer, ne de Mustafa Kemal'in kabalağına... Bol paçalı seher pantolu gevmiş, gıravatlı adam zabit mi olurmuş? Besbelli, emeriken goman-darınnan gonuşturdular seni..."

"Yahu, deli etme adamı, Türkçe gonuşmadı mı bu herif?"

"Gonuşur ya. Ağzında iki dil vardır onların."

Dedenin içine de bir kuşku girdi. Bastonunu kaka kaka hayıflandı:

"Bilemedim, ah bilemedim!" dedi. "İyi peynirsen, bu köpek tulumunda ne işin var demeliydim ona!"

Bora, dedenin o sözünü dinlemedi, unuttu. Ancak dar zamanlarda hatırladı ihtiyarın dediklerini. El toprağına girenin cephanesinin tez tükendiğini ancak ateş hatlarında hatırladı. General Kazıcı'nın ve Amerikalı komutanların kazığını yedikçe hatırladı. Bu kaçınılmazdı. Çünkü ona daima İsmet Paşacı muhalifin biri diye baktılar. Alayın komutasını ortaklaştığı Yarbay Yellioğlu, hükümet gazetesinde İnönü'ye sövgüleriyle ünlü idi. Daha Etimesgut'ta, bu Yellioğlu'nun görüşlerine katılmadığını söylediği zaman, onun sövgülerini ayıpladığı zaman, aralarından karakedi geçmişti. Yani Kore birliğinde General Kazıcı hükümetin komutanı, Albay Bora muhalefetin komutanı olarak kutuplaşıyorlardı. Birbirlerine söylemeden, rütbe selamlaşmalarının üstünde ve özel sohbetlerdeki maskeli gülüşlerin ardında, birleştikleri bir tek nokta vardı: Her şeyden evvel asker olduklarını unutmamak. Ve Kore toprağına basıp, kıracakları komünistlerin ve kırdıracakları Memetçiklerin cesetlerini basamak yaparak bir üst rütbeye çıkmak: Tuğgeneral Kazıcı tümgeneralliğe, Albay Bora generalliğe!

İskenderun'un Atik yaylasında kurulan çadırlı ordugâhta 23 Eylül sabahı Kurban Bayramı namazı kılındıktan sonra, Alay imamı bu "kurban alayı"nı Tanrıya teslim edercesine dua ediyordu: "Şehadet nasibiyle yarabbi!" Ama General de, Albay da bu duaya değil, kendi yüreklerindeki terfi duasına amin dediler.

Ve "Soğukoluk" yaylasındaki otelin bir penceresinden limanı seyreden Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yamut, askerlerin gözüne bakamıyacağı için, "buna yüreği dayanmıyacağı için", iskeleye inmeye, Tugayı uğurlamıya bile zahmet etmemişti. Orada beş tane Amerikan taşıt gemisinden ikisi, lumbar kapılarını açmış, topu-tüfeği yutuyordu.

Diğer üç gemiye "canlı mal"ı bindirmeyi Amerikan yöntemine göre düzenleme çalışmaları içinde Türk-Amerikan silah arkadaşlığı öyle bir belirdi ki, nerdeyse silahlar daha İskenderun'da patlıyacak, kan çıkacaktı.

Amerikan askerî deniz-ulaştırma servisinin "General Mac Ree" ve "Haan" gemileri, yüzen kışla gibi gelip İskenderun önüne demirlemişlerdi. Bizim komutanlık, haber alma şubesinin şefi olan subayla Liman Komutanını hemen "Haan" gemisine yolladı. Giden elçiler, Süvariye "hoşgeldiniz" diyecekti. Bir ihtiyacı olup olmadığını soracaktı. Ama sormaya kalmadan, İskenderun'da "canlı mal"ı gemilere yüklemekle görevlendirilen Amerikan Albayı da soluk soluğa kaptan köşküne girdi. Ve bizim subayları orada itin kuyruğuna sokup çıkardı.

"Kim dedi size gemiye girin diye?"

"Dur Albayım, biz şöyle nezaketten..."

Gel gör ki, sanki gemiye değil de, kendisine binmişsin gibi öfkeli herif. Nezaket ziyaretinden filan anlıyası değil.

"Dışarı!"

"Okey ama, bu ne şiddet böyle?"

"Laf istemem. Dürülün burdan. Yoksa kendinizi denizde bulursunuz!"

"Yavaş gel..."

"Sayı ile almıyoruz sizi ya!"

Bizim Liman Komutanı ile subay şöyle bir bakıştılar. Şimdi iki yakasını toplayıp ağzına tıkamak ve bu herifi sayı ile kendine getirmek var, var ama, ondan sonra "kör ölür, badem gözlü olur", sen artık git de anlat babanın bayraktar olduğunu. En iyisi, elimizi kirletmiyelim dediler. Gidip durumu sorumlulara üzüntüyle anlattılar. Kazıcı da, Bora da aynı üzüntüyü paylaştılar.

"Allah... Allah..." dediler. "Yahu, insan eline silah verip de yâdellere gönderdiği arkadaşına söğer mi? Bu sayın müttefikimiz herhalde dengesizin biri!"

Doğruydu. Allahın, bu Amerikan Albayını yaratırken, aceleye gelmiş olacak ki, suratını kaba yontu ile bıraktığı gibi, dengesini de tamamlıyamadığı belliydi. Kavaf işi çırpıştırmış bunu, deliklerini delip, karnına canını üfledikten sonra, kafasının kontağını iyice yoklamadan, "bu da çirkin Amerikalı olsun" diye or-

taya salıvermiş olmalıydı. Yoksa, bu herif o gün belki karısiyle kavgalıdır, belki de sabahleyin ters tarafından ve de kıçı yukarı kalkmıştır yatağından da, ondan ötürü tersliği tutmuştur diyerek işi geçiştirmek olacak şey değildi. Zira mesele birden dallanıp budaklanmış, subaylar arasında "biz bunu harcarız" homurtuları bile başlamıştı.

General Kazıcı, hemen Amerikan İrtibat Grubu ile konuşarak bu olayı protesto etti. Onlar da "üzüntülerini" bildirdiler. Tarziye istenmesi kararlaştırıldı. Ve General, Amerikan Albayına göndermek üzere dilbilir bir subay çağırdı.

"Git söyle ona," dedi, "yaptığı hakareti aynı yerde, aynı kişiler önünde özür dileyerek geri almazsa, bu küstahlığın (kelimeyi aynen kullanın), Türk-Amerikan silah arkadaşlığına bu ihanetin (aynen böyle deyin) doğurabileceği acı tepkilerin sorumluluğu kendisine düşer."

Amerikalı bu ültimatomu alınca, ister istemez yumuşadı. Aynı kaptan köşküne gidildi. Terslik bu ya, Kaptan karaya çıkmıştı. Dekor tamam, ama kişilerin eksiği vardı. Vazgeçtiler. Haydi yine karaya. Bu sefer bizimkiler Amerikalıyı ite-kaka gemiden indirdiler. Doğruca Orduevine!

Kaptan da Orduevi'ne çağrılmıştı. Bahçede, o dekor, o kişiler yeniden tertiplendi. Ve bu arada bahçe kapısında bekletilen Albay içeri çağırıldı.

"De bakalım!"

Bereket ki, Amerikalının dilediği özür, işlediği kabahatten büyük olmadı. Okey dedi. Okey dedik. Mesele kapatıldı.

Ve bu Amerikan Albayı "sizi sayı ile almıyoruz ya" demiş olsa da, bizimkiler o gemilere sayı ile bindirildi.

25 Eylül günü, kolbaşı olarak "General Mac Ree" gemisine, Tugayın bazı ek bölükleri ile Alayın üçüncü taburu, yani iki binden fazla Memedin canlı eti yüklendi. Bu postanın başında Alay Komutan Yardımcısı Yellioğlu vardı.

26 Eylül'de, Tugay ve Alay karargâhlariyle Amerikan İrtibat Grubu ve Alayın birinci ve ikinci taburları "Haan" gemisine bindiler.

"Conson" gemisi de topçuyu ve uçaksavarı yükledikten sonra, gemiler birer gün ara ile Donanma'dan birer torpitonun eşliğinde denize açıldılar. On beş bin kilometrelik deniz yolculuğu böylece başladı.

Ve ben İskenderun'da iki gün daha kaldım. Taşralılar üzerlerindeki paralarını İskenderun'dan ailelerine göndermişlerdi. Ama postanede sırası gelmiyen bazı erler ve subaylar bu işi bana bırakmışlardı. Her birinin parasını göndermek için postanede tam bir günümü harcadım.

Sonra bir gün daha bekledik. Ben o Amerikan gazeteci arkadaşın aracılığı ve İrtibat Grubu Başkanı Mr. Gumby'nin yardımiyle daha Ankara'da iken gerekli işlemi yaptırmış, Tokyo'ya bir uçak bileti uydurmuştum. Amerikan muhabirlerle beraber biz bir an önce Kore'ye gidecek, harp alanlarını gezecektik.

O günlerde, 24 Amerikan Tümeni'nin ardından X. Kolordu Inçhon limanında karaya çıkarılmış, Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini Puzan köprübaşı kesiminde sıkıştıran Kuzeyliler, "Puzan İzmir'dir" deyip, bir Dokuz Eylül sonucu almaya girişme imkânı bulamadan, cephegerisinden Amerikan X. Kolordusu tarafından sarılmaya başlanmıştı. Puzan'dan da, Amerikalısı, İngilizi, Kanadalısı, Fransızı, Yunanlısı, Siyamlısı, Yeni Zelandalısı ile 14 milletten devşirme yarım milyonluk ordular bütün kesimlerde Kuzeye doğru taarruza geçmişti. Bu harekât, Kuzeylilerin 38. paralel yukarısına atılmasiyle sonuçlandı.

Biz Tokyo'dan Seul'e vardığımız zaman, artık Birleşmiş Milletler Kuvvetleri paralelin kuzeyine geçmişlerdi. Bütün Kuzey şehirleri önce denizden ve havadan bombalanarak "yumuşatılıyor", sonra Birleşmiş Milletlerin mavi bayrağı ile kara yüzlerini maskeliyen Mac Arthur tümenleri sert adımlarla bu

şehirlere giriyorlardı. Kuzey başkenti Phenyan* Temmuz başından beri öylesine "yumuşatılmıştı" ki, baştanbaşa yıkılmış, üst üste veya yan yana yapışık iki tuğlası bile kalmamıştı. Her şey toz ve duman. Şehrin orta göbeğinde ayakta kalan yalnız bir kaya. Bu kaya Kore'nin "Kocatepe"si. Adı Moranbon.

Aynı günlerde, pamuklu tulumları ve ayaklarında çetikleriyle yüzbin kadar Çin gönüllüsü de Mançurya'dan yumuşacık adımlarla Kuzey Kore kesimine geçiyor, Yalu nehri önlerinde mevzileniyorlardı. Kore baştanbaşa yangınlar içindeydi.

DİREKLİ TABUT

2400'ü bulan subay ve erat, belki ilkin koyun taşımak için yapılıp, sonradan insan taşıyacak hale getirilmiş Haan gemisinin, tekne dibinden güvertelerine kadar 4-5 katı olan bu "yüzen han"ın kamaralarına, ambarlarına yerleştirilmişti. Güvertede tayfalardan, gemi komutanlığı personelinden ve bizim komutanlardan başka kimse görünmüyordu.

Su kesimi ile küpeşte arasında kalan katların lumbuzları açıktı. Her lumbuzda birkaç Memedin başı. Gözler, gerilerde kalan İskenderun ile vedalaşıyordu. Ve İskenderun şehri, gelin duvağından aklığı ile gelin saçından karası birbirine karışmış, dümen suyunun uzun şeridi sonunda yığılıp kalmıştı. Güneş geminin sancak tarafında Torosların ötelerine sarkmıştı. Sulara vuran son kızıllığın bir ucu yanar-döner bir ateş yolu halinde gemiye kadar gelip dayanıyordu. Sintineden taşan uğultu, rüzgârın manikalarda çaldığı ıslık, denizin köpüklü hışıltısı ve bir de dümen suyu üstünde gemiyi izliyen martıların akşam çığlıkları...

Lumbuzlardan bakanlar da, güvertedekiler de hep bağıra bağıra konuşuyorlardı. Albay Bora bir ara Alay İmamı'nın kulağına eğildi:

"Bir selamet duası oku hoca."

"Biz o işi yaptık Albayım."

"Bir daha yap. Şöyle toptan. Gemi kumandanının, İrtibat Grubu Başkanının adlarını da anıver seslice..."

"Başüstüne Albayım. Ne idi gemi kumandanının adı?"

"Vigant. Grup başkanı da Gambi."

"Şunları yazsaydınız bana el kadarcık bir kâğıda..."

Bora el-cep edinceye kadar, General Kazıcı ikisini de yazıp uzattı, imam öyle baktı, böyle baktı, cık dedi ve sormaktan kendini alamadı:

"Biriniz Ganbi diyorsunuz, biriniz Gum... ve de be ile ye bilmem ne yazıyorsunuz. Hangisi doğru bunun?"

Doktor Kutlu söze karıştı:

"Kulak asma hocam, bunların adları lastik yazılıp kauçuk okunur. Ama sen dilinin döndüğü gibi söyle!"

Ve imam, bir iki hım-hım çekerek gırtlağını kazıdıktan sonra ellerini açtı ve (Arapçalarını ayıklayıp Türkçe özetlersek) şöyle bir dua okudu:

"Ulu Tanrım! Koruyucu meleklerini şu martı kuşları gibi üstümüzden eksik etme! (Amin, eemin, amen sesleri!) Emerike Cumhurreisi Trümen ve mühderem Cumhurreisimiz Celali Bayar ile mühderem Başvekilimiz Ednan Menderes'in ve de Erkânı Harbiyeyi Umumiye Reisimiz orgeneral Yamıt Paşa'nın yüksek himayelerinde, Emerikeli derya kaptanı Zifir (Kazıcı eğilip düzeltti: Safiir!) ile gemi kumandanı Lagant (Öyle değil hoca, Vigant) ve irtibat Grubu Reisi mühderem Gandi'nin yüksek himayelerinde iki bin beş yüz zabit ve askerimize hamilen yola çıkan bu Haan gemisine kazasız belasız bir sefer nasibeyle, yarabbim!"

"Amin!.."

Duadan sonra, geminin Süvarisi (kaptan-ı derya rubasını soyup bir kispet giydirirsek, Kırkpınar'da rahatça başa güreşebilecek bir adam, yağmur altında dikilse pabuçları hiç ıslanmıyacak kadar da göbekli, güleç de...) İmama elini uzattı, imam onun elini iki eli arasına alarak sıktı. Ve Süvari ötekilere döndü:

"Okey!" dedi. –Ötesini Paşa'ya tercüme ettiler.– "Port-Said'e kadar deniz sütliman sayılır. Kızıldeniz de sallamaz. Ama Hind Denizine açıldık mı, hele Çin Denizine..."

Kaptan eliyle dalıp çıkma işaretleri yaparak, "çekeceğiniz var" demek istiyordu. General Kazıcı da okeyi bastırıp dedi ki:

"Merak etme Kaptan. Allah bizimledir. Türkleri çok sever o. Şimdi hayırlı bir dava uğruna denizlere açıldığımızı bilmektedir. O da bizim gibi seferber olmuştur ve bizzat bu gemide bulunmaktadır."

Kutlu hemen bağırdı:

"İki bin dört yüz subay ve er, bir de Allah, ettik 2401!"

"Okey!.."

Geminin komutanlık salonunda, ilk iş olarak, Wygant, suratının barometresi hep fırtına gösteren, yoğurda baksa ekşitebilecek kadar sert olan bu adam, bizimkileri etrafına toplamış, günlük emri yazdırıyordu: Disiplin, düzen, sükûnet, temizlik ve eğitim-alarm programlarını tıpatıp uygulama. Sabah, öğle ve akşam vukuat raporu!

Bu emir hemen Türkçeleştirildi. Ve karanlık basarken, katların ve ambarların hoparlöründe, yarılan duvardan mı, yerden mi, gökten mi geldiğini çoğu erlerin kestiremedikleri, kimden çıktığı belirsiz bir ses ilk emri okuyordu:

"...Geceleri güverteye çıkmak yasak. Ancak gündüzleri, belli saatlerde, emirle ve subayların nezareti altında çıkılabilir. Kusmak yasak. Koğuşları, helaları, duşları kirletmek yasak. Hele duvarlara yazı yazmak yasak..."

Ve yarım saat sonra yine hoparlörle karavana borusu çaldı. Bu işin de sırası ve kendine göre yasakları vardı. Önce karargâh girecekti yemekhaneye, yarım saat ara ile birinci tabur, sonra ikinci tabur...

O gece erat aç yattı. Yarısı zaten denizi ilk defa görüyordu. Gemi şimdilik sallanmasa da, kafayı tutmuşlardı, iç bulantısı iştahlarını körletmişti. Yarısı da, Amerikan usulü ve patatesi-havucu bol haşlama yemeklerden bir şey anlamamış, hele sigara kâğıdı kadar ince ikişer dilim ekmek avurtlarının kovuğunu bile doldurmamıştı. Komutanları ve gemi iaşe subayını bir düşünce-

dir aldı. 2400 kişiye ve 25 günlük yolculuğa göre hesaplanarak alınan undan, herkes için öğün başına bundan daha fazla ekmek düşmesi olanaksızdı, iaşe subayı telaşlanıyordu:

"Ya un biterse?"

Bizim doktor dayattı:

"Valla, sizde un biterse, bizim askerde de hemen din biler!"

"E ne yaparız?"

"Orası sizin bileceğiniz iş."

"Öyleyse, şimdiden ikinci durağımız olacak Kolombo'ya telsizle bildirmeli ki, bize un hazırlasınlar."

"Ama o güne kadar, daha yarın sabahtan, bu ekmek tayını artırılmalı. Bilin ki, Türk ordusunu yürüten birinci kuvvet din, ikinci kuvvet ekmek, su, sigara, üçüncüsü de güreş, davul-zurna ve matrak!"

Durum Kaptana duyuruldu. Gemi komutanına da başvuruldu.

"Okey!" dediler. "Memnuniyetle artıralım. Yarın öğleyin herkes istediği kadar ekmek yesin!"

Sabah oldu. Oldu ama, askeri kaldırabilirsen kaldır. Koğuşlar, kamaralar, koridorlar, merdivenler kusmuk içinde. Elini ağzına yetiştiremiyen, nerde bulunuyorsa orada boşaltmış. Bastığın yer kayıyor. Kimi geceleyin daha "kültürlü" davranmış, hemen miğferini kapmış, onun içine kusmuş. Ortalık ağarırken, ayıp örtmek için, miğferini lumbuzlardan çıkaran çıkarana. Memetler kusmukları denize döküyorlar. Döküyorlar ama, rüzgâr da dökülen emaneti aldığı gibi geminin karnına yapıştırıyor. Şöyle uzağına geçip de gemiye bir bakabilsen, baştanbaşa sıvanmış, saksağan yumurtası gibi her yanı alaca bulaca...

Koridorların, merdiven altlarında sapa köşelerin alaca bulacası da bir başka kokulu. Her indiğin handa ilkin ayakyolunun nerde olduğu sorulur ya. Memetler de daha İskenderun'da binince bu Haan'a, ayakyolunu sordulardı. Söylendi ve her şey yerli yerince gösterildi kendilerine. Ama sen gel de gece vakti bu deniz tutmuş kafayla kenefi bul. Hiç de sıkışmış Memede göre iş

değil. Hadi orayı buldun diyelim, sonra dönüşte yattığı yeri bulamadan, vagon koridorundaki gibi, olduğu yere yığılıverenler de çoktu.

Helaları bulabilen Memetlerin asıl yadırgadığı da buralardaki oturma küvetleri, içeri girenler bakıyor bakıyorlar, ülen bunlar ak sırçadan oturağa benzer ama, neden çakmışlar buraya acap? Yerlerde başka bir delik de yok. Hadi şu aynalı duvarlara yapışık kabaklara ufaksuyu döktük diyelim. Ama büyüğünün kolayını nasıl bulmalı!

"Ülen Kelâ..." dediler Darendeli Hocaya. "Bi akıl ver."

Kelâ, istedikleri aklı uygulama ile verdi. Donları sıyırdığı gibi, sağ elini bir arkadaşına, sol elini ötekine verip, besmele ile küvetin üzerine tünedi.

"Şinci siz beni sıkı tutun!" dedi.

"Carrt!"

Çömelirken pantolonun ağını patlatmıştı Kelâ! Bu uygulama hemen yayıldı. Fazla dara gelip de, tek ayaküstü yükselerek pisuvarlara oturmaya çalışanlar da hemen koşup, henüz kimsenin tüneyemediği küvetleri kapıştılar, işin kötüsü o ki, kabaralı postallar küvetlerin kenarından kayıyordu. Düşenleri görünce, Kelâ bağırdı:

"Siz de benim gibi yapın ülen, tahtaları kaldırmadan tüneyin!"

Buna rağmen, bazıları iki yanından tutan olmadan tüneyemiyorlardı. Yandan destekliyenlerin kimi de olduğu yere çömeliyor, küvetin üstündekine sadece omzunu vererek kendisi de bir candan kurtuluyordu!

Sabahleyin bir haber dolaştı ki koğuşları, bu haber adamın dudağını uçuklatabilirdi. Gemi kumandanının suratı bir kocakarı fırtınası gösteriyordu ki, aman Allah! Adam "Battı gemim!" diye saçını başını yoluyor, "Bunlar cenneti de böyle kokutup batırır!" diyormuş.

Memetler kulak asmadılar. Laf. Geminin battığı mattığı yoktu. Koku ile gemi mi batarmış. Baya gidiyordu işte. Port-Said'e

doğru ilerliyordu. Ama Komutan niyeti bozmuş: "Ben bu askerleri yolda safra gibi denize atarım!"' diyesiymiş.

Bunu duyan Kelâ:

"O gavır hiç ıngır-zıngır etmesin!" dedi. "Eğer taharete meraklı bi hancı olsaydı o, şunun keneflerine yüz dene delik deldirirdi. Ne bilelim biz, Etimesgut'ta her şeyin eğitimini yaptırdılar bize emme, bu işin eğitimi kimsenin aklına gelmedi. Hem ne ibriği var keneflerin, ne musluğu. Gavır işi!"

"Kelâ," dediler. "Emir verildi ki, hacet gördükten sonra, o oturakların tepesinde bi zincir sarkıyor ya, sapı da var hani, işte onlar çekilecekmiş şöyle aşağı doğru..."

"Çekip de ne olacakmış?"

"Su boşanaraktan, alıp gidecekmiş ne varsa!"

"E tahareti nasıl yapacağız? İpi bi daha çekip içine mi oturacağız? Onun içine alayın en cücesi Tahsin bile sığmaz!"

Onlar böyle tartışırken, hoparlör gürledi:

"Helalarda matara ile yıkanırken etrafa su sıçratılmıyacak. Duvarları kirletenlere 24 saat katıksız hapis!"

Gemi Port-Sait limanına girerken, erat akşam yemeğinden kalkıyordu. İkinci tabur aç kalmıştı. Çünkü ekmek tayını ilk defa serbest bırakılmış, yemekhaneye daha önce giren birinci tabur ne kadar ekmek bulduysa silip süpürmüş, ikinci tabura bir şey bırakmamıştı.

O gece de Komutan ve Süvari ile bizimkiler arasında bunun tartışması oldu. Çare yoktu. Ekmek miktarı sınırlanacaktı.

Sabahleyin, daha limanda iken, gemide bir hastalık uç verdi. Uyuz değil. O elde birdi, netekim, daha dün sabah ilk uyuz postası ayrılmış, bütün gün duşlarda oğma ve ilaçlamaya devam edilmişti. Şimdi uç veren hastalık yeni idi. Güverteye haber verildi ki, on kadar asker serilip yatmışlar. Neleri var? Kusma, mide ve barsak sancısı! Bunu ekmek yetersizliğine, bundan ötürü oburların midelerinin kazındığına, yahut da yemeklere domuz

eti karıştığına bağlamak istiyenler vardı. Ama hastalık haberleri birbirini kovaladı. Yarım saat içinde hastalar yüze çıktı. Aman doktor, bir çare! Gemideki Amerikalı doktorlarla bizimkiler hep birden seferber oldular. Kimi zehirlenme diyor, kimi deniz tutması, kimi sıcak vurması. Yalnız Doktor Kutlu'nun teşhisi bambaşka: "Ekmek yetersizliği sıtması bu!"

Gemi öğleyin Port-Sait'ten kalkıp Süveyş'e girdi. Akşam olmuştu. Neden sonra Kızıldeniz'e geçildi. Ama hastalığın sonu alınmış değildi. General Kazıcı da ateşler içinde kafayı yastığa vurunca, doktorlar bir daha toplanıp danıştılar. Karar: Sıcak vurması. E çare? Ayağı sıcak tut dedikse, başı da demedik ya, başı serin tutacaksın. Ve bugünden tezi yok, bir yandan dizanteri, tifo, tifüs veya kolera aşılarına hız verelim, bir yandan da Wygant ya askerlere de vantilatör sağlasın, ya da güverte yasağını kaldırsın da askeri de güvertede yatıralım. Yoksa bu Kızıldeniz'in sıcağı kızılca kıyamet. Memetleri çatlatacak, çıldırtacak. Çukurovalılar bile bu sıcağa dayanamıyor da, içine girecek fıçı arıyor. Duşlar her saat dolu. İzmirli bir şoför, kendisini bir halatla bağlasınlar, denize sarkıtsınlar, şöyle bir daldırıp çıkarsınlar diye yalvarıp yakarıyor. "Gemi değil bu, han değil, yüzen kışla da değil, basbaya uskurlu hamam!" diyor.

Ve Kızıldeniz'de emir çıktı ki, güvertede yatılabilecek. Yalnız denize düşme olursa, bunun sorumluluğu Türk Komutanlığına ait olacak. Bizimkiler kabul ettiler. Nöbetçiler dikeriz, dediler.

O gece, imam hem üst güverteyi, hem alt güverteyi dolaştı. Gözlerinin gördüğü yere, filikaların altlarına ve içlerine varıncaya kadar, don-gömlek veya gömleksiz serilip yatan askerlere öğütler verdi:

"Çişiniz gelirse denize çövdürmek yok! Bu denizin bir adı da Kabe Denizi'dir. Valla çarpılırsınız. Bu bir. Uçkurlarınızın birer ucunu birbirinize bağlayın. Bu iki. Geminin yalpası çok. Eğer denize düşerseniz, şehit-mehit olmaz, gitseniz gitseniz eşek cennetine gidersiniz. Bu üç... Allah rahatlık versin!"

Veli, göbektaşına yatar gibi terlemiş, gözleri yıldızlarda. Ne kadar da çok bu yıldızlar! Kimi balkıyor, kimi kıpır kıpır göz kırpıyor, işte Ayşe Gelinle belledikleri yıldız. Acep şimdi o bakıyor mu bu yıldıza? Nerden baksın, herhal uyuyordur şimdi o. Ama karnındaki, uyanıktır. Kıpır kıpır eder durur. O kadar kıpırdadığına göre, kızdır herhal. Kız evlat da el kiri, yıkayacaksın bir gün, gidecek. Oğlan ocağın yalımı. Oğlan olmalı bizimki, oğlan. Hey Allahım, hangi yıldızdasın, yoksa essab bu gemide misin? Ne olur, bize bir oğul ver ilkin, Memet koyalım adını dedik madem...

Yanında yatan Çubuklu Şahin dürttü birden:

"Veli, sizin köyde ne derler bu ağartıya?"

"Hangi ağartı?"

"Şu göğün ak lekesine canım..."

"Samanyolu be."

"Tövbe, iyi benzetmişler. Bizim köyde harmandan saman çekme zamanı, çitten dökülen saman da böyle görünür yollarda..."

Saman çiti derken, Şahin onbaşının gözleri gemi direğinin tepesinde ırgalanıp duran aygıta ilişti.

"Bak şuna," dedi Veli'ye. "Saman çitinin yarısını kesip takmışlar direğin tepesine!"

"Sepet değil, aygıt ulen o."

"Ne aygıtı?"

"Adı bi hoş. Neydi bunun adı İdris onbaşı?"

Öteden İdris onbaşı çıkıştı:

"İşiniz mi yok ulen, uyuyun!"

"Ha bi deyiver şu aygıtın adını be!"

"Geminin kulağıdır o. Üç günlük yerden habar alır. Bi uçak mı geçiyor uzaktan, bi gemi mi geliyor karşıdan, şıp deyi söyler. Adı da bi hoş. Ne diyorlardı bu aygıta be Memet çavuş?"

Daha öteden Memet çavuş şıp diye söyledi:

"Iradar Hadi Allah ırahatlık versin!"

"Sana da çavuşum... Demek bu aygıt olmasa, bu gemi karanlık deryanın ortasında tebdili şaşaraktan..."

"Şaşamaz. Kaptanın haritası var. Başka aygıtları da var."

"Onlar da olmasa, şaşar canım, döner babam döner..."

Hasan çavuş güldü:

"Bir de bakarsın, yarın sabah yanlışlıkla bizi gine İskenderun'a çıkarır!"

"Allah!" diyenler çoktu. "Hani ya öyle bi şaşırsa!"

Ertesi gün, Kızıldeniz'de, Kazıcı paşa gemide ilk temizlik teftişini yaptı. Tuvalet bölmelerinden birine baskın yaptı, sizin anlıyacağınız. İçeri bir girdi ki, Memetler yan yana dizilip küvetlere sandalye oturuşu kurulmuşlar, sigaraları dumanlamışlar, bir yandan da Kelâ'nın ilk gün ettiklerini anlata anlata gülüşüyorlar, işte bu kertede, Generali ilk gören bir komut çekti:

"Dikkaat!"

Dikkat ama, nereye, nasıl kalkacaksın da selama duracaksın?

"Kalkmayın!"

Sigaraların ateşini hemen iki parmak arasında ezdiler. Ettiklerini de edeceklerini de şaşırdılar.

"İşte böyle," dedi Paşa. "Aferin. Gördünüz mü, tünemeden oluyormuş demek."

Kelâ hemen sözü kaptı:

"Sen kasavet çekme paşam," dedi. "Biz bunları kullanmasını örgendik gayrı. Evvelallah, bundan kelli, elin gavırı zatınıza bu yüzden bi tekdirde bulunamaz!"

"Peki," dedi Paşa. "İşin bittiyse, daha sonra ne lazımsa yap bakalım."

"Başüstüne komutanım!"

Kelâ, sarkan tiraj zincirini kaptığı gibi bir çekti ki, yarısı elinde kaldı. Atsın mı, tutsun mu şimdi bu "çürük" zincirin yarısını? Şaştı. Komşusunun zincirini çekse, olacak iş değil. Elindeki mataranın suyunu dökse, yetmez. Ülen, bu bela da mı gelecekti başımıza!

Bereket, General durumu kurtardı. Kelâ'ya köşedeki dolu kovalardan birini gösterdi ve kapıya doğru yürüyüverdi. Arkasından bir komut daha duyuldu:

"Dikkaat!"

Kızıldeniz'de bir gün daha yol aldılar.

Bir ara, kaptan köşkünden hoparlör bir haber verdi:

"Cidde hizasından geçiyoruz. Medine ve Mekke solumuzda!"

İmamı güverteye çağırdılar. Sesli sesli bir dua daha okudu. Ve fatihayı solda kalan uzak kıyılara doğru üfledi. Bu sırada Albay Bora da Ankara garında kendisine armağan edilen cep Kuran'ından bir "Yasin" okuyordu. Bitirir bitirmez, o da Arap kıyılarına doğru üfledi. Sonra kendi üfürüğünü izliyecekmiş gibi dürbüne davrandı.

Gemide o gün de eğitim atışları yapıldı. "Bayramdan sonra kına" gibi yetişen Amerikan silahlarını denemenin zamanı gelmişti. Bölükler güverteleri paylaştılar. Amerikan hafif ve ağır makinelileri ile üst güvertenin kıç tarafından dümensuyuna doğru; makineli tabancalarla da alt güverteden iskele ve sancak yönlerine doğru denize atışlar yapıldı. Elbette hedef kılıç balıkları ve uçan balıklar değildi. Lüzumsuz tahta sandıklar ya olduğu gibi halatlara bağlanarak, ya da bunlardan boy hedefleri, tank hedefleri uydurularak kıçtan denize atılıyordu. Ama böyle hedeflere tek mermi atmak bile kısmet olmadı. Dümensuyunun ters baskısı yüzünden halatlar kopuverdi. Bir deneme daha. Halatlar yine dayanmadı. Ondan sonra gelsin ambalaj sandıkları, tahta ve mukavva kutular, tenekeler, damacanalar, küfeler, ağzı kapalı Coca-Cola ve meyva suyu, viski, Martini şişeleri... Bunlar tek tek, öbek öbek denize atılıyor, çok geçmeden tüfekler ve tabancalar cayırdamaya başlıyor, şarjörler boşaltılıyordu. Hangi tahta parçasında USA görüyorsa Memet, orasından mıhlıyordu. Coca'nın o'sunu gözünden vuranlar bile vardı!

Öğleden sonra geminin canavar düdüğü bir öttü ki, o koca denizin atlasını kaputbezi gibi cayırdatarak yırttı attı. İlk alarm uygulamasıydı bu. Bütün subay ve erler cankurtaran yeleklerini giydiler. Güvertelerdeki 16 filika suya indirilip çıkarıldı. Böylece, Hint Denizine açıldıktan sonra, fırtına ve dalgalar "Allahın da bu gemide olduğuna kulak asmadan" edeceğini ederse, gemide paniğe meydan vermeden hangi bölüğün hangi filikalar dolayında yer alacağı ve cankurtaran simitlerinin nasıl kullanılacağı öğretildi.

Kışlada gördüğü ilk elektriğe "gazsız, fitilsiz bir kandil," "camdan bir mum" diyen nice Memetler, denizi de ilk defa görüyorlardı. Bunlardan biri, alarm eğitiminde eline verilen cankurtaran yeleğini evirdi çevirdi, orasını burasını yokladı, piline baktı, gece vakti denize dökülenlerin yerini belli eden kırmızı ampulcüğü yaktı söndürdü, ama hâlâ akıl erdiremediği bir şey vardı ve çık-çık edip duruyordu.

"Gözün tutmadı mı?" dediler.

"Duttu komutanım, duttu. Lakin bu yelekler yalnız denizde mi giyilir?"

"Neden sordun?"

"Karada da can kurtarmaz mı bunlar? Kore'de karaya inerken bunları da yanımıza alalım diyecektim de..."

Taburlardan birinin genç imamı, alarm filan iplemeden, güvertenin baca kuytusunda namaza durmuştu. Ancak "alarm bitti" düdüğü öttükten sonra, onun farkına vardılar. İmam artık oturuk durumda duasını ediyordu.

"Ne yapıyorsun imam, hani senin yeleğin?" dediler.

Elinin birini hafifçe ağzına doğru götüren imam, namazımı bozmayın, daha okuyorum demek istedi. Ama işini bitirdikten sonra, üstelediler:

"Ne dua ettin imam, allasen söyle!"

"Sahiden batır bizi Allahım, diye yalvardım. Ama tutunacak bir çöp buldur bize denizde, buldur ki, yeniden karaya çıkalım, dedim."

O akşam, Türk askerini yürüten üçüncü kuvvete sıra geldi: Davul-zurna, güreş ve matrak!

Gemi radyosundan habire Ankara'yı arıyorlardı. Duk demiyordu. "Yurdun sesi" kısılmış gibiydi. Bu, oldukça keyfe keder veriyordu. Karargâh subayları pikapla biraz oyun havaları dinlettiler askere. Güvertede davul-zurnayı duyan, uyuzunu kaşımayı bile unutuyordu. Güreş tutanlar sayısızdı. Güreş asker oyunuydu. Savaş da yenmek üstüneydi madem, güreşilecekti.

Sonra biraz "kabak" oynadılar. Dalgınlığı dürten, uyanıklığı yoklıyan bir oyundu bu. Büyük bir halka olup oturmuşlardı. Ortada dikilen bir onbaşı, yerinde hafifçe zıplayıp bağırıyordu:

"Dörtyollu Hasan kabak!"

Dörtyollu Hasan, oturduğu yerden hemen davranarak cevap verdi:

"Ben kabak değilim!"

"E kim kabak?"

"Kayserili Murtaza kabak!"

Bu sefer Murtaza fırladı yerinden:

"Ben kabak değilim!"

"Ya kim kabak?"

"Darendeli Kelâ kabak!"

Kelâ oradaydı, halkada oturuyordu ama, aklı orada değildi. Üç sayasıya kadar davranamadığı için "kabaklık" onun üstünde kalmıştı bile. Herkes el çırpıyor, Kelâ'nın kabaklığını perçinliyordu.

"Kelâ kabak, tepesinde bitek saçı bile yok!"

Ama Kelâ altta kalmadı:

"Bu gemide, komutanlar hariç, 2400 kabak var!" dedi.

Bunu, "matrak" programını seyreden komutanlar da alkışladılar. Kaptan köşkünün pencerelerinden bakan Amerikalılar da, anlamasalar bile, gülüyorlardı.

Artık sıra "matrak" programının en güldürücü numarasına geldi. Alayın palabıyık bayraktarı Uzun İsmail çavuş, alayın

en bücürünü, "kısa kesilmiş hamam kütüğü" dedikleri gönüllü Tahsin'i çocuk gibi kucaklamış olarak orta yere yürüyüverdi. Tahsin yalnız donla. İki yumruğunu da gözlerine basarak gaydayı şişirmiş, güya ağlıyor:

"Bubaaa..."

"Buba deme, ana de!"

"Bubaaa, anam nerde?"

"Köyde kaldı, oğlum. Sus, ağlama... Hani göğneğin, kim soydu seni böyle?"

"Kimse soymadı daha buba. Hamama girdik ya..."

"Otur öyleyse, sırtını bir oğayım.."

"Bubaa..."

"Bubayın avradından başlarım şimdi. Söyle!"

"Benim çişim vaa..."

"Ulen bu kaçıncı?"

"Gine geldi."

"Korku çişidir o. Sık da sabret birez.."

"Bubaa, nerdeyiz biz?"

"Şap denizindeyiz oğlum, şap gibi yandık!"

"Bubaa, benim karnım ağrıyor, ne yidirdiler ki bize?"

"Sorma oğlum, bi halt yedik ki, karnı ağırmayan yok."

"Emme benimki kötü ağrıyo.."

"Dut kendini. Şimdi bizim imamı çağırırım, sülalenden başlıyaraktan bi okur ki, bişeyin kalmaz!"

"Bubaa, nereye gidiyoruz biz?"

"Tahtalıköye! Adı Kore..."

"Bubaa, o Kore nire?"

"Bilir miyim. Onu hökümata sormak var bi kere. Otuz sekizinci paralel diyorlar..."

"Paralel ne ki buba?"

"Kıldan ince, kılıçtan keskin bir tel. Alay gumandarına sorarsan, bizim doğu sınırının çizgisiymiş!"

Bu numara, teksti, sahnelemesi ve oynaması ile yerli malı olan bu skeç, Bayraktar İsmail'in bir Amerikan çikolatasını Tahsin'in ağzına tıkmasiyle sona erdi.

Bu sefer, bölükte sessizliği ile tanınan Başıbozuk Abdi'yi ortaya çektiler, ille de bir hikâye anlatmasını istediler. Öyle hikâyeler bilirmiş ki Abdi, ölüyü güldürürmüş. Bir alkıştır başladı. Başıbozuk, takke gibi giydiği kepini başından sıyırıp, ellerini dizlerine koydu ve ölüleri güldüren değil, dirileri düşündürmesi gereken bir hikâye anlattı:

"İhtiyar değirmenci, kapının önünde güneşleniyormuş. Karşıdan, dörtnala bir atlı görünmüş. Değirmenin önünde kantarmayı çekip atını mıhlamış. Tığ gibi bir yiğitmiş. Omzunda filinta. Göğsünde çapraz fişeklik... Selam. Aleykümselam, ihtiyardan bir su istemiş.

— Nereye gidiyorsun böyle evlat?

— Cenge giderim dede...

— Aah, demiş değirmenci, ne mutlu sana! Bir atım olsaydı da, ben de gitseydim.

— Öyle mi? Madem o kadar heveslisin, al sana at, demiş yiğit, al sana filinta, al sana her şeyimi veriyorum, benim yerime sen git cenge. Zire eli kınalı bir gelin bıraktım evde!

İhtiyar ne yapsın şimdi? Ağzı ile tutulmuş. Yiğitliğe lavanta sürmemek için razı olmuş. Ve demiş ki:

— Öyleyse, ben cenkten dönünceye kadar, şu değirmeni sen çekip çevireceksin.

— Başüstüne dede!

Ve değirmenci tutmuş cenk yolunu... Cengin ilk günü, kurşunun en delisi adamın en akıllısını vururmuş ya, bizim dede de kafasından vurulmuş. Kendini kaybederekten yere serilmiş. Bunu yaralı çadırına almışlar. Başında hekimler konuşurlarmış ameliyat ederken:

— Acaba kurşun beynine değmiş mi ki?

O sırada kendine gelen dede:

— Ne gezer, demiş, hiç korkmayın beynine değmiş mi filan diye. Bu kafada beyin olsaydı, ben bu cenge girer miydim!..

Dinliyen askerleri bir düşüncedir almıştı. Alkışlıyamadılar.

"E sonra?" dedi Alay imamı. "Bunun kıssadan hissesi yok mu?"

Başıbozuk yerinden ağır ağır doğruldu: "Onu da Kore'de anlarız," dedi.

Ve o gece daha yat saati gelmemişti ki, gemi hoparlörü radyodan alınan bir haberi veriyordu: "Kore'de Amerikalılar 38. paralele dayanmışlar ve Kuzeyi topçu ateşine tutmaya başlamışlardır!"

Koca gemi çınçınlı hamam gibi okey'lerle çınlıyordu. Gemide alkol yasak olduğu, daha doğrusu komutanlar ve personel gizli gizli içtikleri halde, o gece nice şişeler arka arkaya ve açıkça patlatıldı.

"Sür bre kaptan" diyenler vardı. "Sür ki, biz de yetişelim şu harp bitmeden. Yetişelim ki, şu gemide çektiklerimiz boşa gitmesin!"

"Çevir bre kaptan!" diyenler daha çoktu. "Çevir artık şu gemiyi, ver elini İskenderun! Ve amanın, şu radyoyu kapamayın, harbin bittiğini de duyalım ki, şu Mendep Boğazından çıkmıyalım!"

Amerikan topçusunun 38. paralel kuzeyini ateşe tuttuğu haberi, Albay Gumby'yi kanatlandırmıştı. O günkü eğitim ve strateji dersini verirken subaylara, sesinde o topların gümbürtüsünden yankılar vardı. Kendisi, duvarda asılı büyükçe bir Uzak Doğu haritası önünde geniş el-kol hareketleriyle konuşuyor, salonu dolduran subaylar da, Albayın yanında dikilen tercümanın ağzına bakıyorlardı. Kore'de daha önce de bulunduğu için, bir uzman yetkisi ve bilgiçliği ile konuşan Gumby, elindeki çubuğun ucunu 38. paralelden hep yukarı doğru kaydırıyor, kâh Phenyan'ı gösteriyor, kâh Mançurya sınırına, Yalu nehrine kadar varıyordu. Sonra bütün Kore çevresinde bir halka çizen bu çubuk Mançurya'dan Çin'e kayıyor, oradan

Sovyet Sibirya'sına kadar dayanıyordu. Bunda da şaşılacak bir şey yoktu. Albayın zaten uzun olan eli, bu stratejik çubuklarla daha da uzuyordu.

Gumby stratejik açıdan bir hayli coğrafi bilgi verdikten sonra, iştahla yutkunarak ekledi: Kore deyip de geçmeyin.

Çevresinde 3500 ada. Çokluk kırmızı toprağında 3500 çeşit ağaç ve bitki. Ve 200 çeşit maden cevheri... Ya insanları! İnsanları dağlarından sarp bu memleketin, dağları da insanlarından...

Ve devamı beyaz perdede!

Akşama, sinema salonunda Kore'yi tanıtan renkli bir film. Her karargâhtan, her bölükten birer posta subay, assubay ve er salonda hazır. Kelâ'ya şapkasını çıkarmasını işaret ettiler. Çıkarır mı? Kendisi çıkıp gitti.

Geceyarısı, filmden dönenlerin gürültüsüyle uyandı. Uykulu bir sesle sordu:

"Ne gösterdiler ülen?"

"Kore'yi gördük Kelâ," dedi Bölük Yazıcısı. "Yazık, sen kaçırdın."

"Nasıl memleket, güzel mi?"

"Bi yeşil, bi yeşil ki Kelâ, Allah dünyayı yeşile boyarken, boya kutusunu aha orada düşürmüş elinden... Denizin eteğinden dağın doruğuna kadar, insanlarının kirpiğine kadar yeşil..."

"Çamlık herhal..."

"Yalnız çam mı? Kavak, söğüt, meşe, ceviz... Ekinin yeşili, mısırın yeşili pirincin yeşili, tütünün yeşili... Bi lafınan, Bursa yeşili be!"

"Yağmurlu bi memleket demek?"

"Altı ay yağmur yağarmış. Göğün bir iki deliği varmış, o da Kore'nin üstüne rastlamış. Bi başladı mı yağmağa diyor Amerikalı..."

"Bereket de ona göre olur emme..."

"Zaten yılda iki mahsul alırlarmış."

"İnsanları nacap?"

"Koreli yedi yaşına girdi mi, gayrık altmışbeş yaşına kadar her yıl bi ağaç fidanı dikermiş. Mecburi. Ağaç diken fazla yaşarmış. Kitaplarında böyle yazılıymış."

"Ülen, öyleyse bunlar birez Müslüman..."

"Değil. Hristiyan da varmış ya, çoğu Buda dini güderlermiş."

"Ne demek o Buda?"

"Onların Hazreti Muhammedi!"

"İnsanları Türk'e benziyor demek?"

"Çinliye pek benziyorlar Kelâ. Yalnız gözleri çekik. Karıları, bizimkiler gibi, bebeleri sırtlarına sarıyorlar. Karı olsun, adam olsun, bi siyah saçları var, sırma gibi, içlerinde senin gibi bi dene bile kel yok!"

"Saçını başını bırak ülen, çiftçiliğini anlat bana bu insanların."

"Çiftçilikleri tevatür Kelâ... Bizim gibi onların da üç çeyreği çiftçi. Hele yukarda, kuzeyde, film az gösterdi o tarafı ya, tekmil memleketi traktöre bindirmişler, bizim sarı-lira sayan ağalar gibi inci sayan ağalarını hizaya getirip, toprağın fazlasını ellerinden almışlar, imece çalışmak istersen buyur bakalım pirinç tarlasına, beraber çalışalım ve de bundan kelli pirinç tanesi sayalım demişler..."

"Pirinçleri ak mı, iri mi bari?"

"Çukurova pirincinden iri görünüyo. Tosya pirinci gibi... Bi sap pirinçten kaç tane alıyorlar biliyon mu? Tam iki yüz tane!"

"Ülen, deli mi bunlar? Pirinç sayılır mı?"

"İnci saymaya benzemiyormuş Kelâ, ama çok sabırlı insanlar, gözümüzün önünde oturup bicik bicik saydılar."

"Okuma yazmaları da saymaları gibi kuvvetli mi?"

"Ohooo, orada senin gibi imzası başparmağında adam az. Yüz kişinin içinde mühür kazdıran on kişi ya çıkar, ya çıkmazmış. Hemen her köyde mektep..."

"E başka, ötesini anlat."

"Ne anlatayım Kelâ?"

"Sulak memleket dedin değil mi?"

"Yılda iki mahsul kaldırıyorlar dedim ya... Nehirleri öyle bol, öyle sulak ki her yer, hani sen orada bastığın yerde bir saat kıpırdamadan dikilsen, kuyruğundan yukarı ossaat su yürür de, tepende ayvatüyü bir saç bitmeğe başlar!"

"Kuyruğundan başlarım ha! Acık da köylerini söyle."

"Köylüsü çıra nedir bilmiyor, Kelâ."

"Çamları çok ya?"

"Çok ama, düzgün çamlardan elektrik direği yapınağa başlayınca, çırayı unutmuşlar."

"Bu iyi.."

"İyi olsa da, kendileri yapmamışlar ki, diyor Amerikalı.."

"E kim yapmış?"

"Kırk yıldır Japonlara esirmiş bu Kore. Nice yolunu, köprüsünü, elektriğini Japonlar yaptırmışlar!"

"Yapar ya. Elentirik yapmasa, herif karanlıkta iyi çalamaz. Yol, köprü yapmazsa, çaldığını da, kendi palikesine götüremez. Bakarsın, Koreli de tepesine çöktüğü gibi, kafasına vura vura malını geri alır..."

"Japonların eksik bıraktığını da şimdi Amerikalılar yapıyorlarmış. Ama senin dediğin niyetle değil. Medeniyet olsun diye.."

"E, pirinç çapasına da yardım ediyor muymuş Amerikalı?"

"Nerde, hangi köyde, hangi küpte pirinç görürse, yakıyor Amerikalı Kelâ. Filmde yaktıkları pirincin dumanı tüttü. Kore'nin adamı pirincini toprağa gömmüş, ama Amerikalı orada da bulup çıkarıyor, veriyor ateşi. Tarlada, yeşilindeki pirince ağı döküyorlar. Koreliyi pirincinden ettin mi, tamam, odu-ocağı sönermiş ve de gayrı onu yenmesi kolay olurmuş."

"Ülen, bizi de pirinç yakmağa gönderiyorlar desene. Valla cayır cayır yanarız. Bizim kitabımız, 'pirincin zerresi bile israf edilmiyecek, kaşıktan sakalın teline düşen bile alınıp yenecek' der..."

"Al benden de o kadar Kelâ. Çünkü o insanların yedikleri pirinç, yaktıkları pirincin sapı, evleri onunla örtülü... Çuval, urgan, yular, hasır, külah hep pirinçten orada..."

"Giyimleri kuşamları da pirinçten mi?"

"Kadını erkeği beyaz ketenden şalvar-yelek giyiyorlar Kelâ. Sakız gibi..."

"Demek cıblak değiller!"

"Yalnız sığırları çıplak canım."

"Besili mi bari sığırları, senin gibi mi?"

"Keyifleri de yerinde Kelâ, sana çok çok da selam söylediler!"

"Aleykümselam. Gönderenin de, getirenin de yemi bol olsun!.."

Uykuya vardıkları zaman, gemi Mendep Boğazından çıkmış, Hint Okyanusuna açılmıştı. Yalpa, sallantı gittikçe artıyordu. Geminin burnu kâh dalgaların çukuruna kakılıyor, kâh Kafdağı'na kadar kalkıyordu. O gece güvertede kimseyi yatırmamışlardı. Sıcak da aman vermiyor, geçen her saat cehenneme 17 mil daha yaklaştırıyordu. Verilen emir gereğince, eşyalarını, silahlarını yatak demirlerine bağlıyanlar, kusma çırpıntıları içinde bağırıyorlardı:

"Ağır ol bre kaptan! Yok mu bu denizin bir düz yeri, neden hep hendeklere kakıştırırsın bu cenabeti!"

Hint Denizinde ilk sabah, kusmuklar içinde kalan gemi baştanbaşa yıkandıktan sonra, Doktor Kutlu ile birkaç karargâh subayının günlerden beri hazırladıkları "Kore Yolu" adlı gazetenin ilk sayısı çıktı. Gazete kendini şöyle tanıtıyordu:

— Derya ortasında çıkar, fakat çıkış zamanları belirsiz, sert rüzgârda batması da muhtemel, kalemle yazılır, süngü ile çizilir, siyasete karışmaz askerî gazetedir. Parolamız, "tarihten önce vardık", amma 1950'de belki bir tarihten sonra yokuz. Sağımız ve solumuz bellidir: Eritre ve Somali'yi sağda, Kabe'yi solumuzda bırakarak geçmişizdir. Türkiye geride kalmıştır, Kore ilerdedir. Rotamız: İskenderun, Port-Sait, Süveyş, Kızıl Deniz, Hint Denizi, Çin Denizi, Kore! Bir başka deyimle, rotamız, bizden

önce Kore'ye çıkan Amerika'nın dümensuyu. İstikamet ölüm, koşar adım marş marş!..

— Sorumlu müdürümüz: Menderes. Yazı ve kazı işlerini fiilen idare eden General Kazıcı ve yardımcısı Albay Bora.

— Başyazımızı takdim etmekle şeref duyarız: "Kore yolu cennet yoludur!"

— "Kore yolu" size her sayısında, tarihten bir yaprak, bir "geçmişte bugün" sunacaktır. Bu sayının arka sayfasında, İstanbul'un fethinden, kale içine yumruğu ile zelzele salan Ulubatlı Hasan'ın mübarek gazasını okuyacaksınız. Ve gelecek sayılarımızda, kale kapısını söküp kalkan diye kullanan, kendisini mancınıkta gülle ile beraber kale içine attıran ve bir bağırınası ile aslanın gözünü çatlatan "kabre-sığmaz" cengâverlerin hikâyeleri bulunacaktır.

— Gazetemiz, ne yazık ki, "gelecekte bugün" diye bir sütun açamıyor. Çünkü Kore toprağına çıktıktan sonraki geleceğimiz karanlıktır.

— Allah gemimizde mi? General Kazıcı'nın "Allah da gemimizdedir" şakasına karşılık, gemi radarı, yedi kat gökten, Tanrı'nın "ilahi savcılık" eliyle yolladığı tekzip mesajını almıştır. (Basın Kanununun... maddesinin... fıkrasının... bendi gereğince aynen yayınlıyoruz.) "Ben, ne Menderes'e, ne de Tugayınızın komutanına, bu işe beni de karıştırmaları yetkisini vermiş değilim. İstiklal Harbine nefer olarak katılmaktan büyük bir rütbe tanımadığım için, Haan gemisine orgeneral olarak alınmakta da gözüm olamaz. Ben her yerde hazır ve nazırım, ama Haan gemisinde değil. Zira, ölmek varsa da hesapta, ben Türk'ü de, Koreliyi de bu dünyaya yaşamak için gönderdim. Ve insanların eline silahtan evvel, ağızlarına dil verdim!"

— Bir de ciddi yazı: "Sızan bir habere göre, bazı subaylar, Kore dönüşünde -kısmet olursa- Gemi Komutanı Wygant'dan bu Haan gemisini "gezici alaturka hamam" olarak kullanılmak üzere kiralamaya karar vermişlerdir. Esasen bu maksatla inşa edildiği rivayet edilen geminin F katı külhan, E katı halvet, D

katı göbektaşı, C katı da soğukluk olarak kullanılmaya gerçekten elverişlidir!"

— Kadife parmak şakası: Dün gece geminin şirin ve sempatik siması Albay Gumby'nin tebessüm ettiği görülmüştür. Gemi rasat merkezi bu olayın yakında bir fırtına kopacağına delalet ettiğini bildirmiştir.

— İğne ucu ile şaka: Kaç kişi olduğumuzu bitamam sayıp bulabilecek bir hesap uzmanı aranmaktadır. Taliplerin Tugay Komutanlığına başvurmaları...

— Birinci Bölük komutanlığından: Bölüğümü kaybettim. Yenisini çıkaracağımdan, eskisinin hükmü yoktur.

— Yedinci bölükte 5 er fazla bulunmuş ve artırma ile satışa çıkarılmıştır. Talip olan birlik komutanlarının en geç Kore'ye çıkıncaya kadar pey akçalariyle müracaatleri...

— Çuvaldızlı şaka: Kendisine, hayatında en mutlu günlerin hangileri olduğu sorulan Dr. Kutlu şu karşılığı vermiştir: "En mutlu günlerim bu Haan gemisindeki günlerimdir. Neden derseniz, artık Türkiye'de değilim ve henüz Kore'ye de varmadık... Bir gün gözlerimi yumarken, bu yolculuktan ötürü, eh bu dünyada biz de 24 gün yaşadık, diyeceğim!"

— Ekmek yetersizliğinin, sıcağın ve artık herkesin beynine vurmaya başlıyan sıla ve çoluk-çocuk özleminin tesiriyle, gemide 2400 kişinin ortalama ikişer kilo erime payı ile bugüne kadarki kaybımız toplam olarak 4712 kiloyu bulmuştur. (Not: Önemli bir ayrıcalık olarak, Alay İmamı ile Gemi Kaptanı ikişer kilo daha almışlardır!)

— Müjde: Kelâ namiyle maruf Darendeli Hoca'nın uyuzu geçmiştir.

— Müjde değil: Alay Komutan Yardımcısı Yarbay Yellioğlu sırtında bir sancıdan rahatsızdır. Alay Tabibi henüz bir teşhis koyamamışsa da, Yellioğlu kendi kendine teşhisi koymuş ve bu sızının İstiklal Harbinde aldığı süngü yarasının tepkisi olduğunu söylemiştir.

— Felaket: Alay Komutanı Bora'nın, vücudunun "çıkış gümrüğünde" bir kaşıntıdan şikâyete başlaması üzerine, uyuzun albaylığa kadar yükseldiğinden endişe edilmişse de, şükürler olsun, bu kuşku boşa çıkmış, rahatsızlığın Ankara Gülhane Hastanesindeki iki muayenede gözden kaçan bir hemeroid başlangıcı olduğu tespit edilmiştir.

— Ve zehirli bir şaka: Sevimli Albay Gumby Osmanlı tarihine pek meraklıdır ve Etimesgut'tan beri aralıksız uğraşıları ile tarihimiz hakkındaki bilgisini bir hayli artırmıştır. Çanakkale'de yakın siper muharebelerinde, bir erimizin kirli çorabını geceleyin ağzına tıkamak suretiyle bir İngiliz nöbetçisini boğması menkıbesini de bilen Gumby, kimyaya da meraklı olduğundan, şimdi er koğuşlarındaki türlü kokulu havayı gemi laboratuvarında tahlil ettirmektedir. Araştırmaların gidişinden gayet memnun olan Gumby'nin, bu tahlilden olumlu sonuç alındığı takdirde, bunun Amerikan göz yaşartıcı ve boğucu gaz tekniğinde, hatta mikrop harbi tekniğini geliştirme yolunda önemli bir adım olacağını söylemiştir.

— (Not: Bu gazetede okuduklarınızın, bu gazetede yazılamıyan devamı "Fiskos Gazetesi"ndedir.)

Hint Denizinde yolculuğun üçüncü günü hoparlör bildiriyordu:

"İki gün sonra, ikinci durağımız Seylan adasının Kolombo limanı olacaktır, oradan ailelerine mektup göndermek istiyenler şimdiden hazırlıyabilirler!"

Yüzbaşı Kutlu, karısının Ankara garında "yolda aç" diye tembihliyerek verdiği mektubu şimdi hatırladı. Hastalıkla, aşılarla uğraşmalar, şu gazeteyi çıkarma çabaları yüzünden bu mektubu nasıl da unutmuştu! Hemen kamarasına koştu. Manevra çantasında mektubu bulup heyecanla açtı. Zarftan ilk çıkardığı şey, sekiz aylık bıraktığı yavrusunun ipek mendil kadarcık takkesiydi.

"2 Ekim..." diyordu karısı, "Senin doğum günün Kutlu. Unutkansındır bilirim, hatırlatmak istedim, kutlu olsun. Bensiz çıktığın bu yolculuk, ne yalan söyliyeyim, hoşuma gitmedi. Ama elden ne gelir! Dilerim ki, bu doğum gününle bundan sonraki arasına ölüm günü filan girmesin de, gelecek yıl beraber kutlıyalım. Öperim seni kocacığım..."

Kutlu bebek takkesini iç cebine yerleştirdi.

Gemi Kolombo rıhtımında beş-altı saat kaldı. Mazot ikmali yaptı. Biraz daha un bulmak da öngörülmüştü. Ama olmadı. Sağlanan unlar kurtlu çıktı ve rıhtımda kaldı.

Eratın karaya çıkmasına izin vermediler. Ancak 15 kadar subaya şehirde kısa bir gezi izni çıktı. Hindu'ların çektiği iki tekerlekli bir Rikşa ile yaptığı gezi Albay Bora'nın hoşuna gitti. Ama bu arabaları insanların çekmesi, insanın insana hayvan olması, onu biraz düşündürdü. Diii mi efendim, bu uygarlık yüzyılında olacak iş miydi bu? Şaştı kaldı Albay. Nasıl şaşmasın ki, kendi memleketinde insanın insana hamal olduğunu görmemişti. Sözgelişi, karakoldan karakola tutuklu götüren jandarmanın, taban tepmekten usanarak, köylü veya aydın tutukluların sırtına bindiğinden haberi yoktu. Toprak ağası, parababası, yoksulun sırtına binmiş diyorlarsa da, Albay böyle şey görmemişti. Kızı, Ankara garında iki yanağından öptüğü kızı, Keziban kızımız gibi daha bir kerecik bile sabana koşulmuş değildi. Karadeniz boylarının "Küfeli Melek" dediğimiz kadınlarını da bu Albay bilmezdi. Nihayet o, bugüne kadar, kendi üniformasından ve omzundaki apoletlerinden başka bir şeyin hamalı olmamıştı.

Ve Kolombo'nun adam çeken Hindu'ları ne ki... Bir kadınlar gördü ki burada Albay Bora, bir kadın tellallar gördü ki, her biri devanası. Yapışkan. Biri hatta yanaşıp, Albayın çenesini çocuk gibi okşadı, yanağından da bir makas aldı.

"İn yavrum," dedi. "İn oradan, benim sırtıma bin de, hurma gözlü bir kadına götüreyim seni... Pazarlıkta çabuk uyuşuruz. Yeter ki sen gel..."

Albay bu kadının elinden zor kurtuldu. Ama bu sefer nice tellalsız kadınlar musallat oldular. Ne var ki, karaya çıkan öteki subaylardan bazıları bu kadınlardan yakalarını kurtaramadılar.

Onlar gezedursun, rıhtımda güvertelerin küpeştelerinden sarkan askerlere de eğlence çıktı. Rampa etmiş bir başka vapura bir acayip hayvanlar yüklüyorlardı, ilk bakışta öküze benziyordu bunlar. Ancak bizim öküzlerden ayrıntısı, boğa kadar besili oluşları. Bir de deveninki gibi hörgüçleri var.

Memetler konuşuyorlardı:

"Ulen, bu ne ki?"

"Deve öküzü bunlar..."

"Yok, öküz devesi!"

"Bilemediniz, ayı öküzü olacak bunlar. Baksanıza, burunlarına da halka takmışlar."

"Takarlar ya. Bunlar çok zarplı öküz olduğundan, çift sürerken o hızla ağanın tarlasına da geçmesin diye bir de dizginle haydıyorlar."

Veli bir iç çekti:

"Ah, bir çift geçse bunlardan elime!"

"Gözünü sevdiğim, Pir Sultan'ın koşumdan koşuma gözlerinden öp dediği öküz bu işte!"

"Neyine gerek ülen!" dediler. "Toprağı buldun da, öküze mi kaldı iş?"

"Buna göre saban da buldun mu, dağı taşı sür gayrı, bana mı demez."

"Emme bunu bir de beslemesi var bizim oğlan!"

"Madem hörgüçlü, korkma. Yarı deve sayılır. Deve dediğin, içtiği suyun yarısını karnına, yarısını hörgücüne atar, sekiz gün hiç su içmeden gider, dünyanın tekmil suları kurusa da, o otuz dört sene yaşarmış..."

"Sen öküzü bırak, buraların adamı ne kadar yaşar ki bu sıcakta?"

"Benim gözüm tutmadı bunları, fıkaralar keçiboynuzu gibi kuru-kara baksana!"

"Bu yalınkat antenlerin altında donları var mı ki?"

"Yoktur herhal," dedi Kelâ. "Emme olmadığı daha iyi. Bizim gibi, sehere gidecekleri vakit komşudan ödünç don istemezler bari!"

Bu Seylan öküzlerini rıhtımdan vapur ambarına aktarmanın buradaki tekniği, bizim bu işleri az çok görmüş Karadenizlileri bile şaşırttı. Bizde, bu iş, öküzü karnı altından bohçalıyan iki ucu halkalı bir özel kuşakla olurdu. Vincin kancası bu halkalara takılır ve kaldırıp alırdı öküzü içeri. Ama burda, vincin kancası öküzün doğrudan doğruya iki boynuzunu kökünden saran bir kuşağın halkalarına takılıyordu. Ve tonluk öküz, kulağından tutulmuş bir kedi gibi, havada debelenip gidiyordu.

Memetler için seyrine doyulur şey değildi bu. Epeyce dalmışlardı. Ama bu seyir ve dalgınlık, onlara Kore'yi ve Kore yolunda olduklarını unutturamamıştı.

"Ülen Kelâ," dedi biri, "bu Seylan da Kore'ye asker veriyo mu?"

"Veriyo!"

Öteden bölük yazıcısı atıldı:

"Seylan değil, Siyam'dır bir tabur asker veren. Niye sordun?"

"Bu yularlı öküzleri de bizim gibi Kore'ye mi gönderiyorlar diyecektim de..."

Kolombo'dan hareket saati yaklaşıyordu. Kaptan ile General Kazıcı görünürde yoklardı. Onları, gemi daha yanaştığı sırada çıkış yerinde bekliyen bir otomobille Amerikan Elçisinin villasına götürmüşlerdi. Şehrin yerli kesiminde âdeta bir cehennem sıcağından geçtiler. Ne yana baksan, yoksulluk. Sırtlarında yalınkat entarileriyle yalınayak erkekler. Alınlarının ortası kırmızı benli kadınlar. Bu kadınlardan on tanesini saysan, dokuzu gebe.

Neylesin bu insanlar! Onlarda da sinema yok, tiyatro yok, kahve yok ve ekvatorda geceler de uzun mu uzun... Ve duvar diplerinde, saçları bizimkiler gibi koyun makasiyle kırkılmış, şiş karınlı, çöp bacaklı kara-kuru çocuklar... Herkeste bir üşeniklik. Ağaçlarda yapraklar nerdeyse sıcaktan eriyip damlıyacak kadar ölgün. Köpeklerin kulakları öyle. Dilleri bir karış dışarıda. Bir susuzluk, bir kavrulmuşluk... Tek sözle, bu Kolombo öyle bir yer ki, çık buraya Kristof Kolomb gibi ve Seylanı değil de Anadolu'yu keşfettim diye bağır da bağır!

Şehrin bu her bakımdan yoksul ve ölgün yerli kesimini yukarıdan aşağı bir çarşı bölüyor. Bu çarşıdan, bütün sayıp döktüklerimize karşıt, bir canlılık göze çarpıyor. Tüccarda, satıcılarda bir çeviklik, bir dilbazlık ki sorma...

Yerliler kesimini geçip de, yabancıların, özellikle elçiliklerin yerleştiği kesiminin sınırını aşınca, General, "Oh, bu dünyada cennet de varmış!" dedi.

Burası gerçekten bir oazis. Parklar, havuzlar, fıskiyeler ve dünya cennetinin köşkleri, villaları. Amerikan Elçiliğinin villası bir saray yavrusu. Ve Elçinin karısı kanatları eksik bir melek, bu oaziste bir orkide. Güzel de Türkçe konuşuyor. Ağzında çiklet varmış gibi kelimeleri biraz ıslatıyor, r'leri de yuvarlayıp yutuyor ama olsun varsın, güzelin çirkin konuşanı da çekilir. Hatta "ben hayatımda böyle su gibi Türkçe dinlemedim daha" diyerek eli ve ağzı da öpülebilir!

Villayı doğuluca döşemişlerdi. Duvarlardaki bazı tablolar İstanbul'a da pencere açıyordu. Yemekler Türk yemekleriydi. Menü özeti "kaz gelen yere tavuk!" Rakı da bizim kıravatlı rakı. Buz da var. E artık konuşmanın da, yemeğin de tadına doyulamadı. Tatlı diline kurban olduğum Amerikalısı, dolarınızda gözüm var diyenlerin gözü kör olsun, biz senin işte bu tatlı dillerine kurban olmak için gidiyoruz Kore'ye!

Dönüşte rıhtım geçidinde otomobilden indiler. Generalin centilmenliğine diyecek yoktu. Elçinin bayanına elini vererek

inmesine yardım etti. Kaptan ve Elçi indiler. Rıhtım kapısına yaklaşıyorlardı ki, Generalin gözü, parmaklıkların önündeki yerlilere ilişti. Aralarından birinin eli üzerine bir kuş konmuştu. Kafes kuşundan biraz irice, kargadan küçürek, beyaz gagalı bir kuş. General kuşu görünce duraladı. "Ne kuşudur bu?"

Elçinin karısı yaklaştı, kuşu okşadı ve sahibiyle biraz konuştuktan sonra, Generale döndü:

"Seylan'ın Maynah kuşu bu, sayın General. Papağandan daha iyi konuşurmuş."

"Ne yazık," dedi Kazıcı, "ben Seylanca anlamam. Bu kuş da Türkçe bilmez. Nasıl demiştiniz adını? Man...may...nak... mıydı?"

Derken, kuş bağırıverdi Paşa'nın yüzüne karşı:

"Manyak!"

Anlaştılar. "Kuşbeyinli"nin bu sözü hem Amerikanca, hem Türkçe, hem Seylanca idi. Rıhtıma işte bu bozuntuyu eritmeğe çalışan gülüşlerle girdiler.

Kaptan Safeer önlerinden yuvarlanırcasına, Elçi ile Generalin kollarına giren bayan da keklik yürüyüşüyle gemiye yaklaşırlarken, küpeştedekiler arasında kıpırtılar oldu.

"Üleen!" dediler. "Paşa'nın kolundaki avrada bak hele. Paşa fişek gibi, avrat da çiçek, yakışmışlar ha!"

"Yakışmışlar," dedi bir başkası. "Eşek kulağına kelebek konmuş!"

Eşeğin kulağı bir yana, ama geminin bacasına, tam üst güverte kesiminin yukarısındaki "Haan" yazısının altına bir başka kelebek konmuş ki, işte bu, Generalin de, nezaketten dörte katlanıp bir zarfa girecek kadar ezilip büzülen Amerikalıların da keyfine limon sıktı. Haan'ın hemen altına, kazan kulpu kadar harflerle ve Türkçe olarak iki sözcük yazılmıştı: "Direkli Tabut!" Gemiyi Türk işi vaftizliyen bu isim hem de ziftle yazılmıştı. Rıhtımdan bile açık-seçik okunuyordu.

Birden tepesi atan Kazıcı, zoraki bir gülümsemeyle Elçinin bayanına eğildi:

"Bir sabotaj karşısındayız!" dedi. "Zaten memleketten beri eksik değil. Malûm parmak!"

"Beş parmağın beşi bir değil, sayın General, üzülmeyin."

"Yolda icabına bakacağız elbet."

Yüzbaşı Kutlu, gemi Kolombo'dan tekrar yola çıktıktan sonra, gazetenin yazı kadrosunu topladı. Güleçti. Ellerini oğuşturuyordu. Kolombo izlenimleri bir gazeteyi baştanbaşa dolduracak kadar zengindi: Seylanın cehennemi ve cenneti. Rikşa'lar. Kadın çöpçatanlar.

Güdümlü öküzler. Eşek kulağına konan kelebek. Manyak sözcüğünü en yerinde kullanan kuş. Ve direkli Tabut! Yaz yaz bitmez... Tam işbölümü yapacaklardı ki, Doktora, Teğmen Vehbi'nin bir buhran geçirdiğini haber verdiler. Kutlu, subaylar yatakhanesine koştu. Soyunmadan kendini yatağa atmış. Vehbi'nin hali pek de deniz tutmasına benzemiyordu. Yüzünün çikolata karası ağarmış, kıvırcık siyah saçları geniş alnına düşmüştü. Alnında da soğuk bir ter.

"Neyin var Vehbi?"

Kutlu duyuramadı. Bir daha seslenirken, dizinden de kavrıyarak hafifçe sarstı. Sarstı ama, eline de pantolondan bir şey bulaştı. Baktı, zift!

Vehbi zift karası gözlerini hafifçe aralamıştı. Doktorun boncuk gözleriyle buluştu. Bu sıcak bir bakışma idi. Vehbi'nin bir gözünün ucundaki ıslaklık, domurlanmaya başladı.

"Sıyır şu kolunu..." dedi Kutlu. "Bir şeyin yok. Bir kamfur yapayım sadece..."

Doktor, iğneyi çektiği yere bastığı pamuğu biraz tuttu, hafifçe kıpırdattı, sonra aynı pamukla Vehbi'nin pantolonundaki zift damlasını da siliverdi.

"Artık bir şeyin kalmadı," dedi.

Vehbi gözlerini kapadı. O domurlanan sıcacık damla yanağından süzülüverdi. Ve Teğmen çok geçmeden uykuya daldı.

O gece, Albay Bora, "orkestra şefi gibi muharebe yönetme"nin rüyasını görüyordu. Kimi ölüm ıslığı çalan, kimi kurşun gibi vızlıyan telli-telsiz sazları, yani soğuk ve sıcak –patlayıcı, delici, kesici ve yakıcı– aletleri ve Gayya Kuyusundan ses veren davullariyle cehennemi bir orkestra! Rüyasında Albay Bora Kore'nin granit bir tepesi üzerinde. Önünde nota yerine paftası. Porteler kırmızı oklardan. Notalar mermilerden. Sazlar çalıyor. Ve koro "Allah Allah!" diye başlarken, bir rüzgâr, bir fırtına... ve Albayın paftası önünden havalanıveriyor. O, uçup giden paftanın ardından bakarken, bir baskın. Bir yandan Kuzeyliler, bir yandan Çinliler. Orkestra tehlikede...

Albay dişlerini gıcırdatarak uyandı. "Hayırdır inşallah" dedi. Yatarken okuduğu Ayetelkürsi'yi bir daha okudu. Öte yanına dönüp, gözlerini yine yumdu.

Sabahleyin, artık Filipinler'i sağda, Formoza'yı solda bırakarak Güney Çin Denizine çıkan gemi, rotayı Okinava Batısına doğru tutmaktaydı. Hava gittikçe serinliyordu. Ama yüreklerde artık Kore'ye yaklaşmanın ateşi daha bir harlanıyordu.

Albay, "Tanrı bana rüyamda baskın tehlikesini haber verdi" diye düşündü. "Tanrının haber verdiği baskın tehlikesi, Çin Denizinde gemi radarının sezinlediği tehlikelerden çok daha büyüktür. Lamı-cimi yok, Gumby'nin son gerilla dersinde sözü ben almalıyım!"

Ve gemi 17 Ekim'de Puzan limanına varırken, Albay son derse şöyle başladı:

"Arkadaşlar, kırk yıl boyunca Japon esaretine karşı çete savaşı yapmış bir milletin komünistleri ile boğuşmak üzere, biraz sonra Kore toprağına ayak basacağız. Ayak bastığımız andan itibaren, her saniye bir baskın, bir sabotaj tehlikesinin başımızda dolaştığını unutmıyacaksınız. Muharebede en büyük bahtsızlık baskına uğramaktır. Bunun panzehiri de uyanık bulunmak ve güvenlik tertipleri almaktır. Yalnız mısın, birliğinle beraber misin, cephede mi, cephegerisinde mi, nerde ve ne durumda olur-

san ol, bir tek soru soracaksın kendine: Emniyette miyim, silahım dolu mu, elimde mi, parmağım tetikte mi? Buna evet diye cevap verebiliyor musun, o zaman korkma, yerden de, gökten de basılmazsın. Uyuyacaksan, dolayında bir uyanık bekçin olacak. Hiçbir yerde üç kişi birden içmiyeceksiniz. İki içkiliye bir ayık gerek. Kıtanızla dururken, yürürken, dinlenirken, uyurken, hep cevabını arıyacağınız ve gereğini yapacağınız soru budur. Her konmada, korunma çukurlarını kazmış, gizlemiş ve araziye serpilmiş olmanız şart. Yana ve ileri gözcüler çıkarmanız şart. Nöbetçilerinizi gezdirmiyeceksiniz. Gezen nöbetçi çabuk avlanır. Oturarak, yatarak veya sırt sırta verdirerek bekleteceksiniz. Kendi çukurunuzu kendiniz kazacaksınız. Ter dökmiyen kan döker... Esir olma zilletini asla kabul etmeyin. Canınızı severek, belki öldürmezler hayaline kapılmayın. Ben esir edilecek duruma düşersem mesela, en yakın arkadaşımın –elinden gelirse– beni silahiyle, yoksa kafamı bir taşla ezerek öldürmesini rica ederim... Son sözüm, düdüklerinizin sesini ve çalış tarzınızı birliklerinize iyi tanıtınız. Ben düdük kullanmıyorum. İki parmağımla işte şöylece ıslık çalarım, belleyin..."

Albayın örnek ıslığına, dışarıdan, güvertelerden keskin bir ıslıklar korosu karıştı. Ne oluyordu? Dışarı koşuştular. Bir şey yoktu. "Direkli Tabut" Puzan limanına giriyordu. Burada silah, malzeme, erzak ve "canlı mal" yükü ile daha önce gelerek demirlemiş 65 kadar geminin direkler ormanından rıhtım görünmüyor, bu direkler rıhtımdaki vinçlerin potrel çatkısı kuleleriyle karışıyordu. Bunların arasında, bu Kore İzmir'inin Kordonboyu'nda Japon yapısı bazı yeni binalar sivriliyordu.

Bizim askerler, pek yakında yük indirme sırasını bekliyen Pop gemisindeki Amerikalıları ıslıklamaya başlamışlardı. Bu ıslıklar arasına "uuu"lar, "yuhaa"lar karışınca, subaylar hemen birliklerine daldılar:

"Ne yapıyorsunuz ulan?"

Başıbozuk Abdi cevap verdi:

"Heç teğmenim, müteffik silah arkadaşlarımızı selamlıyoruz!"

Karşı tarafların okey'leri de gırla gidiyordu. Dostluk gösterisi böylece kızıştı. Subayın bir ara uzaklaştığını gören Başıbozuk, sağ kolunu sıvadığı gibi, kolunu sol avucu içinde şaklatarak karşıya doğru salladı: "Naaa!.."

Bu "selamlaşmalar" 18 Ekim günü de fırsat bulundukça tekrarlandı. Nihayet 19 Ekim'de, Mac Ree'den sonra, Haan gemisi iskeleye yanaştı. Memetler, adam başına tüfek, mermi ve donatım toplamı 37 kiloluk seferi yükleriyle inişe hazırdılar. Tugayın subay, assubay ve er mevcudunu ortalama 5000 olarak alırsak, her birini 63 kilo et, kemik ve kan, 37'şer kilo da cansız yük sayarsak, demek ki yüzer kilodan beş bin kişi yarım milyon kiloluk ağırlığıyle Kore toprağına basmak üzereydi. Yani Birleşmiş Milletler bayrağı altında devşirilen yarım milyon kişi, yarım milyon kilo Türk'le tamamlanmış oluyordu.

Dayansındı artık Kore toprağı!

Geminin merdiveninden, atmaca burnu havada olarak ilk inen General Kazıcı, bu yarım milyon kilonun ilk "uğurlu" ayağının sağ topuğu ile kendi yüz kilosunun yarısını Kore toprağının Puzatı iskelesindeki en bedbaht kaldırım taşına yığdı. Arkasından Bora. Onu da Kaptan Safeer izledi. Burada artık Kaptan'dan ayrılacaklardı. Canciğer kuzu sarması kucaklaştılar. Generalin daha Kolombo'dan tedarikliediği bir 'gümüş kupa burada kısa bir törenle Kaptan'a armağan edildi. O da Generale geminin şezlonglarından birini ve "karada da işe yarar" bir can-kurtaran simidi armağan etti. Her iki armağanın üzerinde de "Haan" yazılıydı.

İskelede bir Amerikan bandosu ile bizim Tugay bandosu, yüreklere cesaret pompalamaya çalışıyordu. Puzan Valisi kısa konuştu: "Hoşgeldiniz kurtarıcılar!" General de kısa kesti: "Kore'nin kurtuluşu için kendi memleketimizdeymiş gibi savaşacağız. Allah..."

Bu anda, ellerinde Türk bayrakları ile oraya dizilmiş bulunan Koreli kızlar –kendilerine belletildiği gibi– bağırdılar:

"Turgo Nombr Van!.."

General, karşılayıcılar arasında bulunan Cumhuriyet ve Yeni Sabah muhabirlerine gözleriyle sordu: "Ne diyor kızlar?" Kulak verdilerse de, onlar da anlıyamadılar. Ve dönüp bana sordular. Ben de hemen Paşa'ya yaklaşarak fısıldadım:

"Türk bir numaralıdır, diyorlar, Paşam."

Paşa bir gerdan kırdı.

Asker artık iniyor ve iskele meydanında bekliyen kamyonlara bindiriliyordu. Oradan hemen Puzan garına! Garda üç katar hazır. Apar topar bir biniş, ilk katarın düdüğü, "Direkli Tabut"un sık sık alarm veren o kof ve çatlak sesiyle öttü. Uzattı da uzattı...

* * *

Böylece uzayan bir tren düdüğü, koğuşta Solak'ın anlatımı arasına giriyordu. O sustu. Arkadaşlarının gözleri sanki Ankara'ya girmekte olan Samsun trenini görecekmiş gibi pencerelerin ötesindeki karanlığa dikildi.

"8.35" diye mırıldandı biri. "Samsun postası gecikti bu akşam..."

"Son gecemiz.." dedi Onbaşı. "Daha bavul hazırlıyacağız."

Solak önem vermedi: "Sabahleyin hazırlarız."

"Jandarmalar sabah yedide hazır olacaklarmış Ali Dayı'nın dediğine göre. Savcı söylemiş ki Müdüre, Emniyet'ten iki de sivil vereceklermiş. Yolda kaçar maçarız diye ödleri kopuyormuş."

"Yağma yok. Buraya kaça kaça gelmedik biz, kovalıya kovalıya... Kaçmayı denememiz bile onların canına minnet."

"Elbet... Valla kimvurduya getirirler!"

"Ne yazık, ayrılıyoruz... Benim tren kaçtaymış?"

"10'da. Benimki daha erken... Öfff, sabahleyin bi de traş olmak var..."

"İyi edersin. Bu sakalla kim görse seni, eşkiya sanır."

"Babıâli canavarı ha!"

Onbaşı sakalına parmaklariyle bir tarak vurdu. Çenesinin altını tatlı tatlı kaşıdı.

* * *

"Ne kaşınıyorsun gine?" dedi Ayşe Gelin. "Hart hart hart, yetti gayrı."

"Sakalım kaşınıyor karı..." dedi Veli. "Sen uyumana bak."

"Gözlerimin içi pıtrak pıtrak."

"Benim de öyle. Çocuklar uyudular mı?"

"Kız uyudu ya, Memed'i bilmem..."

"Memeeet!"

Uykulu bir çocuk sesi karanlıkta çatallandı: "Buyur buba..."

"Uyu oğlum uyu. Yalnız gündüzleri uyuma yavrı, mektepte uyuma. Okumaya bak. Beni alıp götürürlerse yarın, sana diyom karı, başıma bi hal gelirse yarın sabah..."

"Ağzından yel alsın."

"Alsın almasın, ne olacağısa olsun. Beni alıp götürürlerse diyom sana, bizim oğlan bi gün bile mektepten kalmıyacak, duyuyon mu? Amman oku bizim oğlan. Köy yerinde kalma, şehir mektebinde de oku, bi mesnet sahabı ol, akmasa da damlar bi mayişin olsun. Çiftçininki yılda bir harman, seninki yılda on iki mayiş, on iki harman, unutma bu dediğimi, sen bari bi baltaya sap ol..."

"Ben subay olacağım buba..."

"Amman bizim oğlan, işte bunu etme! Bu dünyada Kore more işi eksik olmaz. Sen öyle yere çifte mayiş verseler de gitme!"

"Gitmem buba..."

"En iyisi öğretmen ol. Gine yılda on iki harman..."

"Onun harmanını görmeğe on beş yıl ister daha. Emme sana ne oluyo, yarın ölü müyon, mapısa mı gidiyon da vasiyet ediyon bize?"

"Yarın ölmek de olur, öldürmek de olur karı. Sen yükünü kurşun tut da, pamuk çıkarsa bahtına..."

"Dur bakalım Veli, belki muhtar zihnine girer icranın, sabah ola hayır ola..."

"Hayırlı yanı yok bu işin karı. İcra dedikleri herifi gidip gördüm işte odada. Burnu tavanda. Hazna kimsede tek kuruşunu komaz diye kestirip atmış. Muhtar heç umut yok dedi. Jandarmalara yanaştım, canınız datlıysa, benim kapıya heç yüklenmeyin sabah dedim. Bi de bize gözdağı mı veriyon diye zabıt dutmaya kalkmasınlar mı!"

"E Aksakal ağzını açıp da bişey demedi mi?"

"Diyeceğini bana dedi. Var git evine dedi. Şeriatın kestiği parmak acımazmış. Dövlet bu, alacağına sahan. Madem yimişiz bu parayı, mümkünü yok, tosunu alırlarmış. Eşeği de alırlarmış. Keçiyi de..."

"Allah alsın o hacız adamını!"

"Sen istediğin kadar dayakla kapını, dedi Aksakal. Kale kapısı da olsa, icira koçbaşınnan toslayıp açarmış. Ben de, açarlar emme, dedim, benim ölümü çiğnemeden dama giremezler. Girerlerse de, tosunu alıp çıkamazlar... Yavaş gel dedi bir de Aksakal, Kore'de veremediğin canını bile alırlar burda dedi. Eh dedim ben de, bi candır bu, nerde olsa verilecek..."

Veli öfkeyle doğrulup oturdu yatakta. Ayşe'nin kulağına yine kâğıt hışırtısı ile kibrit kıpırtıları geldi.

"İçme şunu gayrı!"

"Bu son, karı... Bi yol daha düşüneyim iyicene..."

Veli yataktan çıkıp ocak başına oturdu. Sırtını yine dayadı duvara. Dizlerini karnına çekti ve dirseklerini dayadı. Ayşe yattığı yerden, sigara ateşi parladıkça, kocasının hafifçe ışıyan ölümcül yüzünü fark ediyordu.

"Can vermekle borç ödenmez ki, a Veli. Bizi de borçlu korsun, bu borcun her kuruşu da yattığın yerde sana diken olur..."

"Bana kocakarı masalı anlatma... Buyurun, girin, alın mı diyelim?"

"Bağırma, kızı uyandıracaksın."

"Memedim, uyudun mu yavrı?"

"Ne sorarsın, uyuduysa da uyandırmaya mı?"

"Uyansın, uyansın. Sen de kalk. Yardım edin bana da, şu avlu kapısının ardına sağlam bir direk dayayalım."

"Heç gücünü üzme. Gine girerler. Biri ötekine sırtını verse, duvara da çıkıp düşerler avluya..."

"Biri ikisi cansız düşer ya, ötesini bilmem."

Veli bir kibrit daha çakıp kandili yaktı. Sonra dolaba uzandı. Barut kesesini aldı oradan, saçma kesesini aldı. İki üç boş fişek seçti. Birini iki barut payı ile doldurmaya başladı.

Ayşe Gelin yatakta yüzükoyun dönmüş, dirseklerini yastığa dayamış, seyrediyordu. Veli bir ara baktı, karının dudağında acımaklı bir gülücük vardı. Gözleri bu gülücükten gerdana, uçları ak gömleği dürtüp duran memelere kaydı.

"Ben şu fişekleri doldurıncaya kadar..." dedi Veli, "sen kalk da şu ateşi dürt, bi su ısıt..."

"Her şey tamam da, bi o eksiği mi kaldıydı?"

"Uzun etme. Ben nasıl olsa bi su dökünmeliyim. Sabaha cengimiz var."

"Neyle edeceksin cengi?"

"Aha bunnan." –Fişeği gösteriyordu Veli.– "Tam domuz payı sıkıladım."

"Hangi tüfeğinen atacaksın onu?"

Veli, Ayşe'nin gözlerine bakakaldı. Eli ayağı dönüvermişti.

"Karı, yoğusam sen..."

Ayşe artık doğrulup oturdu.

"Ben çifteyi sakladım!"

"Ben senin dininden kitabından başlarım!"

"Dilini diken etme Veli... Vurma!"

Veli'nin eli havada kaldı. Ayşe can havliyle sıçrayıp onu kucaklamıştı.

"Vurma Velim..." diye yalvarıyordu. "Elinden bi kaza çıkmasın diye sakladım. Hem hacız onu da almasın diye sakladım...".

"Nereye sakladın?"

"Demem."

"Ben bulurum."

"Haciz da bulamaz, şeytan da bilemez."

"Bulursam, ilk sıkıyı sana çekerim."

"Çek. Elin tetiğe varabilirse, kanım halal olsun."

"Güzellikle söyle..."

Ayşe daha yumuşacık sardı kocasını. Yüzünü de boynuna gömdü. Burnunda adam teri kokusuyla yüreğinde bir çarpıntıdır aldı yürüdü. Veli'nin yavaş yavaş gevşiyen parmakları arasından o sıkıladığı fişek düşüverdi. Sonra ikisi de oracığa, hasıra düştüler...

* * *

Ayşe terli saçlarını omzundan aşırmış, ocağı üflüyordu. Veli bir sigara daha yakmıştı.

"Sen bi çıra yakıver bana," dedi, "su ısınıncaya kadar gidip tosuna bi bakayım."

"Ben baktım akşam onlara. Bi tınaz ot yığdım tosunun önüne de, eşeğe de..."

"Bi de ben bakayım canım."

"İşin yok. Hele suyumuzu dökünelim de, ben gider bakarım."

Ayşe dünden beri Veli'yi dama da ayak bastırmıyordu. Dün tosunu kesmeğe kalkmıştı kocası, bıçağı zor almıştı elinden. Akıl mıydı tosunu kesmek? Hem hangi yürekle, hangi ellerle? İki yıldır yemeyip içmeyip yedirdikleri tosun, evin direği, onun evlere şenlik soluğu kesilir miydi? Onun etine geçecek dişim varsa, kırılsın dedi Ayşe. Yatır da beni kes dedi. Veli de baya yatırdı karıyı orada ot yığınına. Çöküverdi tepesine. Ama Ayşe Gelin yine yumuşacık sardı, sardıkça da yumuşattı Veli'yi. Demin sıkıladığı fişeğin elinden düştüğü gibi, orada da ekmek bıçağı otlara düşüvermişti.

"Madem öyle," dedi Veli, "tosunu da saklasana tüfeği sakladığın gibi..."

"Tosunu ben burama, yüreğime sakladım. Onu alırlarsa, bu çocuklara sen sahap ol gayrı. Ben onun ardından giderim. Kovsalar da giderim, dövseler de, sövseler de... Onu nereye bağlayacaklarsa, beni de bağlasınlar!"

"Karı aklı... Sen tüfeği sakla sonra da tosunun ardından git!"

"O tosunun yanına koşulup da, bi çizi çift sürmeden Allah canımı almasın benim. Başka duam yok... Tövbe Yarabbi, su dökünmeden de adın anılmaz, günah işledim, dilim kurusun..."

Ayşe ocaktan haranıyı indirdi. Oda kapısının ardındaki küçük ve dar kapının önüne taşıdı. Kapıcığı açıp girdi. Biraz su ılıştırdı. Sonra araladığı kapıdan, gömleğini yatağa doğru attı. Çekti kapıyı. Ve içeriden su lıkırtıları gelmeğe başladı.

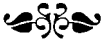
Veli oturduğu yerden gözleriyle odayı dolaşıyordu. Köşede aş tahtasının üzerindeki ekmek bıçağında bir durdu. Kapıp inmeli miydi şimdi dama? Tam fırsattı. Ayşe bu sefer de beni kes diye önüne geçemezdi ya... Gözleriyle bir daha yokladı bıçağı. Sapına uzanıp tuttuğunu düşündü. Ayaklarının ucuna basa basa sıyrılıp çıkabilirdi kapıdan. Hay Allah kahretsin, kapı da bir gıcırdıyordu ki, kağnıdan beter... Kağnı da neden gıcırdardı ki? Yükü öküz çeker halbuki, ama ah-of cayırtısını kağnı tekerleği koparır. Kağnısı da yoktu Veli'nin. Ama bu haciz belası çıkmasaydı, olacaktı, kağnısı da olacaktı. Bu yaz yine demiryoluna gidecekti çalışmaya. Dokuz kuruşun üstüne dokuz düğüm vuracaklardı. Bilemedin, gelecek yıl da çalışacaktı yapılarda. Eni sonu şu tosuna bir eş uyduracak parayı biriktireceklerdi. Memet çekecekti tosunların başını. Usul usul alıştıracaklardı. İkisini de gül yaprağı gibi hoş tutacaklardı. Koşumdan koşuma gözlerinden öpeceklerdi, kadife burunlarından öpeceklerdi. Kışın çekivereceklerdi bir tanesini buraya, içeri, içeride bir tosun soluduktan sonra artık ocak ne gerekti, tandır ne gerek!

Gözlerinde bıçağın yüzündekinden daha soğuk bir parıltı vardı Veli'nin. Bıçağı gözleriyle bir daha kavradı. Kaldırıp bir saplasaydı onu şöyle. Kapıyı omuzlayıp ilk girecek olana, şöyle Allah yaratmış demeden, dehleyiverseydi? Sonra, kim gelirse üstüne, jandarma mı, ona da, muhtar mı, ona da... Sonra? On sekiz sene! Azdır. Yirmi beş sene de verirler. O da az. İdam! Madem idam var bunun ucunda, kendime saplasam şunu da, sabaha çıkmasam. Toprakta yatmak mapısta yatmaktan daha mı zor sanki? Bu sefer de Allah yapısını yıktın diye, imam cenaze namazını da kılmaz adamın. Peki, Allah kendisi yıkmışsa bu Veli'nin yapısını, ona ne demeli? Tövbe Yarabbi, su dökünmeden adın da anılmaz, hacıza sövelim derken ucu sana dokunayazdı, günah işledim, dilim kurusun...

Acı, kof bir tren düdüğü, yeri göğü cayırdatarak Veli'nin kulağına kadar geldi. Uzatıp uzatıp bir ara kesti de, sonunda noktasını kor gibi bir kez daha dütledi. Zaten Veli'yi ya çocuk ağlaması ossaat alıp götürürdü Kore'ye, ya bir mum, ya da en küçük bir patlama –hatta mısır patlaması– ve bir de böyle düüüt çeken bir tren düdüğü...

İşte düütleyince de, Puzan istasyonundan bir katar daha kalktı. Direkli Tabut'tan aktarılanların yarısından çoğu bu katardaydı. Komutanlar, Dr. Kutlu, Alay imamı, karargâhlar, birinci taburun tümü. Kelâ da, Başıbozuk Abdi de, Veli de içinde. Ve gazete muhabirleri arasında Solak da...

CAN BOĞAZDAN GELİR... BURUNDAN ÇIKAR!

Bu apar-topar aceleden askerin hoşnutsuzluk homurtusu; daha tren kalkmadan, komutanların kulağına kadar varmıştı. Erat gemide tam öğle yemeği beklerken inişe geçilmişti. Rıhtımda törendir, sonra Puzan istasyonuna aktarmadır derken, yemek işi unutulmuş gibiydi. Ama gelen askerin hiçbirini Puzan'da tutmuyorlardı ki, bizim askerin homurtusunu dinlesinler. Vapurdan indirilen birlikleri, bizimkiler gibi, hemen şipşak bir törenle karşılıyor, "Turgo birincidir" dedikleri gibi, "Yunan birincidir, İngiliz birincidir, Fransız birincidir!" diye kızları bağırtıp, buyurun kamyonlara diyorlardı. Aç mısın, tok musun, bunu düşünecek sıra değildi.

İstasyonda daha katarlar hazırlanırken, Tugay Levazım Müdürü Binbaşı Cemal gidip Amerikan Yollama Şefi'ni buldu. Ve apaçık da söyledi:

"Aç ayı oynamaz derler bizde, Mister..."

"Okey."

"Ve de ordumuzu yürüten birinci kuvvet ekmek olduğundan..."

"Okkeyyy... Unuttuk, affedersiniz, şimdi komanya dağıtırız."

"Hah şöyle, işte buna okey."

Hemen depo açıldı. Binlerce mukavva kutu elden ele trene doğru uçuruldu. Kapılardan, pencerelerden alan alana. Her kutuda ya bir kişinin üç öğünü, ya üç kişinin bir öğünü vardı.

Kutular açıldıkça, askerin paf-pufu kesildi. Artık paf-puf eden yalnız lokomotifti. Dış mahalleler, ters kapatılmış kayığı andıran dört ucu kalkık çatıları ve yerden ziyade çatıya yakın pencereleriyle bizimkilere pek benzemiyen evler, ama pirinç sapı örtülü damlariyle bizim huğlara pek benziyen kulübeler gerilerde kalıyordu. Tren o hortlak sesiyle bir daha öttü. Ver elini Taegu deyip, kuzeye doğru yollandı.

120 kilometre kuzeydeki Taegu şehrine doğru bu Japon yapısı hattın rayları üzerinden gidiyorsak da, gerçekte Tokyo'da çizilmiş bir kırmızı ok boyunca ilerliyorduk. Oradaki Genel Karargâhta, Başkomutan Mac Arthur günlerce evvel kurmayları ve Türk İrtibat Grubu'ndan bir Albay ile birlikte büyük bir Kore haritasına eğilmiş, Puzan'dan başladığı bir kırmızı oku Taegu'ya kadar uzatmıştı. Okun burnuna iki çengelini de çizmiş, kıyıcığına da şöyle zarf gibi bir dörtgen çizerek ortasına; ay-yıldızı kondurmuştu.

"Turgo hoşgeldin!"

"Hoşbulduk Başkomutan!"

"Turgo tugayına, Nord Star adını verelim, okey mi?"

"Okey!"

Bizim Kutup Yıldızı'nın Memetleri trende habire atıştırıyorlardı. Komanya kutuları hokkabaz şapkası gibiydi. Neye niyet edip daldırırsan elini, bulup çıkarabilirsin. Sanki Aşçı Abdullah'ın tekmil mutfağı bu kutunun içinde. Ayrıca Apikoğlu da içinde. Hatta Hacı Bekir'in şekerci dükkânı da, Meserret Çayhanesi de içinde. Sizin anlıyacağınız, çocuk mamasından sarhoş mezesine kadar her şeyi tamam da, yalnız köşesi, meşesi, maşası ve de kahveyi getiren Gelin Ayşe'siyle nargilesi eksik, işte bir bunu unutmuşlar!..

Elini daldırıp çıkaran bağırıyor:

"Salçalı köfteee! Bayılırım!.."

"Teğmenim, şu kutunun yazısını da okuyuver hele... Etli barbunya fasillesi mi, okey, gözümde tütüyordu zaten..."

"Vay anam, tavuklu pilav!"

"Karabiberi de var mı?"

"Var, onu da unutmamış gâvur..."

"Benimki makarna, emme bu da tavıklı!"

"Ulen bu datlıların hangısından başlamalı?"

"Hoşaftan başla..."

"Komposto derler ona Memet... Sen şu reçelleri beri ver."

"Bunlar ne, bunlar? Peksimete pek benziyo ya.."

"Bisküvit onlar, ayı! Sen onu bırak da şu çikolatayı ye!"

"Gel ulen, neme gerek, kedinin yimediği ot ya başını ağrıtır, ya karnını..."

"Bizim buraya bebelerimizle geleceğimizi sanmışlar herhal ki, bisküvit de komuşlar, çikolata da..."

"Bu komanyadan her gün verirlerse, bunları biriktirmeli, memlekete dönünce de yığıvermeli bizim çocukların önüne, gayrı yiye yiye bitiremezler!"

"Bu çiklet sakızlarını da avratlara mı saklasak netsek?.."

"Yak bi cıgara şu kokuludan. Bak, kibritini bile komuş herif..."

"Lavantasını boşver ya, tütün bizim tütüne benziyo."

"Ya ne sandın! Parasını el alır, dumanını yel alır dedikleri bu işte..."

"Vay, acı akmasını anaının ekmeğine katık ettiği..."

"Öksürürsün ya. Kör barsağına kadar çekme öyle dumanı!"

"Hay Allah kahretsin, gözlerimden de şıpır şıpır..."

"İç şu limonatadan iki yudum!"

"Kahveyi pişirelim ulen, cıgaralar gâvur gidiyor!"

"Ulen gâvur, ulen okey, bu kutunun içine kahvesine, çayına, şekerine, bir de ispirto ocağına kadar her şeyi koyaraktan itibar ettiğine bakılırsa, bedava vermezsin sen bunları, ille bir domuzluğun vardır!"

Domuzluğu bir yana, konservelerde domuz eti olduğu haberi yayılmasın mı! Bütün trende kusan kusana. Bu artık deniz

tutması değil, domuz tutmasıydı. Hele Alay İmamı'nı gördüm. Gözleri çukurlarından uğramış, içi dışına çıkmış öğürmekten.

"Gözüme görünmesin o doktor!" diyordu. "Alırım ayağımın altına..."

"Dur hoca, netti doktor sana?"

"İnsan gibi gittim ayağına. Konserve kutusunu gösterdim. Okuyuver şunun üstünü dedim, ne etidir, yazılı mı? Okudu, süt danasıdır diye bir de yemin etti namussuz! Ama alacağı olsun. Ölür kalırsa buralarda o it, gömerken bilirim ben ne yapacağımı!.."

Dr. Kutlu hiç gözüne görünmedi İmam'ın. İkimiz vagonları dolaşıyorduk. Bir ara Kutlu bağırıyordu:

"Yiyin arkadaşlar, yiyin, can boğazdan gelir!"

Kafasını pencere camına dayamış olan Kelâ hiç dönmeden cevap verdi:

"Doğru Yüzbaşım, can boğazdan gelir, burundan çıkar fitil fitil! Heriflerin bizi böyle kurban koçu gibi beslemesi boşuna değil!.."

"Yemek buldun mu ye Kelâ, dayak buldun mu kaç!"

"Olacağı odur zaten."

Kompartımanın birinden sesler geldi:

"Ülen, bu kâat mendilleri neden komuşlar ki?"

"Ohooo, sabun da var!"

Başıbozuk atıldı öteden:

"Sabunları toplıyalım da Conilere verelim. Onların kiri bizden fazladır!"

Haklıydı Abdi. Amerikalıların elleri dirseklerine kadar kana bulanmıştı. Neden, nasıl, onu da sonra anlatacağım.

ATATÜRK'ÜN KELAMI

Tugay Taegu'ya kondu. Konakladığı yer bir kışla değil, Japonlardan kalma bir üniversiteydi. Sayısız paviyonlar. Çepçevre telörgüler...

Alay böyle bir cephegerisi şehrinde, üniversiteden bozma bir kışlada konaklıyorsa da, buna konma veya yerleşme demek güçtü. Albay Bora, ilk işimiz güvenlik tedbirleri almaktır diye yine tutturmuştu. Ne subay beş dakika oturabiliyordu, ne de erlerin sırtı beş dakika döşek görüyordu. Diken üzerine konma idi bu. Uykular da tetikte uyku. Canpazarında alavere hazırlığı başlamıştı.

Amerikan giyim debboyları, levazım ve donatım ambarları kapılarını açmıştı. Bizim Tugayı önce Amerikan birliği gibi giydirdiler. Bir yandan harıl harıl gerilla eğitimi, bir yandan da eldeki Amerikan silahlariyle atışlar...

Tugay Levazım Müdürü Celal, giyimden ve donatımdan daha önemli olan mutfak işini yoluna koymağa çalışıyordu. Tugayla beraber üç sivil aşçı getirilmişti memleketten. Beş binden fazla boğazı bu üç çift elin doyurması olanaksızdı. Hemen her bölükten aşçılığa ve yamaklığa aklı ve eli yatacak üçer gönüllü istendi. Bunlar sivil aşçılarla birlikte Amerikan mutfaklarında kursa gönderilecekti. Sen gönüllü iste bu işe Memetlerden, her bölükten üçer değil, otuzar gönüllü parmak kaldırıyordu. En sonu, bu parmaklardan üçer tanesini seçerek, sivil aşçılarla birlikte Amerikan mutfaklarına gönderdiler.

Kurs bir hafta sürdü. Sivil ve asker aşçılarımız, benzin ocaklariyle çalışan, birliğe yalnız konakta değil, yürüyüş halinde de hizmet edebilen seferi Amerikan mutfaklarını kullanmasını öğrendiler. Her bölüğe bunlardan üçer mutfak verildi.

Bir kahvaltı çıkıyordu ki sabahları, Memet böylesini daha düşlemiş bile değildi. Çay mı, kahve mi, kakao mu, süt mü, seç seç al. Tereyağı mı, peynir mi, yumurta mı, reçel mi, canın hangisini çekerse... İstersen hepsini karıştır da iç, üst üste sür de ye. Ye Memet ye! Öğle akşam dörder çeşit yemek. Can boğazdan gelir Memet, burnundan çıkıncaya kadar ye! Doktor, ölecek hastaya perhiz salık vermez, ne istersen ye, dermiş. Tokyo'daki Başkomutan Mac Arthur da, çok sevdiği Atatürk'ün askerinden hiçbir şey esirgenmiyecek diye emir vermiş. Domuz eti yemez miymiş Memet, olur a, hep süt danasından yemek pişirin Memede, demiş. Doymadı mı, bir porsiyon daha! Ekmek mi az gelmiş, lafı mı olur ekmeğin, hemen 900 grama çıkarın tayını! Çok mu geldi, artıyor mu, öyleyse indirin 600 grama. En iyisi, ne kadar isterse, o kadar verin. Verin Şabana, gitmez yabana. Memetçik dipdiri bir can verecek bana!

Var mı başka bir dileği Memedin, soruverin. Sorulup öğrenildi ki, Memedin bir zoru daha var. Adres işi. Öyle ya, Kolombo'dan yazıp yolladıkları mektupların cevabı nereye gelecek? Nerdeyiz? Bugün burdaysak, yarın kalkıp nereye göçeceğimiz belli değil. At izinin it izine karıştığı bu memlekette postanenin de yolları kayıp. E bizim mektuplar nereye gelecek ve de bizi nasıl bulacak?

Öyle sıkkın ki cam Memedin, nerdeyse kendi burnuyla kavga edecek. Habire burnundan soluyor Memet, bıyığına sinek konmasının olanağı yok. Subaylar da gece gündüz radyo başında. Ankara'yı arıyorlar. Yok, yok... Duk demiyor Ankara Ülen, niye susarsın? Bizi Ankara'dan yolcu edinceye kadar mıydı, İskenderun'dan gemiye bindirinceye kadar mıydı o tatlı diller? Saldı çayıra bizi, ardımızdan "Mevlam kayıra" bile demez. Döndük mü leyleğin yuvadan attığına! Nerde, hani nerde

o Ankara Radyosunun bacım sesli spikeri? Dannn diye vur şu çamparanı da bir günaydın de, sevgili dinleyiciler de bir kere, ey dillerini yediğim Nahide hanım! Hava nasıl orada, anlat. Havada bulut yok, bu ne dumandır? Yurttan ayrı düştüm bacım, halim yamandır. Bir ses ver bize yurttan. Kağnı gıcırtısı da olsa o ses, kabulümüzdür. Çal, bir kağnı gıcırtısı çal da, şurda bir Zeybek oynıyalım, bir Halay çekelim, bir Horon tepelim. Ses ver bize. Bir ninni söylet istersen. Bir koyun melemesi duyur Allah için, bize inekler böğürsün azıcık. Bre köpeğimiz havlasın, kedimiz miyavlasın istersen, ama tek yurttan olsun duyuracağın ses. Ver, bir ezan sesi ver minarelerimizden, bacalardan bir düdük sesi ver, telli kavaklardan bir esinti ver bu yana. Hiç bilemedin, Bursa'dan ufak tefek iki taş al eline de, mikrofonun önünde birbirine vuruver onları... Nerdesin be, Muzaffer ağabey? Heey benim Sarısözenim! Topla tekmil takımını, sazları, bağlamaları, bozuklariyle topla mikrofonun başına da, dertleri tele ver, sesleri yele. Söylesin, ilkin Pir Sultan'ın söylesin hele:

> Dostum beni ısmarlamış gel diye.
> Geleceğim amma yol bozuk bozuk

Sonra Yunus söylesin, Karacaoğlan söylesin, Âşık Veysel söylesin ki: "Dağlar çiçek açmış, Veysel dert açar. Beni yârdan ayıranlar onmasın. Kavuşmamız kıyamete, anam, kalmasın. Antebin edirafı gül ile diken, ayrılıktır belimi büken... Ayrılık ateşten bir ok... Beşiğin ardı bile gurbet... Suda balık yan gider, açma bağrın kan gider, buna tabib neylesin, ecel gelmiş can gider... Ben bu sazı çala çala yoruldum, gıymatımı bilmezlere gul oldum... Yana yana olduk Kerem, Aslıyı da yıktı verem... Ağaçlar kalem olsa yazılmaz benim derdim. Pencereden bakıver, aman bir kadeh ırakı ver... Dünyayı kalbura koyup elesen, benden daha dertli esker bulunmaz... Omuzdan kesilmiş kolumuz bizim, Kore'ye yazılmış yolumuz bizim. Davullar döğülür düğün mü sandın, Kore'ye gideni gelir mi sandın. Karagözlüm, efkarlanma gül gayrı, ibibikler öter

ötmez oradayım... Eşimden ayrıldım yoktur kararım, uçan kuştan haberini sorarım. Dünya Karacaoğlan fani, kim alır bu tatlı canı... Ölürsem koyun beni, kızların mezarına. Atın uşaklar atın, tabutumun üstüne bir kız şalvarı atın. Kesi bağlarında bir top gülüm var, Kore dağlarında bize ölüm var... Telgrafın tellerini arşınlamalı, Kore'ye göndereni kurşunlamalı..."

Tokyo'ya hemen haber uçuruldu: "Aman Başkomutan, bizim asker sustu mu da tehlikelidir, böyle türküler söylemeye başladı mı da. Adını 'Nord Star' koyduğun tugayımıza bir de adres isteriz tez elden. Yoksa bizim askerin mektubu kesildi mi, artık hiçbir emir ve kumanda dikiş tutmaz..."

Sabah-akşam bir subay mı girdi koğuşa, assubay mı, Memetlerin gözleri soruyordu: "Adres? Geldi mi adres?"

"Daha yok!"

Madem yok, dinle artık Memetleri:

"Lüzum yok demişler; Türk tugayının adresi belli. Adı Kutup Yıldızı olduktan kelli, bunun adresi göğe çekilmiştir."

"Tevekkeli, analarımızın her niyazda elleri göğe açılır."

"Askerî posta yok gayrı bizim için. Adresimiz Semavat Postası. Zarfın üstüne, Ahmet oğlu Memet, yedinci kat gökte, Kutup Yıldızı şehrinde, Cennet Yolu No 1 deyi yazdılar mı, tamam, mektup tez günde bulur seni!"

"Arafat deyi yazsınlar daha iyi, çünkü cennete mi, cehenneme mi gideceğimiz belli değil!"

Bütün bunlar komutanların kulağına gidiyordu. Tokyo'ya tekrar başvuruldu:

"Adres?"

"Pek yakında göndereceğiz."

"Adres buraya geledursun, ilkin hemen yurda bildirilsin lütfen. Radyo ile. yaysınlar, gazetelerle yaysınlar, Askerlik Şubeleri vasıtasiyle köylere kadar duyursunlar ki, tez elden mektuplar gönderilsin yurttan Memetlere. Moral takviyeye her zamankinden çok muhtacız. Disiplin bozuluyor..."

Bu bozukluk da çokluk Başıbozuk Abdi'den geliyordu. Bozukacıydı Abdi. Gündüzleri Bozuka ile atışlar yapıyordu, geceleri de bozukanın yanına astığı "bozuk" ile... Bağlamadan büyücek bir sazdı bu. Abdi tren ve deniz yolculuğunda gözü gibi koruduğu bu sazını kucaklıyor, Pir Sultan'la başlayıp, günümüze kadar geliyor, nice türküleri o günlere uyduruyordu:

Oyalı da yazma başında
Oyaları kaşında,
Ne diye kana girem
Bu dağların başında?

Çıt çıkmıyordu koğuşta. Kapıya gözcüler de koyuyorlar, kendilerini güvenlikte hissettikçe de "Oku Abdi! Daha söyle!" diyorlardı. Ve Abdi derdin yarısını yüklüyordu dert ortağı türküye:

Ben armudu dişledim
Sapını gümüşledim,
Yurtta cihanda sulhü
Gömleğime işledim...

Ertesi gün Taegu'da Cumhuriyet Bayramı kutlanıyordu! Daha geceden, yurtta cihanda sulhu, Abdi'nin gömleğine de işlediği sulhu, bölüklerin harpte uçaklarla anlaşmak için hazırladıkları işaret panolarından birine işlemişlerdi.

Komutanlar, eh, madem Türk Cumhuriyetini korumaya geldik, yurttan değil 15 bin kilometre uzakta, cehennemde de olsa, bu Cumhuriyetin 27. yıldönümü kutlanacak, demişlerdi. Ve bayraklarımızla, defne dallariyle süslenen Japon üniversitesinin büyük avlusunda tam saat dokuzda tören başlamıştı. Taegu'da bulunan Amerikan, İngiliz, Siyam ve Güney Kore subayları da törene davetliydiler. Karargâh binasından General Kazıcı ile beraber çıkan misafir subaylar, meydanda yerini almış olan merasim taburunu görünce gözlerine inanamadılar. Hele bir Amerikalı albay nerdeyse "Bunlar Amerikan askeri mi?" diye soracaktı. Evet, bizim Memetler, giyimi ve donatımıyle öylesi-

ne Amerikanize edilmişti ki, artık anaları da görse zor tanırdı, zor da değil, hiç tanıyamazdı. Ama General Kazıcı yadırgamadı. Tabur Komutanı'nın takdim raporunu dinledi. Askere "Merhaba!" dedi. Asker "Sağol!" diye gürledi. Arada gürültüye uydurarak "Kahrol" diye bağıran da oldu. General merasim duruşunu teftiş etti. Sonra kürsünün gerisinde misafirlerle yerlerini aldılar. Ve General Kazıcı, mikrofona gelerek, günün anlamını belirteceği konuşmasına başladı:

"Kahraman Türk askerleri! Bugünün manası... (neydi bugünün manası?) yurttan binlerce kilometre uzakta olsak da... bugünün manası... bütün Türk milletinin kalbi sizinle birlikte çarpmakta olup... bugünün manası... (Hay Allah, neydi, lafı da uzattık) sayın Başvekilimizin ve Genelkurmay Başkanımızın çok çok selamları vardır, gözlerinizden öpüyorlar... Büyük manası Kore'de bir kat daha artan Cumhuriyet Bayramımız hepimize kutlu olsun!.."

"Sağol!"

Ne olduysa, geçitresminde ve daha sonra oldu. Törene gelen yabancıların muhabirleri, film ekipleri harıl harıl çalışıyorlardı. Film ekipleri merasim taburunu ve Generalin teftişini filme aldıktan başka, kameralarını kürsüden de ayırmamış ve kutlama konuşmasını teype almışlardı. Sonra kameralar geçitresmine başlıyan tabura çevrildi. Tabur Komutanı ve Emir Subayı en önde kalçadan baston adımlarla geçtiler. Kıtanın ucu, Beşinci Bölük göründü. Bölüğün önünde, bir grup er. Ellerinde bayraklar. Bir de geniş ve iki saplı pano taşıyorlar. Panoda okunan da, cumhuriyetin manası diye diye kekeliyen Generalin bir türlü bulamadığı söz: "Yurtta sulh, cihanda sulh!"

Bunu görünce, Generalin de, Albay Bora'nın da, muharebeye can atan daha nice subayın dilleri damaklarına yapıştı. Hepsi de yeni tanışıyorlarmış gibi birbirlerine bakıp duruyorlardı: "Bu ne? Bu hesapta yoktu!"

Evet, ama Cumhuriyetin hesabında her şeyden önce bu vardı. Milli Misak sınırları dışına çıkmamak vardı. Ve bunu unutmıyan subaylar, assubaylar, erler de vardı. Onları çok aradılar. Panoyu kimin yazdığını, merasim taburu komutanının haberi olmadan sıraya soktuğunu bulmak için çok uğraştılar. Ama panoyu taşıyan erler bile omuz silktiler. Veli kestirip attı: "Bize karargâhtan bayrakları alacaksınız emri verildi. Bu yazı da oradaydı. Demek Atatürk'ün kelamı da taşınacak elbet diyerekten omuzladık. Suç işlediysek, boynumuz kıldan incedir!"

Acaba bu "ince" boyunların taşıdığı koç kafalar Tugay Mahkemesi önünde eğilecek miydi? O akşamki davul-zurna ve oyun havaları içinde herkesi düşündüren soru buydu. Bir de yeni dedikodu alıp yürümüştü. Generalin, o gece Amerikan Kolordusu Seyyar Hastanesinin salonunda verilecek kokteyle, sadece misafirleri, kendi karargâh subaylarını ve her bölükten ancak birer subayı davet etmesi mesele yapılmıştı. General, "canım, yerimiz dar, ikram bakımından yerimiz dar" dediyse de, hoşnutsuzluk büyümüştü. Albay Bora da, homurdanan subayları, "bayramsa, hepimizin bayramı olmalı" diyenleri tutuyordu. Üstelik, gündüzün tören sırasında, Tokyo'dan gelip de en son yetişen, ama bir Türk birliğinin geçitresmini göremedikleri için Generalden törenin ve geçidin tekrarlanmasını istiyen bazı yabancı muhabirlerin bu arzusunu yerine getirmek ne demekti? Hangi tören böyle tekrar edilebilirdi? Şarkı mıydı bu, vodvil mi? Neymiş efendim, o muhabirler Amerikalıymış da, törenimizi dünya basınında ve radyolarında daha geniş ölçüde yansıtmak istemişler! Geç efendim, bu olsa olsa, Generalin daha çok gazetede ve filmde boy göstermek, daha çok mikrofonda "mübarek" sesini duyurmak arzusundan başka bir şey değildi! Hem tören niye aynen tekrarlanmadı? İkincisinde "pano" neden eksikti?

Ne olursa olsun, sabahleyin bu pano meselesi bir karara bağlanmalıydı: General fiyaskonun bütün ağırlığına rağmen, Memede dağbaşında sövmenin, onu hele yâdelde incitmenin

gizlediği tehlikeyi sezdiği için, ama bunu sezdiğini gizliyerek, her zamanki "çelebilik" ve "asker dostu Müslüman adamlık" gösterisiyle işi mahkemeye aktarmadı: "Panoyu taşıyanlara 24 saat katıksız hapis!"

Albay Bora pek az arkadaşına açılarak homurdanıyordu: "Yanlış karar bu. Enik büyür it olur, yavşak büyür bit olur. Öyleyse, en küçük bir disiplin suçuna bile en şiddetli ceza gerek. Biz bu Paşa ile anlaşamıyacağız vesselam!"

Nerdeyse, adres meselesinden ötürü nalına-mıhına dedikodu yapanlara da katıksız hapis vereceklerdi ki Tokyo'dan beklenen adres geliverdi. Her bölükte tahtalara Memedin adresini şöyle yazdılar: "1. ST. Turkish armed forces command TAP. 5401. Tokyo-Japan."

Ve artık irili-ufaklı bütün homurtu ve başkaldırmalara karşı gözdağı olarak, 30 Ekim günü, Tugayda Harp Hükümlerinin yürürlüğe girdiği ilan edildi. Yani o gün sıfır saatten itibaren, her türlü vukuat için harp hükümleri uygulanacaktı. Bu hükümlerin tanıdığı geniş yetkiyle, Tugay Mahkemesinin bundan böyle vereceği idam hükmü bile harp alanında yerine getirilecekti!

Artık geçitresminin niye tekrarlandığı, kokteyle neden sadece büyüklerin katıldığı üstüne dedikodular şıp diye kesildi. Daha önce, Taegu'ya gelir gelmez, Belediye Başkanının verdiği ziyafette, bizimkilerin Jen-Şen'li Kore çayını ve viskisini fazla kaçırıp, birer saki olarak dizlerinin dibinde oturan yumuşacık kızları bellerini filan incitmeden usullacık kucakladıkları, işi cıvıttıktan sonra da "bando ile avrat oynattıkları" üstüne dedikodular da kesildi. "Kore Yolu" gazetesini çıkarmak artık olanaksızdı. Fiskos Gazetesini yaşatmak ise adamakıllı zorlanıyordu. Doktor Kutlu, Teğmen Vehbi ve kafadengi öteki arkadaşları, Kelâ ve Başıbozuk gibilerini bir iki sözle öğütlediler. Bundan sonra "Direkli Tabut" lafı da unutulmalıydı. Amerikalıya, Puzan limanındaki gibi uzaktan uzağa "Naaa... kapıp da kaçan mı?" diye bağırmak şöyle dursun, gözünün üstünde kaşın var demekten bile kaçınılmalıydı. Harp Hükümleri'nin

şakası yoktu. Tugay Mahkemesi tümen yetkisiyle çalışacak, ölüm kararı bile verebilecekti. Hatta "pano" işinin bu katıksız hapisle kapanmıyacağı, Tugay Mahkemesinin ayrıca meseleye el koyacağı söylentileri vardı.

Başıbozuk, sazına kara rubasını giydiriyordu.

Çok geçmeden duyuldu ki, Harp Hükümleri'nin bir an önce yürürlüğe konması Tokyo'dan emredilmişti. Zira "disiplin bozuluyor" sinyali, bizim komutanların komutanları olan Amerikalıları da hayli düşündürüyordu. Hem ne diye bozulsundu bu disiplin? Alan razı, satan razı, Memede ne oluyordu yani? İşte ekmek işini yoluna koymuşlardı. Artık karnı Amerikan komanyasiyle tok, sırtı Amerikan üniformasiyle pek. Isıtma tertibatlı çadırı mı eksik? Değil. Kuştüyü uyku tulumu mu eksik? O da eksik değil. "Nord Star" diye adı var. "Turgo birincidir" diye ünü var. Kapı gibi adresi de var. Yakında erine-subayına dolarla ilk aylıklarını da toka ettin mi, tamam, ver eline artık Amerikan silahlarını, sür ateşe... Bütün mesele onu ateşe sürünceye kadar zaten. Türk birliğine ilk telefatı verdirdin mi, ötesi kolay. Bütün iş Memedi bir kana bulaştırıncaya kadar. Ondan sonra, "Şehit din kandaşlarınızın intikamını siz alacaksınız" diye diye sür onu öteki ateşlerin gözüne. Ve de gözüne yanlış görünmemeye bak. Valla, Korelinin güneylisini kuzeylisini filan ayırdetmez artık. Hatta, işte hepimizin düşmanı diye Amerikalıyı gösterebilirse bir komutan ona, gözünü bile kırpmaz Memet, Amerikalıya da çalaçakmak girişir!

Artık ağır Amerikan silahları da veriliyordu. Bunlarla eğitim başlamıştı. General Kazıcı da, daha 29 Ekim'den önce, kurmay grubunu ve tercümanları yanına alarak Alayın keşif ve muhafız takımından 30 kişilik bir kuvvetin himayesinde, Taegu'nun 130 km kuzeyinde bulunan Taejon şehrindeki IX. Amerikan Kolordusu karargâhına gitmiş, ihtiyaçları bildirmiş ve Tugaya verilecek ilk muharebe ödevinin ne olacağını öğrenmiş, artık fiilen bu Kolordunun emrine girilmişti.

Tugayın ilk muharebe ödevi, paralelin güneyinde, cephegerisinde kalan komünist çetelerle uğraşmak olacaktı. Bu çeteler Amerikan karargâhlarına, cephaneliklerine, ikmal yollarına baskınlar yapıyorlardı. Başkomutan yeni gelen her birliği bu çetelere karşı alıştırma savaşına sürüyordu. Türk Tugayı da pek yakında gerilla muharebesine girerek Taegu-Taejon yolunu güven altına alacaktı.

General, dönüşünde, yollarda gördüklerini anlatıyordu: "Yanmış yıkılmış köyler ve şehirler... Hatta Kolordunun konakladığı Taejon şehrine de şehir denemez. Belki orada bir şehir varmış diyebilirsin ancak. Yollarda çoluk-çocuk, o perişan göçmenler... Yürekler acısı... Ne yana baksan, yan yatmış toplar, çamura batmış tank ölüleri... Ve daha gömülmemiş insan cesetleri... Köprüler uçurulmuş. 'Kum' dedikleri nehri geçerken cipimiz az daha gömülüyordu... Sözün kısası, geçtiğimiz yerlerde ayakta kalan tek şey, bazı küpler. Nedir bunlar dedik. Yanımızdaki Koreli tercüman, bunların pirinç kabları olduğunu söyledi. Ama bu küplerin içinde yakılmaktan kurtulmuş pirinç olsa da, kim yiyecek? Baba-oğul oturmuşlar diyelim, ama ev yıkılmış, ana yok. Çocuk görüyorsun ortada, ev yıkılmış, ana-baba yok. Bir ana yolar saçını başını, ev yıkık, kocasiyle çocuğunun cesetleri yerde... Fecaat! Ben gözyaşlarımı tutamadım..."

Bu general "Müslüman" adamdı vesselam! Bütün bu gördüklerine "düşman işi" deyip çıktı işin içinden. Oysa, toprak Kore toprağıydı. Yanan yıkılan da, Güney kesiminde görebildiği köyler ve kasabalar. Onun ağlaması bu yıkımdan ve gömülememiş cesetlerden ötürü değildi, ille o yan yatmış Amerikan tanklarının, çamura batmış topların hali yürekler acısıydı! Ya Taejon'daki Kolordu Hastanesinde gördüğü Amerikan, İngiliz ve Siyamlı yaralılar... Vay ana kuzuları, neydi bu Kore toprağında başlarına gelen? "Düşman" nasıl kıymıştı onlara?.. Paşa'nın paşa yüreği işte buna dayanamazdı!

Ne de olsa, bu "hoşsohbet" adamda ağlama ve gülme duyguları ikizdi, hatta Siyamlı kardeşler gibi yapışıktı. Gülmekten ağlamaya, ya da berikinden ötekine geçiverdiği çok olurdu. Nitekim, "Kıyamet kopmuş buralarda arkadaşlar... Ateşin eşiğindeyiz. Bora'nın dediği gibi, artık her an, burada bile, baskın tehlikesi altındayız," derken de kahkahayı basıverdi. Ona göre, bir kahkaha iki kalem pirzolaydı.

"Bakın aklıma ne geldi arkadaşlar..." dedi. "Taejon'da Kolordu Karargâhı iğne üstünde. Baskın korkusu... Komutanlar su dökmeğe bile muhafızla gidiyorlar. Güldüğüm iş de bu yüzden başıma geldi. Malûm, dönüşte gece vakti bir belaya çatmıyalım diye, bizi yatıya alakoydular. Eksik olmasın, gayet nazik bir adam Kolordu Komutanı... Bana bir izzet, bir ikram... Yatacağım karargâh barakasında ayrı bir bölmede kuştüyü bir yatak yaptılar. Geç vakit, el-ayak çekildikten sonra benim gözüm dışarıda, Allah kahretsin, ihtiyaç zaten akşamdan beri sıkıştırıyordu, gidip "çatlıyacağım". Usulca çıkayım dedim ama, kapının önünde ne göreyim, boyu şöyle iki metreye yakın, silahını göğsünde çapraz kavramış bir zenci nöbetçi. Gözlerinin akları da fıldır fıldır. Bir de ciddi ki, suratına bakan ürker. Neyse, pek ürkmeden, biraz ilerde olduğunu bellediğim "çatlama" çadırına doğru yürüdüm. Aaaa, o zebellah da uygun adım peşime takılmaz mı! Zaar oraya giderken de adamı koruyorlar, böyle emir almıştır dedim. Ama çadıra girdim, küveti arıyorum, seninki gelip yanıbaşıma dikilmesin mi! Ulan Arap, sen dışarıda bekle demek var, amma hangi dille? Elimle dışarıyı gösterdim gülümsiyerek. O ciddiyetini hiç bozmadan "No, no!" dedi. Ne no'su be Arap, "çatlamayalım" mı yani? Tutup nezaketle dışarı çektim bunu, işte burda bekle demek istedim. Bereket, bu sefer ağzından "no" çıkmadı. Anlaştık diye rahatlayıp, ben yine içeri girdim, tam hazırlanıyorum, aaa, herif yine zıngıldayıp gelmesin mi! Ulan dışarı! "Nooo!" Yapma, "yes" de şuna Arap, sizde bu işin kaç-göçü yok ama, biz tepemizde nöbetçiyle "çatlamaya" alışık değiliz. "No!"

Baktım, bokunu çıkarttıracak işin. İster istemez tekrar toplanıp barakaya döndüm. O da peşimden gelip, yine nöbet yerine dikildi... Gel gör ki, bende uyku yok. İhtiyaç dedik ya, kapıda. Hani nerdeyse bir iş edeceğiz ki, sonra Kore Harbi tarihine bile geçecek... Bereket versin, sabaha karşı üçte mi, dörtte mi, nöbetçi değişti. Yeni gelene her nasılsa "Okey" dedirttim ve onu çadırın dışında bekleterek, bendeniz içeride kurtulabildim..."

Paşa'nın gözleri bu kez gülmekten yaşarmış. Ama pek de gülünecek yanı yoktu işin, Paşa'ya büyük geçmiş olsun ve de "düşman"ın alacağı olsun. Zira nerdeyse paşamızı başka türlü "çatlamak" zorunda bırakarak, Kore'de altın adımızı bakır edecekti!

"Neme lazım," diyordu Paşa, "Amerikalı dostlarımızın titizliği yerindedir. Burası tekin değil... Sizler de, unutmayın sözümü, "çatlamaya" giderken bile emniyet tedbiri alın."

İKİ CAMBAZ BİR İPTE

Ağır silahlar ve araçlar da tekmillenmişti. Taegu'dan 10 Kasım'da Güneyin başkenti Seul'e hareket edilecek, orada Amerikan Sekizinci Ordusu'ndan ilk "alıştırma" muharebelerine girilmek üzere emir alınacaktı. Hareket günü yaklaşırken, General Kazıcı, kurmaylarına ve Alayın Komutan Yardımcısı Yarbay Yellioğlu'ya uzun danışmalardan sonra uykusuz geçirdiği bir gecenin sabahında, Albay Bora'nın hiç beklemediği bir emri yazdırıp imzaladı: 241. Alayı dağıtıyordu! Daha doğrusu, kuruluşu değiştiriyor, Albayı bozuyor ve üç taburu da doğrudan doğruya tugaya bağlıyordu. Alayın Komutanı Bora'yı da, kıtasız bir komutan olarak dımdızlak ortada kalmasın diye, kendi yardımcılığına alıyordu.

Emir çifte kırmızıay kaşeli "kişiye özel" bir zarf içinde Alay'a geldi. Elbette bomba etkisi yaptı. Bora beyninden vurulmuştan beterdi, ikinci ve üçüncü tabur komutanlarının tepkileri de kesindi.

"Bu emre karşı direnelim, Albayım!" dediler. "Biz Alay'dan ayrılmamak için dilekçelerimizi yazdık. Bütün subaylarımız adına da konuşuyoruz. Gerekirse, her şeyi göze alalım, isterse Tugay Mahkemesinin Harp Hükümlerinin ilk kurbanları biz olalım, ama bu emri tanımıyalım!"

Subayları en üste karşı kışkırtma anlamına gelebilecek küçük bir tepkinin bile, önce kendisini mahkemeye sürükliyeceğini kestiren Albay, dişleri ağzında un olacak kadar gıcırdasa da, çok

şey söylemek istiyenin hiçbir şey söyliyemediği kaskatı bir suskunluğa gömülmüştü.

"Ağır olalım, önce dibini deşelim," dedi.

Hemen Generalin yanına koştu. Emirdeki "komutayı merkezileştirme" gerekçesinin de gerekçelerini sordu. Kazıcı'da, ne o sulugözlü, ne de "hoşsohbet" generalden eser vardı. Suratının barometresi dehşetli düşük, atmaca burnu biraz içeri uçuk üst dudağına doğru daha da kıvrık, sözüne de iyice kesat, kısaca açıkladı:

"Muharebeye giriyoruz. Sekizinci Amerikan Ordusu'ndan emirleri İngilizce alacağız. Bunların Tugayda dilimize çevrilmesi, esas savaş birliğimiz olan Alaya verilmesi, Alay Komutanının da alınan emri taburlara aktarması derken, zaman kaybı büyük olacak, uygulama gecikecek. Bu bir... Emir ve disiplin mekanizmasını daha işlek hale koymak gerekli. Bu iki... Alay içinde beliren bazı hissi taraftarlık eğilimlerini ortadan kaldırmak. Bu üç..."

"Yeter. Bütün bunların altında yatan gerekçeyi de anlamak güç değil, Generalim!"

"Bora, sözünü tart da konuş. Eski arkadaşız. Öküz altında buzağı arama."

"Sadece hakkımı arıyacağım. Ve izin verirseniz şimdi, sahipsiz kalan Alay Sancağının ne olacağını soracağım sizden..."

"Tugayın kadrosunda Sancak yok. Ama gereğini düşünürüz. Şimdilik Sancağı şahsen siz koruyun."

"Başüstüne!"

Albaya göre, bu gerekçelerin altında yatan gerekçe şuydu: Paşa memlekette işbaşındaki hükümetin adamıydı. Alayın Komutan Yardımcısı Yellioğlu da Menderes'in örtülü ödeneğinden beslenen ve hükümeti tutan "Ayyıldız" gazetesinin sahibi... Her ikisi, karşı partiden koyu İnönücü belledikleri Bora'yı makasa alıyor, daha özel deyimiyle kızağa çekiyorlardı. Partizanca ikilik savaş cephesinde de su yüzüne çıkıyordu. Bu bir... Tugayın esas savaş birliği 241. Alay olduğuna, muharebe meydanında

elde edilecek başarı şerefinin aslan payı Bora'ya düşeceğine ve bu pay onu generalliğe yükseltebileceğine göre, bu sefer payını bir basamak daha yüksek generalliğe çıkmak için peşinen Tugay Komutanı benimsiyordu. Bu iki...

Bora'nın kararı da kesindi: Yakınmak! Hemen Genelkurmay Başkanlığına bir mektup yazdı: Dedi ki: "Kore-Türk Silahlı Birliği, Genelkurmayda, Amerikan Yardım Kurulu'nun da katılmasiyle hazırlanan kadroya göre kurulmuştur. Bu birliğin bu kuruluşla başarılı olup olmıyacağı yönetimi bakımından henüz denenmeden, rüyadan veya faldan karar çıkarırcasına Alayı dağıtmak, doğrudan Tugaya bağlamak, yani ateş hattının eşiğinde kuruluş değişikliği yapmak, hem de Genelkurmaydan izin almadan bunu uygulamak, ilerde düzeltilmesi olanaksız acı sonuçlar doğurabilir. Tugay emrine, bu düşüncelerime bağlı kalarak, evet diyorum. Fakat Tugay Komutan Yardımcılığını kabul etmiyorum. Alayıma millet adına Cumhurbaşkanı tarafından verilmiş Sancağıma bekçilik ederek, Tugay Karargâhında pasif duruma geçiyorum. Bana Alayımla birlikte muharebe etmek zevk ve heyecanını bağışlıyacak kararınızı, ya da karargâh subaylarımla birlikte yurda dönmemize izin vermenizi bekliyorum!"

Bora bu yakınma mektubunu Emir Subayı'na verip Puzan'dan uçak postasiyle memlekete gönderttikten sonra, Alay'a da şu ayrılık emrini yaydı: "...Durumu Genelkurmaya bildirdim. Sancağımı alarak, Tugay Karargâhında pasif durumda sonucu bekliyeceğim. Alayımızı dağıtan Tugay emrinin bir kopyasını harp ceridemizin son sayfasına koyuyorum. Bu veda emrimi de ekliyerek, Alayımızın tarih ceridesini kapatıyorum. Sizlerle en ön safta omuz omuza savaşmak zevkinden yoksun bırakıldığım için üzgünüm. Allah yardımcınız olsun!"

Bölüklerde erat bu olup bitenleri şöyle yorumladı: "İki cambaz bir tele sığamadı."

"Bu telde baş numara kurban kesimi olduğuna göre..."

"Tamam, Paşa bu telde Memedi tek başına kesmek istiyor!"

* * *

10 Kasım'da, motorlu karargâh bölüğü, istihkâm, muhabere, uçaksavar ve sıhhiye bölükleri ile topçu taburu ve tanksavar takımı Taegu'dan yola çıktılar. Varılacak yer Seul'du. Piyade taburları arkadan üç katarla oraya aktarılacaktı.

Jep'leri ve CMS kamyonlarını kullanan şoförlerin çoğu meslekten değildi. Alay'da evvelce açılan şoför kurslarından şipşak geçirilmiş, Puzan'a çıktıktan bugüne kadar da motor bilgilerini ve direksiyon melekelerini yeterince arttıracak bir eğitim göremişlerdi. Daha Taegu'dayken, bir hafta önce, kamyonuyla kışlanın arka kapısından çıkan bir şoför, ilk dönemeçte, ayaklarını yola doğru uzatarak duvar dibinde güneşlenen kadınlı erkekli altı Koreliye sağ tekerleği bindirmiş, aralarından bir yeniyetme, bir de çocuk ossaat ölmüşler, ötekiler de Amerikan hastanesine kaldırılmışlardı. Tekerleğin altında göllenen kan, Kore'de akıttığımız ilk kan değildi. Taegu'ya geldiğimizin daha üçüncü gecesi, garnizonun telörgüsü dışındaki bir nöbetçimizin, karanlıkta karşıdan gelen iki Koreliden birini kurşunlamasiyle siftahı etmiştik. Sorgu da hemen başlamıştı:

"Be Memet, niye vurdun Koreliyi?"

"Üç kere bağırdım, dur'dan anlamadı. Ben de, Albayımın emri böyle, çektim kurşunu!"

"Türkçe dur'dan anlamaz elbet. Baktın anlamıyor, stop diye bağırsaydın..."

"Bana sıtop öğretmediniz ki gomutanım!"

Akan sular durdu. Ve Alay'da zorunlu olarak "sıtop" öğretimine girişildi.

O şoföre de sordular:

"Be Memet, zavallı Korelilerin stop diye bağırdıklarını da mı duymadın?"

"Ben duydum emme..." dedi Memet. "Benim arabam sıtoptan anlamadı!"

Demek ki, o Koreliler önceden dur diye bağırmasını öğrenmiş olsalardı, tekerlek altında ezilmiyeceklerdi. Ve Tugay Karargâhında para toplanarak, o iki canı 400 dolarla ödemek gerekmiyecekti!

Meslekten şoförlerin sürdüğü Jep'lerden gayrı, bütün öteki motorlu araçlara binen erleri tabur imamları öğütlüyorlardı: "Cünüp olan binmesin. Hepiniz de arada bir kelime-i şahadet getirin!" Getirsinlerdi ama, değil okuyup üflemek, hani mümkün olsa, bu arabalardan birine Peygamberin kendisini bindirmek bile akacak kanı damarda tutmazdı.

Tokyo'da çıkan "Star" adlı Amerikan ordu gazetesi, özel bir yazısiyle, bu şoförleri dünyaya tanıtıyordu: "Türk asker şoförler daha Kore'ye ayak bastıkları andan itibaren, Korelileri ve Kore'deki Birleşmiş Milletler mensuplarını korku ve heyecana düşürmüşlerdir. Bunlarda trafik kuralı hak getire! Yolun ta ortasından bas ediyorlar. Geriden korna çalıp da geçmek isteyene yol vermiyorlar. Gecelerde ışığın kırmızısına-yeşiline kulak astıkları yok. Vites değiştirmeleri, garç-gurç. Fren yaptıklar mı, arabaları yüz metre kadar gidiyor durasıya kadar... Onun için artık Güney Kore'de karşıdan gelen bir arabada ay-yıldız işaretini fark eden, tutma beni deyip, kendini şarampola atıyor!" Memetler pek kulak asmadı buna.

"Hem de atsınlar. Ayağa dolaşmasınlar yollarda gâvırlar! Seyrana değil, harbe gidiyoruz. Harpte de trafik kuralı olur muymuş be! Geriden gelene yol vermek de ne demek! 'Turgo birincidir' diyen siz değil misiniz? En kısa yoldan, ışığın kırmızısından da geçerek, en kısa zamanda varılacak yere varılacaktır. Biz bunu biliriz. O Sıtar gazetesinin yazdığının aslı astarı yoktur!"

En kısa yoldan o varılacak Seul'e varmıştık ama, verilen canlı ve cansız fire büyüktü: Elliden fazla irili ufaklı motorlu araç yol-

larda yan yatarak emirsiz "yük indirmiş", ya yardan uçmuş, ya suya düşmüş, ya da terskepçe olarak dört tekerleği havaya gelmişti. Ne gâvırca sıtop'tan, ne Türkçe dur'dan anlıyordu bu arabalar. Ama ne de şoförlerimiz bu arabaların elektrik, ateşleme, karboratör, aksamalarından... Makas kırmaların, piston kaynatmaların, buji yağlamaların, soğuktan –radyatörler akşamdan boşaltılmadığından veya antifirizler takılmadığından– silindir çatlamalarının haddi hesabı yoktu. Sıfıraltı soğuk da aman vermiyordu. Sakallar bıyıklar diken diken, sahipleri gibi uyanık...

Birlik bir yandan Seul'e doğru ilerlerken, bazı ambulans arabaları habire geriye, Amerikan hastanelerine yaralı taşıyorlardı. Nihayet Kum nehri yakınında bir kamyonun devrilmesiyle ilk cenaze töreni de başladı. Altında kalarak ezilip giden Başçavuş Sedat Boran hemen oracığa gömüldü. Alay İmamı, tümseğin başucunda ellerini kaldırarak, Kore'den ilk Türk müşteriye cennet yolunu gösterdi: "Başçavuş Boran, şüferin kabahati yok, Kum nehri dedikleri bu deli ırmak kurban istedi. Rahat uyu kurbanım."

Ve bir yandan, Tugay Yargıcı'nın açtığı kovuşturma dosyaları üst üste yığılıyordu. Yargıç bu avaryaları yapan şoförleri suçlu tutuyorsa da, devrilen, yoldan çıkan kamyonlardan ucuz kurtulanlar, hatta gerilerde kalıp yolu kaybederek sürüden ayrılan kamyondakiler, şoförlere dosta düşman bakışıyle çıkışmaktan bile çekiniyorlardı. Çünkü gidilen bu yolun daha ötesi vardı. Hem acele de gerekli değildi, Seul'e ilk varanın alnından mı öpeceklerdi?

Karanlık bastıktan sonra zınk deyip duran bir kamyondan atlarken, pantolonun ağı yine carrt diye patlıyan Kelâ, kelini tam örtmiyen kepini kulakları üstüne çeke çeke şoföre yaklaştı.

"Beri bak bizim oğlan," dedi. "Acamı nalbant gâvur eşeğinde ilerletir zanaatı. İvedileme. Tabakhaneye mal yetiştirecek değilsin. Düşe kalka, ağır aksak da olsa, kan çıkartmadan götürmeye bak ki tekerlekli tabut olmasın bize bu lastiğine tükürdüğüm!"

Ve Kelâ, lastiği nişanlayıp siğimli bir tükürük attıktan sonra, şoförün kulağına eğildi:

"Engücü, düğünevine değil a bu gidiş," dedi. "Ateşe varınca yüzgeri ettikten sonra göreyim seni asıl. İşte o zaman didonuna eyi sahap ol ve de öyle bas ki gaza, gayrık dururşa Puzan'da dursun bu cenabet!"

Avuçlarının içinde birer sigara yaktılar. Aralarından biri "Ülen arabayı onarıncaya kadar şurda bi de ateş yakalım," deyince, gözler karanlıkta hemen canına kıyılacak bir ağaç karaltısı aramaya başladı. Sonra buna hacet kalmadan biraz çalı çırpı bulup yığdılar. Ama çalı çırpı zırıl zırıl su. Kırçlanmış, donmuş.

"Len, şüfer, birez benzin akıtalım şunlara da, ataşlayalım."

Şoför, motor kapağını açıp biraz benzin akıtacak olduysa da, aaaa, benzin bitmişti! Gördün mü başımıza geleni?

Geriden, farlarını kısmadan yaklaşan bir kamyonun önüne çıkacak oldular. Sen misin, durur mu bizimki, ne geriden gelene yol verir, ne de önüne çıkana kulak asar. Canına susadıysan, yolun ortasında dikil. İşte sıyırıp geçti.

Şoför bu sefer karşıdan büyüyüp gelen farların ışık şeridi içinde yola dikildi. Duuuur! Anlamadı. Sıtoooop! Anladı. Anladı ama, neye yarar, Jep'in içindekiler Amerikalı. Direksiyondaki, ağzının sakızıyle bir "Yees?" çatlattı. Ne var, ne istiyorsunuz gibilerden bir sorgusu vardı bu "yes"in. Bizimkiler bakıp kaldılar.

"Ülen yes'ine yestehlediğim, biz yolda kaldık. Elimizlen nasıl anlatalım sana şimdi benzini... Pat-pat-pat derken, sıtop ettik işte, anlayıver!"

Nerdeee sen leb demeden leblebiyi anlıyacak yabancı! Vurgusunu yanlış yere vurdun mu, herife benzini de anlatamazsın. O bir "yes" daha çekerek ellerini açınca, bereket versin Kelâ araya girdi:

"Ulen gâvur..." dedi.

"Yess?"

"Ay em türkiş, benzin finiş, okey mi?"

"Okkeeey!.."

Amerikalı ne kadar yedek benzini varsa, hepsini verdi. O basıp gittikten sonra, bizimkiler Kelâ'nın başına üşüştüler.

"Ülen, dillerini yediğim uyuzu, sen İngilizcenin bu kadar incesini nerde öğrendin?"

"Amanı biliyonuz mu siz, amanı?" dedi Kelâ. "Öğretmenin en tez öğreteni odur... Okeyi belledin mi, ötesi kolay!"

Geceleri horul horul uyuyanlar, Kelâ'nın tercüman Jan'a yazdırdığı İngilizce sözcükleri bellediğinin farkında değillerdi.

"Amman Kelâ!" dediler. "İngilizce nasıl söğülür bu gudubet Amerikalının kuyruğuna, öğretsene bize..."

"Kolay be. Kuyruğuna niyet bi okey çektin mi, silsilesini kalaylamış kadar olursun."

"Okey öyleyse!"

TUGEN KUŞU

Ben, Generalin Taejon'da ilk aleviyle karşılaştığı ateşin göğünden, 38. paralelin de kuzeyinden, Amerikalının tutuşturduğu cehennem ateşinin ta içinden geliyordum.

Türk Tugayı daha deniz yolundayken, biz o Amerikalı meslektaşımla Phenyan'a geçmiştik. General Kazıcı'nın sözleriyle söylersek, "Burası Kuzey Kore'nin başkenti değil, burada bir başkent varmış" demek gerek. Bu başkent on milyon Kuzey Korelinin yüreği imiş. Ve 1945'ten beri tup tup atıyormuş bu yürek. Yani esarete karşı 13 yüzyıl sürmüş bir savaş sonucunda, kırk yıllık Japon esaretinden kurtulalı beri tup tup atan bir yürek. Ama artık Amerikan napalm bombaları, petrol balonları ve geciktirmeli Time bombalarının tutuşturduğu bu yürek kan ağlıyordu.

Varşova'daki Alman Geto'sunu ben görmedim, ama okudum. Okuduklarımın yeni ve daha beter uygulanışına da Phenyan'da tanık oldum. Duvarının yalnız bir dilimi ayakta kalabilmiş bir okulda, o ayakta kalabilen duvarda şöyle bir yazı vardı: "77. Sahra Topçu Taburu için bırakılmıştır!" İngilizce yazmışlardı bunu. İşte fotoğrafı. Siz de okuyun.

Fotoğrafı kapıştılar.

"Ötekileri de göster!"

Onbaşı, arkadaşlarının sabırlı olmalarını istedi. Ama onlar bu fotoğrafların nasıl sağlanabildiğini sordular. Onbaşı da, re-

virdeki o uyuz Taşralının bu fotoğrafları elde etmeğe ne kadar meraklı olduğunu, esasen MAH* tarafından bunun için içeri gönderildiğini, nihayet fotoğrafları bir süre Ali Dayı'nın sakladığını söylediği zaman, ötekilerin gözleri alabildiğine açıldı.

Yerle bir olmuş hastaneler gördüm Phenyan'da. İçlerinde röntgenleri, pırıl pırıl operasyon salonları, karyolaları, örtüleri ve sargılariyle aklığın şifalar parkı hastaneler... Bu ak karyolalarda, ak örtüler, ak sargılar içinde hastalardan da, ak doktorlardan ve pak hemşirelerden de biri bile kurtulmadı. Çünkü bombalar, ak çatıların tam ortasında çaprazlaşan ve 800 metre yukardan da görülebilen kızılhaçlara düşüyordu.

Adı "Barış Yurdu" anlamına gelen Phenyan'ı o günlerdeki haliyle tanımlamak lazımsa, baştanbaşa bir yanmış-yıkılmışlık ovası. Marsık ağaçlar. Bozbulanık suları kırmızıya çalan bir nehir: Tedongan. Ve bu cehennem ovasının ortasında yükselen granit bir tepe: Moranbon. Bu, 15 yüzyıllık şehirden de yaşlı ve ağırbaşlı bir tepe. Ama dinç. Çelik gibi yalabık. İşte fotoğrafı... Buna "Krizantemler Dağı" da dermiş halk. Etekleri parkmış. Krizantemleri varmış. Adım başında kameriyeler. Yeşil kilimden patikalar. Alpiniumlar. Eski mezarlar. Tapınaklar... Bunların da biri kurtulmamış. Ama bir şey kurtulmuş yalnız: Moranbon'un granit gövdesi! Bu gövdenin böğrüne, işgalci Japon imparatorları ve yerli derebeyleri kendi adlarını yazdırmışlar. Nice nakkaşları kırbaç altında köle gibi çalıştırmışlar. Onlar da, bir ismi yazmayı bile yıllar yılı uzatmışlar, imparatorlar yalnız Moranbon'da değil, Keson'da Pak-En çağlayanı üstündeki elmas kayalara da adlarını yazdırmak için nice nakkaşları gözden etmişler. Netekim, taştan oyma Kvanimsa tapınağının kapılarından birinin bir kanadı nakışsız kalmış. On dokuz yaşında bir nakkaş, bu kapıyı tamamlamamak için, sağ elini kesip atmış... İşte o nakışsız kapının da fotoğrafı. Der ki bu fotoğraf: Moranbon ebedi, Kamgansan'ın

* Milli Emniyet.

elmas kayaları ebedi, o nakkaşlar ebedi, fakat imparatorların kayalara kazdırdıkları isimler ebedi değil!

Moranbon'u metrekare başına 80 ağır bomba ile defalarca döğen Amerikalının maksadı, elbette kayalardan bu isimleri silmek değildi. Maksadı, Moranbon'u kökten silip süpürmekti. Hiç değilse, Moranbon'un rakımını değiştirmek, onu alçaltmak, yassıltmak, şehirle beraber dümdüz etmekti. Hele tepedeki müze! Bu müzeyi yıkamadığına yanar da yanar Amerikalı. Çünkü bu müzede iki ganimet vardır: Bir top ve bir çapa-gemi demiri!

İşte fotoğraf. Bu top ve çapa ile 1866'da Amerikan "General Şerman" gemisi, Sarı Deniz'den Tedongan nehrine girer. Phenyan'a kadar korsanca sokulur. Yolcu kılığında gemiden inen korsanlar şehre dalarlar. Yağma, talan, kundaklama, insan kırımı... Ama bütün Phenyan'ı kırmak ne mümkün! Halk ayaklanır ve Şerman korsanlarını gemiyle beraber, salhane arkı gibi akan Tedongan sularına gömer. Yalnız geminin topunu ve çapasını alır, bunları Moranbon'un tepesindeki müzeye çakar: "Amerikan uygarlığının seyri bedava!"

Aradan beş yıl geçer. 1871'de, General Rocers'in komutasında bir Amerikan filosu çıkagelir. Ama "ilmî maksat" ile öç almağa gelen bu yeni korsanların, Kore topçusunun ateşi altında karaya bastıkları ayakları karada kalır, kendileri yine Tedongan'a dökülür.

Ve bundan da 80 yıl sonra, Amerikan uçakları ve topçusu Moranbon'u döver de döver. Napalm, petrol balonlarını, Time bombalarını tam bu topun ve çapanın bulunduğu müzeye raslatmaya çalışır. Ama o top yine yerli yerindedir, çapa da yine orada...

Gel gör ki, aynı tepeden nehre bakan tarihsel Buda tapınağı artık yerli yerinde değildi. Milli Dram Tiyatrosu yerinde değildi. Eteklerdeki, ötelerdeki fabrikalar, okullar, hastaneler, yerinde değildi. Şehir Operası yerinde değildi...

Havadan ve karadan bombardımanlarla böylece "yumuşattıkları" Phenyan'a, Amerikalılar, bizim Tugayın Taegu'da yerleştiği günlerde girdiler. Marsık yığınına dönen şehirde hayat izi yoktu, ama yine de bir ses vardı. Granitten gelen bir ses. Eğer yerdeki ateşi ve külü avuçlarınla sıyırarak kulağını toprağa dayayabilirsen, açık-seçik duyabileceğin erkek bir ses: "Gözyaşı ve yas manastıra yakışır, evimize değil, Phenyan'a değil, Moranbon'a değil!" diyordu. Bu, Moranbon'un yüreğinden gelen sesti. Yirminci yüzyılın General. Semanları Amerikan Uzak-Doğu Kuvvetleri Komutanı Mac Arthur'lar, Ricuey'ler, bu sesi boğmak için Moranbon'u "B-29" uçan kalelerin en ağır bombalariyle çok yumrukladılar. Ama kendi yumrukları dağıldı. Sonra, hırslarını alamayınca, yıkıntılar içinde bozulmuş yuvası etrafında tekrar tekrar dönen kuşlar gibi çırpınan kadınların eteğine yapıştılar. Bunların güzellerini seçtiler. Opera ve dolayında sağlam kalmış bazı odaları ordu kerhanesine çevirerek, o kadınları içeri tıktılar. Bazı taze gelinlerin bebekleri vardı. Bu bebekler, daha yaşını yeni doldurmuş çocuklar, çığlıklar içinde analarının eteğine yapışıyorlardı. Ama eteklere yapışan o körpecik elleri Amerikan kasaturası kesiyordu. Ana kucağından kopardıkları çocukları yere çalarak, barsakları çıkıncaya kadar çiğniyenler vardı. Coni'nin biri, ağzında acılaşan çikletini, altta-üstte dört dişçeğizi olan on aylık bir yavrunun, ağlamaktan yavru kuş gagası gibi açılmış ağzına tükürüyordu. İşte fotoğrafı!

Kore'nin bir kuşu var. Adı Tugen. Kırlangıçtan daha çalışkan, papağandan daha dilli, her şeyi söyliyebilen bir kuş. Kore'nin dağ kırlangıcı-Ebabil'i desek de olur. Phenyan'da konacak bir saçakaltı bulamayıp, marsık dallara tüneyen bu Ebabil kuşu, Amerikan ordu kerhanesinden gelen iniltileri duydukça, çığlıklarla öterek soruyordu: Neden bütün bunlar, niçin?

Tugen kuşu, Phenyan'ın Son San Ri köyünde, yine marsık bir daldan soruyordu: Burada, Demokratik Kadınlar Teşkilatı

Sekreterinin ırzına geçen kim? Kadının rahmine kızgın demir sokmak, küçük oğlunu diri diri gömmek neden, niçin?

Anak şehrinde Tugen kuşu soruyordu: Bu kampa çocukları ile beraber 19 bin kadını niçin topladılar? Bu aç bırakma, bu kızgın demirle dövme işkencesi neden? Hele Amerikalının emriyle Korelinin güneylisi kuzeylisini böyle insafsızca nasıl dövebilir? Sonra dağa kaldırılan bu 19 bin kişiyi yutan o 500'er kişilik mezarlar kazılırken, kazmalar-kürekler utancından çatlar da, bu kazma-küreği kullanan güneyliler utanmaz mı? Döğmeğe, çukur kazmaya yardım eden güneylilere ne veriyor Coni'ler, ordu kerhanesindeki kızların çirkinlerini mi? Kazdığınız çukurların dışında tınaz tınaz yığılan çocuk pabuçlarından, kadın saçlarından, okul kitaplarından ve dua kitaplarından ne anıtı yapmalı?

Aynı gece, Tugen kuşu, o çukurların birinden güç halle çıkarılan bir kadına soruyordu: Kimsin sen anacığım? Sun-Ay kızın anası mı? Tanıyamadım seni. Memelerin nerde senin, kesildi mi memelerin? Yüzük parmağın neden ağzına sokulu öyle? Coni alyansını kesip aldı da çıplak parmağı ağzına mı tıktı senin? Parmağın ağzında hayretten dona mı kaldın anacığım? Ya şu altı yaşındaki oğlanın ağzı neden kan çeşmesi öyle? Söyle bana çocuk, ben Tugen kuşuyum, her şeyi anlarım, anlatırım, bana söyle, "Yaşasın Kim İr Sen!" diye bağıran dilini mi kestiler?

Ve Tugen kuşu Nam Fo'da, Kan So'da, Vonsan'da, Kayçen'de, konduğu her marsık daldan, gelip geçenlere soruyordu: Analar, gelinler, kızlar, yüzlerinize neden kül sürdünüz öyle? Çirkin görünmek için mi? Neden hepiniz ninelerin keten Sagori'leri ile Simata'larını giymişsiniz? İhtiyar görünmek için mi? Neden elinizde baston, neden iki-büklüm yürürsünüz ve kiminiz neden topallayıp durur? Coni'ler sataşmasın, sizleri de Vilis otomobilleriyle ordu kerhanelerine götürmesinler diye mi? Irzınıza geçmesinler, sonra rahminize kızgın demir sokmasınlar, sonra da benzin döküp yakmasınlar, ya da sırtınızda bağlı çocuklarınızla beraber diri diri gömmesinler diye mi?

Ya sen, Kore sabahı kadar taze gelin! Partizan karısı. Sen gebeliğini saklıyamadın mı bir Simata'nın altında? Karnın niye yarılmış öyle senin? Bu kâğıt da ne? Kim bırakmış, kartvizit mi? Okurum, Tugen kuşu her şeyi okur. Kartvizitte "Ebesi Coni!" diyor. Ama süngü ile doğurtulan dört aylık yavru yaşamıyor!

Ya sizler, ey benim hemşerilerim, Namfo limanında vapura mı binecektiniz? Neden serilip kaldınız öyle limanda? Ben Tugen kuşuyum, birer birer hepinizi saydım: 275 ölü! Oysa diriydiniz! Ama İsa'nın saf dirileri. Amerikalı "Kuzeye atom bombası atacağız!" deyince, korktunuz, onun aklına uyarak Güneye kaçmak için bu limanda onun gösterdiği vapura binmeğe geldiniz. Hem de 1500 kişi birden. Ve siz ilahiler söylerken, yine onun havadan açtığı makineli-tüfek ateşiyle serilip kaldınız değil mi burada?

Ya sen, alnından bir kâğıtla beraber duvara çakılı yiğidim! Okudum, alnındaki kâğıt değil, Emek Kahramanlığı diplomanmış. Sen, bir tek saptan, en iri, en beyaz, en parlak 200 pirinç tanesi almanın ustası. Pirincimiz gibi aziz ol!

Ve siz ey çocuklar! Aranızda bir yeniyetme bile yok daha. Yol bilmezsiniz, yordam bilmezsiniz, nerde sizin eviniz, yolunuzu mu şaşırdınız? Ana-babalarınızı mı kaybettiniz bombardımandan kaçarken, yangından göçerken? Gece vakti kaybolmıyasınız diye sizi birbirinize ve de kendi uçkurlarına bağlamadılar mı? Obodi diye bağırdınız bağırdınız da, cephedeki babanıza duyuramadınız mı? Omonil diye bağırdınız da, anneniz bir çukurdan ses veremedi mi? Siz nasıl ve nerden toplandınız böyle binlerce? Ayacıklarınız kan içinde. Böyle el ele zincirlenerek nereye, hangi dağa gidiyorsunuz? Sen söyle küçüğüm, hele sümüğünü bir sil de söyle, Tugen kuşuna derdini söylemiyen derman bulamaz. Bana söyle, niçin susuyorsun? Öyleyse, siz söyleyin çocuklar, neden susar bu arkadaşınız? Ha, öyle mi? Duymuyor, konuşamıyor, top seslerinden dilsiz ve sağır olmuş ha! Ne dediniz, size yol mu göstereyim? Ne yolu? Pektusan yolunu mu? Peki, düşün ardıma... Ne yapacaksınız orada? Kim İr Sen'den silah mı istiye-

ceksiniz? Yapmayın çocuklar, silah oyuncak değildir. Ne dediniz, çocuklara göre sahici silah da mı yapsınlar? Demek silahları omuzlayıp savaşa gideceksiniz? Kime karşı? Gözünüzün önünde annenizin-bacınızın ırzına geçenlere karşı mı? Yollara havadan dolmakalem atanlara karşı mı? Herhalde, çocuklar bulsun da sevinsinler diye atmışlardır. Coni'lerin kabahati yok. İçindeki mürekkep, siz kalemi yerden alınca, birden trotil oluvermiştir de patlamıştır. Ne dedin, senin ablan bundan mı öldü yavrucuk? Ya senin ağabeyin? Ağzına bonbon mu verdiler? E, o da Coni amcaya mersi deyip yeseydi bonbonu? Yemedi mi? Patlayıverdi ağzında ha? Bak sen şu tatlı şekerin ettiği acı işe, acı oyuna!

Ve bu Tugen kuşu, işgal altında bile, yangınlar arasında bile, geceleri çift süren Korelilere, rüzgârı ve toprağı dinliyerek her tehlikeyi haber veriyordu. Denize ancak geceleri açılabilen balıkçıların habercisi de Tugen kuşu idi.

Tugen kuşu, memeleri kesilmiş kızların, gelinlerin, anaların yasını tutuyordu: Meme ki, süt çeşmesi. Ömrümüzü emeriz bu çeşmeden. Seni de böyle bir çeşme emzirmedi mi Coni? Sevda geçmedi mi hiç başından ve o sevdalı başı sevdalı memeler arasına bırakmadın mı? Her sevdalı öpüşte bu memelerin damarına süt yürüdüğünü duymuşluğun yok mu? Sizin şairleriniz de memeyi söylememiş mi hiç? "Elini koynuna sokma, seni senden sakınırım" dememiş mi?

Sizin de memeyi övecek bir Tugen kuşunuz yok mu? Olmalı ve övmeli: Dalında ikiz portakal gibidir meme. Dalında durur da durur. Yeter ki dal kırılmasın. Portakalı koparan el yorulur. Memeyi koparan el kırılır. Portakalın suyu portakal kokar, memenin suyu süt. Öyle taze, tıkız tıkız, burcu burcu, karadut gibi de ucu... Süt, insan suyunun hası. Bir damla sütte bir damla kan ve bir damla ter. Bebek de, bu iç içe üç damlanın canlı heykelidir. Somut aşktır!

Söyle bana Coni, ondördüncü olarak kirlettiğin şu ondördüncü baharındaki kızı nasıl da asabildin saçından ağaca? Astın

ve titriyen beyaz baldırlarından kan sızdığını bile görmedin. Evet, önce, daha bir bebek ağzı da değmemiş sol memeyi, yürek memesini, daha ufarak olanı, henüz ermemiş incir katılığındakini beş parmağının uçlariyle şöyle bir tuttun, insafsızca çektin. Uzadı. Bıraktın. Canlı bir kımıltıyle sündü. Bu memenin karası bile kara değildi daha, pembecikti. Ucu da henüz ermemiş yaban çileği... Ve sen onu tekrar tutup çektin. Durulanmış bir çamaşırı sıkar gibi burarken avucunda, o yaban çileği ucundan kan fışkırdı. Ve kasaturanın ucu, daha güneşin de görmediği meme altından giriverdi. Kız "Omonii!" diye inledi. Taflan gibi açılıveren meme kökünden kan oluklanarak indi, apışından sızana karıştı. Sen bir mantar koparırcasına çekip aldığın memeyi avucunda sıkıp avkalıyordun. Meme, avucunda mor-kırmızı içiyle gıcırdar gibiydi. Bu kesik meme ağlıyordu, kanlı süt damarlariyle ağlıyordu.

Seni kuduz gözlerle seyreden arkadaşların, "Kes bir pirzola daha!" dediler. Ve sen, çengeldeki kuzuya uzanan bir kasap kadar rahatlıkla, kasaturanı kızın çıplak kalçasında silerek, ikinci portakalı da dalından kopardın. Kız, yine "Omonii!" dedi ve başka bir şey diyemedi.

O memeyi oracıkta bir köpeğe attın. Yaklaştı. Kokladı. Yemedi! Ve eğer kurşunu yemeseydi, o köpek seni parçalıyabilirdi.

Ve Tugen kuşu diyordu ki: Phenyan Amerikan ordu kerhanesi bir iffet salhanesidir. Hvan ve Kan-So işkence kampları, Vonsan hapisanesi, Anak mağarası, Kayçen şehri bu iffet salhanelerinin en korkunçlarıdır. Buralarda binlerce kız, gelin, ana, iffetlerini teslim etsinler diye, önce çuval içinde, kızgın demirle dövüldüler. Tecavüzden korunmak için bacakları arasına kıstırdıkları çocuklarını Coni'ler koparıp aldılar. Çocuklar, "anneme söylerim seni!" diye bağırdılar. Ama analarının gözleri önünde ya diri diri gömüldüler, ya da boğazlanıp çiğnen-

diler. Bu kadınların biricik "suçu", cephedeki kocalarının ya da akrabalarının komünist olmasıydı. Onların biricik "suçu", Köylü Birliği'ne, Demokratik Kadınlar Teşkilatına üye olmalarıydı. Onlara, "madem sizin akidenizde mal ortak, emek ortak, nimet ortak" diyorlardı, "öyleyse iffetinizi de kocalarınızla biz ortaklaşacağız!"

Ve Amerikalısı, İngilizi, Siyamlısı, Fransızı, Yunanlısı, Güney Korelisi ile Kore'nin iffeti üzerinde ortaklık başladı. Saçları yolunarak baygın yatırılan nice gülyaprağı kızların, nice sütlü gelinlerin ve asker analarının iffeti üzerinde, viskili bir şehvetin sarası, eşi görülmemiş bir sadizmin titreşimleriyle salyasını kusuyor, kusuyordu.

Koreli ana artık çığlıklarla sesini yitirmiş susuyordu. Bir yanağında kendi iffetini yitirmenin utanç kızartısı, öteki yanağında Âdem ile Havva'nın bu tatlı günahının böylesine bir intikam kuduzluğuna çevrildiğini görmenin utanç kızartısı. Ve Koreli ana, bu kuduzluğu görmemek için gözlerini yumuyordu.

Tugen kuşu, bu salhanelerde, Koreli iffetin böyle her boğazlanışında, al alına yanan ve gözlerini yuman o kızın, o gelinin, o ananın kulağına "Tano" efsanesini fısıldıyordu:

"Sen Kore'nin iyi kızını unutma yalnız. Hatırladın mı onu? Babası kör olmuştur hani çalışa çalışa. Evlerine bir rahip gelir. İhtiyara, eğer manastıra iki kantar pirinç verirse, gözlerinin açılacağını söyler. Göklerin emri budur, der. Ama yoksul ihtiyarın o kadar pirinci yoktur. Öyleyse pirinci filanca zengin tüccar verebilir, sen de ona bu güzel kızını... Tüccar sefere çıkarken, gelenek üzre, denizin hışmına uğramamak için, bu eldeğınemiş güzel kızı dalgalara kurban verecektir... Yoksul ihtiyar bu teklifften korkar. Rahibi kovar. Ama kız ne yapacağını şaşırır. Madem göklerin emri böyle, çok sevdiği babasının gözlerinin açılması için, o tüccara verilmeğe ve sulara atılmağa razı olur. Gider. Dalgalara kurban edilir. Ama denizler padişahı, adaletin, sevdaların, güzelliklerin padişahı, yeryüzünün bu eldeğınemiş köylü

kızına tutulur. Ve bu sevda adına, onu kocaman bir beyaz nilüfer üzerinde dünyaya ve babasına iade eder. İhtiyar baba kollarını açarak bağırır: 'Kızım, geldin mi?' Ve böyle demesiyle de gözleri açılır..."

Ve sen, Kore'nin eldeğmemiş kızı, Kore'yi emziren gelin, Kore'yi büyüten ana! Sen, şu anda, bu Amerikan kerhanesinin kanlı döşemesi üstünde saralaşan bütün sadist titreyişlere rağmen, eldeğmemiş bir güzellik, bir iffet olarak, en iri sugülü üzerinde yuvana dönüyorsun. Döneceksin. Böyle düşün!

Evet, her şey Tugen kuşunun bu dediği gibi oluyordu. Ve o kızlar, gelinler, analar, en sonuncu kirlenmeden sonra, memeleri kesilmiş olarak, o sugülü üzerinde can veriyorlardı: Hem de yuvalarına dönemeden. Hem de dudaklarında donan ve çok şeyler gizliyen o Asyalı gülücüğü ile...

Ve Tugen kuşu, sugülü üzerindeki cenazenin başucunda, Kore folklorunun eşsiz bir iffet efsanesini ağıtlaştırıyordu:

"Kesonlu kız Hvan Din İ, dünya güzeli... Ama dünyaya küsmüş. Bir gün dağlarda, üveyik kadar ürkek, badem gözlerinde bir ceylan hüznü, narçiçeği dudaklarında solgunluk, nereye gittiğini bilmeden gezerken, Son Ak San dağlarının 140 ikinci süren yağmurlarından birine tutularak sırsıklam ıslanmış. İpekli Tunika'sı öyle ıslanmış, gül tenine öyle yapışmış ki, burcu bir buğu tüten kımıl kımıl göğüsleri, çatlamaya hazır bir sabırsızlıkla toprağı dürten tohumlar gibi ipek yeleğinin altından uç veriyormuş. Bileğinden ince beli, göğsünden geniş kalçaları, ıpıslak Simata'nın bütün canlı hatlariyle belirttiği somaki mermer bacaklariyle Venüs'ten çok evvel Venüsleşmiş olan Hvan Din İ, kendisini, hemen oralarda gözüne ilişen bir manastıra atmış. Onu, dünyadan elini eteğini çekmiş, insanoğlunun bütün ihtiraslarından arınmış ve bundan ötürü de Son Ak San dağının kuşları saçında yuva yaparak öter olmuş bir Budist rahip karşılamış. Tunuk gözleriyle kızı süzdükten sonra, yatağına oturtmuş ve sormuş:

— Kimsin sen?

— Tanrı misafiriyim. Kurunmak için size sığındım.

— Islanmışsın, görüyorum ama, senin gözlerindeki damlalar da yağmurdan mıdır ey güzel kız?

— Değil. Ben bir aristokrat kızıydım. Yoksul bir genç bana aşıkmış. Haberim de yoktu. Zavallı, kara sevdadan ölüp gitmiş. Tabutunu konağımızın kapısı önüne getirdiler. Kim olduğunu, neden öldüğünü söylediler... Bunun üzerine, öyle üzüldüm ki, ben de evimi terk ederek, o yoksul köylülerle cenazesine katıldım. Sonra da yoksulların arasına katıldım. Ve hep onların arasında didinip, onların dertlerini yaşarken, paylaşırken, söylerken de şair oldum. Yıllar var ki, vurdum dağlara dağlara, inci sayan zenginleri yeren, pirinç sayan kızları öven şiirlerim yazıldı elmas kayalara kayalara!.. Bana izin ver artık ey rahip gideyim.

— Biraz daha kurun yavrum, bak hâlâ buram buram duman tütüyor üzerinden. Hatta ben dışarı çıkabilirim, sen de Tunika'nı çıkar ve ocakta iyice kurut...

Ve rahip çıkar. Çok geçmeden tekrar içeri girince, kızı yatakta uyumuş bulur. Siyah parlak saçlarını, gülyaprağı yanağını bir okşasam mı diye içine ikircim düştüğü anda da, başından, saçlarında yuvalanmış olan kuşlar uçup gider!

Gün olur, Hvan Din İ, dağlarda gezerken yine bir yağmura tutularak, buraların her kötülüğe kulağı sağır, başı en ağır başaktan da ağır biricik ermiş bilgini olan Se Fa Dam'a sığınır. Onun yatağında, onun sıcaklığı ile kurunur hatta. Ama kızla yanyana yatan koca Se Fa Dam âdeta Kamgansan dağının granitinden de sert bir taş kesilir. En sonunda kız ona der ki:

— Bu dünyada, öğretmenim, üç kutsal ve temiz şey var: Biri Pak En çağlayanı, biri sen, biri de ben!"

Ve Tugen kuşu coşuyordu: Bu dünyada en kutsal ve en temiz bir de sizsiniz ey Kore'nin çağdaş Hvan Din I'leri, evet bir de siz, her şeye rağmen bir de siz en kutsal ve en temiz! Uyu benim

memesiz gömülen bakirem! Uyu benim süt çeşmeleri kanıyan gelinim. Uyu benim komünistler anası, en ak-pak iffetin anıtı anacığım! Uyuyun eyyy, şair kız Hvan Din İ gibi, adları Pak En çağlayanının elmas kayasına yazılası Asya amazonları!

Kulaklarınızı, burunlarınızı 1592'de Kore'ye ilk ayak basan Japonlar kestiler. Şair Kaptan-ı Derya Şin'in icadettiği "Tosbağa"nın, burnundan ateş fışkırtan o ilk denizaltı teknesinin birden ejder gibi suyüzüne çıkmasiyle çılgına dönen Japonlar bir kaçış kaçtılar ki Kore'den, bir daha iki yüz yıl boyunca semtine bile uğrıyamadılar. Ama kaçarken, Japon Amiral: Hideyoşi, kadırgaların ambarlarında Kore "hatırası" olarak kırk bin çift kulak ve kırk bin burun götürdü. Japonya'nın eski başkenti Kioto'da bu kulakları ve burunları tınazlıyarak bir "kahramanlık" anıtı diktiler. Ve anıtın altına şöyle yazdılar: "Kulaklar mezarı!" Bu mezar bugüne bugün durur. Kore'de 1945 yılına kadar süren Japon işgalinden kalma bir acı hatıra da, babadan oğula "kulaksızlar", "burunsuzlar" diye anılan ailelerdir.

Şimdi, Amerikalılar da, Kore'de kadınlar ve çocuklarla harbederken gösterdikleri "kahramanlıkların" hatırası olarak, Vaşington'da Arlington mezarlığına bir anıt dikseler yeridir: "Memeler Anıtı!"

Ve Amerika da bu Amerikalılardan kurtulduğu gün, Kore'de kimbilir ne zamana kadar "memesizler" soyadını taşıyacak olan kuşaklar, Vaşington'da bu anıtın önünde diz çökerek kahraman ninelerini kucaklasınlar.

Yıllardan 1951 idi. Tugen kuşu, o bahar, Kore'de çiçeklerin de öldürüldüğü bahar, bütün dünya analarını Kore'ye çağırdı. Bu dediklerimi, dünya analarının temsilcilerine birer birer gösterdi ve anlattı.

Şimdi yıllardan 1960. Günlerden 26 Mayıs. Bence, Tugen kuşu hâlâ ötüyor ve soruyor: İkinci Nürnberg yargılaması ne

zaman? Kore'de metotlu bir insan kırımına girişen yeni harp suçlularına, Mac Arthur'lara, Ricuvey'lere, Kore'ye asker gönderen bütün hükümetlerin başlarına hâlâ niçin celpname gönderilmiyor?

Tugen kuşu hâlâ davacı. O, yeni Nürnberg'in sorgu yargıcı. Ben de Kore'de işlenen cinayetlerin tanıklarından biriyim. Ve hele başlasın bu davaya bakılmaya, tanıklık etmeğe hazırım.

Ve işte dostlarım, Tugen kuşunun, yani Kore'nin Ebabil kuşunun fotoğrafı, işte Kore tarihinin esarete karşı savaşlarla geçmiş 13 yüzyılının her özgürlük şiirinde, Amerika daha Amerika adını almadan, özgürlüğün adı daha Amerikanca söylenip yazılmadan, Götenberg'in daha matbaayı bulmasından önce Kore'de yazılıp basılan şiirlerin her dizisinde öten kuş bu! Elmas dağı Kamgansan'ların 12 bin granit tepesinde 12 bini tüneyen, her sabah gün doğarken Pak En çağlayanının masmavi büvetine bir dalıp çıkarak yıkanan ve tek pirinç tanesiyle öğün eden kuş bu.

Coni'yi, Kore'de bütün ettiklerini bu kuşun birer birer anlattığı Coni'yi, bana artık hiçbir ayna güzel gösteremez.

Elinde, kestiği memenin kanıyle, hemşire Elizabet'in beyaz kepinin alnına bir kızılhaç çizen, sonra aynı kanlı elle onun da memesini avuçlıyan ve ak önlükte beş parmağının kan izi kalan Coni'yi bana hiçbir ayna güzel gösteremez.

Ama bir Amerikalıyı bu kadar alçalmış görmenin üzüntüsüyle, o gece Amerikan hastanesinden çıkarak orman yolunu tutan, sabaha karşı Kore partizanlarına teslim olan ve harp boyunca onların yaralılarına hizmet eden aynı hemşireyi, dünyaahret bacım olası Elizabet'i bana hiçbir ayna çirkin gösteremez.

Hiroşima'ya ilk atom bombasını –atom olduğunu bilmeden– atan, sonra işlediği bu cinayet kadar büyük bir vicdan azabıyla ve Hiroşima asfaltından hâlâ silinmiyen kanlı radyasyon lekesini kendi alnında taşıyarak, ayağına demir çarıkları geçirip, Amerika'nın her eyaletinde barışa çağrı konferansları verdiği

için Federal Mahkeme'nin kasten tımarhanelik raporu verdiği pilot Klaud İtırli'yi bana hiçbir ayna deli gösteremez.

Ve bana, Tugen kuşunun fotoğrafını da gönderen Amerikalı meslektaşımı da hiçbir ayna çirkin gösteremez.

Onlar, Truman'ın, Makkarti'nin, Dallas'ın, gangsterler-kovboylar ve Ku Klukks Klan'lar Amerika'sının değil, Robson, Gus Hol, Elizabet Flin, Hemingvey, Ştaynbek, Miller, Folkner Amerika'sının içi güzel kızları ve oğullarıdır.

EL YUMRUĞU YEMİYEN KENDİ YUMRUĞUNU BATMAN SANIRMIŞ

Dayan Seul şehri, biz geldik!

Seul şehrinin bize hoşgeldin demesine kalmadan, uçak alanı yakınında kurduğumuz çadırlı ordugâhta ancak bir gün kalabildik. Çünkü Sekizinci Ordu'nun büyük harekât haritasında, Orgeneral Volker'in yumuşacık parmakları sert bir topluiğneyi Seul'un üzerinden çıkardı, Keson bölgesi gerisinde Şangdan kasabasına saplayıverdi. Ve elbette Turgo filamasını da oracığa aktardı.

Seul şehri "uğurlar olsun"u bastı arkamızdan. Tugay, Şangdan'da 25. Amerikan Tümeninin emrine girdi. Tümen Kuzey'in derinliklerine doğru cepheye yaklaşacaktı. O güne kadar Çotan bölgesinde gerilla muharebeleri veren 24. Alay bu işi bizim Tugaya devrederek çekip gitti. Giderken de, bu Alayın komutanı bizimkilere şöyle bir durum özeti verdi: "Bu Çotan bölgesinde dağlar-ormanlar kuzeyli gerillacılarla dolu. On bin kadar var. Bunlar gündüz külahlı, gece silahlı. Şehirde ve köylerde, güneyliyi-kuzeyliyi, askeri-sivili ayırdetmek zordur. Gündüzün perperişan gördüğünüz siviller, gece sizi süngü ile dürterek uyandırabilir. Nakliyat kollarımıza müthiş baskınlar yaptılar. Yolları kesiyorlar, köprüleri atıyorlar. Gerilla savaşı deyip geçmeyin. Bizim bir taburumuzdan burada bir ayda 1400 kişi kaybettik..."

Tugay kurmayları hayretle sordular:

"Sizin bir taburunuz 700-800 kişi değil mi?"

"Evet," dedi Amerikan Alay Komutanı. "Yani, dediğim tabur tüm kırıldı. Tüm yeniledik. Sonra o da eridi!"

"Öyle mi?"

"Ama sizin bu kadar eriyeceğinizi ummam. Çünkü kuzeylileri bir hayli temizledik."

Derken, daha ilk gerillaya girmeden verdiğimiz kayıpların haberi geldi: "Piyade taburlarımızı Şangdan'a getiren katar Seul'den çıkar çıkmaz, Kuzeyli gerillacıların hoşgeldin ateşine tutulmuş. Bir er ölü, iki yaralı!"

Şangdan'da ilk günümüz böylece cenaze töreniyle başladı. Ölü erin tümseği başında duasını okurken, imamın kır bıyıkları buz tutmuştu. Ve bu anda, kaloriferli ambulans çadırında General ve kurmayları henüz uyanmamışlardı.

İlk gün Tugayın bütün askerî polisleri yolları kestiler, şehri arayıp taradılar, geleni geçeni yokladılar. Neler bulmadılar ki! Sebze yüklü araba dediğin, altını kurcaladın mı, tekerlekli cephanelik gibi bir şey. Erzak yüklü hayvan mı, pirinç sapından semerleri içinde elbombaları. Çuval mı, üstü pirinç, altı fişek şarjörleri!

Bunları yakalamak, arabaları ve hayvanları yeden yaşlı erkekleri daha gerilerdeki esir kamplarına, genç kızların çoğunu da Amerikan ordu kerhanelerine göndermek bile, Karargâhı bütün gün uğraştırmaya yetti. Başa çıkılamıyacağı anlaşılınca, güneyli-kuzeyli ayırdetmeden herkesi yakalamak ve direnenleri kurşunlamak emri verildi.

General, cepheye yanaşan 25. Amerikan Tümeninin gerisini güven altına almak için, taburları Seul-Keson yolu üzerindeki İmjin nehrine kadar 60 km ileri sürüyordu. Kuzeyliler İmjin üzerindeki tombaz köprüyü de atmışlardı. Artık 15 Kasım'da bu kesimde ateşle burun buruna geliyorduk. Tugay karargâhı Şangdan'da kaldığı gün, Albay Bora 60 km. uzaktan bu taburla-

ra nasıl ana-baba olursun kaygısına düştü. Dargın olsa da, pasif kalamadı. Tugaydan havan ve istihkâm bölükleri ile bir batarya topçu ve birer de keşif ve muhabere takımı istedi. Bunlarla ileri sürülen taburlara yaklaşacaktı. General razı oldu, hatta bir batarya topçu değil, tüm topçu taburunu onun emrine verdi. Ve bu aracı kuvvete "Bora Grubu" adı verildi.

Gerillacılarla ilk çarpışma, Tugay karargâhından 95 km. kuzeyde Koksan bölgesinde oldu. Geceli-gündüzlü üç gün süren bu muharebelerde kuzeyli gerillacılar 25 ölü verdiler. Yaralıları daha çoktu. 45 de esir. Bizim kayıplarımız anlaşılamadı.

Merak ettim. Dr. Kutlu'ya sordum. O da Tugay ölü Subayı'na sordu. Ölü Subayı'nın ağzını bıçak açmıyormuş. İmamların da öyle. Harp Ceridesi gizliydi. Ve Amerikan ambulans arabalarının gerilere Türk ölü ve yaralıları taşıdıkları, Şangdan'dan geçmeseler de, gizli kalmıyordu.

Artık Sekizinci Amerikan Ordusu, Birinci, Dokuzuncu, Onuncu kolorduları ve ikinci Güney Kore Kolordusu ile Phenyan'ın kuzeyinde cephe kesimine yaklaşıyordu. Ve Tugen kuşu soruyordu: "Niçin?"

19 Kasım'da Türk Tugayına da 300 kilometrelik bir sıçrayışla aynı cepheye yanaşma ve Knuri bölgesinde IX. Kolorduya katılma emri verildi. Bu "sıçrayış" için 25. Tümen 200 kamyon verecekti. Gele gele 8 kamyon geldi. Motorlu birliklerin zoru yoktu. Ama "aslan piyade" ne yapsındı? Sıçra bakalım Memet yaya tarafından!

Ve Tugen kuşu soruyordu: "Neden?"

Kuzeyde, Amerikalının çirkini Korelinin çirkini ile beraber, emek arılarının kovanını adamakıllı çomaklamış buluyordu. Ve 38. paralelin üstünde, arı vınıltıları içindeki tüm Kuzey Kore'de Tugen kuşunun 1945'teki çığlıklarına nasıl Sovyetler yetişmişlerse, bu seferki çığlıklarına da Çinliler yetişiyor, Kore'nin Sakarya'sı Yalu nehri önündeki Çin gönüllüleri cephe tutuyordu.

Doktor Kutlu, Vehbi ve Levazım Müdürü Cemal'le baş başa vermiştik. "Harp Hükümleri" aman vermese de, Tugen kuşunun

anlattıklarını ne yapıp edip bizim Memede duyurmak gerekti. Ona Moranbon'un sözünü dinletmek gerekti. Anadolu'da üstümüze yedi düvel çullanmıştı Memet, demeliydik. Burada, yedisi o zamanki düşmanlarımız olmak üzere, 14 düvel çullanıyor Kore kurtuluşçuları üstüne. Aç gözünü Memet, bak, 14 düveli çekiyorlar içeri, kendi iç yaylalarına doğru habire çekiyorlar. Böylece çekecekler içeri, aynen bizim Yunanı Sakarya üstüne çektiğimiz gibi çekecekler, sonra da bostan tarlasından eşek kovar gibi kovacaklar. Zira Kore arılarının kovanı da kalmadı, peteği de.

Tugen kuşunun dili senin anlıyacağın kuşdilidir Memet. Amerikalıdan dostun varsa..." diyor Tugen kuşu, "Artık düşmanım yok deme!"

Bunu şoförlerimizin çoğu, öteki askerlerimizden önce anlar gibiydiler. Şangdan'dan Knuri'ye giden ana yollar 14 düvelin askerleriyle tıklım tıklımdı. Geceleri bizim şoförlerin çoğu, ara yere giren yabancı birliklere ait araçların peşine takılıverdiler. Yolu hepten "şaşırıp" yüzgeri edenler, silindir çatlatanlar, makas kıranlar, yan yatanlar ayrı. Tugay karargâhı önceden cephe kesimine hareket ettiği için, taburları Knuri'ye aktarmakla görevlendirilen Albay Bora, bu "şaşkın" şoförleri toparlayıp da Knuri'ye varıncaya kadar akla karayı seçti.

"Gidiyoruz içeri!" diyordum ben habire. "Kutlu, doktorcuğum, artık her adımda Tugen kuşunun yuvasını çiğniyoruz. Bir şeyler yapmalıyız..."

Bu kuşun sesiyle memleketten mektuplar getirtmeyi düşünmüştük. Ben de güvendiğim arkadaşlara yazmıştım. Ama bu yetmezdi.

"Yapacağız," diyordu Kutlu. "Askerin moralini yükseltmek için diyerek bir radyo kurmayı teklif ettim generale. Bu radyoda Tugen kuşunu öttüreceğim diyemezdim elbet. Şöyle "Kore Yolu" gazetesi dozunda bir şey, dedim. Kurmaylarından bazıları da razı. Ama ayak üstü olacak iş değil bu. Hele bir kıçımızın üstüne oturalım deyip duruyorlar..."

"Yahu, ateşin gözüne gidiyoruz, ilk fırsatta bizi öyle bir oturtacaklar ki kıçımızın üstüne..."

"Bir bakıma, zararı yok," dedi Kutlu. "Kafamıza yumruğu yememiz kaçınılmaz oluyor. Yiyince, belki aklımız başımıza gelir. Bin öğüdün veremediği aklı, bir serencam verebilir. Yedik mi eloğlunun yumruğunu, kendi yumruğumuzun batman olmadığını anlarız bari. Hem o zaman Tugen kuşunun ne dediğini anlatmak da epeyce kolaylaşır..."

Biz, yangından çıkmış, yangından beter Amerikalı geçmiş Phenyan'ı geçiyorduk. Tedongan kıyısında bir tombaz köprüden kuzeye geçiş sırası beklerken, bir ambulans arabasının önünde, benzin sobasının başında Dr. Kutlu ile ısınıyorduk. Kutlu, önümüzdeki pirinç tarlaları üstünden bu Amerikan Geto'suna baktıkça, gözlerine inanamıyordu. Yanmış-yıkılmış şehre akşam kızıllığı vurmuştu. Bu marsık kızıllığın içinde Moranbon granit gövdesiyle yükseliyor ve süngü çeliği gibi de yana-döne parıldıyordu.

"Bu mu?" diye sordu Kutlu. "Anlattığın tepe bu mu?"

"Bu."

"Yahu bu bizim Kocatepe'nin, ya da Afyon'un ortasındaki kayanın benzeri..."

"Aynısı. Tugen kuşu de içinde.."

"Nasıl içinde?"

"Basbaya. Amerikalı Phenyan içinde. Tugen kuşu da bu granitin içinde... Kayayı bir yerinden iğne ucu ile dişle-tırnakla delerek, 46 metrelik bir tünelle ta yüreğine inmişler. Tepesine Napalm ve Time bombaları yağadursun, Tugen kuşu bu kayanın içinde, kurtuluş radyosunun mikrofonundan ateş püskürüyor: "Mesele esir olmakta değil, diyor, mesele teslim olmamakta!"

Kutlu gözümün içine baktı:

"Şair sözü gibi bu," dedi.

"Bizim de onyedi yıl hapisanelerde ötmüş bir Tugen kuşu şairimiz var, bu dediğim onun sözüdür zaten," dedim.

"Bu Korelilerin Tugen kuşu şair mi ki?"

"Bilmem. Ama Tugen kuşunu söyleten bütün şiirlere gönül vermiş bir adam var."

"Kim?"

"Kim İr Sen diyorlar adına."

"Yaşlı mı?"

"Görmedim ki..."

"Hoş, görsen de, yüzüne bakmakla Asya adamının yaşı anlaşılmaz."

"Resmini gördüm yalnız. Bir okulun yıkık duvarında. Şöyle bizim Kuvvayı Milliyeciler gibi giyinmiş bir adam..."

"Ne demek Kim İr Sen acaba?"

"Korece anlamını bilmem. Ama adam Kore'nin Köroğlu'su, Köroğlu Bingöl'den üç köpük içmiş, o da Tedongan'dan içmiş. Köpüğün birinden yiğitlik almış, birinden şairlik, birinden de granit gibi sağlık..."

"Belki de üç köpük anlamındadır adamın adı?"

"Japonlar ona 'Uçan Kaplan' demişler. Koreliler de onu 'Uçan At'a bindirmişler."

"Uçan atı mı var Korelilerin?"

"Var. Çenlima diyorlar ona. Efsaneleşmiş bir at. Onu da Köroğlu'nun Kırat'ına benzetebilirsin. Ama Köroğlu'nun Kırat'ına iki de kanat tak, işte sana Çenlima! Bugüne bugün de Kore'nin esarete karşı savaş sembolü, kurtuluş sembolü, Komünist Partisinin sembolü..."

Kutlu yine gözümün içine baktı. Bir şey sormasına kalmadan, gülümsedim:

"Sen yine solaklığın tuttu diyeceksin bana Kutlu. Susuyorum."

"Susma," dedi. "Anlat bana bildiklerini, eski mi bu parti?"

"Savaş gelenekleri eski. Memleketin 13 yüzyıllık tarihi hep yabancı ve yerli ezgiye karşı savaş destanları ile dolu. Önceleri, bizdeki gibi, yüzyıllar boyu köylü isyanları... Denizinde, denize varan nehirlerin yataklarında sular nasıl sabah akşam gel-git ya-

pıyorsa, bu köylü isyanlarında dökülen kan da yüzyılların içinde öylece gel-git yapmış. Çenlima'nın sırtında gelmişler. Japon esircileri, yerli derebeyleri kovmuşlar. Kurtardıkları toprakları mızrakla ölçmüşler. Yoksullara keten bezini kılıç arşını ile, inciyi de kalkanla üleştirmişler. Ve gün olmuş, derebeyleri, hatta Japon esircilere elveren kıralları yine üstün gelmiş. Ve cellatlara kimi bir çift kulak, kimi bir burun bırakan isyancılar, Çenlima ile sürdükleri topraklardan yine Çenlima ile uçup gitmişler... Sayısız epik kahramanlıklar. Sayısız kurbanlar. Bu gel-git 1905 yılında tekrar Japon işgaline kadar sürmüş. Ondan sonra da Japonlar burayı ham madde kaynağı olarak yoğurdukça, aynı teknede işçi hareketi de mayalanmaya başlamış. İşçiler yalnız boğaz tokluğu kavgası yapmamış, aynı zamanda "Ya istiklal, ya ölüm!" diyebilmişler. Rusya'daki Sosyalist Devrimi onları bu yönde daha da esinlemiş. Ve 1925'de "Ya istiklal, ya ölüm!" partisi kurulmuş!"

"Demek bu parti 25 yıllık?"

"Ama üç yıl geçmeden, esirciler partiyi beşiğinde boğmağa kalkmışlar. Amansız bir terör altında parti dağılıp gitmiş. O zaman işte bu Uçan Kaplan ve arkadaşları da Çenlima'ya binip Pektusan yolunu tutmuşlar."

"Pektusan nedir?"

"Kuzeyde, otağ kurdukları aktakkeli bir dağ. Kore'nin en yüksek dağı."

"Bizim Köroğlu'nun Çamlıbel'i desene."

"Ve yirmi yıl boyunca, azizim, 1945'e kadar yani, o dağda bozmeşenin dibine tüfek çatıp, adalet terazisini çamdalına asmışlar. Türküleri var ki çetelerin, bizim Dadaloğlu buralarda yaşamış sanırsın. Onlar da 'Sultan, hakkımızda etmiş fermanı' diye başlıyorlar türküye..."

"Ferman padişahın, dağlar bizimdir, diye de bitiriyorlar öyleyse."

"Evet. 1945'de kurtuluştan sonra, senin-benim'i ortadan kaldırıp da bizim diyebildikleri bir düzen kurmuşlar burada.

Sanayii, tarımı tez elden Çenlima'ya bindirmişler. Tenbo başına –Tenbo bunların on dönümü– 55 ton veren pirincin zümrüt yeşil kilimini baştanbaşa memlekete sermişler. Değirmense, bizim değirmen demişler. Arı kovanıysa, bizim kovan demişler. Ve bizim kovan, imece emeğinin balını yapmaya başlamış... Ama şimdi hani o kovan, hanidir o değirmen, hani o zümrüt kilim?"

"Amerikalı o kovanı çomakladı, biz de kovanı ayı gibi silkip balını yemeğe geldik. Amerikalı o değirmeni yıktı, biz de, ununu-pirincini yakmağa geldik..."

"Ama Moranbon ne diyor biliyor musun? Tugen kuşu, Uçan Kaplan ne diyorlar biliyor musun Kutlu? Bir tek can kalsa diyorlar bu Kore adasında, Robenson gibi bir tek adam kalsa, kırılmış küplerimizden birinin dibinde, ya da dediğim son Korelinin cebinde bir tek pirinç tanesi bulunsa, Kore'yi yeniden diriltmeğe yeter!"

Kutlu'nun gözleri doldu:

"Şair millet..." dedi. "Bu adam hakkıyla Kore Mustafa Kemali!"

"Bağırma" dedim.

Kutlu gözlerini açıverdi:

"Bağırmalı azizim, bağırınalı ve bütün askere duyurmalı!" Atılıp ağzını tuttum:

"Ağzını öpeyim Kutlu," dedim, "sakin ol gözüm."

"Ölüm, sol omzumda apolete oturmuş azizim" dedi. "Öleceksem buralarda, bok yoluna değil, adam gibi, Mustafa Kemalciye yakışır bir iş yaparak ölmek istiyorum!"

"Anlıyorum seni, ama yalvarırım, sakin ol."

"Kepek hamurundan yoğrulmadım ben!"

"Gözünü seveyim, yavaş söyle. Bak, yanındayım."

"Köpek hamurundan hiç değilim. Dinle beni. Bizi, Amerikalının köpeği, zağarı, kopayı, tazısı yerine getirmişler buraya."

"Günaydın Kutlu!"

"Sana teşekkür borçluyum bunu kavrattığın için bana, sağol. Söz veriyorum, şu radyoyu kuralım bizim, ben de gözümü budaktan, sözümü dudaktan esirgemeden Memetlere bunu anlatmaya çalışacağım. Moranbon diyeceğim, bizim Kocatepe. Neydi o dağ, hani otağ kurdukları o dağ?"

"Pektusan."

"Pektusan diyeceğim, Çamlıbel! Ve bizi bu toprağın Köroğlusuna karşı, Mustafa Kemaline karşı sürüyorlar Memet, aç gözünü diyeceğim! Biz Mustafa Kemalcilere karşı yürüyen Delibaş mı olacaktık, Anzavur mu olacaktık, Şeyh Sait mi olacaktık? Biz Muaviye zulmü yapmaya mı geldik buraya? Haçlılar ordusuna mı katıldık, nedir, ne oluyoruz?"

Kutlu daha da sayıp döktü. Bereket ki, tombaz köprüye doğru geçen motorlu araçların uğultusu içinde sesimiz duyulacak gibi değildi. Ama sadece konuşmamızın burasına bir nokta koymuş olmak için, önümüzde uzanan pirinçliğin içinden nehir kenarına doğru yürüdüm. Çok geçmeden Kutlu arkamdan bağırdı:

"Gel, dikilip durma orada uzun oğlan!"

Sesinde hemen gülecekmiş gibi bir kaynama vardı. Yanılmamışım. Dönüp yaklaştım ve başucuna dikildim. Soba başında, oturduğu yerden, beni şöyle tırnaktan tepeye bir süzdü:

"Su kenarında kavak gibi görünüyordun..." dedi.

"E öyle görmemek için mi çağırdın beni?"

"Hayır," dedi, "ama pek boy gösterme buralarda. Ne olur ne olmaz, tepene bir Tugen kuşu yuva yapabilir!"

Omuzlarından tutup kaldırdım doktoru. Gözlerimiz anlaşma sevinciyle ıpıslaktı. Kucaklaştık.

Phenyan'dan yukarı bütün gece yolumuz vardı: Doktorla ikimiz Sıhhiye Bölüğünün bir ambulans arabası içindeydik. Sedyeyi bana bıraktı, işte böyle ranzaya uzandığım gibi yattım. O başucumda, portatif iskemleye ilişmişti. Arabanın içi karan-

lıktı. Ama her zamanki gibi, bıyığının bir ucunu habire kemirdiğini fark ediyordum.

"Şunun öteki ucunu da sabah kahvaltısına bırak!" dedim.

Sıfırın çok altındaki soğukta, ateş gibi soluğu ile yüzüme eğildi:

"Bana bak, Moranbon'u Türkçe konuşturacağız," dedi.

Sen istediğin kadar bıyıktan söz et, o bir kere Moranbon'u aklına koymuş. Sorup duruyordu:

"Sen onu hiç dinledin mi?"

"Çoook," dedim. "Amerikalıları nasıl deli ediyor bir bilsen!"

"Göreceksin, ben de şu bizim zebanileri deli edeceğim. Bir defa radyonun adını 'Şebi Yelda' koyacağız."

"Nerden nereye?"

"Şebi Yelda, yılın en uzun gecesi değil mi?"

"Evet. Şair de 'Şebi Yelda'yı müneccimle muvakkit ne bilir, müptelayı gama sor kim geceler kaç saattir' demiş."

"İyi ya, sen de Memetçiğe sor, Kore'de geceler kaç saattir."

"Doğru. Bu Kore macerası Memetçiğin ömründe en karanlık ve en uzun gece..."

"Sabahına kimin çıkacağı, kimin kalacağı belirsiz bir gece. Tamam. Anonsta apaçık böyle diyeceğiz ki, Memet de anlasın. Ve ona şey anlatacağız..."

"Geçmişte Bugün mü, Osmanlı muharebelerinden yapraklar mı anlatacaksın gemi gazetesinde yaptığın gibi?"

Kutlu karanlıkta omzunu yumrukladı:

"Onları anlatmasaydım, gemideki gazeteyi hiç çıkaramazdık, a benim uzun ahmağım!" dedi. "Radyomuzda da eski defterleri açacağız. Yine Çanakkale diyeceğiz. Gelmiş yanaşmış düşman zırhlıları. Kahraman topçumuz onlara göz açtırmıyor. Ama Tabya gerisinde toplarımızdan birinin mermi kaldıracı bozulmuştur. Mermi de –aklımda yanlış kalmadıysa– yüz elli dört okka. Ve Memet çavuş düşünür. Sırtında şöyle Erzincan işi bir hamal semeri olsa, 200 okkaya da bana mı demez. İstanbul'un

500 okkayı 100 metreye taşıyan Galoncu Kürt Ali'si gibi bir de türkü söyler. Ama çıplak sırtla 154 okkanın altına girmek olacak iş midir? Hey anam, Memetçik olmıyacak işleri oldurur ve 42'lik topu doldurur!"

"Ve 1918. İstanbul'un işgalinde, bir başka Memet çavuş, Çanakkale'nin Memet çavuşuyle kahramanlık yarışındadır. O zaman, Çanakkale artığı zırhlılar Dolmabahçe önüne demirlemiştir, İngiliz işgal komutanı, Rumeli Hisarı burcundaki bayrağın indirilmesini emreder. Hisarın bekçisi Memet çavuş buna kulak asmaz. Damat Ferit hükümeti üsteler ki, bayrak indirile ve yerine işgal donanmalarının bayrakları çekile... Öyle mi, der Memet çavuş, çıkar Hisar'ın burcuna, bayrağı gönderinden çözer, gömlek giyercesine vücuduna sarar ve 'bayrak öyle inmez, böyle iner' diyerek kendini burçtan aşağı atar!"

Kutlu bunları sesinden de belli olan bir tutku içinde anlatıyordu.

"Evet," dedim, "Milli Kurtuluş yarışının bir tek kaybedeni vardır, o da sömürgecilerdir. Kavga kurtuluş üstüne oldu mu, kahramanlık yarışında kaybeden olmaz."

"Bizim Memedi Memetçik yapan da bu kavga değil mi zaten?"

"Her milletin Memedini Memetçik yapan bu kavgadır. Radyonda böyle diyeceksin ve..."

"Ve deyip keseceğim."

"Niye kesiyorsun?"

"Çünkü, örneğin, Kore Memedinin kahramanlıklarından tek satır bildiğim yok."

"Ben birkaçını öğrendim."

"Aman, anlat..."

Şöyle bir yutkunacak ve düşünecek oldum, Kutlu hemen dürttü, sabrı yoktu. "Anlat diyorum!"

"Moranbon der ki..." diye başladım.

— Göbekadı belki Kan'dır, belki Kim, Han veya Li'dir. Ama biz ona Kore'nin Memedi diyelim. Siperde, bu Memetlerden

biri. Elleri kopmuş. Ayakları da ezik. Ağzında, sapından ısırdığı son bombası. Coniler sipere dalıyorlar. Ve bomba patlıyor. Hem bombanın, hem de Memedin parçaları darmadağın... Ve darmadağın olan düşman püskürtüldükten sonra, arkadaşları bu Memedin parçalarını topluyorlar. Buldukları bütün donatımını bir yere yığıyorlar. Nedir olup olacağı biliyor musun: Bir pamuklu tulumun parçaları. Yırtık bir defter ve arasında bir Jen-Şen yaprağı. Ezik bir düdük. Yarım bir tarak. Sapı kırık bir kaşık. Bir demir parçasından çakı, sapına da ağaç kabuğu sarılmış. Bir de otuz iki dişi ve on tırnağı. Yani Amerikan çelik kırallarının tepeden tırnağa arsenal kesilmiş ve cepleri sobalı Rencır'lerine karşı, kurtuluş askerinin donatımı bundan ibaret..."

"Bu tam bizim Memedin Kuvvayı Milliyedeki donatımı yahu!"

— Bir ağır makineli tüfek yuvasındayız. Nişancı vurulmuş. Cephanecilerden bir teki kalmış. O da çukurda tek başına, aç susuz, tam bir ay boyunca makineli tüfeğini susturmamış. Yaşı yirmi imiş. Her yaşı için bir Amerikan uçağı düşürmüş B-29'lardan...

— 1212 rakımlı tepeyi düşman topçusu ve uçakları dövüyor da dövüyor. Telefon hattı da kesilmiş. Bağlamak gerek. Sürüne sürüne giden bir Koreli Memet, hattın koptuğu yeri buluyor. Sağ eliyle kablonun bir ucunu çekiyor, sol eliyle ötekini. Fakat aradan bir parça kopmuş, iki ucu kavuşturmak olanaksız. İki uç arasında başının sığacağı kadar bir yer kalıyor. Ve Memet, bu arayı, telin bir ucunu yanağına, kanına saplıyarak kapatıyor. Hat bir süre bağlanıyor. Çok geçmeden, bir düşman bombası bu "canlı iletken"i de koparıyor. Koparır a. Bu sefer onun yerini bir başkası alıyor!

— Beş kişi gözetleme ödeviyle Taegu'da cephegerisine geçmişler. Beşi de Amerikalı gibi giyinmiş. Bir sütre gerisinde, yere yamanırcasına yatmışlar. Kulakları gecenin sırtına dayalı. Toprağı dinliyorlar... Ansızın bir Amerikan bölüğü bitivermiş karşılarında. Beklemek olmaz. Geliyorlar. Nerdeyse çiğneyecek-

ler. Biri, hemen Amerikalılara duyuracak bir sesle komutu basmış: "Birinci takım soldan, ikinci sağdan, üçüncü ortadan, dördüncü benimle!" Ve birer bomba savurup "Sarıldınız Coni'ler, teslim olun!" diye bağırmışlar. Çoğunu da esir almışlar.

— Bir de tank hücum grubu komutanı. Kendisi assubay. O da yirmi yaşında. Bir köylü çocuğu. Emrinde 40 tank. Bunlardan her biri ve kendisinin 337 numaralı tankı eski, miadı üç kere dolmuş, her yanı laçka. Savaşa girerken onun bu tankına 250 saat ömür yazmışlar. Köylü assubay işte bu tankla 25 savaşa girmiş ve üst üste 700 saat çarpışmış... İlk savaşı, tam bir güneyliler tümenine karşı. Kapışır kapışmaz, bu tümeni paralelin altına indirmişler. Bu assubay Memet, paralelin ne olduğunu da bilmezmiş. Duymuş ama, onu bir duvar, bir çit, bir kale filan sanırmış. Derken düşmüşler Seul yoluna. Ama soldan, bir tümseğin gerisinden müthiş bir ateş yemişler. Bu ateşten sonra, peşinde tanklardan yalnız yedisi kalmış. Kendi tankındaki iki arkadaşı da ölü. Köylü assubay, kopçaları koyvermeden, sıktıkça sıkmış dümeni, gözlerini yummuş ve tankı doğruca o ateş yuvasının üstüne sürmüş. Ezmiş geçmiş. Susturmuş... Sonra yine basmışlar gaza. Artık Seul'e doğru inerlerken karanlık da basmış. Boyuna ateş edip, ateş kuyruğu peşinden ilerlemişler. Seul'un ilk sokakları. Her kavşağı ateşle almışlar ve birer de tank bırakarak merkeze doğru dalmışlar. Derken, tank gürültülerine, şehrin yöneticileri ve bazı mebuslar koşmuşlar. Tankları Amerikalı sanmışlar da, karşılayacaklar. Biri selam veriyor, biri Parlamento belgesini gösteriyor. Ve bu arada tanktan inen bizim köylü assubay ansızın gürlüyor:

"Hizaya gelin be sığırlar, Seul bizim!"

Ve ilk iş olarak hapisane kapılarını toslayıp kırıyor, içeridekileri serbest bırakıyorlar. Kuzey piyadesi ancak sabahleyin şehre giriyor. Artık köylü assubayı "Seul'ün kurtarıcısı" diye kucaklıyan kucaklıyana. O şaşıyor ve gülüyor: "Hadi canım sen de, kah-

raman ben değilim, iki arkadaşıma tabut olan şu miadı dolmuş eğitim tankıdır kahraman!" diyor.

Sustum. Kutlu ellerime sarıldı. Daha istiyordu. Ona, Pektusan yolunu tutan yetimler kervanını da anlattım. Hani Tugen kuşunun anlattığı, silah istemeye giden çocuklar. Ama sahici kurşun, yumurta kadar da elbombaları istemeye giden çocuklar... Sonra, Phenyan'da, Namfo'da, Vonsan'da, hastane avlularına, her çubuğu telefon direğinden de uzun haç işaretleri çizmek için tas ve kiremit parçaları toplayıp dizen çocuklar. Ve tam bu haçlara kondurulan bombaların savruntusuyla, vurulmuş güvercinler gibi düşerek, dizdikleri taşları kanlariyle boyayan çocuklar...

"Bunları bana birer birer yazıp verebilir misin?"

"Yazılı isteme!" dedim Kutluya. "Ama birer birer daha on kere anlatabilirim."

"Neden? Sen bu kahramanlarla Korece konuşmadın ya. Elbet bunları bir yerde okudun."

"Evet, ağaç kabuklarında okudum."

"Yahu, sen beni deli edeceksin!"

"Ağaç kabuğunda dediysem, hani bir okla delik yürek çizgileri görülen ağaçlarda değil. Cephede şöyle enli-boylu kabuk parçaları sıyırmışlar ağaçlardan. Ve eski zamanlarda nasıl derilere, Tirşe'lere yazılar ve mektuplar yazmışlarsa, bunlar da öylece ağaç kabuğunun sütbeyaz içine notalar ve şarkı dizeleri yazmışlar:

> Halk için seve seve can veririm
> Benim arkamdan sakın yas tutmayın,
> Sağ kalanlar, ey benim kardeşlerim
> Parti için yaşayın, unutmayın!

İşte Napalm bombardımanlarına, istihkâmlardan, kayalar içinden, mazgallardan bu şarkılarla karşılık vermişler. Tamtakım sazları da varmış, biliyor musun?"

"Bizim Başıbozuğun sazı gibi mi?"

"Hayır, ölüm araçlarından yapılmış hayat sazı bunlar. Düşürdükleri uçakların parçalarından, şarapnel parçalarından, namlulardan, boş kovanlardan flütler yapmışlar, kaval, kitara, keman, ne istersen..."

"Bunu bizim Başıbozuk duyarsa deli-divane olur..."

"Daha da akıllanır."

"Seninle şöyle anlaşalım uzun oğlan. Şebi Yelda radyosunda ben geçmişte bugün diye bir Memet çavuş menkıbesi anlatacağım, sen de arkasından 'Kore'de bugün' diye bunlardan birini anlatacaksın. Söz mü?"

"Söz."

Arabamız zınk diye durdu. Şoför ara camı döğüyordu: "Knuri!"

Dayan Knuri, biz geldik!

ANKARA'DAN ÇIKTIM BAŞIM SELAMET KNURİ'YE VARINCA KOPTU KIYAMET

Tugay Knuri'de IX. Kolordu yedeğine girdi. Artık geçici savunma mevzilerinden çıkan Sekizinci Ordu genel taarruza geçiyordu. Yalu nehri ile Knuri arasında cephe tutan Çin gönüllü ordusu, buradan epeydir kıpırdamamış, Amerikan ordusunun geçici savunma mevzilerinden çıkarak taarruza geçmesini kasten beklemişti. Çinliler, düşmanı hareket halindeyken bir karşı taarruzla bozma taktiğini uygulamaya hazır görünüyordu.

Öyle de oldu.

Çinlilerin tuttuğu cephenin doğusuna yönelen IX. Kolordu, "biz düzde savaşmayı severiz, yalçın dağlar sizin olsun" diyerek, Knuri'ye Türk Tugayını yanaştırmış, Vovan boğazını geçme ve Tokşon şehrine taarruz emrini vermişti.

Tugay Knuri gerisinde Vovan vadisine konar konmaz, General Kazıcı da bir telefon emriyle IX. Kolordu karargâhına çağrılmıştı. Harekât odasında metrekareye bir general ve bir kurmay düşüyordu. Hepsi put gibi. Sinirler gergin. Orgeneral Volker, elinde bir çubukla genel durum haritası üzerinde bilgi veriyor, onun her cümlesini, türlü dillere çevirenlerin mırıltılarından bir uğultu izliyordu.

"25 Kasım durumu şu: Karşı taarruza geçen Çin orduları cephemizi orta kesimden çökertti. İkinci Güney Kore Kolordusunu

püskürterek derinlemesine daldı ve Tokşon şehrine girdi. Bu yüzden Batı kesimindeki IX. Amerikan Kolordusunun sağ kanadı tehlikededir. Kuşatılmak istemiyoruz. Bu bir felaket olur ve Sekizinci Ordu tümüyle yok edilebilir. Cephede açılan gediği vakit kaybetmeden kapamak gerek. Bu sorumlu ve ağır ödev IX. Kolordu yedeği olan Türk Tugayına verilmiştir!"

Topluiğne ve flama yerinden oynadı. Ve Tokşon'a doğru bir kırmızı ok çizildi: Türk Tugayı Tokşon'a taarruz edecek. Düşmanı oradan geri atacak. Böylece IX. Kolordu'nun ve tüm Sekizinci Ordunun çekilmesini sağlayacak!

General Kazıcı bir topuk vuruşu ile selamı çaktı: Başüstüne!

Ama madem dakikalar bile hesaplı, Vovan vadisi ağzında yığılı Tugayın piyade taburlarını 60 km kuzeydoğudaki Tokşon kesimine nasıl aktaracaksın? Emri veren IX. Kolordu bu işi kolaylıyacak araç vermiyor. Çünkü o araçlarla kendisi çekilecek. Bizim Tugayın oto bölüğünün elinde olup olacağı 30 kamyon var. Gel gör ki, savaştır, yok yok!

Ve General Kazıcı, İngilizce aldığı emri ağızdan çevirerek Albay Bora'ya aktardı: Biri bindirilmiş, biri yaya iki taburla derhal Tokşon'a taarruz!

Bora da "başüstüne" dedi ama, suratının barometresi dehşetli düştü. Zaten piyadelerle gelip de, Tugay birliklerinin bu vadi ağzına nasıl panayırcı işi konduğunu görünce tepesi atmıştı. Sağlı sollu sırtlarda güvenlik tertibi alınmamıştı. Generale, "Orada iki Amerikan mangası var, yeter" demişlerdi. Bu mangaları Bora gidip gördü. Coni'ler açığa tüfek çatıp, çadırın altına sokulmuşlar. O kuştüyü uyku tulumlarına da girmişler. Fasulye kaynatırcasına da bir horlamayla uyuyorlar. Ha diye bastırsa Çinliler, uyku tulumlarının fermuarlarını açıp da içinden çıkamadan enseleneceklerdi besbelli.

Sağdaki sırtlarda Kolordunun 9. Alayı. Konkre durumu yoklamak için, General Kazıcı ile Bora, o Alayın muharebe idare yerini ziyaret ettiler. Amerikan Albayı bunları çadırında pijama

ile karşılamasın mı? Herif nerdeyse süt banyosunu da alıp yatağına girecek. Bizimkilerin yanındaki Albay Gumby ile Yüzbaşı Lorenzo renkten renge girdiler.

Artık taarruza geçecek olan Albay Bora, uçaklardan Lorenzo'nun telsiziyle aldıkları keşif raporlarını da gözönünde tutarak, kendine göre durumu şöyle değerlendiriyordu: Altmış km ötede taarruz edeceğimiz iki Çin ordusu. Solumuzdaki sırtlarda iki Amerikan mangası uykuda. Sağımızda pijamalı Amerikan 9. Alayı. Önümüzde Tokşon'a kadar geçmek zorunda olduğumuz Vovan Boğazı. Boğazın ilk 20 kilometresi genişçe. Sonrası 22 km boyunca çok dar ve iki yanında sık ormanlı dağlar. Boğaz boyunca, keskin virajlar ve serpantinlerle dolu tek trafikli bir yol. Solu sarp. Sağı uçurum. Ve bu biricik yol, ileri-geri hareket halinde birçok asker ve sivillerle dolu...

Bu askerlerin bozulan Güney Kore II. Kolordusunun dökün-tüleri olduğu belli. Aralarında Güney Kore askeri kılığında komünistler de istemediğin kadar. Siviller de Tokşon'dan kaçıyoruz diyorlar ama, kendilerine sığırını-sıpasını önüne katmış göçmen süsü verdiklerine ne bakarsın bunların, çocuğunu sırtına vurmuş kadınlar bile herhalde Kuzeyli çete. Gündüzün boğaz içinden ormanlara sızacak, geceleyin de etmediklerini komıyacaklar. Hadi geçebilirsen geç bakalım bu kurt kapanından!

26 Kasım gecesini bu kuşkuyla boğazın dışında geçiren Tugay, ertesi sabah ortalık ağarırken, her kıpırtı ile âdeta cam gibi kırılıp dökülebilecek kadar soğuk bir havada ilerlemeğe başladı. Taarruz edecek olan Bindirilmiş Tabur boğazın içinden, ikinci Tabur kuzey sırtlarından ve tam omurgadan harekete geçtiler. Yarım saat arayla da Tugayın motorlu karargâh birlikleri ve Topçu Taburu tümüyle boğaza girmiş bulunuyorlardı.

Boğazın içinde Birinci Taburun yanında bulunan Albay Bora, telsizi ile durmadan İkinci Taburu, kuzey sırtlarından ilerliyeni arıyordu. Bağlantı yok da yok. En öndeki takviyeli keşif takımına sordu, ikinci Taburdan onların da haberi yoktu. Anlaşılıyordu

ki, Tugaydan bir irtibat subayı gönderilmiş ve bu taburun hareket yönü değiştirilmişti. Harputlu Albay küfrü bastı: "Ulan, bu savaş grubunun komutanı bensem, Tugay Karargâhı ne halt karıştırır?"

Ne var ki, bu sırada IX. Kolordunun karıştırdığı halt daha beterdi. Artık Birinci Taburun öncüsü olan keşif takımı boğazı çıkmış, bütün Tugay da boğazın en dar kesimine dizilmiştir ki, Çinlilerin girdiği Tokşon şehrine son bombalarını atıp dönen uçakların raporu üzerine General Volker'den sözlü bir telsiz emri: "Tugay Tokşon'a taarruz etmiyecek!"

İrtibat subayı Lorenzo bu telsiz emrini bildirince, Bora gömgök oldu:

"E ne yapacağız?"

"Olduğunuz yerde savunmaya geçeceksiniz"

"Deme!"

"Okey. Yazılı emir de yolda dediler."

"Ulan, okeyine dedirtme, bir taarruz, bir savunma, daldır çıkar pekmezci küpü mü bu?"

Bora, yol bir tek motorlu aracın bile dönüş manevrasına elvermediği için, koşa koşa gerilere gidip Tugay Komutanını buldu ve kestirip attı:

"Ben bu kaşkarikoda yokum!"

"Ne oluyoruz Bora?"

"Damataşı oluyoruz. Buyurun, Kolordu emrini Lorenzo'dan dinleyin!"

Emir generale tercüme edilinceye kadar, Bora bir yandan sayıp döküyordu:

"Kurt kapanındayız, kurt! Yoldan çıkamayız. Önümüz kapalı, gerimiz tıkalı. Sen gel de bu cehennem deresinde savunmaya geç. Yahu, hoşaf bulaşığı kadar da akıl yok mu bu heriflerde!"

Bereket ki Generalde o kadarcık akıl vardı. "Olmaz!" dedi. "Gerçi emir emirdir, uygulıyacağız, ama burda değil. Boğazın

giriş yerinde, ilk harekete geçtiğimiz Şongmiyon kesiminde savunma tertibi alabiliriz. Geri!"

Böylece, Bora'nın savaş grubu komutanlığı düştü. Ve bütün birliği geri çekerek savunma için mevzileme işini Tugay karargâhı yüklendi. Ve Harekât Müdürü Kurmay Binbaşı, birliklere telsizle çekilme emrini verdi.

Hava kararıyor, Vovan Boğazına tam kurdun sevdiği bir duman çöküyordu. Daracık boğazın o bıçaksırtı biricik yolunda, her şeyden önce Topçu Taburu motorlu araçlarının ve ağır toplarının dönüş manevrasını sağlamak gerekti. Amerikalı her şeyi düşünmüş, bütün harp operasyonlarını uçan, kaçan, yüzen motorlu araçlara bindirmiş, hatta buraya hem suda yüzen, hem de karada yürüyen Daka'lar da getirmişti, ama bir ağır topu şu dar yol üzerinde tekerlekleriyle zıplatacak ve o anda önünü ardına getirerek tekrar konduracak bir otomasyon neden düşünmemişti!

Başka çare yoktu. Buz tutmuş yolun hele uçurum olan kıyısında, santimetre ve milimetreyi de hesaplıyarak, göz gözü görmiyecek kadar karanlık olsa da, ensesinde de gözü olan usta şoförlerle manevra yapılacak ve ne pahasına olursa olsun çekilme sağlanacak. Kaybedilecek her dakika bu boğazı Tugaya mezar edebilirdi.

Gecenin ilk saatleri boyunca motorların çatlıyasıya uğultulariyle boğaz inledikçe inledi. Ve yolun tıkanıklığı biraz olsun çözülerek, yüzgeri hareket geceyarısına doğru başlıyabildi. Ahların-ofların, çene takırtılarının, subayların duymasını da iplemeden Amerikalının adresine sunturlu küfürlerin bini bir paraydı. Gündüzün önden giden keşif takımı, daha da takviye edilerek, bu sefer artçılığa bırakılmıştı.

Topçu Taburunun son bataryası dönüş yapmağa çalışırken, Teğmen Vehbi'nin kullandığı jep az daha Lorenzo'nun arada kalan telsiz arabasına çarpıyordu. Vehbi güçlükle sola dümen kırıp, ancak sağ çamurlukla telsiz arabasının kıçına toslıyarak durumu kurtarabildi. Ama bu sarsıntıyla telsiz arabasının açık motor ka-

pağı, onarımla uğraşmakta olan Lorenzo'nun ensesine düşünce, Yüzbaşı açtı ağzını yumdu gözünü:

"Kör müsün?"

"Değilim, ama gece kör!"

"Varımız yoğumuz bu telsiz..."

"Varımız yoğumuz canımız!"

Lorenzo çikletini tükürdü ve tabancasını çekerek Teğmene doğrulttu:

"Kaç paralık canın var ki?"

"23 sentlik!"

Tartışma uzayınca, Albay Gumby de oraya damladı. Ve tepine tepine Vehbi'ye bağırdı:

"Hemen çıkar jepini geri manevrayla!"

El fenerleriyle orasına baktılar, burasına baktılar, jepin ön sol tekerleğini uçurumun kenarından kıl ayırıyordu.

"Olacak iş değil," dedi Vehbi. "El frenini açar açmaz, bu araba yuvarlanır aşağı."

"Yuvarlansın! Şoförün nerde senin?"

"Gerillada yaralandı."

"Öyleyse, bu hale nasıl soktuysan, direksiyona geçip böylece geri alacaksın arabanı!"

"Mümkün değil."

"Mümkündür."

"Razıyım. Ama bir şartla. Madem mümkün görüyorsunuz, siz de binin yüzbaşınızla beraber. Ondan sonra..."

"Uzatma teğmen. Emrediyorum!"

"Bana ancak kendi komutanım emreder."

Hemen telsiz arabasına giren Amerikalılar, artık boğazdan geri geri çıkarak vadinin ağzında konmaya geçmekte olan Tugay karargâhını buldular. Durumu nasıl anlattılarsa anlattılar ve Teğmen Vehbi'yi telsizin başına çağırdılar. Generalin emri kesindi: "Arabanı derhal geri al!"

Vehbi kafasında ve yüreğinde uğul uğul bir itaat buhranıyle tek başına jepin direksiyonuna geçti. Bu sırada işin farkına varan bir assubay ile batarya çavuşu yetiştiler:

"Teğmenim, deli olma!"

"Emir böyle..."

"Kim kimin emrinde ki?"

"Ben vicdanının emrindeyim."

"Kaktıralım cipi, harcıyalım gitsin!"

"Ödeyemem."

"Bari şu cipin ardını telsiz arabasına bağlıyalım önce..."

"Lorenzo olmaz dedi."

"Öyleyse, bu deyyusları harcıyalım şurda!" –Bu anda kuzey sırtlarından bir yaylım ateşi açılmıştı.– "İşte cayırtı da başladı. Arada biz de bunları cehennem şehitliğine yollasak ne lazım gelir?"

"Ödeyemezsiniz."

"Teğmenim, biz seni bırakmayız."

"Emrediyorum, beni kararımda serbest bırakın. Siz topları kurtarmaya bakın..."

Ve Vehbi anahtarı çevirip motoru ateşledi. Sonra el freninin löviyesini kavradı. Cama sıvanan zifiri karanlık birden ışıyıverdi. Bu camda beliren bir ay-yıldızdı. Ankara garından kalkan tirenin penceresindeki ay-yıldız. Ve peronda mendil sallıyan nişanlısı... Ve Vehbi el frenini açtı. Açmasiyle de, jepin kuyruğuna yapışanların çabaları da boşa giderek, arabanın tepeüstü uçuruma kayması bir oldu.

Kuzey sırtlarından, orman içlerinden ateş açanlar, hiç kuşku yok, akşamdan beri her ağaç gövdesinin gerisinden bir çift göz ve birer mavzer deliğiyle bu perişanlığı seyreden çetelerdi. Gündüzden Güney Koreli asker kılığında ve sivil göçmenler olarak akın akın boğaza dolan, yolun tıkanıklığı yüzünden grup grup toplanarak gerilere göndermekle başa çıkılamıyan Kuzeyli çeteler...

Onların ilk yaylım ateşini yiyen takviyeli artçılar boğazın en amansız yerinde neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Üsteğmen Doğan, yanında hafif yaralı iki assubay ve üç buçuk erle bu ateşin içinden güçlükle sıyrılabildi. Üç buçuk er diyorum, çünkü bunlardan biri "yarım porsiyon asker" dedikleri Tahsin idi. Yolda kâh koşarak, kâh yetişebildikleri araçların çamurluklarında, Lorenzo'nun telsiz arabasına ulaştılar. "Basıldık!" dediler. Basıldık ama, telsiz bu haberi Tugaya iletemedi.

Neden sonra, Tugay karargâhına ulaşan bu grup, birinin dediğini öteki tamamlıyarak, soluk soluğa rapor verdi:

"Albayım, bizden başka kurtulan yok!"

"Bütün bölüğü Albayım, kıtır kıtır ke-ke..." –Tahsin vapurdaki gibi değil, sahiden ağlıyordu.– "Ke...si...yorlar!"

"Kes ulan!" diye bağırdı Bora. "Okşayıp da alnınızdan öpecek değiller ya. Elbette keserler!"

"İflahımız kesik, derman sığacak hal değildir, Albayım!"

Bora kudurdu:

"General nerde?"

"Uyuyor," dediler.

"Dürtün çabuk, yoksa çeteler süngüyle dürterek uyandıracak!"

Ve general uyku tulumundan çıkadursun, sabaha karşı "müjde" kaimedendi: "Çetelerin ardından bir Çin alayı da taarruza kalkmış, boğazdan geliyorlar!" Arkasından bir haber daha: "Onuncu Bölük –vadi ağzında çerge konmasına geçmiş Tugayın, sözümona muharebe ileri karakolu olarak ödevlendirdiği bölük– Çin taarruzunu çekti üstüne, ama müthiş kayıplar veriyor ve erimek üzere. Çinliler durdurulamazsa, Tugayın gerisine sarkabilirler!"

Albay Bora derhal emir ve irtibat subaylarını yanına alarak, Onuncu Bölüğün yardımına koştu. Yolda, daha önce geri çağrılan II. Taburu da çevirecek, savunmaya geçecekti. Bir yandan Tugay Karargâhı da III. Taburu vadinin ağzında mevzilendirecekti.

Bora, 550 rakımlı tepeyi gören sırtlara çıktığı zaman, ileri karakol bölüğünden ancak bir takım ele geçirebildi. Yanında CSR-536 telsizinden ve elinde bir otomatik Amerikan karabinasından başka bir şeyi de yoktu. Ve Albay bu takımla Çin alayına taarruz etmeğe karar verdi. Zira bu durumda Çinlilerin kuşatma tertibini bozmanın biricik çaresi, ne pahasına olursa olsun, 550 rakımlı tepeyi onlara bırakmamaktı.

Albay, göz açtırmıyan bir ateş altında, önce telsiziyle Lorenzo'yu buldu.

"Bir uçak filosu çağırın derhal, 550 rakımlı tepeyi bombalayıp yumuşatsınlar!"

Çok geçmeden uçaklar geldi. Tepeyi hallaç pamuğu gibi de attılar. Ama bu Korenin tepeleri rakımından belki 5-10 metre kaybederek yassılıyorsa da, yumuşamıyor, daha da sertleşiyordu.

Gerisini II. Taburla güven altına alan Bora, emrindeki takımı tepeye doğru süngü hücumuna kaldırmadan, yattığı yerde düşünüyordu: "Hey Koca Harputlu Albay, Kore'de takım komutanı olarak savaşmak da varmış kaderinde. Ama fırsat budur, asker olduğunu göster, pijamalı albay olmadığını göster. Göster ki, sonra bütün sorumluluğu yükliyerek Generali duvara dayamak nasıl olurmuş, bir görsünler!"

Albay göstereceğini gösterinceye kadar, Çinliler soldan bir çevirmeyle II. Tabura yüklendiler. Bora nerdeyse takımıyla iki muşta arasında kalacaktı. Artık saniye bile kaybetmeden bağırdı:

"Süngü taaak!"

Sütrelerin gerisinde süngüler şöyle bir yakamozlanarak namlulara geçirildi:

"Allah, Allah, Allah!.."

Oysa 550 tepesi gerilerini tutan Çinlilerin, bu tepede bir ileri karakolundan başka kuvveti yoktu. Bu sırada tepeyi "yumuşatma"dan dönen uçaklar, kanat sallıyarak, Bora'nın takımını ve II. Taburdan bu hücuma katılan 6. Bölüğü selamladılar.

Dönerken de IX. Kolorduya bir telsiz haberi uçurdular: "Türkler 550'yi süngü hücumu ile aldılar!"

II. Tabur 550 hattına yanaşmıştı. Albay Bora ile Tabur Komutanı tepeye çıktıkları anda, karşıdan ansızın bir makineli tüfek ateşine tutuldular. Ve oracıkta Çinlilerden kalmış bir siper tümseğinin ardına kendilerini dar attılar. Yatar yatmaz da, ikisinde de şafak attı. Hemen önlerinde, burunlarının dibinde bir Çin subayı yatıyordu. Ellerini uzatsalar elini tutabileceklerdi. Anlaşılan, siperden çıkarken başından süngülenmiş ve bu toprak yığını üzerine düşmüş. Gözlerine kan oturmuş. Açık ağzının kenarından sızarak toprakta göllenen kanın son damlası, dudağının kenarında pıhtılaşmış. Bora'ya ve Binbaşıya doğru uzanık elinde kasalı bir tabanca. Binbaşı uzanıp tabancayı çekmek istedi. Beceremedi. Çinlinin kabzayı da donduran kaskatı parmaklarını zorla açarak tabancayı aldı. Şöyle bir okkaladı. Evirip çevirdi.

"Bak albayım," dedi, "gözüm kaldı doğrusu. Kabzası da gümüş savatlı. Bugünün hatırası olarak almaz mısınız?"

"Almam," dedi Albay. "Rus tabancası. Görüyorsun ya, Ruslar silah veriyorlar namussuzlara!"

Binbaşı, tabancanın mermilerini boşaltırken sordu:

"Siz İstiklal Harbi'ne katıldınız değil mi Albayım?"

"Bıyığı yeni terlemiş teğmendim Mudanya üzerinden Anadolu'ya geçtiğim zaman..."

"Tabanca verdiler mi o zaman size cephede?"

"Verdiler elbet."

"Sizinki de böyle bir Rus tabancasıydı, değil mi?"

Kendi diliyle tutulan Albay ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırdı. Ve tabancayı kaptığı gibi, namlusuyla Çinli ölünün açık ağzına çaktı.

"Ateş yuvasını bizimkiler bastırdılar," dedi. "Sıçrıyalım binbaşı!"

Sıçrarlarken, Binbaşı, o görmeden, tabancayı yine aldı.

Artık II. Taburla Çin Alayı doğrudan doğruya kapışmışlardı. Çinlileri kuşatma taarruzundan alıkoyan oyalama muharebeleri hem bu kesimde, hem de vadinin ağzını savunan III. Tabur kesiminde bütün gün sürdü.

Bora, akşam vakti, geriye, Tugay karargâhına gitti. O gece Çinlilerin her iki tabur karşısında küçük oyalama kuvvetleri bırakarak geniş bir kol sarmasiyle Tugayın gerilerine düşebilecek bir harekete girişmeleri olanağı ve buna karşı gerekli hazırlık üzerinde düşünürlerken, Haberalma Müdürü Kurmay Yüzbaşı IX. Kolordu Komutanlığından sözlü bir emir getirdi. Bu şöyle bir kutlama emriydi:

"Turgo Tugay, 28 Kasım günü gösterdiği direnme ve yer yer süngü hücumları sayesinde üstün düşman kuvvetlerini üzerine çekmiş ve bu kesimde düşmanın ağır basan taarruzlarını kırarak, Kolordumuzun sağ kanadını korumuş ve gerisi açık kalan Sekizinci Ordunun kayıp vermeden çekilmesini sağlamıştır. Turgo Tugayı bu büyük başarısından ötürü kutlarım!"

Ayakta dinliyen General Kazıcı'nın gözlerine hafiften bir su yürümüştü. Haberalma Müdürü Yüzbaşı, emrin ikinci maddesini okumağa başladı:

"Halen 2. Amerikan Tümeni çekilmektedir. Turgo Tugay, bu çekilmeyi güven altına almak için, Tümenin sağ kanadiyle irtibat yapmak üzere, haritada işaretlenmiş olan 5 km kadar batıdaki geniş cephe üzerinde tertiplenecektir."

Yani topluiğne haritada Şongmiyon'dan çıkarılmış ve 5 km batıya saplanmıştı. Ve o gece, bu topluiğne Tugayın beş bin kişisini ayrı ayrı dürtecekti.

Albay Bora elini çat diye alnına vurdu ve yakasından iki düğme çözdü.

"Postaaa!" diye bağırdı. "Bana bir su ver oğlum."

General, Kurmayları ile gözgöze geldi. Ve Albayı kışkırtırcasına incecikten sordu:

"Ne oluyoruz Bora?"

"Damataşı oluyoruz Paşam, söyletmeyin beni, damataşı!"

"Söyle, söyle..."

"Paşam, çekilme birliklerin en zayıf halidir. Hele gece. Hele böyle mahkûm arazide. Ve hele böyle gece harekâtında bizden çok usta bir düşman karşısında..."

"Enformasyona teşekkür ederim Bora!"

"Siz benimkine değil, Yüzbaşı Lorenzo'nun enformasyonuna teşekkür edin."

Bu anda Albay Gumby ile Lorenzo da tercümanlarla beraber çadırdan içeri giriyorlardı.

"Yine mi Lorenzo, Bora?"

"Evet, işte yüzüne karşı da söylüyorum ve soruyorum..."

Amerikalı 'Yüzbaşı bacaklarının bütün yaylarını gererek doğruldu:

"Ne soruyorsunuz?"

"Dün Tokşon'u son defa bombalıyan uçaklarınızın, dönüşte, daha havadayken, Kolorduya verdikleri raporu siz telsizinizle aldınız mı, almadınız mı?"

"Aldım."

"Uçaklar Çinlilerin Knuri'ye yöneldiklerini haber verdiler ve artık Tokşon'a taarruza hacet kalmadı, Türk Tugayı ile sağ kanadınızı koruyun dediler. Öyle mi? Peki, siz bunu o saat niçin Tugaya bildirmediniz?"

"Bu henüz Kolordu emri değildi, ben emir veremezdim."

"Niçin emir vermediniz demiyorum, niçin bildirmediniz bunu diyorum bir önhaber olarak..."

"Bu raporun arkasından, dur emri çıkmıyabilirdi."

"Çıkabilmesi de aynı nispette mümkündü. Ama siz haberi geciktirdiniz. Kolordu emri çok daha sonra verildi. Ve bu arada birliklerimiz boğazı çıkmak üzereydi. Sonra da karanlık bastı mı sana, haydi durabilirsen dur artık, savunabilirsen savun bıçak sırtında!"

"Ne demek istiyorsunuz bununla?"

"Demek istiyorum ki, Kolordu emrini harfiyen uygulayıp da boğazın içinde kalsaydık o gece, şimdiye kadar biz de mahvolacaktık, sizin kolordunuz da... iyi ki ayağımızı geri alıp çıktık boğazdan..."

"Evet, iyi ettiniz."

"Ama dün gece, emir böyledir, olduğunuz yerde kalacaksınız diye ısrar eden sizdiniz!"

"Rica ederim, ben sadece bir irtibat subayıyım."

"Ama aklınızı da kullanmalı, yarını da görebilmelisiniz."

"Hakarete hakkınız yok!"

"Sizin de burada canımızla oynamağa hiç hakkınız yok!"

Gumby'nin kaşı gözü oynamağa başlamıştı. General araya girdi:

"Bora, sözünü tart da konuş..."

"Tarttım. Okka her yerde dört yüz dirhem. Soruyorum, emrini değiştirerek ve düzelterek yaptığımız muharebeyi tebrik eden Kolordu, bu emirdeki hatası yüzünden dün gece uğradığımız kayıplarla neden ilgilenmez?"

"Bildireceğiz elbet. Artık olan oldu."

"Olan yine oluyor, Paşam, işte emrin yenisi. Kaydır birliğini 5 km daha öteye diyorlar geceyarısı. Gerileri yine açılmış. Hadi bakalım Türk Tugayı, yama!"

"Bora, ileri gidiyorsun!"

"Ben onu bunu bilmem. Dün geceki kayıplarımızın ve Teğmen Vehbi'nin kaatilleri bunlardır!"

Lorenzo'nun eli kemerine doğru kıpırdadı. Bora hemen onun üstüne yürüdü. Araya girdiler.

"Söyleyin şuna," dedi Bora çıkarken, "kendi kafasına sıkmıyacaksa kurşunu, tabancasını hiç çekmesin!"

Gumby arkasından tepinerek bağırıyordu:

"Mahkemede görüşeceğiz!"

"Mahkeme bu harp meydanı. Terazisinin dirhemi de kurşun. Daha çook görüşeceğiz!"

Ortalık yatıştıktan sonra, General: "Bu Bora ile işimiz var" diye homurdanarak masa başına geçti.

"Bir çay verin bana... Kolordudan tebrik emri aldık, bizim Albay onu da zehir zıkkım etti. Tövbe Yarabbi! Kuzum, telsiz 2. Tümeni arasın..."

General gözlüğünü taktı. Kurmaylar da haritaya eğildiler.

"Evet, taburlar mevzi değiştirecek. Beş kilometre batıya... Ama Bora'nın bir dereceye kadar hakkı da var. Yine mahkûm arazi. En iyisi, bu emri de bir düzeltme ile uygulayalım, biraz daha geride savunmaya geçelim. Mesela, nedir şurası?"

"Siminni köyü."

"Aramız?"

"Sekiz kilometre..."

"Binbaşı, şimdi telsizle taburlara Siminni'ye çekilme emri verebilirsiniz!"

O akşam cephe defterime bir not düştüm: "Amerikalı bizi övüyor" dedim. Ama ötesini yazmadım. Düşüp kalabilirdim bir yerde. Hatta beni harcıyabilirlerdi. Ne olur, ne olmaz, defterimde böyle şey bulunmasın dedim. Evet, madem Amerikalı bizi övüyordu, artık oturup da ne aptallık ettiğimizi düşünmeliydik!

Ortalık kararıyordu. Taburların savunma mevzilerinde karşılıklı ateş hâlâ kesilmiş değildi. Karargâh odası önünde bir jep arabasına monte edilen CSR-300 telsiziyle, Harekât Şubesi Müdürü Binbaşı, taburlara şifresiz olarak emir vermeğe başlamıştı:

"Birinci tabur, sesimi duyuyorsan cevap ver, dinliyorum."

"Sesini duyuyorum, buyurun."

"Tugay emri: Karanlık iyice basınca, hemen Siminni istikametine çekileceksiniz!"

"Tugay emri alındı. Karanlık basınca Siminni'ye çekileceğiz."

İkinci Tabura da böylece emir duyuruldu. Ama Üçüncü Tabur Komutanı ile konuşma bambaşka oldu. Tabur Komutanı

bu emri duyar duymaz, telsizde, karargâh önüne çıkmış olan General ile Bora'nın da duyabilecekleri kadar bağırıyordu:

"Yahu, bu ne biçim çekilme emri?"

"Uzatma, ala-amerikan emir bu!"

"Alaturka sövdürme beni. Gene mi kaba sağrıları sıkışmış?"

"Bağırma o kadar dostum. Çekilmeye başla!"

"Nasıl çekilirim yahu, Çinli hâlâ ensemizde! Hem karanlık basalı yıl oldu. Bu çekilmenin bir saati, bir sırası yok mu? Artçıya kimi bırakıyoruz? Adamakıllı tertipleyin şu işi Allah aşkına, yoksa dün geceki gibi birbirimize gireriz."

"Uzun etme, dedim. Biraz sonra ben de jeple yanına geliyorum."

O hareket ettikten sonra, Bora Generale döndü:

"Bu çekilmeyi beğenmiyorum, ne derseniz deyin."

"Ne diyeyim," dedi General. "Emir böyle ve sorumluluk benim!"

Gel gör ki, telsizle açık verilen çekilme emirlerini Çin telsizleri de kapmıştı. Ve elbet onların da tercümanları vardı.

Ne olursa olsun, 28 Kasım gecesi Siminni'ye çekilme başladı. Ve III. Tabur Komutanının dediği gibi, Şongmiyon vadisi içinde yine tıkanıklık, yine bir ana-baba günü, daha doğrusu bir ana-baba gecesi başgösterdi. Üç tabur birden, ateşin hâlâ kesilmediği cepheleri kesiminde artçılar bırakarak, geriye doğru çözüldü. Bölükler birbirine girdiler. Artık başka tabur ve bölüklere karışmış mangalar mı ararsın, takımını, bölüğünü tamamen yitirmiş komutanlar mı...

Çekilme değildi bu. Bora'nın deyimiyle, bir kaçış, bir perişanlık, bir panik... Artçı bölüklerin hafif ve ağır makineli tüfekleri, tepelerde, donanma gecesiymiş de havai fişekle patlıyormuş gibi kıvılcımlar saçıyor, ateş şeritleri çiziyordu. Çinliler, bindikleri enseden inmek şöyle dursun, daha da biniyorlardı. Artık onların saatleri, onların süngü hücumları başlamıştı. Öyle ki, onlar bizimkilerden daha büyük bir hızla ilerliyor, sanki çekilen biz

değil de kendileriymiş gibi, bizim bölüklerin yanında-yönünde, içinde-önünde yürüyorlardı. Ve bu Çinlilerin hepsi de, iki gündür ölen, yaralanan veya esir düşen Memetlerin elbiselerini giymişlerdi. Karanlıkta ayırabilirsen ayır. Biz onları ayırdedemiyorduk, ama onlar bizimkileri ayırdedip kurşunu basıyorlardı. Savaşta hüner "görünmeden görmek, ölmeden öldürmek" değil miydi?

Bu hile de çok geçmeden sezildi. Ve her kesimde bir fısıltı emri yayıldı: "Postallarınızı çıkarıp elinize alın, eldivenlerinizi de süngülerinize geçirin ki, parlamasın. Bunu yapmıyan, mutlaka aranıza karışmış Çinlidir. Basın kurşunu!"

Peki ama, bu emir sanki kendilerine verilmiş gibi Çinliler de postallarını atıp, süngülerini eldivenleriyle maskelediler ve öylece eldivenle süngülemeğe başladılar. Yarım porsiyon Tahsin'in karargâhta dediği gibi, artık derman sığacak hal değildi!

Kelâ postallarını çıkarmak için eğilirken, yine bir cartlama koptu:

"Aha, ne oldu?" dediler.

"İçine ettiğim..." diye homurdandı Kelâ, "şalvara alışmış bacakta emeriken pantolu bu kadar durur işte. Aha ağı gine patladı!"

Sağından Başıbozuk bağırdı:

"İğnesi ve de bi saplam ipliği benden, otur da dik!"

"Ülen Başıbozuk, bir türkü söylesene!" diye takıldılar. Sen misin takılan. "Eyvah, sazım!" diye bir çığlık kopardı ki Başıbozuk, çığlığa benzemez. Sazını siperde unutmuş. Hiç ikilemeden döndü. Ayak sesleri gazeller içinde geride kalınca, onun saz aramağa gittiğini anladılar. Arkasından bağıran bağırana:

"Ulen, deli olma bu karanlıkta!"

"Yooo!" diye yankılandı Başıbozuğun sesi, "ben gider onu bulurum!"

"Yahu, şimdi Çinlinin kurşunu bulacak seni, gel etme, saz dediğin yarım saatlik yerde kaldı..."

"Cehennemde de kalsa, koyup gidemem. Sonra ahı tutar beni!"

Ses daha gerilerde kalıyordu. Arkadaşları bir daha yalvardılar:

"Başıbozuuuuuk, esir düşersin!" Artık cevap gelmedi.

Oysa, Knuri'ye gelinceye kadar, sazını topçu bataryasından bir şoför hemşerisine emanet etmişti, o da sazı şoför bölmesinin tavanına güzelce bağlamıştı. Mıştı ama, Başıbozuğun içi rahat etmedi. Bir gün önce Vovan Boğazına girerlerken, sazını geri almıştı. Et tırnaktan ayrılmazdı. Anca beraber, kanca beraber. O sabah sipere sazı ile beraber girmişti. Geceleyin kurşun vızıltısı kesilince dokunacaktı tellere, uçan turnalarla memlekete selam gönderecekti. Ama lanet olsun bu çekilmeye! Çinlinin kafası kızınıştı anlaşılan, ne sözden anlıyordu, ne de sazdan!

Çinlilerin Türk kılığında alaya karışması, paniği büsbütün artırmıştı. Yalınayak kaçmak, süngüleri eldivenle maskelemek, biçilmiş ot gibi susmak emredilmişti, ama bu "Allah, Allah" sesleri de neydi? Ağaca çarpan, çalılıklar içine düşen, birbirini çiğniyen, çukurlara yuvarlanan, kurşunu yiyen yalnız "Anam!" diye bağırırken, ya da "Yandım!" derken, bu "Allah Allah" korosu da nerden çıkıyordu?

"Süngü hücumuna mı kalktık, yoksa kaçıyor muyuz ülen?"

"Karışmayın, Allah Allah narası tabana da kuvvet verir!"

Ve bir ara ormanın içinde acı bir çığlık duyuldu: "Zeh-raaa!" Vurulan, Kore'de kahramanlaşıp memlekete dönünce Zehra kızı alacak olan assubaydı.

Veli, sağında, kulağının dibinde le-si inceden bir "Allah Allah" daha duydu. Hemen üstüne yöneldi. Ve o anda karanlığın gözünden öyle bir ateş fışkırdı ki, Veli bütün ormanı, bütün gökyüzünü bir an için ağartan bu şimşeğin şavkında yalnız Ayşe Gelinin şöyle bir süzülüp geçtiğini görebildi. Kendisi de böğründe bir yanmayla oracığa süzüldü.

"Kelâaa!" diye bağırabildi. "Ben vuruldum..."

Kelâ'nın ayak sesleri gazel hışırtılariyle yaklaştı. Solukları birbirini buldu!

"Nerenden vuruldun?"

"Böğrüm yanıyor Kelâ... Yanımdan Allah Allah diyen bir Allahsız çekti kurşunu."

Oysa Çinlinin de Allahı vardı. Ve Çinliler, o gün 550 tepesine yapılan süngü hücumunda bizim "Allah Allah"ı bellemişlerdi.

"Allah aşkına beni burda koma Kelâ..."

Yarım porsiyon Tahsin gibisini, üç çeyrek Veli gibisini, iki-şer-üçer omuzlayıp koşabilecek kadar güçlü olan Kelâ, Veli'yi hemen sallasırt etti.

"Sen sıkı tutun yalnız!" dedi.

Bu halde tüfeğini kullanması zorlaştığı için, taktığı eldiveni çıkarıp kasaturasını bıçak gibi kavradı.

"Heey, millet!" diye bağırdı. "Çinliler bellemiş Allah Allahı! İki yanınızda, önünüzde, ardınızda kim varsa, herkes herkese bir şeyler sorsun. Allahı inceden söyleyene çalın kurşunu!"

"Etme Kelâ, birbirimizi vururuz..."

Artık biçilmiş ot gibi susmayı boşladılar. Herkes herkese bir şeyler soruyor, bir şeyler söylüyordu: "Adın ne ulen?"

"Memet." (Çinli, Memedi de bellemişti.)

"Sana diyom, hey önümdeki, künyeni oku!"

"Tozdan dumandan ferman okunmuyo!"

Ve artık nalına-mıhına söyleşmeler aldı yürüdü:

"Parola?"

"Panik!"

"Ulen, sazı da yitirdik, Başıbozuğu da yitirdik, emme şu Tugay bandosu nerde ki?"

"Cehennemde! Bando neyine? İstiklal Marşı mı istiyon?"

"İstiklalci işi değil bu bizim yaptığımız. Bando, eğer biliyorsa, Korelinin İstiklal Marşını çalsın, tam sırasıdır. Bize de, Anadolu

yaylasından indirdiğimiz Yunanın ayağına uygun bir tabana kuvvet marşı!"

"Ülen sen Çinli misin, Türk müsün?"

"Müslümanım."

"İslam'ın şartı kaç?"

"Beştir emme, altıncısı el toprağında kana girmemektir."

"Heeey, Kelâ, sen de yiğitliğin şartını söyle!"

"Bir şartı da yiğitliğin, aha böyle yalınayak kaçmaktır!"

Derken bir yalvarış:

"Amanın, bana alın kabağımdan bir kurşun çekiverin arkadaşlar!"

"Ne oluyon ülen?"

"Vuruldum."

"E vurulduysan daha ne kurşunu istiyon?"

"Ayıptır söylemesi, tam kıçımdan vuruldum kardeşler. Allah aşkına bir kurşun çekin bana alnımdan, zere ben bu çifte delikle arımdan ölürüm."

"Yürü!" dediler.

Paçalarından kan aka aka yürüdü.

"Başçavuşum, taarruzu biliriz, savunmayı biliriz, lakin çekilme böyle mi olur?"

"Çekilme değil bu onbaşı, yüz geri ettik, ilerliyoruz."

"Komutanlarımız önümüzde mi?"

"Her zamanki gibi..."

Biri bağırdı:

"Ben bilmece gibi yarım laflar söyliyeceğim, ötesini kim tamamlıyamazsa Çinlidir."

"Söyle de al cevabını!"

"Kılavuzu emerikeli olanın..."

Biri tamamladı:

"Burnu boktan kurtulmaz!"

"Dimyata pirince giden..."

"Evdeki bulgurdan olur."

"Ankara'dan çıktım başım selamet..."

"Knuri'ye varınca koptu kıyamet!"

"Allah Allah!"

"O sayın Başvekilimiz Ednan Menderes'in..."

"Hepinize telsizlen selamı var!"

"Tokyo'dan Makkartır da selam etmiş!"

"İkisini birden koy çuvala..."

"Salla salla vur duvara!"

"Allah Allah!"

"Yaşasın Turgo!"

"Birincidir!"

"Allah Allah!"

"İmam nerde, imam? Bu sapır sapır düşenleri kim gönderecek cennete?"

"İmam bu boğaza hiç girmemiş. Düşen olursa, cennetin yolunu kendi kendine bulur demiş!"

"Duydunuz mu, Albay Bora emerikeli yüzbaşıyı vurmuş!"

"Allah Allah!"

"Ya şu Allahı kalın söyle, ya da yersin kurşunu ha!"

"Benim duyduğum, Albay o yüzbaşıyı az kalsın vuruyormuş..."

"Öyleyse bi cızık çek sen ona. Tevatürdür."

"Emme ataş olmıyan yerden... De bakalım, bu lafın ötesini sen tamamla!"

"Duman çıkmaz!"

Veli can acısiyle tutunmağa çabalarken, Kelâ'nın şapkasını düşürdü.

"Ha, şimdi tepemde ay doğdu," dedi Kelâ. "Çinliler bizi görmezlerse eyi!"

Ve ilk defa kelini örtme kaygısına düşmeden, adımlarını açtı. Kim görecekti artık karanlıkta, ilerde nasıl olsa bir şapka uydururdu.

Onlar dereye doğru inerlerken, boğazın ağzında sağlı-sollu ormanlardan öyle ateşler parladı ki, yalazı birden gökleri tuttu.

Ormanın içi, bir fırına pırnal çalısı atılmış gibi çatırdıyordu. Ortalık gündüze döneyazdı. Artık sıçan deliği bin kuruş, herkes birbirinin ardına sinme, bir karanlık köşe arama, kendini bir çukura atma derdine düşmüştü. Bu arada "Allah Allah" sesleri birden seyrelmiş, sağlı-sollu tepelerde mevzilenen Çinlilerin kurşun yağmuru daha da artmıştı.

Ve Şongmiyon'da taburların döküntüleri birbirine girdiği zaman, yol öylesine tıkanmıştı ki, buradan Tugay karargâhının pılıpırtısının ilk yarısını alıp da Siminni'ye götüren oto bölüğü, şimdi ikinci seferi yapmak için yine vadiye sokulmaya çalışıyor, kamyonlar kime çarptığına ve kimi çiğnediğine bakmadan güçlükle ilerliyordu.

Memedin birinin üzerinden iki kamyon arka arkaya geçince, çil yavrusu gibi dağılan bir kalabalıktan birkaç namlu birden ötüverdi: Bastılar lastiklere kurşunu!

"Ülen, etmeyin, bunlar bizim kamyonlar!"

"E çiğnedikleri adamlar bizim değil mi?"

"Tugayın harp cerideleri, hesabı-kitabı, çokça da cephanesi ve donatımı kalmış ilerde, oto bölüğü onu kurtarmaya gidiyor!"

"Mahkeme dosyaları da kalmış mı orada?"

Bunu duyan şoförlerin kimi kendiliğinden stop ettiler. Zaten orman yangınları Şongmiyon eteklerine iniyordu. Oto Bölüğü Komutanı kafasını yumruklamaya başladı:

"Artık bir adım daha atamayız. Gitti harp cerideleri!"

Şoförün biri seslendi:

"Yüzbaşım, Paşa sıkı sıkı tembih ettiydi, kaptanın hediyesi cankurtaran simidini bu sefer unutmayın dediydi."

"Geçti..." dedi Yüzbaşı. "Geri!"

Kamyonların hepsi döndü. Fırsattır deyip, sırtta taşınan yaralıları, sakatlananları, dermandan düşenleri bu arabalara doldurdular. Artık kalan kalmış, Siminni'ye kadar kaçabilenler kurtulmuştu.

Ama, sözgelişi bir kurtuluştu bu. Artçı bölüklerden sağ kalanlar, Siminni'ye geceyarısı kendilerini atabilmişlerdi. Köyün içinde bir bağırıp çağırışmadır gidiyor, subaylar bölüklerini arıyor, elde kalanları toparlamaya çalışıyorlardı. Her bölük ateş yakmıştı. Köyün ara yollarında, köşelerde bölük mutfakları aş pişirmeye koyulmuşlardı.

Köyün giriş yerinde bir göz odaya sığınan Tugay Karargâhında, General, Kurmaylar ve Amerikan irtibat subayları bir benzin sobasının başında göbek kebabı yaparlarken, Albay Bora, yanında iki subayı ile hışım gibi içeri girdi. Elini yarı yola kadar kaldırıp, selam vermekle vermemek arası bir hareket yaptıktan sonra, başından sıyırdığı kepini avkaladı:

"Perişan olduk!" dedi. "Daha da olacağımızdan başka..."

Ve anlattı çekilmedeki perişanlığı. Taburların başına gelenleri sayıp döktü:

"Kayıplarımız büyük," dedi.

Tugay imamı, elleri göbeğinde, mırıldandı:

"Allah taksiratlarını affetsin!"

Bora ona yiyecek gibi baktı:

"Hiçbir taksiratları yok!"

Sonra gözleriyle Gumby'nin Lorenzo'nun gözlerini aradı. Onlar gözlerini sobanın benzin alevlerinden ayırmıyorlardı.

"Oto bölüğü de ikinci sefer hiçbir şey alamadan döndü."

"Ya cerideler?" dedi General. "Hepsi kaldı mı?"

"O cerideleri artık Korelilerle Çinliler okur."

"Ya benim... eee... şeyim?"

Paşa "cankurtaran simidim" diyecekti, diyemedi. Ama Dr. Kutlu bu gedikten dalıverdi:

"Phenyan'da bir tepe var ya Paşam, Moranbon dedikleri tepe. Orada bir Amerikan Şerman gemisinden ganimet bir topla bir çapa müzelemişler..."

"Evet?"

"Eveti şu ki, artık bizim bu boğazda kalan toplardan biriyle sizin cankurtaran simidini de herhalde o müzeye koyarlar harpten sonra, Knuri hatırası olarak!"

"Kutlu, yangına körükle gitme," dedi Paşa, "Cidden çok üzgünüm."

Gerçekten üzgündü Paşa. Şimdi ister misin kendisine Ankara garında hediye edilen minderi de bulsunlar, onu da koysunlar müzeye? Allah kahretsin. "Ardına bağla" dedikleri mektup da içindeydi paketin!

"Burada emniyet ve savunma tertiplerimiz nasıl Paşam?"

General, Aldoğan yüzbaşıyı gösterdi:

"Biraz önce Yüzbaşı rapor etti. Ben çok memnunum... Söylediklerinizi Albaya da anlatıverin lütfen Yüzbaşı!"

Emrindeki Talimgah Bölüğü ile emniyet görevi almış olan Aldoğan ve Bora çıktılar. Yüzbaşı dolayda zor seçilebilen tepeleri göstererek, bunlardan hangisine kaçar manga ve kaçar posta serpiştirdiğini anlatırken, o tepelerin birinden karşılara doğru yanar-söner bir fenerle işaretler verilmeye başlandı.

"Bizimkiler mi?" dedi Albay. "Mangalar arasında kararlaştırılmış bir işaretiniz var mı?"

"Yoo..." dedi Yüzbaşı. "Düşmandır."

"Öyleyse yaptık işi. Burada da basılmazsak çok iyi."

Albayın burnuna yemek kokuları gelmeğe başladı. Uykusuzluk ve açlığın üçüncü günü olsa da, bu kokular onun iştahından çok öfkesini kabarttı.

"Ne oluyoruz?"

"Paşa'nın emriyle taburlar önce yemek yiyecekler. Sabaha kadar dinlenecekler. Sonra kayıpları çok olan III. Tabur köyün batısında yedekte kalacak. Birinci ve ikinci Taburlar da derenin sağında ve solunda savunma için mevzilenecekler."

"Öyleyse, söyleyin Paşa'ya da, biz bu işleri yapıncaya kadar baskına maskına kalkışmasınlar diye Çinlilere telsizle ricada bulunsunlar!"

"Gerçekten söyliyeyim mi bunu Albayım?"

"Söyle. Korkum yok. Disiplinle bir tek şey bağdaşamaz: Şefkat. Şefkatli görünme çelebiliği... Evet, aynen böyle söyle ona!"

"Haklısınız Albayım. Ama bunu siz söyleyin."

Ve Albay tekrar karargâh odasına girdi.

"Paşam", dedi, "düşman ensemizden inmiş değil. Tepeden tepeye de işaretleşip duruyorlar. Bu yemek derdi başımızı yiyebilir, iyisi mi, taburlar hemen mevzilensinler de, yemeklerini mevzilerinde yesinler."

General öyle yapılsın diye baş salladı:

"Emniyet icabı da budur zaten," dedi.

Ve kendisi, karargâhı ve Amerikalılarla birlikte, "emniyet icabı" olarak, üç kilometre daha geride Kaechong bölgesinde kararlaştırılan muharebe idare yerine hareket etti. Jepi yürürken de Albaya bağırdı:

"Tertipler alındıktan sonra siz de oraya gelin!"

Albay taburları tertiplemek isterken her adımda taşa vurdu. Önce köy içindeki mutfak ateşlerinin hemen söndürülmesini emretti. Etti ama, homurtu bütün köyde uğultu halini alıverdi:

"Disiplinle mi doyacak bizim karnımız? Üç gündür ağzımıza lokma komadık. Ama Albay Jen-Şen çayını da içti galiba!"

Köy içinde yarısı çoktan deliksiz uykulara varmış I. Taburu uyandırıp hemen savunma mevzilerine göndermek istedi. Tabur Komutan Vekili Yüzbaşı kafayı dikti:

"General yemeklerinizi yiyin de öyle gidin demişti. Sizde insaf yok mu?"

"Düşmanda yok insaf, Yüzbaşı! Hadi kaldır taburunu, yemeğinizi mevzilerde yersiniz."

"Kaldırmam!"

"Yüzbaşı, laf anla!"

"Generalden yeni bir emir almadıkça, kaldırmam. Askerim aç."

Aç-maç, taburu âdeta vinçle kaldıran Albay, savunma mevzilerine kadar kendisi götürdü.

Dönüşte, baktı ki, köy önündeki vadide ışıklar ateşböcekleri gibi! Hemen o ışıklara doğruldu. Köyün biraz dışında kalan okulun yanından geçerken, camlarda gördüğü ışığa da sinirlendi. Burayı, emniyetle görevli Talimgah Bölüğünün karargâh ve cephane deposu yaptığını biliyordu. Tam geçtiği sırada, okulun köşesinden bir gölgenin aniden çekilerek sindiğini fark etti.

"Postaaa!" diye bağırdı ona. "Nöbetçii!"

Sinen gölge köşeden tekrar belirdi. Pencerenin ışığı altına yanaşmadan, olduğu yerde topuk vurarak esas vaziyetine geçti. Aralarında şöyle sekiz-on adım vardı.

"Koş oğlum, şu ötedeki ışıklar nedir anla ve çabucak dönüp bana haber ver!"

Albayı sertçe selamlıyan asker hemen dönüp koşmaya başladı:

"Dur!"

Asker duraladı.

"Emri tekrarla da öyle koş!"

Asker tekrar dönüp tabanları kaldırınca, Albay yaygarayı kopardı:

"Düşmandır bu, basın kurşunu!"

Okulun kapısından çıkan erler otomatik karabina ile hemen ateş açtılar ve düşe-kalka kaçmaya çalışan o asker bir daha kalkamadı.

Sonra Albay da onlarla beraber koştu. Yüzükoyun yere yığılanı çevirip, el fenerini sıktılar. Fenerin ışık halkası içinde önce bizim üniforma ve koldaki ay-yıldız göründü. Sonra da bu üniformanın içindeki Çinlinin yüzü. Bir gözünün karası, sıkılmış bir zeytinin çekirdeği gibi bürtlemişti.

Bora bağırdı:

"Bu köyün içinde bizim asker kadar Koreli ve Çinli de yoksa, ben kafamı keserim!"

Ötekiler şaştılar:

"Bu gâvurlar yerden mi biter, gökten mi yağar, bilemedik Albayım!"

"Bilemezsiniz ya. Uyuyun bakalım. Sebilâne bardağı gibi dizilin de 'çatlayın' bakalım rahat rahat. Donlarınızı toplıyabilirseniz çok iyi. Kıçınızdan vurulacaksınız, kıçınızdan! Söndürün ulan şu ışığı!"

Ve Albay söve-saya, öteki ışıklara doğru yürüdü. Işığın birine varınca, burada Topçu Taburu Komutanı'nın benzin sobası başında uyuklamakta olduğunu gördü.

"Yahu, olacak iş mi bu?" dedi.

Ve sitemle cevabını aldı:

"Topçu kuştüyü uyku tulumunda yatmıyor ya Albayım!"

"Ama yeriniz burası değil. Hiçbir ateş görevi almadan, bu konma yerinde sizin işiniz ne? Hemen bir atış menzili geriye, Tugay muharebe idare yerine kadar çekin bataryalarınızı!"

"General bana burayı gösterdi, burdan da taburumu ancak o kaldırabilir!" Öp babanın sakalını!

"Öyleyse, ben Tugaydan size emir göndertinceye kadar, gerekli güvenlik tedbirlerini alın, zira düşman içimizdedir, çekilmeye hazır olun..."

"Eh, olur."

Bora benzin ocağını kendi eliyle söndürdü ve yürüdü. Topçu yarbay arkasından mırıldandı:

"Üç kocalı avrada döndürdünüz bizi, Allah kahretsin! Kimdir komutanımız, Amerikalı mı, General mi, sen mi, anlıyamadık gitti..."

Bora'nın sesi geldi uzaktan:

"Sen de mi?"

"Evet, ben de. Canımdan bezdim!"

"Ne dedin?"

"Hiç..."

"Ha, Teğmen Vehbi'den bir haber yok mu?"

"Yok."

"Lorenzo'yu mahkemeye verecekmişsiniz?"

"Vehbi'yi verecekmiş kendisi mahkemeye. Motor kapağını ensesine düşürtmüş diye. Ya kafasına düşseymiş!"

"Kafasına düşseydi; motor kapağı kırılırdı..."

"Sardırmış ensesini."

"Farkındayım. Kedi kendi kuyruğunun altını görmüş de yara zannetmiş!"

Bu sırada, sazını aradığı tepelerde yangından kaçarken Suvon boğazı içine sarkan Başıbozuk, yanını yönünü de şaşırmış, "Sazım, sazım!" derken de nerdeyse aklını oynatmış olarak düşe-kalka yürüyordu. Dereye bir körduman oturmuştu. Eteklere inen yangının çatırtısı ile derenin uğultusu birbirine karışıyordu. Başıbozuk işte bu uğultu içinde de bir iniltiyi duyabildi. Kulak kabarttı, inleme kuyu içinden gelir gibiydi. Yönünü kestirmeğe çalıştı. Dere kenarına iyice yaklaştı. Seslendi. Yine kulak verdi, inleme değişmiyordu. Sesin geldiği yönde, suyun tunuk ağartısını, alabildiğine sivrilttiği bakışlariyle taradı. Kümbet gibi bir karaltı vardı derenin ortasında. Yerden bir taş alıp attı. Taş, bir saca, demire raslamışçasına ses verdi. Bu olsa olsa jep arabasıydı. Ve Başıbozuk, bütün kuşkuları ile dün gece bir topçu jepinin yardan uçtuğu söylentilerinin iki ucunu birbirine bağlayıverdi:

"Teğmenim!.."

Cevap yine o inleme idi.

Suya girmekten başka çare yok. Önce dizlerine kadar. Sonra da beline... Arabaya ulaştı. Elleriyle yokladı. Artik görebiliyordu da. Jep tepesiüstü çakılmıştı. Yalnız arka kapılariyle tekerlekleri suyun üstünde kalıyordu.

"Teğmenim, nerdesin?"

İnleme bu defa daha öteden, kıyıdan geldi. Ve Başıbozuk hemen karşıya yürüdü. Cumbul cumbul ve belinden aşağısına yı-

lan soğukluğu ile sarılan suların içinden kendini güçlükle dışarı atabildi. Yine kulak vererek sesi aradı. Elyordamı ile üç beş adım daha attıktan sonra, inliyeni buldu. Ama yerde yatanı iki eliyle kavrar kavramaz, Başıbozuğun bu elleri de ayakları gibi buz kesiverdi. Yerde yatanın üstünde bir pamuklu vardı. Aşağısını yokladı, pamuklu. Başını yokladı, yumuşacık, kulaklıklı bir kalpak. Hatta altına da bir kaput döşenmiş. Allah biliyor ya, Başıbozuk içinden "Çinli bu!" diye geçirdi. Ama yine de kendini toparladı, elleriyle onun her yanını yokladı. Silah yoktu. Başıbozuk ümidini hâlâ yitirmemişti... "Teğmenim!" diye bir daha seslendi. Hafifçe sarstı. Cevap yine inilti. Nedir ki, Türkçe mi, Çince mi bu inilti? Başıbozuğun çözemediği işte buydu. Aklında kibrit alevi gibi bir buluş parladı: Kibrit çakıp yüzüne bakmak. Elcep etti hemen, eyvah, cebindeki kibrit sırsıklam olmuştu. Bir çöp, bir çöp daha denedi. Olanaksız.

"Sen inile hep böyle", dedi. "Ben şimdi geliyom. Duydun mu, sen hep inile de, ben bi ataş alıp geleyim şu ormandan..."

Başıbozuk aklı, gözü ve kulağı geride, yukarılara doğru tırmandı Ateşin indiği orman eteğine kadar vardı. Yalazı üstünde bir çam eğsisi geçirdi eline. Aynı yoldan kararlama indi. İniltiyi tekrar duyduğu zaman, hem sevinci, hem de korkusu son kerteyi bulmuştu. Eğsinin alevini bir eliyle kollaya kollaya yaklaştı. Eğildi. Ve yerdekinin yüzüne doğru tuttu.

"Yarabbim! O, teğmenim... Vehbi bey! Kurban olduğum... İnile, inile sen, ben şimdi bi ataş yakar, seni ısıtırım."

Ve Başıbozuk oracıkta, çabucak öyle bir çoban ateşi çattı ki, bu havada böylesine can kurban. Vehbi'yi acı-ıslak odun kokusu saçan ateşe doğru çekmek istedi yavaşça. Ama neresinden tutsa, inlemesi artıyordu.

"Senin de iler-tutar yerin kalmamış, a teğmenim, lakin sudan nasıl çıktın? Kim tepdil etti seni böyle? Kurban olduğum, Çinlisin diye ödümü kopardın..."

Başıbozuk ellerini ateşte ısıtıp ısıtıp, Vehbi'nin fırça sakallı yüzünü okşuyor, bileklerini oğuyordu.

"Vay benim garibim, çenen de kaskatı kesilmiş. Eee, dün geceden beri... kolay mı... aç susuz..."

"Susuz" diye geçirince içinden, yüzünde yeni bir buluşun sevinci şavklandı. Hemen matarasına davranıp suya indi. Doldurdu geldi. Bunu ateşte ısıtmak olurdu. Ama ilkin mataranın rubasını soymalıydı. Kasaturanın ucuyle mataranın çuha kılıfını yırtıp çıkardı. Ve onu ateşe oturttu.

Vehbi'nin ağzına su girecek gibi değildi. Çenesini biraz kanırıp açmaktan başka çare yoktu. Ekmek torbasındaki kaşığına el attı. Başıbozuk. Yok. Madem yok, bu işi kasatura da görebilirdi. Ucunu yavaş yavaş Vehbi'nin dişleri arasına yerleştirdi.

"Sen dilini kolla..." dedi. "Dişin kırılsa da ziyanı yok. Emme ağzına bir yudum sıcak su girdi mi, gözlerin açılacak..."

Hafifçe kanırdı. Çene çatırdarcasına çözüldü. Damla damla su. Dil ısındıkça, inlemenin havası da usuldan değişmeğe başladı. Başıbozuk, bir yandan sıcak su ile onun yüzünü, boynunu, başını da oğuyordu. Biraz da sol memesini oğuşturdu.

"Ha teğmenim..." dedi. "Gözünü seveyim, hadi bir Türkçe inle gayrı... Bi duk deyiver de dünyalar benim olsun. Ondan sonra da Çinli gelip isterse benim canımı alsın. Emme ille seni bağışlasın..."

"Ba..." diyebildi Vehbi. "Ba..."

"Dilini dişini yediğim, herkes ana der bu halda, sen baba diyeceksin anlaşılan. De, bi daha de..."

"Ba-ğış."

"E, bağışın ötesini de söyle, kurbanın olam."

"Bağış-la-dı..."

"Kim bağışladı?"

"Çin-li..."

Ve böylece heceleme yavaş yavaş artarak, bütün düğüm çözüldü. Vehbi'yi saatlerce kaldığı suyun içinden Çinliler çıkar-

mışlardı. Biri onu soyup üniformasını almış, kendi pamuklusunu da ona giydirmişti. Altını üstünü de elden geldiği kadar döşeyip, tabancasını da alarak gitmişlerdi.

"Ben bu insaniyetliği anladım emme," dedi Başıbozuk, "esir adamı böyle ayazın buzun kucağında kurda kuşa koyup gitmek olur mu?"

"Başucumda, gözümün içine baka baka çok konuştular Başıbozuk. Elleriyle bir şeyler anlatmak istediler, Allah filan da dediler hatta, sonra da bırakıp gittiler."

"Gelirler mi dersin gine?"

"Bilmem. Seni Allah gönderdi Başıbozuk."

"Söyle teğmenim, nasıl melhem olayım sana? Ne yapalım, emret!"

"Kıpırdatma beni yalnız. Başka bir şey istemem."

"Neren acıyo? Yaran beren var mı?"

"Her yanım ezik. İlle belimden aşağısı tutmuyor Başıbozuk. Jepin içinden saatlerce çıkamadım. Tut ki, o su bıçak olup kesti belimden."

"Ovayım bari biraz belini..."

"Sakın!"

"Sırtıma alayım seni de, gidelim." "Olacak iş değil. Düşerim. Hem nereye gideriz?"

"Madem öyle, ben bağırayım şurda ünüm yettiği kadar, belki bi duyan olur..."

Hacet kalmadı. Önce yukarılardan bir motor sesi, çok geçmeden de yakınlarda sesler belirdi. İkisi de kulak kesildiler. Derken, üzerlerine birkaç el feneri birden sıkıldı. Başıbozuk gözünü alan ışıkların altında ağır ağır doğrularak ellerini kaldırdı.

Boğazda ölü-yaralı tarayıp gelen Çin sıhhiyeleri, onları da kaldırdılar.

Tugay karargâhının çekildiği Kaechong köyüne varan Albay, Paşa'yı ve ötekileri, elektrikleri şakır şakır yanan okulda buldu. Yine soba. Yine göbek kebabı. Bora'nın ilk sözü şu oldu:

"Buraya gelirken, vadinin kuzey tepelerinde yine ışık morzları yanıp sönüyordu. Aynen Siminni tepelerindeki gibi. Tekrar ediyorum, bir önsezidir belki içimde, ama burda da basılacağız!"

"Bora'nın sinirleri iyice bozulmuş..." dediler.

Albay, Siminni'de taburları mevzilemekte çektiği güçlükleri ve o Çinli olayını anlattı kısaca. Tugay karargâhı ile Siminni arasına hâlâ bir telefon hattı çektirilmemiş olmasını yerdi. Alt birlikleriyle irtibat sağlamamış Tugay olur muydu?

"İlahi Bora!" dedi Paşa. "Henüz üstümüzle de irtibatımız yok. IX. Kolordu ile 2. Tümeni bir türlü bulamadık."

Bora göziyle Amerikalıları işaret etti:

"Bunlar neci? Bulsunlar."

Paşa da bir kaş-göz etti.

"Solumuzda değiller miydi, Paşam?"

"Ne solumuzda IX. Kolordu, ne sağımızda Sekizinci Ordu. Herhalde bizden çok gerilerde, uzaktalar..."

"Evet, düşman bize ne kadar yakınsa, Sekizinci Ordu bizden o kadar uzakta... Oh, ne âlâ memleket!"

"Kader."

"Hayır, keder."

Paşa, Gumby'ye çaktırmadan, Bora'ya yine kaş-göz ederek yeter dedi.

"Fakat Paşam, Topçu Taburuna şimdi bir yazılı emir göndermek gerek. Bataryaları saniye kaybetmeden geri çeksinler."

Topçuya hemen bir çekilme emri yazdırıp, jepli bir haberciyle yola çıkardılar.

Bu sırada Siminni'de I. Tabur savunma mevzilerine giriyor, yerini bu tabura bırakan Taliingah Bölüğü Komutanı Yüzbaşı Aldoğan da, tepelere serpiştirdiği mangalarını geri çağırıyor ve Tugay karargâhına doğru çekilmeğe hazırlanıyordu.

Artık 28 Kasım geceyarısını geçmiş, 29 Kasım'dan bir saat alınmıştı ki, Siminni köyü içinde kıyamet kopuverdi: Her evin pencerelerinden, kapılarından, o başı çalık kayık biçimi çatı-

ların hava deliklerinden uzanan makineli tüfekler orak olmuş, sokakları biçiyordu. Oysa gündüzden birer birer taranan bu evlerde köyün kendi halkından ve biraz da göçmen sivillerden başka kimse görülmemişti. Bunların da çoğu çetedir kuşkusuyla toplanmış ve gerilere yollanmıştı. Ne olursa olsun, artık şaşmanın sırası değil, şaşmadan ve düşmeden bu köyden paçayı kurtarmanın sırasıydı. Ama nasıl? Köyün içinde taburların mutfak arabaları. Ağırlıklar. Havan bölüğü. Kıyıcığında koskoca topçu taburu. Ve yedeğe alınmış olan, üç gündür uykusuz erleri de daha iki satırcık uyumamış olan üçüncü tabur. Hepsi girdiler birbirine. Artık Allahını seven tutmasın! Tutmasın ama, yer bakır gök demir. Köyün içinden açılan ateşten dışarı kaçayım derken, dört yana hâkim tepelerden de makineli tüfek ateşini bindirdiler ve havan mermileri dolu gibi yağmağa başladı. Böylece, içten-dıştan muşta baskınına uğrıyan Siminni dolayındaki ateş çemberi daraldıkça daralıyordu. Cayırtı gökleri tutmuştu.

Aldoğan yüzbaşı, tepelerden son mangalarını beklerken, tam okuldan takımı-taklavatı alıp çekilmeğe geçeceği sırada baskına uğramıştı. Şaşalamadı. Okuldakilere, gerekirse cephaneyi tutuşturun emrini verdi. Ve kendisi yanındaki habercinin tüfeğini kaptığı gibi, harlı bir fırının ağzından içeri dalarcasına ateşin gözüne doğru koştu. En yakınındaki siperin gerisine kendini dar attı. Hedef seçmeğe çalışıyordu. Ama ateşten başkaldırmak, göz açmak zordu. Karşıdan makineli tüfek ateşleri bir ışıldak gibi köyün sırtını sağdan sola ve soldan sağa tarayıp duruyordu. Yüzbaşı arada bir ateş etmeğe başladı. Bir ara gerisinde yatmakta olan hizmet erine bağırdı:

"Mustafa, dolu şarjör var mı yanında başka?"

"Yok yüzbaşım. Bu sıcağa kar mı dayanır!"

"Tekerlemeyi bırak. Cephane tükeniyor. Çabuk, okuldan elbombalarını getir bana!"

Hizmet eri karanlıkta geriye süzüldü. Tam cephanenin tükendiği sırada da, palaskasına bağladığı iki bomba sandığını sürükliye sürükliye yanaştı.

"Yüzbaşım," dedi, "mektepte in-cin top atıyor. Dolayımızda bölükten de kimsecikler kalmamış, bu gâvırların da biteceği yok, gel çekilelim..."

"Sandıkları yanaştır! Sen de at bir yandan."

Birinci sandığı 15 dakikada boşalttılar. Ama Yüzbaşının attıkları, gittikçe daha yakına düşüyordu.

"Mustafa, ben bacağımdan yaralandım..."

"Çekilelim dedim sana Yüzbaşım."

"Kasaturanı ver bana."

Yüzbaşı kasaturayı yumuşak toprağa saplıya saplıya bir çukur açmağa başladı. Üçüncü, vuruşta dermanı da kesildi. Kasaturayı Mustafa'ya uzattı.

"Biraz daha aç da..." dedi, "gömelim şu haritaları."

Manevra çantasından paftaları ve belgeleri çıkarıyordu. Mustafa kasaturayı sapına kadar dehledi. Kanırıp geri çekmek istedi. Gelmedi. "Taşa mı vurdu, köke mi rasladı?" diye homurdandı. Parmaklarını daldırınca, kök püskülü gibi bir tutam geldi eline. Kavrayıp çekince, toprağın içinden eti buzlaşmış bir baş kalkıverdi. Mustafa eli yanmış gibi çılgınca bağırdı:

"Ölü başı!"

Yüzbaşının aynı çukura haritaları tıkmaya çalışan eli de donup kalmıştı.

"Ölüyü öldürdük, Yüzbaşım, ağzına girdi elleham kasatura..."

"Ört," diyebildi Yüzbaşı. –Ve artık her bombayı savurdukça deli gibi söylendi.– "Altımızda Korelinin ölüsü, karşımızda Çinlinin dirisi, ardımızda da Amerikalı gibi canı tatlının birisi... Sen gel de harbet... Mustafaa! (Mustafa'da ses yoktu). Bomba getir!"

Şehitlerinden biri Yüzbaşının altında yatmakta olan Korelinin dirileri, Çinlilerin dirileri artık bir bomba atımına

yaklaşmışlardı. Yüzbaşı da bombayı onlara ulaştıramaz olmuştu. Son bombasını savuracaktı ki, elinde patladı. "Mus..." dedi ve artık "...tafa" diyemedi. Harp etmenin "zevkine" doyum olmaz derdi bu Yüzbaşı. Doyamadı!

Mustafa, elinde niçin tuttuğunu ve neden atmadığını bilemediği bir bomba ile çoktan okula doğru sıyrılmıştı. Gözleri, çukurlarından fırlarcasına açıktı. Nereye gittiğini bilmeden, deli gibi koşuyordu. Bir ara Topçu Taburundan kalmış toplardan birinin kızak okuna çarparak düştü. Hemen kalkıp yine koşmağa başladı. Tepeye vardığının farkında değildi. Kulağına ansızın bir ses çivilendi:

"Dur!"

Mıhlandı olduğu yerde Mustafa.

"Ben üsteğmen Şerif. Yaralıyım. Gebersem de bataryamın başından ayrılmıyacağım. Tugaya ulaşırsan, komutana böyle söyle!"

Mustafa'da ses yok.

"Anladın mı?"

Mustafa put kesilmiş, ses yok...

"Emrimi tekrarla!"

Mustafa'nın dili çoktan tutuk.

"Ulan, Çinli misin nesin?"

Ve yaralı Üsteğmen karabinasını ateşledi. Üç kurşun mu, beş mi, sekiz mi... Mustafa balta yemiş kavak gibi, hiç bükülmeden, boylu boyunca devrildi gitti. O anda gözlerindeki geceyi sadece bir güneş yakamozu parçalamış ve bu aydınlık nasıl parladıysa yine öylece karanlığa kesmişti. Ve yediği kurşunların sesini tekrarlar gibi sadece "gırrr" diye bir ses çıkmıştı Mustafa'nın ağzından. Bu, kurşun sesi değil, kafasından ve yüreğinden hiç çıkmıyan bir kepenk sesiydi. Dükkân açacaktı ya Mustafa, para biriktirecekti cephede, memlekete dönünce, kepengini her sabah "gırrr" diye açacağı ve her akşam "gırrr" diye çekip indireceği bir dükkânı olacaktı. Belki çocuk oyuncakları satacaktı, belki

de kaputbezi. Olmadı. Gırıltı dükkân kepenginden olsa da, inen artık gözlerinin kepenkleriydi.

Tepelerde tümüyle II. Tabur, I. Taburdan da mevzilere girebilmiş olan 2. Bölük, Çinlileri sabaha kadar oyalamak üzere ateşi üzerlerine çekiyorlardı. Siminni, karanlıkta böylece bir salhaneye dönerken, Topçu Taburuna çekilme emri getirmek için yola çıkarılan jepli haberci çoktan geri dönmüş, Tugay karargâhına palas-pandıras girmiş, selam vermeyi de unutarak, haberi vermişti:

"Siminni içinden ve dışından basıldı Generalim! Yolda ateş yedik ve Topçu Taburuna yanaşamadan döndük..."

Bora'nın gözleri Paşa'nın gözlerini buldu: "Demedim mi?"

Paşa'nın gözleri Gumby'yi aradı. Ama koyduysan bul Gumby'yi. Haberci daha içeri girerken o kendini dışarı atmış, telsiz arabasına koşmuştu. Arkasından General de oraya damladı:

"Hemen Tank Bölüğünü arayın!"

"Başüstüne, Generalim!"

Bu sırada, artık Siminni içinden sıyrılabilen Tugay Havan Bölüğü, ağırlık ve mutfak arabaları karargâhın önünden hışım gibi geçerek Knuri yolunu tutuyorlardı. Durdurmak ne mümkündü bunları! Albay Bora deneyecek oldu:

"Durun! Tugay Karargâhı burası!"

"Çekil bre divane! Dayan şüfer gardaşım, dayan, istikamet Knuri!"

Albay az kalsın çiğnenecekti. Sıyırıp geçen kamyonun içinde konuşuyorlardı:

"Dayan şüfer, bu sefer de karargâh bizi kovalasın!"

Artık motorlu kaçışın daniskası başlamıştı. Taegu'dan çıkınca, yollarda türlü avaryalarla eratın yüzde onunu telef ettikleri söylenen "acemi şoförler"i görmeliydin artık. Yoldaki mahşer kalabalığı içinde araba sürmelerine diyecek yoktu. Bu jeplerin, bu kamyonların önüne, değil Albay., General de çıksa, Ankara'daki Genelkurmay Başkanı hazretleri de gelip çıksa,

yol keçesi gibi yamyassı olur kalırdı. Albayın kafasına iki fikir doğdu o anda: Siminni'ye gidip, taburlardan orada kalanların direnmesine katılmak. Kafasında bu fikrin parlamasiyle sönmesi bir oldu. İkinci fikir: Bu kaçanların peşine düşmek. Bu buluş kafasında daha da parladı. Ama onların peşine düşmek de bir çeşit kaçış olmaz mıydı? Fikir daha daha parladı: Hayır, kaçanı kovalamak kaçmak olmaz!

Telsiz arabası önünde General yırtınıyordu:

"Tarık Bölüğünü bulun bana!"

"Arıyoruz, Generalim. Hâlâ cevap yok!"

Bora yaklaştı:

"Paşam, kararınız?"

"Bulduk, Paşam!" diye bağırdılar telsizden. "Tank Bölük Komutanı ne var diye soruyor!"

"Sacit Yüzbaşı!" dedi General. "Geç hemen telsiz başına. Tugay emri: Derhal bölüğünü alsın ve Siminni istikametine yürüsün!"

Yüzbaşı Sacit bu emri İngilizce olarak Amerikan Tank Bölük Komutanına verdi.

"...İtirazı var, Generalim."

"İtirazı mı?"

"Yol tıkalı, karanlıkta dost-düşman belli değil, bu durumda tank bölüğü hiçbir şey yapamaz diyor."

"Söyleyin ki ona, emrimde ısrar ediyorum, hemen harekete geçsin!"

"...O da itirazında ısrar ediyor, Generalim!"

Paşa hemen Gumby'ye döndü:

"Yüzbaşınız gitmezse, kendisini mahkemeye vereceğim!"

Gumby omuzlarını kaldırdı:

"Bölük onun," dedi. "Bile bile ateşe atmaz elbet."

"Öyle mi? Sacit yüzbaşı! Hemen bir jeple gidip, o Tank Komutanını bulun ve her vasıtaya başvurarak kendisini itaate zorlayın!"

"Başüstüne, Generalim."

Bora tekrar yaklaştı:

"Paşam, kararınız?"

Paşa yanındaki Kurmay Başkanına döndü:

"Binbaşı, ne düşünüyorsunuz?"

"Paşam, IX. Kolordunun birinci ve ikinci emri henüz değişmemiştir bizim için. Ödevimiz savunmadır."

"Evet," dedi Paşa, "savunacağız Bora!"

"Nerde?"

"Burda."

"Neyle? Bakın, karargâh birlikleriniz gürül gürül akıp gidiyor önümüzden. İlk geçenler nerdeyse Knuri'ye vardılar."

Bu anda Gumby ve arkadaşları da Generale bir şey söylemeden jepe atlamış ve çorap söküğü kafilesine katılmışlardı. Derken, Topçu Taburu Komutanı çıkageldi. Jepinden atladı. Ve Generale soluk soluğa bir rapor verdi:

"Basıldık, Paşam! Toplarımın birini bile kurtaramadım."

Kenarda, Dr. Kutlu kulağıma eğildi:

"Tamam," dedi, "Moranbon müzesini doldurup taşırır artık bizim toplar!"

"Sus, aman..." dedim. "Bu öfke içinde valla kurşunu çekerler adama."

General, Topçu Komutana sordu:

"Erlerinizden kurtulan?"

"Bir teki kurtulmadı."

"Subaylarınız?"

"Bir tekini bıraktık. O da sapıttı, topundan ayıramadık."

Bora atıldı:

"Benzin sobasını kurtarabildiniz mi bari?"

"Kinaye yok, Albayım."

Bu topçu Yarbayının arkasından, Havan Bölüğü Komutanı, onun arkasından da III. Tabur Komutanı damladılar. Onların raporları da aşağı yukarı böyleydi.

"Paşam," dedi Bora, "bu çivi oynadı bir kere yerinden. Artık çakılmaz. Madem önü-ardı belirsiz bir savunmaya karar veriyorsunuz, her şeyden evvel şu emirsiz çekilenleri yoldan çevirmek gerek."

Telsiz arabasından bağırdılar:

"Generalim, Yüzbaşı Sacit'ten rapor!"

"Evet; ne diyor?"

"Amerikalı tabanca çekmiş bizimkine. Yüzbaşı Sacit vurayım mı şunu diyor."

Paşa, bu en kritik soruya yutkunarak cevap verdi:

"Söyleyin, elini bulaştırmasın."

Telsiz çavuşunun sesi duyuldu:

"Yüzbaşım, beni duyuyor musun? Paşa elini bulaştırmasın diyor... Ayağınla ne yaparsan yap. Bu da benden. Çiğne pezevengi!"

Paşa bunu bal gibi duydu. Ama çavuşa bir şey diyemedi.

Albay Bora, artık Generalin izin vermesine de lüzum görmeden, yanında Emin Subayı ve diğer yardımcı subayla kendi jepine doğru koşuyordu. Şoför motoru çalıştıramadı. Çalıştırsa da, kafileye katılmak, katılsa da ilerlemek çok zordu. Albay bu keşmekeş içinde yaya olarak jepten de hızlı ilerliyebilirdi. Öyle de yaptılar. Ama önce arabanın yan tarafında bağlı olan sahipsiz Alay Sancağı'nı söktü Bora. Kılıfından çıkardı. Ağır sopasından ayırdı. Ve yanındaki Yüzbaşıya döndü:

"Çöz ceketini, şu sancağı beline sar."

Onlar kafileye katılırken, dolaydaki tepelerden Kaechong köyünü de ilk makineli tüfek ateşleri taramağa başlamıştı. General de, baktı artık kendisini görecek-edecek kimse yok. O da Siminni'de direnenleri "Allaha emanet" etti, karargâhı ile beraber arabalarına atladılar ve onlar da köyün bir başka yönünden çıktılar.

Bora yolda, karanlıkta kim olduklarını bilemediği kalabalığın içinde, durup durup yırtınıyordu: "Ben Albay Bora'yım. Dinleyin..."

Karanlık bu ya, iğneli cevaplar Albayın kulağına kadar geliyordu:

"Ne albayı be, kim ipler Yalova kaymakamını?"

"Dinleyin ve emrimi ağızdan ağza ileri doğru aktarın: Knuri'den daha gerilere gidilmiyecek!"

Bu emri öndekilere doğru kimse tekrarlamıyordu:

"Emrimi tekrarlayın diyorum: Knuri'de toplanılacak!"

Cevaplar yine karanlığı deliyordu:

"Ne Knuri'si, Phenyan'da da durmak yok. Taegu'ya kadar varılacaaak!"

Albay, Knuri'de muharebeden uzak ve çadırlı ordugâhta bulunan kısmin, yani, Tugayın karargâh, sıhhiye ve oto bölüklerinin başındaki Yarbay Yellioğlu'nun bu kaçanları durduracağını ümit ediyordu.

Bu sırada geriden kendi jepi yetişti. Şoför her nasılsa çalıştırabilmiş. Bindiler. Aralardan güçbela sıyrılarak, gece saat ikide Knuri çayını geçtikleri zaman, Yarbay Yellioğlu'nun komutası altındaki geri kademenin konak yerinde, yanmakta olan bir çadırdan başka bir şey bulamadılar. Orada döğünüp duran Levazım Müdürü Cemal'e sordular: "Ne oluyoruz, nerde bizimkiler?"

"Benden başka kimse kalmadı," dedi Binbaşı Cemal. "Başını alan gözünün gördüğü Amerikan vasıtalarına atlayıp gittiler!"

Amerikan kamyonlarındaki vaveylayı Albay kendi kulaklariyle de duydu. Zenci şoförler, arabaları tıklım tıklım olsa da dolmuş müşterisi arar gibi sağa sola bağırıyorlardı:

"Haydii, Knuri-Phenyan-Seul-Puzaaa...aaan!"

Ve Türkçe bir haykırış:

"Okey! Puzan-Kolombo-İskenderun-Ankaraaaa!" O hızla Knuri de geçildi. Albay hâlâ bağırıyordu: "Sunshon'da toplanılacaaak!"

Bu şehirde Sekizinci Ordu yedeği bir Amerikan süvari tümeni var dediler Albaya. Hemen bu tümenin karargâhını buldu. Onlardan, burada durdurup toplıyabileceği askerlerimizi tekrar

Knuri'ye götürmek için araç istedi. Kendi tümeni de geri çekilmek üzere olan Amerikalı komutan acı acı gülümsedi:

"Biz Turgo Tugay ezilmiş diye duyduk..."

"Yoo, öyle bir şey yok."

"Ama herhalde kayıplarınız büyük."

"Kalanı toplayıp da sayamadık ki kaybımızı bilelim."

"Generaliniz sağ mı?"

"Sağ bıraktıydık."

"Şimdi nerde duracaksınız?"

"Nerde durdurabilirsek... Şehirde toplıyabileceğimiz erata yemek yardımı bari yapabilseniz..."

"Biz de çekiliyoruz. Hem burda kaç kişi toplıyabildiniz ki?"

Albay, Süvari Tümeni Karargâhından şehir içine dönesiye kadar, yardımcı subayları beş yüz kişi çevirip toplamıştılar. Ama onlar da gelip geçen ve "dolmuş" yapan Amerikan araçlariyle yine kaçmışlardı. Eh, onlar kaçar da, Albay durur mu? Sunchon'dan da çıktılar.

Şehirden henüz birkaç kilometre ayrılmamışlardı ki, yol kenarında 15 kadar ambulans arabası gördüler. Tugayın sıhhiye bölüğündendi bunlar. Dr. Kutlu hemen Albayın jepine koştu:

"Basınız sağolsun, Albayım."

"Hayrola?"

"General şehit oldu!"

Bora'nın içindeki Bora, kulağına fısıldadı: "Başın sağolsun değil, gözünaydın, artık Tugay senin emrinde!"

"İnanmam!" dedi Bora. "Bu panikte her şey uydurulur."

"Tugaydan en son kurtulan biziz, Albayım. Yüzbaşı Reşit delirdi. Gel dedik, laf anlatamadık. Kalanları ya biçtiler, ya esir aldılar."

"İnanmam. Kim görmüş Generalin şehit olduğunu?"

"Son ambulans Kaechong'dan yaralıları alırken şoför gözleriyle görmüş. Paşa arabasına binerken, Çinliler sarıp vurmuşlar."

"Öyleyse, beni takip edin!"

Albayın arabası ile sıhhiye ambulansları öğleden sonra Phenyan'a vardılar. Bora burada Sekizinci Ordu Karargâhını bulacağını sanıyordu, öğrendi ki, Sekizinci Ordu Seul'e kadar inmiş bile. Phenyan'da Ordunun yalnız bir misafirhanesi kalmış. Bora bu şehirde toplıyabileceklerini barındırmak için Misafirhane Komutanından yardım istedi. O da razı oldu.

Bora, daha önceden Phenyan'ı da geçip güneye gidenleri artık kovalamaktan vazgeçti.

"Köprübaşına bir karakol koyun!" dedi. "Artık geleni toplayın."

Geleni çevirip, kimini de zorla Amerikan araçlarından indirip, misafirhaneye yollamağa başladılar.

Akşama doğru misafirhanede 42 subay, 45 assubay ve hepi-topu 570 kadar er toplanabildi. Bunlar Siminni baskınından kurtulabilenlerdi. Çoğu da, yabancı komutanlara da, kendi komutanlarına da kahretmiş, kimi silahını bir hendeğe atmış, kimi geçtiği bir bahçeye süngüsüyle beraber fasulye sırığı olsun diye saplamış, kimi şapkasını düşürmüş, kimi pabuçlarını yitirmiş sözün kısası, hepsi de feleğini şaşırmış adamlardı. Ve gözleri daha gerilerde olduğu için, böyle köprübaşından karakol nöbetçilerinin namlulariyle gözgöze gelerek çevrilmek hiçbirinin hoşuna gitmemişti.

Misafirhane, Phenyan'ın merkezinden uzakça, Tedongan kenarında her nasılsa ayakta kalmış bir yapı idi. Barakaları ve çevresinde telörgüleri vardı. Baskın korkusu o kadar içine işlemişti ki askerin, verilen komanyayı bile gözleri görmedi. Burunlarından çıkıp gider olan can, artık boğazlarından giremezdi.

Yemekten sonra onları koğuşlara buyur ettiler. Ne var ki, kimsenin yatmaya niyeti yoktu. "Çıkalım bu binadan!" diye de tutturdular.

Bora kulağına kadar gelen bu homurtulara önem vermedi. Tugayın ve Generalin ne olduğunu öğreninceye, IX. Kolordu ile bağ kuruncaya kadar burda kalmakta ısrar etti. Her itaat-

sizlik davranışını en acı şekilde cezalandıracağını da herkese duyurdu.

Misafirhanede bizim Memetlerin yıldızı Amerikalılarla artık hiç barışmıyordu. "Bu muydu Turgo'nun birinciliği?" demeye getiren bakışlar Memetleri ifrit ediyordu. Hele heriflerin "okey" demeleri artık adamın anasına sövmekten beterdi. Memetler subaylara dediler ki:

"Söyleyin şu muhallebi çocuklarına, gayrık biz onların okey selamını da istemeyiz. Gözümüze de görünmesinler!"

Bir ara, şapka giyme kaygısını da çoktan boşlamış olan Kelâ, avluda heladan dönerken, karşıdan tıfıl iki Amerikan çavuşu uygun adım geliyorlardı. Kelânın kafasını görünce, birbirini dirsekliyerek kıkırdamaya başladılar. Kelâ'nın keli zaten kızık. Karşılarına dikiliverdi:

"Ne gülüyorsunuz avrat gibi ülen itler?"

Biri daha da sululaşarak eliyle çat çat vurmasın mı Kelâ'nın kafasına! A-a, artık oldu olanlar! Kelâ ikisinin de birer kulağından yapıştığı gibi, kafalarını öyle çarptı ki birbirine, herifler Kutup Yıldızını gördüler.

"Turgo, okey!"

"Okey mi, gidi namussuzlar, kafamda tiyatora mı oynuyo sandınız benim. Şimdi ölümlerden ölüm beğenin!"

Ve Kelâ Conileri göğüs göğüse yapıştırıp ikisini birden kucaklarken, pantolonunun ağını yine patlattı.

"Çağır da, bu sefer anan diksin bu ağı!" dedi.

Ayakları yerden kesilen Amerikalılar debelenmeğe başladılar. Kelâ da öyle sıkıyordu ki, herifler nerdeyse birbirinin içine girecek. Sen artık ciyaklamayı seyret:

"Ciiiii, centilmen!"

"Turgo van, okey!"

Kelâ daha da sıkıyordu:

"Ay em Türkiş, sabır finiş!"

"Finiş, finiş, okey!"

"Yoo, donlarınızı doldurunca haber verin!"

Nöbetçi subaylar yetişinceye kadar, Amerikalılardan birinin mostrası iyice bozuldu. Kelâ'nın elleri çözülür çözülmez, herif boş çuval gibi yere yığıldı. Ötekini hemen bir ambulans arabasına götürdüler. Kelâ'yı da doğruca Albay Bora'nın karşısına:

"Ulan sen asker misin, başıbozuk musun?"

Kelâ esas vaziyetini bozuverdi. Ve tank mermisi kadar iri işaret parmağını Albayın burnuna doğrulttu:

"Komutanım," dedi, "bu namussuzlar yüzünden beni bi daha azarlarsan, hatırını yıkacak bi laf ederim ve de bu rubayı soyunup giderim!"

Albay baktı ki pabuç pahalı, biraz aşağıdan almaya çalıştı:

"Ulan oğlum, nene gerek, bakarsın birinin canı çıkıverir, sonra kör ölür badem gözlü olur. Neyle öderiz?"

"Biz de 23 sent veririz kellesine, isterlerse azımsasınlar!"

"Etme oğlum şunun şurasında misafiriz."

"Canıma yetti benim bu emerikeliye misafirlik. Koreli balmumunnan konuk çağırınadı ya bizi... Sen adamsan, bu askeri bir gün daha burda tutmadan kaldırıp Puzana indirirsin!"

"Neyse, sen çizmeden yukarı çıkma da..."

"Çizmem yok Albayım, emme aklım var. Ve de sen bu askeri bi daha yukarı doğru sürmek aklından vazgeç. Valla irezil olursun."

"Sen neler de konuşuyorsun, ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu Kelâ?"

"Ölmüş eşek kurttan korkmaz. Hem de ağzımla kulağım arasında telgrafım-telsizim işliyor..."

"Sen hele git de uyu."

"Emirle de uyuyasım yok."

Albay, Kelâ'yı yastırıp bastırıncaya kadar, odanın kapısı aniden sökülürcesine açıldı, içeri giren nöbetçi assubay eli-ayağı titriyerek rapor verdi:

"Albayım, vukuatımız var!"

"Hayrola?"

"Koğuşta bizimkiler bir Amerikan subayının ardına bir yastık bağlamışlar. Sizin yüzünüzden bu hallere düştük diye basıyorlar tekmeyi. Laf anlatamadım..."

"Çabuk, doktorla imamı da çağırın. Emir Subayını bul, Sancağı da alıp getirin koğuşa!"

Albay heyecanla çıkıp koğuşlara doğru koştu. Koridorda Dr. Kutlu ile İmam karşısına çıktılar. İkisinde de bet-beniz ağarmış.

"Biz de sana geliyorduk, Albayım," dediler. "Kurtardınız mı Amerikalıyı?"

"Kurtardık ama, siz gitmeyin koğuşa, tavsiye etmeyiz." "Bu da ne demek?"

"Asker arasında türlü söylentiler var. Durum çok nazik. Dönün odanıza, anlatalım."

"Ama önce gidip Misafirhane Komutanından özür dilemek lazım."

"Acele etmeyin. Önce Knuri'den ötürü onlar özür dilesinler."

"Yani siz de mir..."

"Odanıza gidelim, Albayım. Lütfen sakin olun. Askerin morali bilemiyeceğiniz kadar bozuk..."

Albayın kollarına girerek odasına soktular. Ve içeride, kendisine, askerin kuzeye doğru artık bir adım daha atmak niyetinde olmadığını, eğer Albay böyle bir şeye girişirse isyan çıkacağını haber verdiler. Albay, oturduğu yerde, dirsekleri iki dizinde, başını avuçlarının içine aldı.

"Nasıl düzeltiriz bu morali, Doktorcuğum, Hocam, siz söyleyin!"

Doktor bu gedikten de hemen daldı:

"Albayım," dedi, "bizim dilimiz sizinki kadar batmıyor askere. Muharip sınıfı değiliz. Benim apoletlerim sargı bezinden, imam efendininki sarık bezinden diye mi nedir, umuyorum ki,

morali takviye propagandasını bize bırakırsanız, hele gazeteci arkadaşlarımız da yardım ederlerse, kısa zamanda..."

"Hemen!" dedi Albay. "Daha bu gece toplayın hepsini, dilinizin döndüğü kadar konuşun, şunların zihnine girin rica ederim."

"Emredersiniz albayım."

"Sana güvenim var, Kutlu."

"Elimden geleni yapacağım, Albayım. Hatta ilk fırsatta bir radyo kuracağım topçu telsiziyle, üçüncü kuvvet radyosu, matrak radyosu olacak bu, yine hamaset hikâyeleri, tekerlemeler, iğneli şakalar filan derken..."

"Çok münasip!"

"Ama iğnelerimiz çuvaldız olursa alınmak yok."

"Rica ederim..."

"Sağolun!"

Böylece anlaştılar. Albay yine de Misafirhane Komutanından, özür dilemeğe gitti. Ötekiler de koğuşlara...

Bir saat geçmemişti ki Seul'den, Sekizinci Ordu Karargâhından bir telefon emri alındı: "Turgo Tugayın kalıntısı derhal yiyecek ve akaryakıt ikmali yapılarak Seul'e hareket edecek, birlikleri Seul'de yeniden kurulup donatım ikmali yapılacak, tez elden savaşa hazır duruma getirilecek!"

Albay subaylara ve erata bu emrin sadece birinci yarısını duyurdu. Ötesi şimdilik mide bulandırabilirdi. Orasını hiç açmadı. Elde kalan kamyonlara, jeplere, ambulans arabalarına derhal benzin ikmali yapılarak, komanya ile yola çıkıldı.

Güneye doğru gidiliyordu ya, başlangıçta ses çıkaran olmadı. Gözler buğulu, başlar eğikti. Ağızları bıçak açmıyordu.

1 Aralık günü, Seul'de daha önceki gibi, yine uçak alanı dolayında çadırlı ordugâh kuruldu. Yine boğaz derdi. Bunu asker anlıyordu. Ama şu donatım ikmali telaşı neydi? Elbiseler yeni-

leniyor, silahlar yenileniyor, kimin topçu, kimin muhabereci, istihkâm veya uçaksavar olduğuna bakmaksızın, elde ne varsa onlarla piyade bölükleri düzenleniyordu.

"Memleketten haber yok mu, haber?" diye soruyordu erat.

"Ankara radyosu hâlâ duk demiyor mu?"

"Diyor, diyor, Knuri haberi alındıktan sonra memlekette matem başlamış, Süleymaniye camiinde şehitlerimize Mevlût okunmuş!"

"Ölülere Mevlûtten geçtim, dirilere mektup yok mu yahu, mektup? Eşten dosttan bir selam yok mu?"

"Var!" dedi Dr. Kutlu. "Kırk çuval mektup birikmiş Tokyo'da memleketten. Tezelden Phenyan'a yollıyacaklarmış!"

"Phenyan'a mı, yine mi oraya gideceğiz?"

Kutlu, böylece, kokusunu aldığı haberi erata duyurmuştu. Çünkü Albay, Sekizinci Ordu Karargâhına mekik dokuyordu. General Kazıcı'nın sağ olduğu ve Tugay Karargâhı kalıntısiyle Phenyan'a geldikleri anlaşılmış hatta Bora ile telefonla konuşan General, eldeki birliğin ikmalinin süratle yapılarak Phenyan'a götürülmesini emretmişti.

Erat arasında homurtu tekrar alevlendi:

"Yine Phenyan'da ateşe süreceklerse bizi, o gelen mektupları ölümüz mü okuyacak bre imansızlar!"

Öğleden sonra, hiç de sırası değilken bir toplan borusu çaldı. Meydana toplandılar.

"Dikkat, sağaaa bak!"

"Merhaba arkadaşlar!"

"Sağol..."

Ve aldı Albay Bora, bakalım ne dedi: "Arkadaşlar. Sizlere müjdem var. Generalimiz sağ. Tugayın kurtulan kısmı ile kendisi Phenyan'dadır. Hepinize selamları var. Emirleri de var ki, yarın buradan Phenyan'a hareket ediyoruz. Gözünüz aydın!"

Herkesin içten içe cevabı: "Kulakların Manisa!"

"Dağılın!"

Sağol yok.

Albay çadırına çekilmiş, artık deliksiz bir uyku uyumak niyetiyle dalmış ve horlamaya da başlamıştı ki, usulca içeri giren hizmet eri parmağıyle dürte dürte bu deliksiz uykuyu deldi.

"Ne var?"

"İmamınan doktur bey sizinlen görüşmek istiyorlar."

Albay doğrulup oturdu, içeri giren imam ile Doktora da yer gösterdi.

"Buyurun, sizi dinliyorum."

İmam ıkındı sıkındı, başlıyamadı. Doktor sözü kaptı:

"Albayım, düpedüz tehlikedesiniz."

"Ne demek?"

"Biraz önce emri bildirdiniz ve erat dağıldı ya..."

"Ee, ne olmuş?"

"Sonra grup grup toplanmalar oldu. Müthiş bir fiskos..."

"Ne gibi?"

"Albay düpedüz kıtır atıyor, diyorlar. General sağ-mağ diye bizi tongaya bastıracak. Oysa, Generalin geberdiğini gözleriyle görenler var. Tugayın başını General yedi, şimdi Albay da bizim başımızı yiyecek. Kalan bir avuç askeri dalavera ile Phenyan'a götürüp, yine ateşin gözüne sürecek. Amerikalı da yine kaçacak. Ama artık yağma yok. Maymun gözünü açtı. Albay da açsın gözünün çayırını. Ve de eğer bizi Phenyan'a zorla götürmeye kalkarsa..."

"E ne olurmuş?"

"Albayı düpedüz harcarız, bunu yüzüne karşı da söyliyelim diyorlar." Bora köpürdü:

"Yahu, bu ne demek, askerlik öldü mü sanıyor bunlar?"

"Valla Albayım, biz kendilerini sükûnete davet ettik de, askerlik ölmedi ama, askerin yarısı Knuri'de öldü diyorlar da başka demiyorlar."

Albay hop oturup hop kalkıyordu:

"Hepsini birden Divanı Harbe bunların!"

"Orasını da söyledik, Albayım, işte imam efendi de şahidimdir. Alt tarafı bir kurşundur bunun diyorlar."

"Bana mı kurşun?"

"Hayır, kolumuza veya bacağımıza bir kurşun çeker, ya Puzan'da İsveç hastanesine yatarız, ya Tokyo'ya gider Amerikan hastanesinde altıdan yeriz, diyorlar."

"Bu hileyi de öğrenmişler demek?"

"Kıratın yanında duran hikâyesi, Albayım. Amerikalılardan her şeyi öğreniyorlar."

"Kimlerdir böyle konuşanlar, bana söyliyebilir misiniz?"

İmam ilk defa ağzını açtı:

"Biz müzevirliğe gelmedik, Albayım. Biri beşi değil, hemen de hepsi."

Albay onları yolladıktan sonra, çadırının dolayında manej beygiri gibi dönmeğe başladı. Başparmağının büküntüsünü ağızlamış, kara kara düşünüyor, duruma en uygun kararı arıyordu.

"Moral kökünden sarsık," diyordu içinden. Memet emirsiz olarak 350 km birden çekilmekle işlediği suçun farkında değil. Sadece can derdinde. Eh, salhaneye götürdüğün ağzı-dili yok hayvan bile yolda dellenir, bıçağın altına yatırdığın kurban bile debelenir. Kolay mı? Ama evvela subaylarda disiplin yok. Balık baştan kokar. Subaylar Siminni'deki gibi davranırlarsa, erat ne yapmaz? Hele Kelâ gibiler! Hepsini harcamak kolay. Ne var ki, yabancı toprakta, bir bakıma da el kumandası altında ve türlü çeşit askerin içindeyiz. Bu beş yüz kişiyi şimdi neyle ve hangi silahlı birlikle hizaya getirirsin? Bunun için Amerikalılardan silahlı kuvvet istesem, valla adamı tefe koyup da çalarlar. Zaten iş oraya kalmadan, Memet beni de harcar mı harcar. Eee, kararlardan karar, ölümlerden ölüm beğen bakalım Harputlu Albay..."

Bora, biraz ötede kendisini süzmekte olan hizmet erine seslendi:

"Söyle oğlum Emir Subayına, birliği hemen tekrar toplasın!"

Sabahtan beri yağan sulu kar yağmura çevrilmişti. Albay subayları ve eratı, kendisine verilmiş olan Amerikan Boğman çadırına çağırdı. Ayak sürüyerek geldiler. Azı içeri sığdı, çoğu dışarıda kaldı.

Bu kaçışta en az 4-5 kilo kaybetmiş olan Albay, avurtları birbirine geçik, yüzü sarı-kara, söyliyeceği şeyler toprağa yazılmış gibi de gözleri yerde karyolasının yanında ayakta dikiliyordu. Yatağının demirine bağlı olan Alay Sancağı'nı da sökmüş, sopasını yere dayayarak yanı başına dikmişti. Böylece, müsamerede sahneye çıkmış Sancaktar pozu ile Albayın son koz olarak Sancağı konuşturacağı besbelliydi.

Girenlerin ayak tupurtuları ve yerleşme kıpırtılarının sonunu bekledikten sonra, Albay ağır ağır söze başladı:

"Arkadaşlar... Bu sancak namusumuzdur!"

Gerilerden bir ses:

"İki paralık eden kimdir o namusu?"

"Kimdir diyen ileri çıksın hele!"

Bayraktar İsmail, arkadaşlarının arasından iki baş yukarı doğrularak devam etti:

"Ben soruyorum, Albayım. Cevabı da benden: Tokyo'daki Makkartır iki paralık etti namusumuzu!"

Ve İsmail'in sesi korolaştı:

"Sekizinci Ordu yedi başımızı! Bizim paşa ile siz de buyur dediniz, buyur ettiniz. Var mı bunun yalanı?"

"Arkadaşlar, beni dinleyin. Muharebedir, her şey olur..."

"Ama bizimki gibi irezillik olmaz!"

"Arkadaşlar. Knuri'deki zaferimizi küçümsemeyin..."

Tugay Levazım Müdürü Binbaşı Cemal, söz istiyen bir öğrenci gibi elini kaldırdı. Albay, gözlerinde bir destekleyici bulma

ümidinin parıltısıyle, ona hemen söz verdi. Binbaşı Cemal, hafifçe öksürerek başladı:

"Albayım, eğer Amerikan ordusunun çekilmesini sağlamak için Knuri'de tampon olmamıza zafer diyorsanız, eğer saatten saate değişen emirler yüzünden yarı yarıya kırılıp gitmemize..."

"Kim demiş yarı yarıya kırılmışız diye?"

"Kesmeyin sözümü, Albayım. Eğer siz buna zafer diyorsanız, ya hezimetin adı değişmiştir de benim haberim yoktur, ya da siz..."

"Siz de kendinizi muharip mi sayıyordunuz Cemal bey?"

Subaylar artık dayanamadılar. Bir soru yağmuru başladı:

"Kaç subay düştü Knuri'de Albayım, açıkça söyler misiniz?"

"Kesin sayılar yok henüz elimizde. Tugay birliklerinden, Topçu Taburundan ne kadar subay şehittir, bilmem, ama Alayımızdan 5 Yüzbaşı, 6 Üsteğmen, 2 Teğmen..."

"Cesetlerini topladınız mı?"

"Nasıl arıyabilirdik..." diye Albay kekeledi.

Erler cevabı yetiştirdiler:

"Kaçmaktan elleri değmedi!"

"Erattan ölenler ne kadar, bir de onu söyle!"

"Generalin telefonla verdiği ve kesin olmıyan ilk bilgiye göre: 238 şehit, 418 yaralı, 197 kayıp. Hepsi 853 kişi..."

"Bunun iskontosu ne kadar? Ya çıldıranlar, intihar edenler?"

"Baştan söyledim, verdiğim rakamlar kesin değil."

"Can mı sayıyorsunuz, patlıcan mı?"

"Arkadaşlar, konuşmamızı çığırından çıkarmıyalım. Bir saat evvelki toplantıdan sonra aranızda homurdananlar, benim yalan attığımı, Generalin sağ olmadığını, sizi ateşe sürüp harcamak istediğimizi söyliyenler olmuş..."

"Yalan mı?"

"Arkadaşlar, ben yalan söylemem. Bir an için diyelim ki, General şehit, Tugay da imha edilmiş, kurtulanlar da sadece biz-

leriz. Ve bize tekrar cepheye yanaşma emri verseler, buna karşı, hayır, artık ben muharebe etmem mi diyeceğiz?"

"Git de kendin muharebe et artık Amerikalının emrinde!"

"Kim onu söyliyen?"

"Benim." –Ve Kelâ çıktı iki adım ileri.– "Mahkemeye ver beni istersen. Harca, kurşuna dizdir, şurda çek tabancanı vur, emme ben bu gumanda altında bi daha muharebeye gitmem!"

"Kazan mı kaldırıyorsunuz?"

Yüzbaşı Bozoğlu ileri çıktı:

"Hayır, maske indiriyoruz, Albayım!" dedi.

Albay, uzunca bir sükûtten sonra, Sancağı etekliyerek tekrar söze başladı:

"Arkadaşlar, biz sivil değiliz. Buraya turist olarak da gelmedik. Milli üniforma içinde, şu milli sancak altında, milli bir vazife için..."

Pat diye bir şapka düştü Albayın önüne:

"Anlat!" dediler arkadan. "Şu külahımıza anlat!"

"Şunu bilin ki, burada gebermeyi göze almadıkça, milli şeref kurtulmaz. Sizi ateşe sürüp canınıza kıyacakmışım... Evet, verilen vazifeyi Türk'e yakışır şekilde yapmak için, elbet sizin canınıza da, kendi canıma da kıyacağım!"

"Ben bu canı emeriken kumandasınnan Kore'de bulmadım, emeriken kumandasınnan Kore'de vermem!"

"Böyle diyenlerin kanlarından şüphe ederim, arkadaşlar. Sizi daha yukarı götürmekte ısrar edersem, aranızda beni harcamayı da göze alanlar varmış. Bunu tasarlayıp da niyetini yerine getirmiyen kahpe evladıdır!"

"Anamıza dil uzatma!"

"Yemin ederim ki, yarın emrime itaat etmiyenleri ve buradan güneye doğru bir adım daha atacak olanları kendi tabancamla tepeliyeceğim!"

Yüzbaşı Bozoğlu iki omzundan apoletlerini çatır çatır sökerek Albayın önüne atıverdi. Arkasından Levazım Müdürü de aynı şeyi yaptı. Albay sesi kısılarak bağırıyordu:

"Bunun hesabını mahkeme önünde vereceksiniz!"

"Hazırız!" dediler.

"Hepinizi, son defa, burda konuşulanları unutmaya ve bu kutsal sancağın altında toplanmaya davet ediyorum."

"O sancak..." dedi Yüzbaşı Bozoğlu, "Türkiye'de, Türk toprağını savunan askerin omuzları üstünde sancaktır!"

"İşte benim sancağım!" diye bağırdı askerin biri. –Koynundan çıkardığı bir ak tülbenti havaya kaldırmıştı.– "Anamın başörtüsü, koynumda taşıdığım..."

Albay bağırdı:

"Karının donu da yok mu koynunda?"

Orası bir karışıverdi. Kalabalık dalgalandı. O asker "bırakın beni!" diye bağırıyordu. Çadırın eteğini köşeden yırtarcasına kaldırarak, onu güçlükle dışarı çıkardılar. Dışarıdakilerden de yüklenerek içeri dalanlar oldu. Artık bir silah patlaması saniye meselesiydi.

Ve Yüzbaşı Kutlu, çadırın bir direğine dayanmış, iç cebinden çektiği mendilini gözlerine bastırıyordu. Bu mendil de değil, bebeğinin hâlâ burcu burcu kokan takkesiydi.

Bu arada gözü Başimama ilişen Albay, son kozunu da kullandı:

"Ne duruyorsun, Hocam?" dedi. "Çık şuraya, Kelamı Kadim'den iki laf et de, şunların kararmış ruhlarını aydınlat!"

İmam kalabalığı yarıp ortaya çıkarken asker de birer ikişer çözülmeğe başladı. Dudakları ve doluksıyan gözleri kıpır kıpır eden imam, "Estaizübillah"ı çekerek bir ayet okudu. Sonra da Türkçeye çevirdi: "...Yani Cenabıhak şöyle buyuruyorlar ki; ey ümmeti müslimin, en sıkışık zamanlarınızda büyüklerinizin etrafında toplanınız. Herkes kendi hevesine göre ayrılırsa, felaket işte o zaman başgösterir. Tek yol..."

"Uzun etme imam, ölenlerden kaç tanesinin namazını kıldın, onu söyle!"

"...sizi selamete ulaştıracak olan bir tek yol vardır." Yine araya girdiler:

"O da Knuri'den tranzit cennet yoludur, değil mi?"

"Bizi memlekete götürecek yoldan haber ver, imam!"

"Askerliktir bu arkadaşlar, harptır bu. Ölen şehit, kalan gazidir."

"İkisi de karayazıdır!"

Askerler çadırı emirsiz boşalttılar. Albay Alaysız sancağı ile orta yerde dikili kaldı. Dışarıda yine gruplaşmalar oldu. Bir grup, imamın etrafını sardı. Burada, Kelâ, çadırdan alıp getirdiği tüfeğini zorla imamın omzuna geçirdi. Alaylı bir gürültü kopmuş, imam neye uğradığını şaşırmıştı.

"Aha bu silah senin olsun, imam!" dedi Kelâ. "Sen gayrık büyüklerinin emrini dinle, sıkıysa git benim yerime harbet. Ölürsen şehit, bildiğin yoldan cennete, kalırsan gazi!"

El-ayak çekilir çekilmez, Albay yardımcı subaylarını çağırdı. Evvela, sözünü budaktan esirgemiyenlerin bir listesini yaptılar. Sonra, o gece kimse kaçmasın diye alınacak sıkı güvenlik tedbirlerini kararlaştırdılar. Erat çadırlarının her biri çepçevre nöbetçi kordonu altına alındı. Ve ne yazık ki, bu nöbetçiler arasında karanlıkta devriye gezen Amerikan ordu polisi de vardı.

O gece kuş uçurulmadı. Ama az kalsın Koreli güzel bir aktrisin ruhunu uçurtacaklardı. Nerden de kadın oynatmaları tutmuştu o gece Amerikan subaylarının. Babasının "ne halt edersen et, ille ekmek getir" diye yola çıkardığı kız subay gazinosuna gidiyordu. Yolunu şaşırarak nöbetçilerin çevre hattına düşmüştü. Dur, stop filan karışıklığında bir silah patladı. Çadırlardan don-gömlek fırlıyan fırlıyana. Ya Albay vuruldu dediler, ya da Albay birini vurdu. Ama anlaşıldı ki, vurulan o Koreli genç kızdır. Kurşunu kasığından yemiştir. Onu ilk tedavi için Dr. Kutlu'ya getirdiler. Kutlu sardı sarmaladı ve bir ambulansla Seul hastanesine yolladı.

2 Aralık sabahı erkenden Amerikan ordusundan verilen araçlarla ve onların gözü önünde birlik yola çıkarıldı. Ve yine

ver elini Phenyan! Ancak kamyon yetersizliğinden, yüz kadar er, daha sonra gönderilmek üzere, ordugâhta kalmıştı. Bunların en çok ayak sürüyenler olduğu bilindiği için, Albay güvendiği subaylardan birkaçını da bırakmıştı. Buna rağmen, ertesi gün, ordudan ek araçlar verildiği zaman, bu yüz kadar erin yarısını çadırlarda bulamadılar. Kelâ ile Bayraktar İsmail de bu kaybolanlar arasındaydı.

Bora'nın çekip götürdüğü kafile 38. paraleli henüz geçmişti ki, Keson yakınlarında bir ek emir alındı: Toplanma yeri Keson'du. General de Tugay birlikleriyle beraber Phenyan'dan trenle Keson'a iniyordu.

Bora, Keson dedi durdu.

İki saat geçmeden, yanında birkaç subayla General Kazıcı geldi. Tugayın kalıntısı ertesi gün trenle Keson'a gelecekti. Paşa yorgun ve üzgündü. Suratı da, sakalı da bir karıştı.

Knuri'den sonraki bu ilk buluşmada, ikisi de birbirine karşı süt dökmüş kedi gibi ürkek ve uysaldılar. Gemiyi batırmış kaptan ile çarkçıbaşı da ikisiydi, treni raydan çıkarmış makinist ile ateşçi de, takımı yatırmış kaptan ile menejer de ikisiydi. Hele kaçmaktan ötürü, ne tava tencereye dibin kara diyebilirdi, ne de keçi hendek atlıyan koyunun kuyrukaltını gördüğünü söyliyebilirdi. Bu tele hiç dokunmadılar. General yerleşecek bir bina aramaya gitti. Bora bu işi daha önce halletmişti. Şehrin girişinde, yol kenarında bir boş protestan kilisesi bulmuştu.

Keson, Kuzey Kore ve Çin kuvvetlerinin karşı taarruza geçtikleri 26 Kasım'dan beri güneye akan bütün Sekizinci Ordu dökümtülerinin toplanma yeri olmuştu. Amerikalısı, Güney Korelisi, İngilizi, Fransızı, Siyamlısı, Yunanlısı... Kullanılabilir binalara yerleşme telaşı, sığmıyanların çadırlı ordugâha geçişleri, sokaklardaki alaca kıpırtı, burayı enternasyonal bir can pazarına çevirmişti.

Sinirler o kadar gergindi ki, sokaklarda bizim subaylar, assubaylar ve erler, rastladıkları Coniyi çeviriyor, yakasına yapışıp bir köşeye sıkıştırıyor, yüzüne karşı sövüyorlardı. Amerikan ve Güney Kore askerî polisi, dolaşanları ayırmaya yetişemiyordu. Yalnız iki saat içinde bizimkilerle Amerikalılar arasında 25 olay geçti: 2 yaralama, 7 döğme, 9 sövme, 3 yüzüne tükürme, 3 "naa.." gösterme olayı. Hepsi etti 24. Evet, bir de İngilizin birine parmak atma olayı!

Arada iki polisin de yaralandığı en büyük kapışma Yunanlılarla oldu. Türkçe de bilen bir Yunan subayı bizimkilere sataşarak: "Okey!" demişti. "Knuri-Seul, 350 kilometre Maraton!" Yüzbaşı Bozoğlu hemen bu Yunan subayının yakasına yapışmıştı: "Evet, bu kaçınılmazdı Amerikalının sayesinde. Netekim, İngilizin sayesinde sizin Sakarya-İzmir Maratonu da 500 kilometreden fazla sürdüydü!"

Metazori yolculuk ve şehir sokaklarındaki çatışmalar yüzünden kimsenin gözüne uyku girmiyordu. Hatta baskın korkusu da hesapdışı değildi. Bora, bundan ötürü, kilisede mihrabın ardına çekilmeden önce, subaylarla dört yanı dolaşmış, dışarıda nöbet yerlerini tespit etmiş, gerektiği anda hangi çıkış kapılarının kullanılacağına varıncaya kadar, durumun bütün ayrıntılariyle erata anlatılmasını istemişti. Ve bir şeyi daha sıkı sıkı öğütlemişti: "Gece sıkışanlar, yolun ötesine gitsinler de, kilise de olsa, Allahın evidir, kokutmıyalım!"

Yerleşme kıpırtısı dindikten sonra, Dr. Kutlu baktı ki, kimsenin uyumaya niyeti yok, sinirleri gevşetmek için, hınzırlığı ele aldı. Mihrabın gerisinden bulduğu köstekli bir haçı, aman-zaman demesine bakmadan, imamın boynuna harp künyesi gibi geçirdi. Kimbilir gümüşten mi, nikel mi, savatlı bir haç imamın göbeğine oturdu. Kutlu onun eline bir de zincirli bir buhurdan tutuşturdu.

"Arkadaşlar!" dedi. "Şimdi sayın Başimamımız, İncil'den bir ilahi okuyarak ve Tanrının hepimizi Amerikalının kancıklığın-

dan, Korelinin ve Çinlinin hışmından koruması için sizleri bu zamkinozla takdis edecek!"

Gel de gülme! Mihrabın ardından kahkahaları duyan Albay da çıktı, imamın topan burnunda bir sıkıntı teri belirmişti. Gülsün mü, kızsın mı?

"Olmaz be Doktor!" diyebildi. "Hristiyan ilahisi bilmem, bir. Bizim kitaptan okusam, camii şaşırmışsınız diye Tanrı duamızı kabul etmez, iki..."

"Hocaa!" diye bağırdılar. "Bu kilisede şeytan var mıdır, çarpar mı ola?"

Cevabı Bozoğlu yetiştirdi:

"Rahat olun, Amerikalının çarptığını kilise şeytanı niye çarpsın artık!"

Bir soru daha duyuldu:

"Hocaa, kilisede yatmanın Müslümanlığa zararı olur mu?"

"Valla, bu hususta bir hadis yoktur. Lakin, bence, madem ihtiyaç belası sıkışmışız, buraya sığınmamızın hiçbir zararı olmaz. Çünkü mesela İstiklal Harbinde Yunanın Hristiyan'ı da bizim camileri ambar, cephanelik, koğuş yapmıştır ve de bunun kendilerine hiç de bir zararı dokunmamıştır sanırım..."

Bu laftan Stavri alındı mı ki diye, dönüp onun yüzüne bakanlar oldu. Ama bu Rum tercüman da gülüyor, "İşinize bakın, ben üç çeyrek Türk, yarı da Müslümanım!" diyordu. Bu böyleydi de. Bizim Memetler, tercümanlardan hem Ermeni Jan'ın, hem Stavri'nin, hem de "çıfıt" diye çağırdıkları Avram'ın üç çeyrek değil, tam Türk olduklarına çoktan inanmışlardı. Hele "Çıfıt", kendisini korkak belliyenlerin bütün önyargılarını eritmek için, daha ilk gerilla çatışmasında keşif için ileri gönderilmek üzere dört gönüllü istendiği zaman birer adım ileri çıkan on kişinin arasındaydı.

Bütün gece, Memetler ne Stavri'ye, ne de "Çıfıt'a rahat verdiler. Tavana, duvarlardaki boylu boyunca piskopos portrele-

rine, fresklere, birbirine omuz veren sütunlara bakıp bakıp, her şeyi soruyorlardı. Rum tercüman, etrafındakilere bildiği kadarını anlattı. Hatta onlara İsa'nın son akşam yemeğinden, Da Vinçi'nin tablosundan da bahsetti. Aldı mı bizim Memetleri bir düşünce... Burası, hiç bilmedikleri dinin minaresiz camisi idi. Bunların ezanı niye çanla okunurdu ki? İmamı nerde dururdu acap, müezzini nerde, cemaat nerde ve namazı nasıl kılarlardı? Hele şu soğuk istavrozu kim düşünmüştü? İlk çarmıhın uzun ve kısa ağacını kesip birbirine çatanlar mı? Vay Allahsızlar vay! Demek Hristiyan'ın on parmağı on şifalı ulu Muhammedini cıscıblak edip de, dört çivi ile tövbe, bir, iki, bir de iki ayağına üç çiviyle çivilemişler ha? Ne de dilber adammış bu İsa! Hem de alçakgönüllü. Daha sofraya oturmadan o 12 havarisinin ayaklarını nasıl da yıkamış. Cizvitlerin 30 gümüş akçaya satın aldığı Yuda'nın ne iblis olduğunu nasıl da bilmiş. Ve de şarabı ilkin ona sunmuş. Farkındayım demeye getirmiş. Peygamber adam, elbet farkına varır. Ama Yuda da ettiğini bulmuş. Eh, bulmuş olsa da, o 30 gümüş akçayla ip satın alıp kendini asmış olsa da, kaç para eder? Gül gibi Peygamberin ruhu çekilmiş göğe... Hey Allahım, çeşitli Peygamberler gönderdin, anladık. Çeşitli ümmetler türettin, bunu da anladık. Lakin, bunların arasında Muaviyeleri, Kerbelacı Yezidleri, ve de bu mübarek adamı çiviliyen Cizvitleri niye türetirsin? Bu ümmetleri niye düşürürsün birbirine? Hadi düştüler diyelim, ama karşıdan seyrine bakmak senin Allahlığına yakışır mı? Şunları ayırıp, kan dökenleri cezalandırıp da, Allahlığını neden göstermezsin? Tövbe yarabbi, senin mi elin kısa, benim aklım mı kısa, gel de çık işin içinden...

Erkenden uyanan Bora, hizmet erinin ısıttığı suyla sabunu köpürttü ve elaynasında traş olmaya başladı. Çikolata karası yanakları Hindistan cevizi gibi kabuk tutmuştu. Sakalları da o cevizin lifleri gibiydi. Sanki kuru kuru traş edercesine cazırdıyordu. Acımasına bakmadan, çabuk çabuk kazıdı. Askerler daha kalkmamışlardı. Albay, yardımcı subayları ile beraber şehre

gitti. Sora sora Generalin yerleştiği binayı buldular. Kapısında bir levha vardı, ama Korece yazılıydı. İçeri girince, buranın bir Koreli dişçi tarafından bırakılmış muayenehane olduğunu anladılar. Kazıcı da dişçinin o antika koltuğuna oturmuş, sakalını kazıyordu.

Merhabalaştılar. Bora hemen dünkü "tatsız" olayları anlattı. Elde kalan eratı bir an önce demir disiplin altına almak gereğinden söz etti. General dalgındı. Neden sonra dili çözüldü:

"Ya elden gidenler?.." dedi.

Gözünün yaşı da çözüldü Paşa'nın. Bora: "Olan oldu, artık bundan sonrasına bakalım" diye onu teselliye çalıştı. Hem gazete muhabirleri, hem de Tokyo'dan ivediyle Keson'a gelen Türk irtibat subayları ile Ankara'ya Generalin sağ olduğu ve birliğin "büyük kısmı" ile kurtulduğu yolunda haberler gönderildiğini bildirdi.

"Ve itiraf ederim," dedi, "irtibat subaylarından rica ettim, Genelkurmay Başkanlığından Alayımın kaderi hakkındaki dilekçeme cevap beklediğimi bildirmelerini de istedim."

Bu sefer itiraf sırası Generaldeydi:

"Alayınızı dağıtmanın isabetli bir karar olmadığını, ters bir akla uyduğumuzu anlıyorum, Bora," dedi. "Yarından tezi yok kardeşim, Genelkurmayın emrini de beklemeden elde kalanla Alayını yine kur!"

Ve 7 Aralık'ta, Türk Tugayının çekirdeği tekrar muharebe ödevi almak üzere 38. paralelin altında Seul batısında Sosari kesimine aktarılırken, Genelkurmayın emri de alındı: "241. Alay tekrar kurulsun!"

Bu emri alan Generalin ilk işi de, Tokyo'daki irtibat grubuna başvurmak ve memleketten en kısa zamanda kayıpların yerini dolduracak bir değiştirme birliği gönderilmesinin sağlanmasını rica etmek oldu.

Sosari'de giyecek, donatım ve cephane ikmali süratle yapılıyordu. Sekizinci Ordu Komutanının "moral takviyesi" emri o

günlerde alındı. Knuri "zaferi" dolayısiyle, üstün yararlık gösteren subay ve erlerden 15 kişiye Silver Star Madalyası verilecekti. Tugay, birliklerden teklif istedi. O kadar çoktu ki teklif, madalya adayları beş yüzü geçiyordu. General, kendisini başa koydu, karargâhından da beş "kahraman" subay gösterdi, on da bölüklerin teklif ettikleri arasından seçti. Liste tamamlandı. Sekizinci Ordu Komutanı iki gün sonra Sosari'ye geldi. Madalyalar törenle takıldı. Gümüş madalyalar güya ileri hatlarda, bronzlar geride yararlık gösterenlere verilecekti. Ama pratikte, gümüşler subaylara, bronzlar da assubay ve erlere düştü. Bunlar arasında, hele subaylar içinde, hiç muharebeye girmemiş olanlar bile vardı. Ve elbette "moral takviyesi" yerine, yeni bir bozulma homurtusu aşağıdan yukarıya kabarıverdi: "Generalin ve o subayların ne hakkı var madalyaya? Sekizinci Ordunun bizi mahveden emirlerine yanlıştır diyememek, üstüne tüy dikmek ve kaçmak da ne zaman kahramanlık olmuş? Kahraman seçecekseniz, böylesi Yüzbaşı Aldoğan'dır, topundan ayrılmıyan üsteğmendir, Vehbi teğmendir, Knuri'de Tugayın Kaechong'daki karargâhının sarılmasını önlemek için açık araziden, düşmana ateş eden ve arka arkaya can veren 4. Bölük ağır makineli tüfek nişancıları Çankırılı İbrahim çavuştur, Satılmış Çatalkaya'dır, Ahmet Aşkar'dır. Daha da istiyorsanız, 550 tepesini süngü hücumuyla alanlardır... Madalyalar, dirilere değil, ölülere!"

Bu homurtular uygun bir dille Tugaya verilen dilekçelere de yazıldı. Ama bazı subaylar ve erler tarafından verilen bu açık dilekçeler dosyaya konduysa da, işleme konmadı. O günlerde ve daha sonra, Albay Bora, kendi aracılığı ile Tugaya verilen bu dilekçelerin arkasını aradıysa da, "böyle bir dilekçe bulunamadığı" cevabını aldı.

Bu durum, başkaldırmaları, Alaydan kaçmaları, kendini yaralamaları, hastalanmaları, sapıtmaları ve hatta intiharları daha da artırdı.

Sosari'de, madalya dedikodusunun alevlendiği gün, Levazım Müdürü Cemal, öğleye doğru okuldaki Alay Karargâhına geldi. Çok bitkin bir hali vardı.

"Ne o Cemal?" dedi Albay. "Bu haksızlık seni de mi üzdü?

Binbaşının gözleri dolu doluydu. Bırakıp gidecek oldu. "Otur şuraya rica ederim Cemal, ne derdin var?" v Binbaşı ayakta konuştu:

"Şahsen madalya bekliyenlerden değilim. Üzüntüm bu değil, ama çok..."

"Anlıyorum. Şartlar zor. Moral, disiplin bozuk. Düşmanımız zorlu. Düşman bir tane değil, dört düşmanımız daha var karşımızdakinden başka: İkincisi karanlık. Üçüncüsü soğuk. Dördüncüsü de Muson'lar, bu yağmur, beşincisi orman...

"Altıncısı..." dedi Binbaşı, "belki de altıncısı değil, birincisi Amerikalı!"

"Etme Cemal."

"Yoo, etmesi yok. Ben artık bu kanıdayım. Seul'de çadırdaki toplantımızda askerî terbiye sınırları dışına çıktığım için benden özür dilememi istemiştiniz."

"Yahu Cemal, ne özürü, ben onu unuttum bile. Önümüzdeki günler bizim. Bak, artık Alayımın başındayım. Sen bundan sonra gör nasıl muharebe edilirmiş!"

"Albayım, benim derdim başka..."

"Bana güvenebilirsin Cemal, açık söyle."

"Ben bu sorumluluğun altından kalkamıyacağım."

"Ne sorumluluğu?"

"Knuri'den beri boşaldık. Ne eşya kaldı, ne donatım, ne silah, ne top... Hesabı kimsenin bildiği yok. Şimdi bunların yenilerini alıyoruz. Peki, eskisini kim silecek defterden, yenisini kim koruyacak? Bunların harcama gerekçesi bir gün sorulunca ben ne derim?"

"Yahu, düşündüğün şeye bak. Neyse elden çıkan, taburlardan 'savaş yitiği' raporlarını istersin, protokolü düzenlersin, Tugay onaylar ve hepsini siler geçersin... Cansız eşya değil mi bu?"

"Siz canlı kayıplarımızı da böyle mi sildiniz, Albayım?"

"Onu yukarısı düşünür, Cemal. Benim ödevim en az kan kaybı ile en büyük başarıyı sağlamak. Zaten iyi komutan niteliği de budur."

"Ama Knuri sonucuna bakarsak, bunun tersi oldu gibime geliyor, Albayım. En çok kayıpla sıfır başarı!"

"İlahi Cemal, üzüntün bu mu?"

"Uyuyamıyorum. Gözümün önünde artık bir daha hiçbirini göremiyeceğimiz tanıdık çehreler... ve onların sorduğu hesap."

Binbaşı hıçkırmaya başladı.

"Cemal, kendine gel! Senin asabın adamakıllı bozulmuş. Sakin ol, kardeşim. Yakında Tokyo'ya izin çıkacak dediler. Bir hafta-on gün için gider, bir hava değiştirip gelirsin. Haydi, çocuk olma..."

Albay onu merdivenlerden kapıya kadar geçirdi.

"Bir ricam var," dedi Binbaşı ayrılırken. "Şurda açıkta yüz çuval kadar un var. Emir verin de, kapalı bir yere taşısınlar. Bu yağmurların da dineceği yok... Hoşçakalın."

"Güle güle Cemal. Hem sen doktora görün de, uyku hapı filan iste."

"Olur."

Oldu. Yarım saat sonra Tugay Karargâhından telefon ettiler: "Alay ile Tugayın arası yolda, Binbaşı Cemal tabancasını kafasına sıkmış sizlere ömür! Doktor gömülmesine izin verdi. Gelin!"

Levazım Müdürünün cebinden bir mektup çıkmıştı. Akrabası olan III. Tabur Komutanına yazılmış birkaç satır: "... Üzerimde doksan dolardan başka param yok. Bunu anneme gönder. Dolmakalemim bizim doktorun çok hoşuna giderdi, hediyem olarak ona verin. Daha sonra, eliniz değerse, beni bu Kore toprağında bırakmayın. Karacaahmet'te babamın yanında yerim var..."

Bu sırada Ankara'da Ulaştırma Bakanlığında brifing vardı. Bakan, mahmuzlarını terliklerine takmış eski paşalardan Kurtbek. Makamında rütbesi generalden aşağı misafir kabul etmezdi. O günkü misafirleri Generalden yukarı rütbeli üç sivildi: Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan Menderes ve Meclis Başkanı Koraltan...

Paşa eskisi Bakan, Sarıkamış'da soğuktan donmasınlar diye on binleri ateşe süren Enver Paşa'nın yazı masasını müzeden çıkartmış, kendi makamına getirtmişti, işte masanın köşesine kabaetiyle ilişmiş olarak, koskoca duvarı kaplıyan ve kırmızı okları bol bir Uzak-Doğu haritası üzerinde misafirlerine Knuri muharebesini anlatıyordu.

Bayar, Atatürk'ün tırnağına bile benziyemediği için, böyle askerî izahat alacağı bir brifinge Atatürk biçimi golf pantolon, spor ceket ve kasket giyerek gelmişti. Gömüldüğü meşin koltukta bağa gözlüklerinin ardından haritaya mı, Kurtbek paşaya mı baktığı, yoksa kendisini bir tepe üzerinde savaş yöneten Başkomutan olarak gördüğü bir hayale mi daldığı belli değildi. Öbür koltukta, dar pantolonunun ütülü dizlerini çekip iki yana çeviren, rugan iskarpinlerinin burunlarını bitiştirmiş hanımeli adamın yüzü, güneş niyetine duvardaki haritaya dönmüş bir günebakan çiçeği kadar ablak ve aydınlıktı. Koraltan, ellerini saygıdeğer göbeğinin üzerinde kavuşturmuş, gerdanı kırıp çenesini de göğsüne gömmüş, uyuklar halde. Mor dudağının köşesinden ağzının suyu aktı akacak.

Ve böylece işin ehli olan en yüksek kişiler, işin uzmanı olan bir eski paşadan, Knuri harekâtının gidişini ve stratejik tahlilini dinliyorlardı.

Paşa eskisi, Knuri'de dört gün dört gece süren ve Amerikan Sekizinci Ordusunun hemen de hiç kayıp vermeden çekilmesini sağlıyan muharebelerimizi iğneden ipliğe anlattıktan sonra, sonucu şöyle özetledi: "İşte Türk savaş tarihine altın harflerle yazılacak bir zafer!"

Mi dersin? Yalan söyle de sen, diye düşünüyorlardı adamlar, inanılıp inanılmıyacağını hesaba katmadan yalanın en büyüğünü söyle de, tuttuğu kadarı da yeter!

Misafirler dehşetli duygulanmışlardı. Üçünün de kaşları kalkık, gözleri belirsiz bir yerlere bakıyor, burun kanatlarında bir titreme...

Koraltan sordu:

"Bu Knuri muharebelerinde Tugayımızın karşısındaki hangi Çin ordusudur?"

Her şeyi ezbere bilen Kurtbek Paşa şıp diye cevapladı:

"38. Çin Ordusu. Dört tümeni ile birden. Tugayımız tek başına 38. Orduyu durdurdu!"

"Aşkolsun bizim Tugaya!" dedi Koraltan. "Sırayla 37 tane Çin ordusunu bozduktan sonra, otuz sekizincisini ancak durdurabilmiş olması da gayet büyük başarıdır!"

Ve Brifing'in büyük başarısı şerefine viskileri tokuşturdular.

"Adnan bey" dedi Bayar, "siz lütfen Erkânı Harbiye Reisine söyleyin, şehit subaylardan birkaçının ismini bildirsinler. Valiye ve Belediye Başkanına da emir verin ki, başkentte birkaç sokağın adı hemen değiştirilerek bu şehit subayların adları konsun ve keyfiyet Kore'ye, Tugaya da tebliğ edilsin."

"İsabet olur beyefendi, bendeniz de bunu düşünüyordum."

Koraltan da ekledi:

"Matbuat, radyo, bu zaferi enine boyuna değerlendirip yaymalı..."

"Evet Dinayet İşleri Reisliği de, camilerde Şühedanın ruhuna Mevlûtler okutmaya hız vermeli."

"Vatandaşlar da Kore'ye hediyeler göndermeğe davet edilmeli..."

Bayar bir ara Menderes'in kulağına eğildi:

"Erkânı Harbiye emir vermiş mi artık 241. Alayın tekrar kurulması için?"

"Tabii efendim. İcabı da budur. Zaten baştan Alayı dağıtması bizim General Kazıcı'nın hatasıdır.."

"Askerin siyasete bu kadar aklı eriyor işte. Nene gerek, bırak bir ortağın olsun. Eğer çifte kumanda olsaydı, şimdi Knuri'deki bütün kayıplardan tek başına Albay Bora'yı sorumlu tutabilirdik."

"Haklısınız... Zaten birkaç gün sonra Şahap Paşa'yı gönderiyoruz Kore'ye. Duruma bakacak. Tugay Kumandanının kulağını da biraz bükecek."

"İsabet. Bundan sonra budala olma desin ona... Ya değiştirme birliği meselesi?"

"Hazırlanıyor beyefendi, bir ay sonra hareket edecek."

Ve ikisi de ellerini oğuşturdular. Bir daha gözgöze geldiler. Birinin gözleri "Artık NATO'ya giriş biletimizi tez elden istemeliyiz," dedi. Ötekinin gözleri de "Amerika'dan da 400 milyon daha!" dedi.

Sonra dönüp Koraltan'ın gözlerine baktılar. Kurt gibi anladı: "Okey!"

OYNAK MUHAREBELER

Sosari'de tekrar savaşacak duruma getirilen Tugayı, 38. paralelin altında, Seul batısında Kimpo yarımadası gerisine çaktılar. Artık Sekizinci ordunun 25. Tümeni emrindeyiz. Ve ödevimiz Haan nehri berisinde kıyı gözetleme ve savunma...

Kuzey Kore kuvvetleri Haziran'da ilk defa bu kanattan yüklenerek, Amerikan ve Güney birliklerini püskürtmüşler. Knuri'den beri dağdan domuz indirircesine Kuzey Kore topraklarını temizleyip gelenlerin, Aralık ayının haftasında yine bu kesimden karşı taarruzlarını sürdürmeleri bekleniyor. Eh, madem cephenin en tehlikeli kanadı Kimpo yarımadası, öyleyse daya Turgo Tugayı oraya! Dayadılar da...

Böylelikle, stratejik haritalarda Turgo Tugayı gösteren iğnenin en çok oynadığı "oynak muharebeler" dönemi başladı.

Albay Bora artık "harp orkestrası" şefliği rolüne giriyordu. Bütün cephede tutunma, ilerleme veya gerilemenin kendi yarı mevcutlu alay ile vereceği muharebelere bağlı olduğu böyle bir düğüm noktasında bulunmak onu kanatlandırmıştı. Artık bir dediğini Tugay iki etmiyordu. Bora bu durumda rolünü ciddiyetle oynıyacak, "en az kart dökerek" en büyük başarılar sağlayacak, General Kazıcı'ya savaşın nasıl yönetileceğini gösterecek, Knuri bozgunundan sonra 350 kilometrelik Maraton'a çıkanları –kendisi de onlara ayak uydurarak– toparlamak kahramanlığından ötürü bir madalyaya bile layık görülmemesinin öcünü alacaktı.

Gerçekte, bu Maraton'un en büyük şerefi General Kazıcı'nın idi ve elbet Silver Star'ı en başta o almıştı.

Oynak muharebeler aylarca sürdü.

Kimpo'da Albay Bora Amerikalılara da parmak ısırtan bir savunma ağı kurdu, ikisini ileri sürdüğü, birini yedeğe aldığı taburlara önce avcı siperleri, sonra dizçukurları, sonra da boyçukurları kazdırdı. Bu kazılar çevreye uyduruldu. Makineli tüfekler yuvalandı. Savunma hattı önüne telçiti engelleri, mayın tarlaları döşendi. Topçu da gerilerde kazamatlara yerleşti. Ve kablo bobinleri döşenerek birer telefon hattı ile taburları kendisine bağlıyan, telsizle de Tugaya bağlayan Albay, yanında karargâh subayları ve gerekirse Alaya Amerikan uçak ve tanklarının yardımını sağlayacak olan Lorenzo ile muharebe idare yerine, daha doğrusu orkestrayı yöneteceği tümseğe çıktı. "Senfoni"nin notasını –harekât haritasını– önüne açtı. Bunu bir kere Musonlar uçurup havalandırdığı için, dört köşesinden birer çamaşır mandalı ile iliştirmişti.

25. Tümenin emri şu idi: "Komünistlerin Yılbaşı taarruzu bekleniyor. Kimpo hattını vargücünüzle savunacaksınız!"

Bora artık hazırdı. Ne var ki, iki haftalık bütün hazırlık boşa gitti. Komünistler Yılbaşında cepheyi Kimpo kesiminden değil, doğusundan vurarak çökerttiler.

"Gördünüz mü?" dedi Bora. "Benim Alayımla bu kesimde olduğumu bildiler de, onun için öte yandan vurdular."

Ve Sekizinci Ordunun oynak çekilmesi başladı.

5 Ocak 1951 günü "Moskito" devriye uçakları bu çekilmeyi haber veriyor, telsizler bunu söylüyordu. Ve her şey, hatta paralelin altındaki şehir ve köylerden sökün eden siviller akını bunu gösteriyordu. Ama 6 Ocak öğleye doğru Türk Tugayına hâlâ Kimpo'dan çekilme emri verilmemişti. Ateş hattındaki taburlar apaçık bir endişe içindeydi: "Düşman cephemizin gerisine düşerek Seul yolunu bir keserse, tamam. Varan ikinci Knuri!"

Kimpo kesiminden güneye doğru akan sivillerin hali görülecek şeydi. Ananın oğlunu tanıyamıyacağı bir kalabalık. Birbirini çiğniyerek, hayvanları, pırtıları, yükte hafif, pahada ağır her şeyleriyle, son avuç pirinçleriyle daha güneye doğru çözülmüşlerdi. Hastalar, sakatlar hayvanların ve eli-ayağı tutanların sırtında. Bebeler kucakta ya da sırtta. Yürüyebilen çocukları uçkurlarından birbirlerine bağlamışlar, ipin ucu da ya ananın, ya babanın elinde, ipi bir kaçırdın mı, hele karanlıkta, bir daha ne çocuklar anasını bulabilir, ne de ana-baba onları...

"Omoniii!"

"Obodiii!"

Ve hiç kimsenin şüphesi yoktu ki, bu Omoni ve Obodi'lerin yarısı Kuzeyli çetelerdi.

Knuri'de sütten ağzı yanan Memet, bu göçlerin yoğurduna başka türlü el atıyordu. 5 Ocak gecesi, bu sivilleri cephe kesiminde göğüslediler. Sorgulamada kuşkulandıklarını grup grup ayırarak gözaltına aldılar. Kimini geriye, esir kamplarına doğru aktardılar. Köyleri bastılar. Taradılar. Ve o gece tetik oynadı. Hem de nasıl! Bu kafilelerin içinde daha kuzeyden paçayı kurtarıp sivillere katılan Amerikan esirleri de vardı. Bizim Memetler, biçimine getirdikçe, yanlışlık süsü verip, bu Amerikalılardan da kurşunu esirgemediler!

Ve 6 Ocak akşamı, bayramdan sonra kına gibi bir çekilme emri Türk Tugayına da ulaştı. O gece Tilli köyündeki Tugay karargâhı, bulunduğu okulu ateşliyerek ve köprüyü uçurarak Şonan'a çekildi. Arkasından da 241. Alay...

Şonan'da Türk birliğini I. Kolordu yedeğine aldılar.

Komünistlerin Yılbaşı taarruzu bütün cepheyi öyle çökertmişti ki, bu sefer en güneyde Puzan'a kadar, belki de gemilere de binip ayrılasıya, yeni bir Maratonun, düpedüz Kore'den el-ayak çekmenin sözü ediliyordu. Şifreli gizli emirlerde, çekilme yolları, hangi millet birliklerinin hangi limanlardan gemilere bindirileceğine varıncaya kadar bütün ayrıntılar belirtiliyordu.

O günlerde su yolunda bir su testisi kırıldı. Sekizinci Ordu Komutanı Volker, Seul'den çekilme kargaşalığı yüzünden uğradığı bir otomobil kazasında ölüverdi. Çok geçmeden de, yerine, bizim askerin "Öcübey" dediği Orgeneral Ricuvey atandı. Memetlerin ona bu adı takması hiç de boşuna değildi. Adam düpedüz öcü idi: Uzun boyu, boynu ve devekuşunun tıpkısının aynı bir baş, ona göre bir somak, yanaklarında bıçak oyuğu iki çizgi ve ikisi de Mançurya'ya doğru bakan gözler, tepesine de alnı dört yıldızlı bir miğfer geçir, al sana Ricuvey!

Ve artık Öcübey'in komutası altında, tadına Bora'nın da doyamıyacağı kadar oynak muharebeler aldı yürüdü.

Tugaya, Ocak sonuna Komyongjong bölgesinde Kuzeylilerin ileri hattına taarruz emri verildi. Emir başüstüne. Bora hemen "orkestra" takımını kurdu.

"Kim var karşımızda?"

"38. Çin ordusu. 150. Tümen."

"Vay, Knuri'de poparasını yediğimiz tümen mi? Öyleyse sıkı dursun!"

Çinliler 185 ve 156 rakımlı tepeler hattında ileri karakollariyle sımsıkı duruyorlardı. Albay Bora, taburları önce 185. tepesine yöneltti. Topçuya bir telsiz emri verdi: "Yumuşat 185'i!" Yumuşatıldı. Gerilerde Amerikan uçak alanına bir telsiz dilekçesi uçuruldu: "Bir iki filo gelip bakın bakalım, şimdi 185 ne halde?" Çeyrek saat sonra uçaklar gelip baktılar, "mükemmel, iyice yumuşamış" diye kanat sallayıp gittiler: Ve Bora taburu süngü hücumuna kalkarak 185 tepesini aldı. Sonra? O gece tepe bizim. Ama geceyarısı bir baskına uğradık. Sabahleyin tepe yine Kuzeylilerde. Hadi, yeni baştan "yumuşatma" ve tekrar süngü hücumu! Ve Bora işte bu olup bitenlerin seyrine doyamıyordu.

Sıra 156 rakımlı tepede. Bu tepeler takımı Çinlilerin asıl savaş hattı, 156 tepesini topçu ile yumuşatıyoruz, Amerikan

Napalm bombalariyle yakıyoruz, tanklarla düzlüyoruz ve bütün Kore savaşlarının en kanlı hücumuna kalkıyoruz: "Allah Allah!"

Allahım, tepeyi alıyoruz ve akşamüstü ölü sayımı başlıyor: 570 ölü sizden, bizimki –yüzünü at– 12 ölü... 83 esir sizden. Ve yaralımız –iki yüzünü at– 30 yaralı bizden...

Yaralılar hemen ateş kesimine yanaşan ambulanslar veya Amerikan helikopterleri ile gerilerdeki hastanelere yollanıyor. Bütün gece oynak havalar. Söylenen türküde sazı çatlatan bir söz:

> Kore'nin etrafı çepçevre meşe,
> Kurdunu kuşunu doyurduk leşe!

Sabahleyin, tepede, ay-yıldızlı bayrak ipil ipil. Ve bayrağın altında sedyeciler ölü toplamaya başlıyor. Sedyeler, Bora'nın muharebeyi yönettiği çadırın dolayına diziliyor. Her biri bir battaniye ile örtülü. Örtünün altından ölülerin burunları sivrilip duruyor. Postallı ayaklar iki yana devrilmiş. Açık avuçlarının içi Konya bozkırı gibi... Ölü Kayıt Subayı'nın, doktorların, imamların işi çok. Önce Doktor "iyice ölmüş mü" diye bakıyor. İmam, "cennete yollanabilir" diyor. Kayıt subayı, bölükten ölünün künyesini getirtiyor. Boynundan veya koynundan harp künyesi sökülüyor, ikisi karşılaştırılıyor. Ve ondan sonra, Amerikan "teknolojisi" ile son yolculuk başlıyor. Ambulanslar o günkü "fireyi" üçerbeşer, eğer sayısı çok olur ve dara gelirse, balık istifi yüklüyor. Bizimkileri doğruca Suvon'daki geçici şehitliğe –Çamlıtepe– götürüyorlar. Ambulans şoförlerinin türküsü hâlâ kulağımda:

> Tepeler de tepeler
> Kurşun gelip tepeler,
> Kanımız yağmur olmuş
> Damarlardan sepeler!

Suvon'un Çamlıtepe geçici mezarlığında, ölünün eli-yüzü önce alkolle silinip yıkanıyor. Parmak izi alınıyor. Künyesinden beş kopya çıkarılıyor. Bunların birisi küçük bir şişe içine konularak, tıpa ile iyice sıkıştırıldıktan sonra, ölünün alt ve üst dişleri

arasına yerleştiriliyor. Sonra ölü plastik bir torbaya konuyor. Pek kısa bir ölüyse, torbaya boylu boyunca, pek uzun ölüyse bacakları katlanarak giriyor. Torbanın ağzını güzelce büzerek bağlıyorlar.

Bütün bu gömme teknolojisinde, Amerikalılardan iki farkımız var. Bizim imamlar, torba değil, kefen istediler. Eh, Amerikalıda Amerikanbezi çok, hayhay dediler. Bir de gömme törenimiz onlarınkinden ayrıydı. Gömmede artık söz bizim imamındı.

"Ey cemaat, şehit Memedi nasıl bilirsiniz?"

"Gahraman bilirik!"

Ölü Kayıt Subayı künyenin bir kopyasını yazdıkları tahta parçasını, hiçbir zaman kök salmıyacak ve filiz sürmiyecek olan bu en nasipsiz ağacı mezarın başucuna çakıyordu. Kalan künye kopyalarından birini parmak izi ile beraber Askerlik Şubesine, ötekini de bir başsağlığı mektupçuğu ile ölünün aile adresine gönderiyorlardı.

Doktor Kutlu, oynak muharebelerin en civcivli günlerinde, çok defa ölüleri imamsız gömdü. Her birinin başucunda kısaca konuşuyordu:

"Ne mutlu sana Memet! Memlekette ölseydin, kefensiz gömülecektin. Burda hiç olmazsa kefenlisin, kardeşim!"

Kutlu'nun gömme "nutukları", her gün ve her tümsek önünde değişiyordu:

"Memedim, Kore'den şehit pasaportu ile gönderildiğin cennet yalan. Ama yine de nur içinde yat!"

Bu sırada, Çamlıtepe'nin çamdalına konan Tugen kuşu, ayyıldız parkını andıran bu sıra sıra tümseklere de hüzünle bakıyordu. Tugen kuşu için Kore bir bütündü. O ne Koreliyi yabancının öldürmesine razıydı, ne de Korelinin birbirini öldürmesine. Kuşcağız, o değişmez sorusunu her gömme töreninde tekrarlıyordu: "Niçin?"

Öte yanda 156'nin eteklerinde Koreli-Çinli ölüler yatıp duruyordu. Yağan yağmur açık gözlerinin çukuruna doluyordu. Kim demiş ölüler ağlamaz diye! Yağmurun fazlası gözlerinin kenarındaki kazayağı kırışıklardan taşıyor da taşıyordu. Çin ölülerini toplıyacak olanlar "teknik" yetersizliğinden ötürü çok sonra geliyorlardı. Ama Tugen kuşu sıcağı sıcağına gelmiş ve marsık bir dalda gözetleme nöbetine girmiş bulunuyordu: Ve Tugen kuşu şunlara tanık oluyordu: Çinli sedyeciler gelinceye kadar "teknik" bakımdan üstün Amerikan personeli 156 salhanesine dalmıştır. Haber subayları ile beraber, Çinli ölüleri, özellikle subaylarını ve assubaylarını didiklemeğe başlamışlardı. Ölülerin çantaları, cepleri, iç çamaşırlarına varıncaya kadar yoklanmaktadır. Aradıkları şey, Çinlilerin cephe durumu ve stratejisi hakkında bilgi edinebilecekleri belgeler ve haritalardır. Bu bakımdan işe yarar ne bulurlarsa alırlar. Ama bu arada "başka bakımdan" da işe yarar şeyler bulan Amerikan irtibat Grubu Başkanı Albay Gumby, koltuğunda bir tomar belge, elinde iri bir çıkın, güleç bir yüzle Bora'nın çadırına girer:

"Okey!" der. "Çok yararlı belgeler buldum. Bunları size verecek değilim. Ama şunlardan beğendiğini alabilirsin. Benim hediyem değil, Çinlilerin hediyesi olarak..."

Bu soyka "hediyeler", Parker tipi Çin dolmakalemleridir, kol saatleridir, tütündür, türlü yüzüklerdir ve ötesi ıvır zıvırdır!

Ve bir başka tepe muharebesi sonunda, Amerikan "imamının" 156'daki soykacılığını görmüş olan bizim tabur imamlarından biri de, Çin ölüleri üzerinde "dini belge" araştırmasına özenir. O da, dolmakalemdir, saattir, yüzüktür, estek-köstektir, çok yararlı "belgeler" bulur. Bunu da ölü sayma ekibinden Hırsız Bekir görür. Bekir'e, yüzüne karşı olmasa da, hırsız deriz bölükte, İstanbul'da askerliğinden önce bir iki "çalma" sabıkası olduğu bilinir. Ama yolculukta olsun, Kore'de o güne kadarki muharebelerde olsun, açıkta gördüğü dolara bile elini sürmiyen Bekir,

ağzı açık kalmış bir Çinli ölünün altın dişini de sökmeğe çalışan imamı görünce, bir çoban tükürüğü atarak başını çevirir.

"Ne o?" diye takılır arkadaşları. "O da senin eski zanaatı işliyor işte, hoşuna gitmedi mi?"

Hiçbir zaman "çaldım" demiyen, ama sirkatten yattığını gizlemiyen yokluk hırsızı Bekir, bir gözünü yamıltarak homurdanır:

"Dinsiz imansız deyus! Bunun böylesini yolla cennete, orada ya dişçi olur, ya da saatçi dükkânı açar!"

Ve Tugen kuşu, iki gözü iki çeşme, gagasını göğsünün tüyleri arasına gömüyordu.

Bir ay geçmemişti ki, 431 tepesindeki oynak muharebeler sırasında, Çinlilerin tepeyi geri aldıkları bir gece baskınında, hem de ateş hattının gerisinde durup dururken, o Tabur imamı da "şehit" oldu. Ve ertesi gün, o geceki savaşın ölüleriyle birlikte cenneti âlâya gönderildi. Artık orada, Bekir'in dediği gibi, dişçi midir, yoksa saatçi dükkânı mı açmıştır, kimbilir!

Bu oynak muharebelerin daha pek çok cilveleri oldu.

Seul güneyinde, Suvon'da yedekte idik. Amerikan tümeninin 27. Alayı Kumgonni bölgesinde yılmış. Yerine bizim alayı dayadılar. Karşımızda bir Kuzey Kore, bir de Çin tümeni var. Bunları 185 ve 156 muharebelerinden sonra, 431 rakımlı tepeler dizisine çekilmişler. Savunuyorlar. Alayın ödevi bu tepelere taarruz. Ama karşımızdakiler her an karşı taarruza geçebilirler. 431 tepelerine yol açabilmek için, III. Taburun 10. Bölüğü önce 109 rakımlı tepeyi temizliyecektir. Tepe topçu ateşiyle yumuşatıldı. Bölüğün ardında Amerikan tankçıları hazır. Hatta 9. Bölük soldan kendi önündeki tepeyi tutmuş, 109'un gerilerini ateş altına alabilecek duruma geçmiş. Ama Çin ve Kore karşı taarruzunun gecikmiyeceğini hesaplıyan 10. Bölük Komutanı Yüzbaşı Bozoğlu, bile bile kayıp vermemek için askerini hücuma kaldırmıyor.

Albay Bora da durumu dürbünle seyrediyor. Ve telsizle emrini yeniliyor: "10. Bölük, hücum!"

Yüzbaşı Bozoğlu, bölüğünü yine kaldırmıyor. Çünkü biliyor ki, kendisi bu tepeyi alsa bile, aynı cephe kesiminde solumuzda olan Amerikan 24. Zenci Alayı akşama kadar bu tepeler hizasına gelemiyecek, onlar geride kaldı ve geceleyin bu kertikten baskın olur diye, Tümen Komutanı, Türk bölüğünün, kan dökerek aldığı tepeden geride kalan Zenci Alayının hizasına kadar çekilmesini emredecek. E, muharebe dediğin bu kadar da oynak olur mu ya! Olmazsa, sağımıza-solumuza, bize ayak uydurabilecek alaylarını yerleştir de, ne halt edeceksek edelim.

Bu Zenci Alayına Bora da kızıp duruyordu. Kaç kereler Memetçikleri ateşin gözüne soka soka alınan tepeler, Zenci Alayının geri kalması yüzünden, geceleri boşaltılmış, ertesi gün daha çok kan dökülerek belki yine alınmıştı. Ama Albay, bu haksızlığı görse de, umurunda değil gibiydi. Yani ateş düştüğü yeri yakıyordu, yoksa Bora'yı veya onun muharebe idare yerini değil! Albay artık uçak istediği zaman, Amerikalıların "Şu anda elimizde F-86 yok" demesinden olsun, çekilme emirlerinin bize geç verilmesinden olsun, ancak yanında yönünde Amerikalı yokken, Tugay karargâhından kimse yokken yakınıyordu. O Zenci Alayından yakınmaları da böyleydi. Bazan, biçimine getirip, Generale açılıyordu: "Bıktım bu Zenci Alayından. Arabaya koştuğun çift beygirin biri kalp olur da geri kalırsa ne olur, tırısı eşkin olan öteki beygirin adım atmasına da engel olur. Neylersin ki, dürterim, dürterim, gitmez kadana!"

Hem de gitmiyordu kadana! Zencilerin acelesi yoktu. Kahramanlık budalası değillerdi. Komutanı da, subayları da o Alayın, hiçbir yakınmaya, hiçbir yermeye veya "tabansızlıklarına" dudak bükmeye filan kulak asmıyorlardı. Nihayet Zenci Alayının komutanını değiştirdiler. Ne var ki, yeni gelen de "kadana"yı yürütemedi. Hatta adamın bu yüzden mahkemeye verildiği duyuldu. Derken, onun yerine zorlu bir komutan geldiğini söyledikleri zaman, durum öyle getirdi ki, Zenci Alayı artık bizim Alayın önünde, doğrudan doğruya ateş karşısındaydı.

İşte bu durumda, bizim Alay kendi mevzileri önüne engeller ve mayın döşeyeceği için, Zenci Alayı emirli-emirsiz çekiliverecek olursa, bizim mayın tarlalarına düşmesinler diye, General Kazıcı ile Albay Bora bu "cephe komşusu"na bir ihtar ziyaretine gittiler. Giderken yanlarına tercüman da aldılar tabii. Amerikalı Albay muharebe idare çadırında çilingir sofrasını kurmuş, kafayı çekiyordu. Bizimkileri elbet okey'le karşıladı. Birer kadeh de onlara sundu. Hoşgeldiniz, beş gittiniz, ne var ne yok, bundan sonra sizin "siyahiler" sağına-soluna ayak uyduracaklar mı, bu sefer çekilecek olursanız nerden çekileceğinizi söyleyin de, gerinizde bizim mayınları ona göre döşeyelim filan derken, Amerikan Albayının dili çözüldü:

"Bildiğiniz gibi döşeyin! Hem de gerimizde her yeri mayınlayın. Bu zencilere artık çekilme yok!"

"Peki, sizin bu iyi niyetinize rağmen, zenciler emirsiz çözülürse yine?'"

"Topçumuzla anlaştım," dedi Amerikalı. "Gerimizde baraj ateşi açtıracağım. Ondan sonra çekilsinler bakalım zenciler çekilebilirlerse... Zira benim emekliye ayrılmaya da niyetim yok, mahkemeye düşmeye de!"

Gel gör ki, zencilerin de püsür bir ölüme niyeti yoktu. Ama yine de söylentilere göre, yeni komutanın kafayı herhalde fazlaca çektiği bir gün, dediği oldu. Alayın metazori girdiği bir savaşta, zencilerin çoğu Koreli veya Çinli kurşunuyla değil, kendi topçularının baraj ateşiyle kırıldılar. Sonra da Alayın kalıntısını gerilerde bir kör hatta çektiler.

Ama o zamana kadar, hele 431 muharebelerinde, bir ara yine Zenci Alayının geride kalmasiyle açık kalmış kanattan dalan Kuzey kuvvetleri, âdeta zencilerden destur alarak Yüzbaşı Bozoğlu'nun bölüğüne yüklendiler. Albay hücum diye emir üstüne emir veriyordu. Bozoğlu telsizin başına geçiverdi:

"Göz göre göre mahvolacağız. Hücum değil, çekilme emri bekliyorum!"

"Bir bölüğü daha yardımcı olarak soldan taarruza kaldırdım. Çekilirseniz, bizimkiler tarafından vurulursunuz!"

Bozoğlu bağırıverdi:

"Yeter bu oynak muharebe, nerdeyse oynatacağım!"

"Neee, ne dedin?"

"Moralim bozuldu, anlayın beni, Albayım!" Albay anlamadı. Ve Bozoğlu'nu bir daha mimledi.

Oynak muharebelerin oynak hileleri de vardı. Karanlık bastı mı, Çinliler bizimkileri uyutmamak için, hem ateş hattındaki taburları, hem yedekte olanı, hem de Alay karargâhının konduğu kesimleri bütün gece havanların "taciz ateşi" ile dövüyorlardı.

Bora bir akşam bir akıl düşündü: "Koreli-Çinli böyle gece kurnazı ise onlara bir kurnazlık da biz gösterelim," dedi. Daha ortalık kararırken, karşı tarafın gözcülerinin de görebileceği bir gösterişle, bir başka tepeye çadırlı bir Alay karargâhı kurdurdu. Boş çadırlar tabii. Gerçekte, Alay muharebe idare yeri beriki tepenin gerisindeydi. Maksat, Çinlilere bütün gece o boş çadırlı tepeyi döğdürerek mermi harcatmak, ve beride kuştüyü tulumlara girip deliksiz bir uyku çekmekti.

Her şey Bora'nın dediği gibi yapıldı. Yatsıdan sonra, karşıda, Çinlilerin cephe kesiminde soldan sağa Zenci Alayı üstüne doğru bir motorlu yürüyüş kolu kıpırtısı başlamasın mı! O gece zencileri iteleyip, bu motorlu düşman kolu bizim Alayı bal gibi kuşatabilir ve yok edebilirdi. Albay durur mu, telsize sarıldı:

"Aman topçu! Yönü şu, mesafesi şu, derhal ateş altına al şu düşman yürüyüş kolunu, ateşin ardını da kesme!" Ve karşıda, motorlu araçlarının ışıkları ortalık ağarıncaya kadar yanıp sönen o düşman yürüyüş kolunu bizim topçu sabaha kadar döğdükçe, Çinliler –ne hikmetse– Albay Bora'nın boş çadırlı karargâh tepesine bir tek top mermisi atmadılar da, yine sabaha kadar bizimkilerin gerçek karargâhını havan ateşi altında tutarak kimseyi uyutmadılar.

Sabahleyin taarruza kalktıktan sonra anlaşıldı ki, karşıdaki, o "motorlu yürüyüş kolu", belli aralıklarla ağaçlara bağlanan ve yanıp söner cereyan verilen otomobil lambalarından başka bir şey değilmiş!

O günkü taarruzda, Çinlilerden bu aldanışın öcünü almak için, bölük komutanlarından biri başka bir çalım buldu. Karşı tepeyi tutanların iyi yuvarlandığını, direneceklerini kestirdiği için, süngü hücumuna kalkmadan önce, telsiziyle Bora'yı aradı.

"Albayım," dedi, "ben siperlerimizden süngülerin ucunu biraz gösterecek kadar çıkartacağım. Bu, Çinlilerin aklını almaya, Türkler hücuma kalkıyor diye onları paniğe düşürmeye yeter. Ama sadece kasaturaları şöyle ucunu gösterecek kadar sipere tespit edip bölüğümü çekeceğim ve sağdan kuşatarak baskın yapacağım tepeye!"

"Bravo üsteğmen," diye bağırdı Bora. "Göreyim seni."

Ve bir takımın süngüleri sadece uçları gösterilerek siperlerde bırakıldı ve plan uygulanmağa başlandı. Kuşatmaya girişen bölük, gerçekten baskınla tepedeki ateş yuvalarına girdi. Girdi ama, burada, Çinlilerin, kendi siperlerine bizimkilere gösterecek kadar iliştirdikleri miğferlerinden başka bir şey bulamadılar.

Bayrağı diktik o gün tepeye. Ama gece vakti çekilirken, bayrağı unutacak kadar da dara geldik...

Oynak muharebeler kabak tadı vermişti. Yorgunluk da cana tak ediyordu. 814 rakımlı ve daha bir dizi tepelere taarruzlarda, bir ara II. ve III. Taburlar ve Bozoğlu'nun 10. Bölüğü yine ateş hattındaydılar. Alay emri akşamdan verilmişti: Sabahleyin altıda taarruza geçilecek. Başüstüne!

Sabahleyin saat altıyı geçerken, Albay telsizle sordu:

"Taarruza başladınız mı?"

"Başladık."

Başlanmış ama, ne çatırdı var, ne duman, ne de "AllahAllah" sesleri!

"Allah Allah, bu ne iştir?" dedi Bora. "Gidip bakmalı."

Yanına bir muhafız grubu alarak vadiye indi ve taburların mevzilerine vardı ki, ne görsün, Tabur Komutanının biri, çadırında daha yatakta.

"Bire Binbaşı, nedir bu hal, hani taarruz?"

"Taarruz başlamıştır Albayım, ben geceden emrinizi işleyip verdim."

Albay öteki taburun çadırına yöneldi. Orada da, Binbaşı, yanında birkaç bölük komutanı ile –Bozoğlu da aralarında– yarenlik ediyorlar. Bir poker çevirmedikleri eksik!

Albay, açtı ağzını, yumdu gözünü:

"Ne rezalettir bu!"

"Hiç..." dedi Bozoğlu. "Oynak muharebe!"

"Bölüğün nerde?" "Taarruzda, Albayım..."

Bir de gidip baktılar ki, gerçekten bölük mevzilerde. Memetler arada bir tüfeğin burnunu çıkarıp bir-iki ateş ediyorlar. Sonra iki atım arasında bir sigara yakan mı ararsın, iki sokum ekmek yiyen mi, su dökmeğe giden mi... Öyle kanıksamışlar ki, bu taarruz artık muharebe değil, sözgelişi 10-12 saatlik işgünü doldurmak gibi bir şeydi. Sabahleyin altıda bir tepeye taarruza başlanıyor, akşama kadar tepe kan-revan içinde alınıyor, karanlık bastıktan sonra da, ya Amerikalının çekilme emriyle bırakılıyor, ya da Çinlilerin gece baskıniyle elden çıkıyordu. Ertesi gün, gündeliği –aylığı– haketmek için sanki, aynı işe yeniden girişiliyor, tepe alınıp tepe veriliyordu!

Albay bas bas bağırdı:

"Memuriyete mi bindirdiniz işi? Birer de orta şekerli kahve söyliyelim mi? Sizi vinçle mi oynatmalı?" Bozoğlu kestirip attı:

"Aklım oynadıktan sonra yerinden, siz artık beni vinçle de oynatamazsınız Albayım. Açık söylüyorum, biz bu muharebelerden yenilgiye mahkûmuz..."

"Niye yenilelim? Bu dağlık ve sarp arazi biraz mahkûm, orası doğru. Ama..."

"Bütün Kore, dağı da, ovası da bizim için mahkûm arazi Albayım. Bunu anlamak gerek. Toprak dediğin, onu çiğniyen yabancı için daima mahkûm!"

"Aklını başına topla, mahkûm olursun, Yüzbaşı!"

"Her şey olmayı göze aldım. Yalnız, şu kadarcık insafınız varsa rica ediyorum, beni bir süre geri hizmete alın."

Çok geçmeden bu Yüzbaşıyı gerçekten Tugay Karargâhına aldılar. Besbelli, bütün bu muharebelerde asıl "selamet adası" orasıydı.

Oynak muharebelerin bir de tatlı cilvesi oldu.

Nisan gelip çatmıştı. Yağmurlar bindirdikçe bindirdi. Öyle yağıyordu ki, çadır kuracaksın, siper kazacaksın, küreği daldırıyorsun toprağa, çıkardığın toprağın boşluğuna yağmur doluveriyordu. Gece-gündüz, askerin ıslanmadık ne tüyü, ne de ipliği kalıyordu.

547 ve 640 rakımlı tepelere taarruz etmek üzereyken, Mart'ın son 13 günü boyunca sürekli savaşlarla yıpranmış olan Alayı, her nasılsa insafa gelip, –belki baskın korkusu olmadan bir temizlik günü ve deliksiz bir uyku gecesi için– 25. Tümenin yedeğine almışlardı. Alay, mevzilerini 5. Amerikan Alayına devrederek geriye çekilmişti.

Ama, dedik ya, yağmur çadır kurmaya bile göz açtırmıyor. Hani soyunup da açığa dikiliversen, başını iyice sabunlayıp bal gibi banyo yapabilirsin. Nisan'ın birinci günü sabahı herkes temizlik kaygısına düşmüşken, Tugay Komutanından Albaya bir telefon emri:

"Bora, 25. Tümen Komutanlığından şimdi aldığımız bir emre göre, Alayınızdan bir tabur yarın paraşütle düşman gerisine indirilecek..."

"Neee, ne dediniz, Paşam?"

"Hangi taburu vereceksen, hazırlığa başla kardeşim!"

"Paşam, bu ne biçim emir Allah aşkına? Tümen Komutanı bizi paraşüt alayı mı sanıyor? Söylemediniz mi ki, ne siz, ne ben, ne de hiçbir subayım, bugüne kadar paraşütle atlamak şöyle dursun, paraşütün yüzünü bile görmüş değiliz. Hele paraşütü bizim erlere göstersen, bu ne biçim dev şemsiyedir diye şaşar kalırlar!"

"Ne olursa olsun, Tümenden ısrar ediyorlar," dedi General. Hemen hazırlık raporunuzu bekliyorum."

"Paşam, kusura bakmayın, ama, bende havadan atlatılacak Alay yok!"

"Yine de siz her ihtimale karşı hazırlık emrinizi verin. Ben Tümeni tekrar arıyacağım."

Albay içinden sövüp sayarak telefonu çat diye kapadı. Eli ayağı titriyordu: "Yarabbim, bu da mı gelecekti başımıza!"

Bu sırada çadıra giren hizmet eri, Bora'nın rengini hiç beğenmedi:

"Irahatsız mısınız, Albayım?" dedi.

"Yok be oğlum, böyle böyle bir emir aldık şimdi. Sen söyle, olacak iş mi bu?"

"Olur Albayım," dedi hizmet eri. "Uçaklara ne kadar emerikeli paraşütçü bindireceklerse, o kadar da bizimkilerden bindirsinler. Her emerikeli kucağına bir de Türk alaraktan atlarsa, bir taburla değil, alayla bile ineriz!"

"Matrağı bırak!"

Ve Albay, kan ter içinde kararını verdi: Telefonu açacak, "İsrar ederlerse, ben bu işte yoğum, yerime bir Alay Komutanı gönderin!" diyecekti.

Albayın manyato yapmasına kalmadan, telefon çaldı. Yine General:

"Balığı afiyetle yuttun mu Bora? Bugün 1 Nisan!"

"Ooooh!" dedi Bora. "Anamdan yeni doğmuşa döndüm..."

Ve oynak muharebelerin acı oyunları da sökün etti.

Bir akşam Alay muharebe idare yeri Seul'un kuzeybatısına alınmıştı. Kanada Alayının savaş kesimine bizim Alay geçecekti.

Bora, muharebe idare yerini ve kendi çadırının kurulacağı yeri seçti: Bir ulu meşenin altına çadırını kurdular. Gece, ertesi sabahki harekât için tertiplediği taburları dolaştıktan, ışıkları söndürttükten, güvenlik tedbirlerini denetledikten sonra çadırına girdi. Müthiş de rahatsızdı. Gündüzden, yolda bu kesime gelirken, arabasının içinde Amerikan kumpanyasından bir konserve etli fasulye yemişti. Ondan mıdır nedir, Albayın emeroidinde tepreşme vardı; midesi sancıyor, sırtından ürpertiler geçiyor, bir yerleri gidişiyordu. Oflaya puflaya soyundu. Her zamanki yatma duasını bu sefer kısa kesip, battaniyeyi başına çekti. Ama uyumanın olanağı yok. Keskin, bunaltıcı bir koku. Pirinç yanığı kokusuna benzemiyor. Albay pirelenmeğe başladı. Şimdi kalkıp feneri yaksa, olmaz. Ama koku gittikçe ağırlaşıyordu. Yarabbi, bu meşenin altına bir şey mi ettiler ki, çadırın içi kokar da kokar böyle! Kalkıp çadırının yerini değiştirtecek olsa, bu da uygun değil. Hizmet eri çoktan kurşun geçmez uykulardadır. Ama artık ne olursa olsun, bu kokuya dayanılamazdı. Ve Albay geceyarısı kalktı, hizmet erini uyandırdı. "Gel oğlum, bak şu çadırın içine!"

Gerçekten, ışığı yakınca yerde kazılmış toprak kabartılarını fark ettiler.

"Al küreğini de, aç bakalım şurayı biraz..."

Hizmet eri küreğin bir kulağını ayağıyla teperek bağ beller gibi dehleyince, ucu bir katıya rasladı ve bir şey kütürder gibi oldu. Oracıkta, bir değil, dört Koreli üst üste gömülüydü. Kürek birinin kafatasını yarmıştı.

Ve Albay "Allahım!" diye bağırarak kendini dışarı attı. Oynak muharebelerin "kahramanı" az kalsın oynatıyordu!

Kore'ydi bu, uzun selvileri yoktu, ulu meşeleri vardı. Yıl öyle getirdi ki, her meşenin dibine çadır kurulmaz oldu.

Oynak muharebe, III. Tabur Komutanına oyunun daha kötüsünü oynadı.

547 ve 640 tepelerine taarruzlarda, ileri-geri derken, bir akşam vakti topçu ateşi altında tabur muharebe idare yerini değiştirmek zorunda kalmıştı. Telefonla Albaya başvurdu. Bora da, önce nereye kalkacağını tespit etmesini, oradan Alayla irtibat kurmasını ve ancak ondan sonra şimdiki yerinden ayrılmasını şart koştu. Bir saat sonra şartları yerine getiren Tabur Komutanı durumu Albaya bildirdi. Ve saat on olmamıştı ki, III. Taburdan bir telefon: Basıldık!

"Ne baskını?"

"Anlıyamadık, Albayım. Ansızın bir patlama oldu. Binbaşı ve 12. Bölük Komutanı Yüzbaşı şehit oldular, öteki karargâh subaylarının hepsi ağır yaralı!"

Hemen Doktorla oraya koşuldu. Yaralılar çabucak yola çıkarıldı. Ve ta sabahleyin anlaşıldı ki, Binbaşı'nın portatif karyolasının altında, evvelden konmuş ve ısıtma mayınları ile havan mermilerinden yapılmış bir Bubi tuzağı patlamıştı.

Ölen Binbaşı, intihar eden Levazım Müdürü Cemal'in akrabasıydı. Böylece, oynak muharebelerin bir Bubi tuzağına kurban gitmişti. Onun cebinden de bir mektup çıktı. Memlekete, Binbaşı Cemal'in annesine yazılmış ve henüz gönderilememiş bir mektup. Cemal'in defteri arasından çıkan gül yaprağı, yani Ankara istasyonunda Barışçıların dağıttıkları gül yapraklarından biri de bu mektubun içindeydi. Ölen Binbaşı, yaslı anaya Cemal'in son dediklerini bildiriyor ve kendinden şu satırları ekliyordu: "El yurdunda ava çıkmışız, teyzeciğim. Elbet bütün tuzakların ağzı bize bakıyor. Kore'de her adımda bastığın yeri tanımadın mı, ayağını oltaya kaptırdın, ayı kapanına, bombalı Bubi tuzağına düştün demektir. Her şey, ama her şey onlardan yana. Ve her şey bize karşı çalışıyor. Başka türlü olamıyacağını da anlıyorum. Çünkü biz ilk Bubi tuzağına daha memlekette düşmüşüz... Ben dönüşten hemen hemen umudu kestim gibi. İlk değiştirme birliği ile Tabur Komutanlarından bir tek Binbaşının yurda dönmesine izin çıkmıştı. Dönecek olan Binbaşı geçenler-

de vuruldu. Şimdi onun hakkını ben kullanıp da dönebilecek miyim, bunu henüz bilmiyorum. Albaya çıtlattım, sırası gelsin hele, dedi... Şimdilik bu kadar teyzeciğim, anacığım. Tanrı burda bizleri, orada sizleri korusun!"

İşin hiç de oyun olmıyan yönü kayıplarımızdı.

Oynak muharebelerde verdiğimiz ölü sayısı kabarık olduğu günler, Albay Bora üzüntüden uykularını yitiriyordu. Bir taarruzda, tepe alındıktan sonra, ilk kayıp sayıları geliyordu: "3 şehidimiz var, Albayım!" Bora Çesterfild'den arka arkaya üç sigara yakıyordu. Kahrından tabii. Hizmet erinin ta baştan beri verilen Amerikan kumanyalarından biriktirdiği çikolataları, şekerlemeleri yemek aklından bile geçmiyordu. Derken, sözgelişi yarım saat sonra, ölü sayısının üç değil, sekiz olduğu bildiriliyordu. Uykuyu yitiren Albay da çok geçmeden sekizinci sigarasını yakıyordu. Geceyarısı, ölülerin on yedi olduğunu bildiriyorlardı. Öyle mi, gitti on yedi sigara! Nihayet, sabahleyin gerçek sayı ortaya çıkıyordu: 53! Madem öyle, elli üçüncü sigarayı Albay güneş doğarken yakmıştır, içi dışı zehir olmuştur.

Ve Albay, 156 muharebelerinden sonra, Tokyo'nun Amerikan Star gazetesi muhabirleri ve bizim gazeteciler kendisiyle savaş meydanında reportaj yapmak üzere teypleri ve film makineleriyle geldikleri zaman da, fosur fosur sigara içiyordu. Muhabirler, bereket ki bu defa çok gecikmeden ve 156 dolayında barut kokuları henüz yatışmadan geldiler de, Taegu'daki 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı töreninin tekrarlanmasını istedikleri gibi, burada da filme almak için 156 muharebesinin tekrarını istemediler!

Aradan bir hafta geçmeden, Star'ın kendisinden bahseden ve türlü pozlarda resimlerini, bir de ayrıntılı biyografisini basan sayısını Bora'ya getirdiler. Yazının başlığı: "İşte koca Harputlu Albay!" Ve yazının övgü dolu cümlelerinden biri: "O kadar asker

babasıdır ki, şehit verdiği günler gözüne uyku girmez, dudağından da sigara düşmez!"

Nerden de öğrenmişlerdi bunu. Doğrusu, bu gazetecilere diyecek yoktu. Knuri-Seul Maratonunda Albayın 853 sigara içtiğini bile biliyorlardı. Siz ne sandınız, bu Albay oynak muharebelerde de 853 sigara daha içse ne lazım gelirdi yani!

Harputluyum ezelden,
Madalya ver tez elden!

Albayın bu iç türküsünü duymuşlar gibi sanki, Sekizinci Ordu Komutanı "Öcübey", 156 tepesi savaşından ötürü Bora'yı ve Alayını kutlama emrini geciktirmedi. Amerikan ordusunun karşı taarruza karar vermesi bu kanlı savaşta Türklerin Çinlileri geriletmesiyle sağlandığı için, Bora'ya ve Alayına şanlı-şerefli bir nişan veriliyordu: "Seçkin Birlik" nişanı. Amerikan ordusunda en üstün olan ve en kıt verilen nişan.

Bora artık o tepe ile beraber kendi generalliğinin saçağına da çıktığına inanıyordu. Hele 30 Ağustos gelsin, generallik herhalde bu madalya gibi torbada keklikti. Bora hele bir tuğgeneral olsundu, bu Paşa artık kendisiyle aşık atamazdı. Düşlerinde artık komünistleri kırıp geçirmiş bir komutan olarak yurda dönmekten, omuzlar üzerinde taşınmaktan başka bir şey görmüyordu.

Ne var ki, verilen ölüler sayısınca içtiği sigaralardan mıdır, o ölülerden bir tekinin bir tek tırnağından da değersiz olan şu madalyaya sevinmesinden midir nedir, Albayı arada bir rahatsız eden o gidişme artıkça arttı. Ve koca Harputlu uyuzdan beter oldu. Üstelik başağrısı, bulantı, spazm, ateş...

Suvon'da ölü gömmekten baş alamıyan. Kutlu'yu çağırttılar:

"Albaya bir bak bakalım!"

Dr. Kutlu, "Soyun Albayım!" dedi. Lastik eldivenini takarak icabına bir baktı ki, "derman sığacak hal değildir," Albayın emeroidi azıtmış!

"Hastaneye yatmanız gerek, Albayım. Bu iş bıçaklık."

"Deme. Tüh, Allah kahretsin. Buldu buldu da burda mı buldu bu mayasıl!"

"Mayasıl değil Albayım, emeroid..."

"Her ne cenabetse... Her yanımızı sana gösterdiğimiz bir şey değil, şimdi git de don çöze çöze elaleme rezil ol!"

"Sıkılmayın, Albayım. Derttir. Patlıcan gibi oyarlar, bir şeyiniz kalmaz."

Kutlu Karargâhtan ayrılırken, General sordu:

"Nasıl Bora'nın durumu?"

"Hastanelik, Paşam. Hemen Suvon'a, Sekizinci Ordu hastanesine... Orada ameliyat etmezlerse, Puzan'daki İsveç hastanesine!"

Paşa telefona sarıldı:

"Bora, geçmiş olsun kardeşim... Yok canım, her işin başı sağlık. Gider ameliyat olursun. Patlıcan gibi oyarlar, bir şeyciğin kalmaz!"

Kutlu da Generale takıldı:

"Siz böyle bir ameliyat geçirdiniz mi yoksa, Paşam?"

"Yoooo, bende sadece başlangıç..."

"Öyle mi? Ben de eğer rahatsızlık hissediyorsanız bir de size bakayım diyecektim..."

Paşa "Aman, aman!" dedi ellerini kaldırarak, ve iki pirzolalık bir kahkaha daha savurdu ki, nerdeyse akıldişine güneş vuracaktı.

Ve Albay, ameliyat olup da döndükten çok sonra, iki bayramı birden etti. Tekrar I. Kolordu'nun yedeğinde bulunduğumuz sırada, 6 Temmuz'da, Ramazan Bayramı günü, Bayram namazı Kavaklı Çayır'da kılındıktan sonra, Öcübey'i değiştiren komutan Vanfled tarafından beratı okunarak, "Seçkin Birlik" nişanı Alay Sancağına, madalyası Bora'ya rozetleri de bütün Alay subay ve erlerine takıldı. Sen can ver yalnız, Amerikalıda madalya çoktu!

156'da nasıl "mübalağa cenk olundu" ise, o gün de kafalar öylece mübalağa tütsülendi ve mübalağa bayram edildi. Artık

Bora'nın koltukları birer karpuz sığabilecek kadar kabarıktı. Ağzını açtı mı, iki sözle ortalığı tozutuyordu. Gel gör ki, içinde kimseciklere açmadığı bir düğüm vardı: Bayram namazından sonra, erlerin çoğu Generalin elini öpmemişlerdi. Bu Bora'ya göre anlaşılır şeydi, ama onun elini neden öpmemişlerdi?

Albay bunun nedenini anlamakta gecikmedi. 30 Ağustos'tu. Karargâhta, Ankara radyosunu bulmuşlardı. Spiker, Ordu terfi listelerini okuyordu. Kore birliğindekilerin listesini en öne almışlardı. Ve en başta da Tuğgeneral Kazıcı, Tümgeneralliğe!

Bora'nın boğazı kuruyuverdi. Öyle de keçelendi ki, pıtrak tarlasına döndü. Yutkunamıyordu. Boğulacaktı. Her şey olabilirdi artık, zira spiker ve onun okuduğu listeyi yazanlar ve de en yukarda bu listenin nasıl yazılacağı üstüne emir düzenler, General Kazıcı'dan sonra gelmesi gereken ve artık ilk basamak generalliğe yükselmeyi bekliyen Bora'yı atlamışlardı!

Kore'deki subaylardan yüzbaşılığa, yüzbaşılıktan binbaşılığa, binbaşılıktan yarbaylığa yükselenler vardı da, bir Bora'ya mı Albaylıktan yukarı yol yoktu? Olur iş değildi bu. Yani bu Albay, hiç değilse şu oynak muharebelerde Knuri'deki kadar kayıplar mı vermemişti? Kan mı dökmemişti? Şu tepelerde Türkün şanını, birer derece terfi edenler kadar da mı yükseltmemişti? Bu terfi edenlerin "orkestra şefi" kimdi yani? Yo, yoo, bu haksızlık, parti ayırımını savaş meydanına da sokarak, Albayın kazandığı madalyayı gölgeleme çabasından başka bir şey olamazdı! Ve buna dayanılamazdı. Nihayet, bu Albay bunca savaşlarda kendisi de kan dökmüştü. Hiç değilse, emeroid damarından kan dökmüştü! Ya Paşa, Knuri'den kaçarken bir burun kanamasından başka kaç damla kan kaybetmişti sanki?

Bora, artık radyoda okunan öteki isimleri duymuyor, çadırın açık yanından dışarıya, uzaklara, her birini birkaç kere alıp verdiği tepelere bakıyor, ve Ağustos olmasına rağmen, güvendiği bu tepelere âdeta kar yağıyordu.

Ne yapmalıydı? Albaylığı da omuzlarından sökerek bırakıp gitmeli mi, ateş hattına yanaşıp Memet gibi ölmenin nihayet bir kerecik olsun tadını tatmalı mı, yoksa tabancasını çekip alnı şakına sıkmalı mıydı? Nerdesin hey Bubi tuzağı, n'olur, bir de şu çadırın içinde patlasana. Yarıl hey Kore toprağı, yarıl da Bora girsin içine!

Bora'nın yüreğinden başına doğru bir ağrı talazı, sırtından alnına bir ter dalgası yürüdü. Burnunda, gözpınarlarından hemen su olup da aktı akacak bir sızı, bir sızı...

Başka çaresi yoktu. 156 muharebesinin "üstün" komutanı yenik düşmüştü. Oturduğu tabureden değil, işte bu yenikliğin derin çukurundan doğrularak kalktı. Sendelememek için, kaşlarını gerdi. General Kazıcı'yı askerce selamlıyarak, yüreğinin söyliyemediğini dudaklariyle söyledi:

"Tümgeneralliğinizi kutlarım, Paşam."

Radyo hâlâ okuyordu. Bir yüzbaşının adını daha okudular. Binbaşı oluyordu. Ama iki gün önce vurulmuştu.

Daha da süren bu oynak muharebelerle kesin sonuç alınamıyacağına, Tokyo'daki Başkomutanlığın çoktan aklı yatmıştı. Mac Arthur, bir yandan başını, bir yandan dizini dövüyor, onun vaktiyle Mançurya'ya dalma çılgınlığına yol vermiyen Amerikan politikacılarına da, Uzak Doğu'ya yayılma ve Kıta Çin'e saldırma tasarılarını, bu yolda Vaşington'la alıp verdiği tartışma mesajlarını sıcağı sıcağına Çinlilere ve Sovyetlere ulaştırdığından kuşkulandığı oynak İngiliz Dışişleri Bakanlığına da diş gıcırdatıyordu. Fakat, tarihsel gerçeği değiştirmek ne mümkün! Kendi toprak ve millet bütünlüğünü savunanın, bu toprağa çıkmış yabancı ordularla, –bu orduların önünde burcunu şaşırmış bir Birleşmiş Milletler bayrağı da olsa, ardında Amerikan bütçesi ve harp makinesi de olsa– yenilemiyeceğini Mac Arthur'un da ister istemez anlaması gecikmiyecekti. Fakat o bunu anlayıncaya kadar, daha nice kan akacak, her iki taraf toplam iki milyon kişi

kaybedecek, Kuzey Kore bine yakın sanayi tesisinden, 600 bin evden, 5 bin okuldan, bin hastane ve klinikten, 260 tiyatro, kütüphane ve okuma evinden olacak, ölüsü, yaralısı ve kaybolanı ile Türk kayıpları da 19 bini bulacaktı. Ve nihayet, 38. paralel üzerinde, Pinmanjon'da, Batılıların temsilcileri, barış görüşmelerini bir yıldan fazla sürüncemede bıraktıktan sonra, kırmızı çuhalı masada, titrek parmaklarla ağızlarına götürdükleri son purolarını önlerindeki kül tablalarına çaka çaka söndürerek, önbarışı imzalamak üzere kalemlerine el atmak zorunda kalacaklardı. Kore bu önbarışı "ya istiklal, ya ölüm" diye imzaladı. Amerikalılar ister istemez "Okey!" diye...

ANAMA SÖYLEYİN, ANAM AĞLASIN

Tokyo'da birikmiş dedikleri çuvallar dolusu mektuplar, bayramdan önce Seul'e geldi. "Bir ton mektup!" dediler.

Knuri'de kalanlara gelen mektupları da katarsak ve herkese birer mektup geldiğini kabul edersek, toplam beş bin mektup olsa bu, onar gramdan 50 kilo, haydi yirmişer gramdan yüz kilo eder. Bu yuvarlak hesap ne kadar doğruysa, mektuplar toplamının bir ton olduğu da o kadar doğruydu. Çünkü bunlar mektup değil, zarfları âdeta birer bohçacıktı. Tek sözle, bu çuvallardan ve mektuplardan tüm memleket çıktı. Çiçeğiyle, lavantasıyla, tütünüyle tüm memleket! Kimi zarflarda, birer çöp de olsa, kekik otu, yaban nanesi yaprağı, fesleğen, kiminde gül yaprağı, kiminde ucu yanık bir mendil, kiminde bir tütün yaprağı veya tek sigara... Zarfların içinde hâlâ mis kokusu, ve kâğıtlarda damla damla gözyaşı lekeleri... Mektup var, içinde karalıyazma. Mektup var, içinde bebe patiği. Mektup var, içinde bir başak, bir çiğnem sakız. Mektup var, içinde çil boncuk, nazarlık, muska...

Mektupların çoğu sahibini buluyordu. Her bölükte, sahibi çıkmıyan, sahipleri çoktan susmuş mektuplar da deste deste Tabur imamına veriliyordu, imam asker ölülerin adamıydı, adreslerini artık bilse bilse o bilirdi.

Hele subaylara gönderilen mektuplar! Kız Enstitülerinden öğrenciler becerikli elleriyle ipek mendillerin köşesine birer ayyıldız işleyip subaylara göndermişler. Başka mektuplar da vardı subaylara. Kimi kan kokuyor, kimi lanet okuyordu.

Bir mektup vardı. General Kazıcı açtı. Sonunda bir not: "Bir kopyası Albay Bora'ya gönderilmiştir."

Aynı mektubu Albay Bora da açtı. Sonunda bir not: "Birer kopyası bütün birlik subaylarına gönderilmiştir."

Subaylar açıyorlardı aynı mektupları. Altında yine öylece bir not: "Assubaylara da..."

Ve assubayların açtıkları mektuplarda, birer kopyanın erlere de gönderildiği notu!

Bu mektup kısacıktı. Şöyle deniyordu: "Kalkın ey ehli vatan diyerek sizi Kore'de sözümona vatan savunmaya gönderen Amerikalı, memlekette sizin kalktığınız yere oturdu! Sizler orada 185, 156, 431 ve daha bilmem ne rakımlı tepeleri zaptetmek için kan döker ve kan akıtırken, burda Kocatepe elden gidip gider. Kocatepe'mizin rakımını unuttuysanız, hatırlatırız: Metre ile de, yılı ile de 1922!"

Bora'ya bir başka mektup da vardı: "Albay," diyordu, "hüner, üniforma içinde asker olmak değil sadece, insan da olabilmek!"

Tugayda bir de paket açıldı, içinde kankırmızı bir bayrak. Bir de mektup: "Yurdun dört bucağındaki okullardan, yavru, yetişkin ve genç öğrencilerin kendi elleri ve kendi kanlariyle boyadıkları bu bayrak Kore birliğimize armağanımızdır!" deniyordu. Ve dahası vardı: "Siz de bize, zaptettiğiniz tepelerin birinden indirilmiş bir komünist bayrağı gönderin ki, bir gün yurtta sizleri karşılarken, o bayrağı ineceğiniz uçağın merdivenlerine serelim!"

"Şebi Yelda" radyosu, topçu telsiziyle bu haberi bütün birliklere duyurdu. Ama dilden dile çalışan radyonun Tugen kuşu şöyle konuşuyordu:

— Niçin? Yazık o bayrağı boyamak için akıttığınız çocuk kanlarına! Ne yaptınız? Gerçekten burunlarını mı kanattınız çocukların? Parmaklarından hastabakıcı çıt-çıtı ile kan mı aldınız?

— Biraz domates sıkmayı, bir tavuk kesmeyi, salhaneden bir tas öküz kanı istemeyi, hiç değilse bakkaldan biraz kök boyası almayı da mı akıl edemediniz?

— İş kanla bayrak boyamaya kaldıysa, bizim yalnız Knuri'de kaybettiğimiz kan, Kore ile Türkiye arasına yolkilimi olacak kadar uzun bir Amerikanbezi boyamaya yeter. Kore'de kaybettiğimiz tonlarca kana, artık çocuklarımızdan da bir damla katmak bile ayrı bir cinayettir!

— Dönüşümüzde, ineceğimiz uçağın merdivenine, ayağımızın altına komünist bayrağı sermeye gelince, sizler önce Atatürk'e ait anılar kitabını açın da okuyun. 9 Eylül'de İzmir'e giren Mustafa Kemal'in misafir kalacağı evin merdivenine bir Yunan bayrağı sererler. Ve Paşa'ya buyur derler. Mustafa Kemal bu işi yapanlara çivilercesine bakarak şöyle der: "Bu bayrak Yunan milletidir. Biz onun askerini Anadolu'ya çıkaranları yendik. Konstantin'i yendik. Trikopis'i yendik. Ama Yunan milletinin bayrağını değil. Kaldırın!"

Bizi yurdumuzdan kaldırıp vatan savunması diye Kore'ye gönderen Amerikalı, 9 Eylül İzmir'inin Kordon'unda, ve 1951 yılında, bayrağımızı yırtmıştır. Çocuk kanı ile bayrak boyıyanlar, size sesleniyoruz, aranızda şu bayrak yırtan Amerikalıyı kendi kanı ile boyıyacak er kişi yok mu?

Ve mektuplar içinde, Ankara Belediye Başkanlığından, Genelkurmay eliyle Tugay Komutanlığına bir bildiri:

"Belediye Meclisimizin.... gün ve.... sayılı kararıyle, Başkentte bir caddeye Knuri şehitlerimizden Yüzbaşı Aldoğan'ın adı verilmiştir."

"Şebi Yelda" radyosu bunu da sıcağı sıcağına yayıyor, cevabını da kulaklara fısıldıyordu:

— Biz bir sokağa adımızın verilmesini değil, memleketin herhangi bir kentinde, herhangi bir sokakta bir evimiz olmasını isterdik. Yâdelde ölümü düşünmeden yaşıyabileceğimiz bir evimiz... Aldoğan yüzbaşının bundan sonra Başkentte sokağı var, ama açtık hiçbir şehrin hiçbir sokağında evi yok! Kore'de düşen subaylarımızın, assubaylarımızın ve erlerimizin her birinin adı bir sokağa verilecek olsa, bütün şehirlerimizde Kore şehitliği olmadık sokak kalmaz!

Ve günün birinde, Tugay Karargâhında, Tokyo'dan gönderilen memleket postası açılınca, içinden bir de kutu çıktı.

Üzerinde, "Dikkat, kırılacak eşya!" yazılıydı. Doktor Kutlu, belki beklediği tıbbi aletlerdir, belki serumdur, aşıdır filan diye kutuyu herkesten önce kaptı. General ve öteki subaylar diğer mektuplara ve resmî belgelere dalmışken, Doktor kutuyu dikkatle açtı. İçinden siyah parşömen kâğıda sarılı bir şişe çıktı. Bir de mektup vardı. Zarfı hemen açtı. Okudukça, elindeki şişe titremeğe başladı. Sonra Kutlu hiçbir şey yokmuş gibi toparlandı ve yutkunarak sordu:

"Arkadaşlar, bir de şişe! Bilin bakalım, içinde ne var?"

General, daldığı mektuptan bir gözünü kaldırarak baktı:

"Memleket rakısıdır!" dedi.

"Hayır, bilemediniz, su var içinde ama, imam suyu değil!"

Baş imam atıldı öteden:

"Mevlût şerbeti olmasın, Süleymaniye'de Knuri şehitlerimiz için okunan mevlûttendir herhalde.

"Siz de bilemediniz hocam. Daha kıymetli bir su bu."

"İlaçtır canım, doktor yine işin matrağında..." dediler.

"Değil valla, kutsal bir su!"

"Rakıdır yahu, ondan daha kutsal su var mı?"

"Tövbe!" dedi imam. "Zemzem olmasın?"

"Ondan da daha kutsal, hocam..."

Ve Kutlu, onları daha fazla üzmeden, Ankara garında gül yaprağı dağıtan Cemiyet'in mektubunu okumaya başladı:

"Halk ozanlarımızın Kore üstüne yaktıkları Keskin Türküsü şöyle diyor:

Anama söyleyin, anam ağlasın,
Anamdan gayrisi yalan ağlasın!

Ve burdan ayrıldığınızdan beri, hele Knuri savaşından beri, yurtta analar ağlıyor. Bu gözyaşlarının dineceği de yok. Ankara Radyosunun önünde her gün yüzlerce ana. Yurdun dört bucağından, kentlerden-köylerden geliyor, saat 13'de Kore saatinde mikrofon başında oğullarına selam edip ağlamak istiyorlar.

Gönderdiğimiz şişe, işte bu yaslı analaın gözyaşlarından toplanmıştır. Kore'de gömülen subay, assubay ve er Memetlerin her birinin mezarına birer damla serpilmesini dileriz."

Uzunca bir susma oldu General alt dudağını ağızlayıp bir süre dişledi, kemirdi. Sonra sulu bir cık çekti:

"Beğenmedim," dedi. "Fanatizm kokuyor."

"Ben beğendim," dedi Kutlu. "Bayrak boyamaktan çok daha duyguluca, akıllıca ve insanca düşünülmüş. Hiç değilse, çocuk kanı kokmuyor, Paşam!"

İmam, subaylar hep yere bakıyorlardı. Kutlu şişeyi öptü, tekrar kutusuna koydu ve koltuğuna aldı.

"İzin verirseniz, ben Suvon'da mezar mezar dolaşarak bu dileği yerine getireyim," dedi.

Bu kutsal işi beraber yaptık.

Mezarların üzerine birer avuç pirinç serpen Çinliyi, Amerikalısı ve Avrupalısı kınamışlar: "Ölüleriniz kalkıp da o pirinci yiyecekler mi sanki!" Çinli de, "Ya sizinkiler?" demiş, "Kalkıp da, bıraktığınız çiçekleri koklıyacaklar mı?" Kutlu ile bizim yaptığımıza gelince, kınanacak yanımız yoktu. Ana gözyaşı damlatıyorduk mezarlara. Her damla, Memedi yıkayıp ak-pak edecekti. Her damla ile Kore toprağından özür dilemiş oluyor-

duk. Her damla, "Öldürmiyelim birbirimizi" diyordu, "insan elinden ölmiyelim de, ne pirinç serpelim mezarlara, ne çiçek, ne gözyaşı!"

Ve mektup vardı, içindeki şiirle bütün mektuplardan ağır basan bir mektup. Şair, "Yer bakır, gök demir deme Memet, sana düşman diye gösterilenler kardeşlerindir, onlara teslim ol!" diyor ve soruyordu:

Yedi deniz ardında kaldı Anadol
hane halkıyla beraber.
Onlar bu yıl veremedi vergiyi.
Öldü sarı öküz.
Dayıoğluna göründü gurbet.
Kimi öldürmeye gidiyorsun Ahmet?
Yedi deniz ardında kaldı Anadol
köy halkıyla beraber.
Onlar bu yıl toprak istedi Alibey çiftliğinden.
Döğüşüldü jandarmalarla.
Dursun vuruldu, yaralandı koca anan,
hapse düştü millet.
Kimi öldürmeye gidiyorsun Ahmet?
.....
Kore'de yağmur mu yağıyor?
Evini yıktığınız çocuk
anasının ölüsüne kapanarak
haykırıyor mu altında yağmurun?..

Bebek, Veli'nin kucağında ağlıyor da ağlıyordu. Yağmur da testiden boşanırcasına yağıyordu. Veli'nin göğsünde, iç cebiyle yüreği arasında bu şiirli mektup. Ve içinde, doğumunu Ayşe Gelinin müjdelediği Memet bebenin tüyünden bir yumacık. Yürüyor da yürüyor Veli...

Yüzbaşı istediği kadar mum beklesin artık. Veli Köyden çıkıp yolu tuttu. Yolu değil, kendisini bir daha bölüğe götürmiyecek olan yönü tuttu. Daha doğrusu, bilmediği, kendisini nereye çı-

karacağını kestiremediği yönsüz bir yürüyüştü bu. Böğründeki yara yerinden yüreğine doğru da bir sızı yürüyor, bir sızı da bacağına iniyordu. Veli epeyce aksıyordu. Suvon'daki hastanede Amerikan doktorları da ona "biraz aksarsın" demişlerdi. Yüzbaşı Kutlu da "ilerde aksamak da kalmaz" demişti.

"Ülen Veli," diyordu Veli. "Kal dediler sana daha hastanede, Acelen neydi bu kadar? Onmaya yüz tutmuş yaralarını kendi eliyle deşenleri de mi görmedin? Nasır mahanası ile ayak sürtenleri de mi görmedin? Kaba baldırına bir kurşun sıkıp da gelenleri de mi görmedin... Çok mu özlediydin bu tepelerde muharebeyi?"

Veli'nin tekrar cepheye dönüşünün üzerinden ancak birkaç gün geçmişti. Gerilerden 21'lik toplar Kuzey cephesinin gerilerini dövüyordu. Belli aralıklarla sürekli bir gümbürtü. 21'liğin her gümlemesi çadırdaki mumu bile söndürüyordu. Kibriti çakıp -yasaktı ya- sigara yakmak bile zordu. Gümbürtüler öylesine sarsıcı, sağır edici idi. Ama kulakları buna alışmış gibiydi. İstihkâmların, kazamatların içinde bölük arkadaşları günlerdir uykusuz kalmışlardı. Kimi tüfeği kucağında baya uyuyor, kimi şekerleme yapıyor, kimi sanki o topları hiç duymazmış gibi, yanında usul usul konuşana bile "gürültü etme ülen!" diye çıkışıyordu.

İşte böyle bir gecede Başçavuş siperlere çıkagelmişti. Yüzbaşı, en yakın köye gidip de mum arıyacak bir gönüllü istemiş. Ses çıkaran olmadı.

"Duymadınız mı, ulan!" diye bağırdı Başçavuş. "Bir gönüllü istiyor Yüzbaşı dedim, sağır mısınız?"

"Bu toplardan bir şey duyulmuyor ki..." diye mırıldandılar.

"Veli gitsin, taze geldi gerilerden, dermanı yerindedir."

Ve Veli gitmem demedi.

"Ağlama yavrı..." diyordu yalnız. "Bu top ateşinde duyulmasa da, sen gine ağlama ki, bi yol yordam arayalım."

Yol yordam demeden yürüyordu Veli. Yürüdükçe, yağmur sırtındaki kaputu daha da ağırlaştırıyor, tüfeği omzundan toprağa toprağa çekiyor, kemerindeki iki elbombası gülleleşiyordu. Ama evden çıkarken ne bulduysa sarıp sarmaladığı bebek de kaputun altında ısındıkça yumuşuyor, kıpırtısı yavaş yavaş azalıyordu.

Veli'nin aklında türlü ihtimaller çatışıyordu:

— Bizim ileri karakolların üstüne çıkarsam, olduğu gibi söylerim olup biteni. Aha cebimde bir çeyrek mum. Aha da bebek. Günahtır dedim, yazık masuma dedim, içimin acısından yolu yordamı da sapıttım... Öyle mi, hadi bölüğe! Başüstüne, bölüğe.

— Emerikelilerin üstüne çıkarsam... ağlama bebek... okeyden başka laf bilmem. Zencisine, Müslümanına çatarsam, korkmam. Lakin ötekilere çatarsak, ölümlerden ölüm beğen. Sus yavrı... Bana ne edeceklerini sen düşünme, emme senin anacığına kıyanlar, sana da hiç acımazlar, iyisi mi sus...

— Güney Korelilerin üstüne çıkarsak... Bakın, derim, sizin çocuğunuz mu bu, yoğusam Kuzeyden gelme mi? Ayırdedebilirseniz, karar sizin, ister alın, ister bırakın gidelim...

— Kuzeylilerin, Çinlilerin üstüne çıkarsak... Kardaşlarım, derim onlara, bu bebek sizin. Anladınız mı, derim. Öyle ya, ne siz Türkçe bilirsiniz, ne ben gomonosça. Lakin bi oturalım da adam gibi anlaşalım. Ben ne olup bittiğini size bicik bicik anlatırım. Emme ilkin, bizim bi Kelâ vardır, size esir düşmüş aylarca evvel, herhal teslim olmuştur ya, işte onu çağırın buraya hele, Kelâ'mız, beni yaralandığım zaman sırtında taşımış bir gahramandır, sizden iyi olmasın, benim meramımı bi o anlatır size anlatırsa...

Aylardan ne ayı, günlerden kaçıncısı ve hangisi olduğunu Veli de bilmiyordu. Nerde bulunduğunu da, ne yana ve ne yöne yürüdüğünü de bilmiyordu. Ama iyilerden iyi bir niyet vardı içinde: Bu Şebi Yelda'nın, bu en uzun gecenin sabahına kadar yürümek!

Yağmur, bereket versin inceliyordu. Artık buna çiselemek de denemezdi... Veli bağrındaki bebeği ısıtıyordu, bebek de gittikçe rahatlıyan solumasiyle Veli'nin bağrını...

Artık bir orman açığına çıkmışlardı. Veli durdu. Göğe baktı. Bulutların yırtıldığı bir yamadan yıldızlar görünüyordu. Açıl mübarek, açıl! Ey büyükayı, nerdesin, çık ortaya da seçil! Çoban Yıldızını bir görmesi bile yeterdi. Yazık ki daha görünürlerde yoktu. Yürümeli...

Solda bir tepe ağarıyordu. Başı dumanlı bir tepe. Doruğuna bulutlar yün ipliği çilesi gibi dolaşmış. Alıcı gözle bakarsan, dolaydaki bu ağaçlar çam. Her pürçeğin ucunda da damlalar pırıl pırıl.

Çam dalında bir kuş öttü. Pırr diye de uçarak Veli'nin önüsıra öteki ağaca doğru gitti. Guguk kuşu mudur, ebabil mi, ebabülbül mü, kimbilir. Veli o ağaca varınca kuş bir iki daha öttü, yine önüsıra uçtu gitti. Konduğu yere varınca Veli, kuş bir daha öttü. Veli durdu. Koynunda bebek kıpırdadı. Başını çıkarmak istiyen bir hali vardı... Kuşu mu duydun sen de yavrı? Yarım diliyle bebek de agucuk-gugucuk ötüşüne başlamasın mı? Kuş da bunu duydu besbelli, daha bir keyifle şakıdı. Ve yine uçtu ileri. Artık bir dönümbaşı yürüdüler mi, Veli duruyor, bebek bir agucukla kuşa sesleniyor, o da bir gugucukla, sanki "burdayım, gelin peşimsıra" diyordu.

Böyle böyle giderken, Veli kendini nihayet tan ağartısı içinde buldu. Şafak uç veriyordu. Bulutları hep soldaki dağlar çekmişti. Veli büyükayıyı artık aradıysa da bulamadı. Ama Çoban Yıldızı, kendi köyünün harman yerinden göründüğü gibi balkıyıp duruyordu.

"Hey Yarabbi!" diye geçirdi içinden. "İnsanoğlu nereye giderse gitsin, başının üstünde kendi köyünün göğünü de gezdiriyor."

Veli tan ağartısında, daldan dala o kuşu görebilmek için sabırsızlanırken, pirinç tarlalarına ne zaman çıktığının farkında

olmadı. Hangi yöne baksa, bir ilkyaz yeşilliği içindeydi. Yüzüne, koynundaki bebeğin şurup gözlerinin parıltısına kadar aydınlık sindiğini, bu aydınlığın okşadığını, dinçlik ve umut verdiğini, bir şeyler müjdelediğini hissediyordu.

"Vay anam, merhaba Kore'nin çakır gözlü sabahı! İnsan böyle sabahta çıksa çıksa çift sürmeğe çıkar. İlk evleği yastıklayınca, oooha der öküzlere, bir cıgara yakar... İnsan böyle sabahta çıksa çıksa, çifti çubuğu yoksa eğer, ava çıkar be, keklik avına..."

Uzaklardan silah sesleri geldi Veli'nin kulağına. Bunları duyar duymaz da, bebeği kollariyle daha da sararak, olduğu yere mıhlandı.

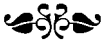
"Aman avcı, vurme beni! Avların en kötüsü insan avı... Böyle sabah tazeliğinde insan avına çıkanın da, taarruza kalkanın da anasını avradını... Böyle sabahta, böyle masum bebek, anasından ilk südü emecekti. Çocuğu memeden kesmek olur ama, çocuktan memeyi kesenin, bu masumun anasının memesini kesenin anasını avradını!" Veli artık öfkeyle yürüyordu.

"Bi agucuk daha çek bebeğim, benim gül yaprağım!" diyordu. "Nerdesin kuşum, nerdesin benim ebabülbülüm, sen de bi gugucuk çek de söyle ne yana yürüyelim?"

Veli, Kore'de bir köyden, bir kapıdan çıkıp yürümüştü. Tugen kuşu onu, koynunda Kore'nin pirinç tanesi gibi bir yavru ile beraber, bir başka köyde, bir başka kapıya kadar götürdü.

Veli iri elini yumruk ederek kapıyı güm güm dövmeğe başladı. Bu, Veli'nin aklından geçirdiği birkaç ihtimalden en iyisinin kapısıydı.

VE "ŞEBİ YELDA"NIN SABAHI

Güm güm kapı çalınıyordu.

Veli hacze gelenlere ne direnmeğe kararlıydı, ne de teslim olmaya. Çoluk-çocuk, avluda erik ağacının ardına dizilmişlerdi. En başta, damdan biraz önce çekip çıkardığı tosun. Veli, "Seçkin Birlik" nişanından kendisine de düşen rozeti kırmızı kordelasiyle tosunun boynuna geçirmişti. Rozet hayvanın san döşüne oturmuş. Solunda Ayşe Gelin. Kucağında Güllü kız. Saçının bir beliği kadının göğsünden sarkıyor. Ak şalvarının içinde dizlerinin titrediği belli. Ayakları çıplak... Onun solunda Memet. Sabah serinliğinde yanaklarının ayvatüyü diken diken. Ayaklarını biraz açarak dikilmiş. Gözleri kapının ardında...

Kapı güm güm çalınıyordu.

"Veliii!"

"Açmıyacağız," diye mırıldandı Veli. "Kırıp da girsinler!"

"Veli, aç kapıyı!"

"Kim o?"

"Öğretmen. Müjdem var. Aç hele!"

"Hacız müjdesi mi?"

"Onlar gittiler be! Telefon gelmiş karakoldan, sabaha karşı kaçtılar. Aç kapıyı diyorum. Gözünaydın!"

Veli kapıya doğru atıldı. Geceden dayakladığı merteğe olanca gücü ile yüklendi.

Dış kapıdan çangıl çungul giren Ali Dayı, koğuşun kapısını güm güm yumrukladı:

"Kalkın bakalım, Hilton mangası!"

"Şebi Yelda"yı henüz sabaha erdiren ve henüz ilk uykuya bile dalmamış olan gazeteciler, Ali Dayı bu kadar erkenden niye kaldırıyor diye sorgulu gözlerle baktılar.

"Hazır mısınız?" dedi Ali Dayı. "Ülen, daha traş da olmamışsınız!"

Solak gerindi.

"Şimdi oluruz Ali Dayı."

Gardiyan yapmacık bir öfkeyle bağırıverdi:

"Yalnız ikiniz değil, hepiniz hazırlayın bavullarınızı, davranın!"

"Allah Allah!" dedi Onbaşı. "Ne oluyoruz, hepimizi de mi sürüyorlar?"

Ali Dayı'nın yüzünde, kaktüs çiçek açar gibi bir gülücük belirdi:

"Yakındır. Hepinizi evlerinize süreceğiz!" Gazeteciler bakışıp kaldılar.

"Açın da radyoyu dinleyin hele," dedi Ali Dayı. "Gazatacı olacaksınız göya, dünyadan habarınız yok!"

Ak saçlı genç kadın, radyonun başından itilmiş gibi geri sıçradı ve hemen portalin iki kanadını da açarak Vehbi'nin yatağına koştu:

"Vehbi, Vehbi, uyan kuzum..."

Vehbi gözlerini açmadan, başını çevirdi. Boş ağzında bir şey geveler gibi yutkunarak mırıldandı: "Hımm..."

"Homurdanma hiç. Radyoya kulak ver. Bak neler diyor!"

"Ne diyor?"

Kadın onu kucaklayıp başının altına bir yastık daha koyarak, yine radyoya koştu. Sesi biraz daha açtı.

Alışılmış spikerlere hiç de benzemiyen kalın bir ses, tane tane okuyordu:

"...siyasi partiler çatışmasını çıkmazdan kurtarmak... memlekette bir iç harbi önlemek gayesiyle, ordu, 26-27 Mayıs gecesi hükümete el koymuştur! Ordu adına, Milli Birlik Komitesi, bu sabahtan itibaren..."

Geride, karyoladan, kadıncağızın kulağına hiç alışık olmadığı bir kıpırtı geldi. Bir de döndü ki, ne görsün! Yatağın kenarından cılız ayaklarını sarkıtan Vehbi, yere dayadığı bastonun sapına iki eliyle abanarak doğrulmaya çalışıyordu. Ve kadın yanına yetişinceye kadar o artık sağ ayağı üstüne basabilmişti. Solu ile bastona yüklenerek yavaş yavaş belini doğrulttukça, yüzündeki zorlanma kızartısı ve kırışıklık duruldu, yumuşadı. Ve Vehbi on yıllık aksaçlı nişanlısının hiç tanımadığı bir sesle haykırdı:

"Karıcığım! Kalkıyorum. Bastım... Basıyorum bir ayağımın üstüne!"

Ak-pak kadın, onu "kocam!" diye kucakladı.

Bu dakikalarda, Emekli General Kazıcı elini yüzünü kuruluyarak çalışma odasına giriyordu. Sabah namazına durmadan önce, ajansa bir kulak vermek için radyoyu açınca, daha ilk cümlede eli düğmeye yapışıp kaldı. Ne yapsındı şimdi? Karısını mı uyandırsın, pencereyi açıp dışarıyı mı dinlesin, giyinip de evden mi kaçsın, yoksa tuvalete koşup bir daha "çatlasın" mıydı?

"Canıcım!" diye bağırabildi. "Kalk, oldu olanlar!"

"Ne oldu ayol, nedir bu telaşın? Hem kıs biraz şu radyoyu..."

"Kulak versene, ihtilal var!"

Gözleri irileşiveren karısı birden aydı:

"Ee, şimdi?"

"Subaylar Bayar'ı Çankaya'da tevkif etmişler. Adnan'ı Eskişehir'de. Yarabbi..."

Karısı doğrulup, sabahlığının kuşağını sıktı. "Sana da gelirler mi diyorsun?"

"Bilir miyim? Ama niye gelsinler... Ben ne bakanım, ne de Tahkikat Komisyonu üyesi... Sadece Demokrat bir mebusum."

"Ya gelirlerse?"

"Canıcım, yangına körükle gitmesene!"

"E ne yapayım, sen söyle, itfaiyeyi mi çağırayım?"

"Sen hele şu şezlongu kaldır tavana..."

"Şunun düşündüğüne bak. Sana Haan Kaptanı hediye etmiş ayol, ne zararı var, dursun."

"Kaldır diyorum. Aklın o kadar erer senin! Kim hancı kim yolcu belli oluncaya kadar, varsın tavanda dursun..."

Karısı şezlongu katlamaya başladı.

"Hem şu köpeği de defet. Gözüm görmesin artık!"

Sinman Ri'nin armağanı, köşede, yattığı yerden, tek gözünü açmış, Paşa'ya bakıyordu. Paşa artık ayağından terliklerini atarak divana çıkmış, Menderes'in duvardaki imzalı portresini indiriyor, bir yandan da karısına soruyordu:

"Canıcım, bizde bir Atatürk portresi yok mu?"

Karısı taşı gediğine koyuverdi:

"Öyle ya. Atatürk diye parola verdikten sonra giremiyeceğiniz kapı yok!"

Ve yine bu dakikalarda Emekli Albay Bora, ellerini ardına bağlamış, bir kulağı bangır bangır konuşan radyoda, odanın orta yerinde dikiliyordu. Pijamalı olduğu halde, 156 veya 431 tepelerine taarruzları yönettiği saatlerdeki pozunu takınmıştı.

Milli Birlik Komitesinin 1 numaralı bildirisini dinledi, dinledi, sonra ardından çözdüğü ellerini oğuştura oğuştura dişlerinin arasından söylendi:

"Eee Kazıcı paşa, artık sorma sırası bizde. Göçtü şimdi dayanağın! Kim ak kim kara, Knuri'den kim kaçmış, kim kaçmamış,

bunu artık memlekete dönüşünde bir tek resmî kişinin karşılamadığı bu Albay Bora soracak size!"

Operatör Yarbay Kutlu, Haydarpaşa Hastanesinde sabah sabah bir ameliyatla uğraşıyordu. Nöbetçi doktorlardan biri, ameliyat salonunun ara kapısını trak diye açıp girdi. Kutlu'nun yanında-yönündeki asistanlardan ve hemşirelerden bir aralık bularak sokuldu. Ama, ameliyatlık hastanın, motor kapağının yarısı gibi açılmış göğsüne eğilmiş olan Kutlu başını bile çevirmedi. Nöbetçi doktor evvela onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Kutlu, lastik eldivenli ellerini dua ediyormuş gibi kaldırarak, belini doğrulttu. Bir kulağı nöbetçi doktorun dediklerinde, dinledi, dinledi. Beyaz önlüğü, takkesi ve ağzını burnunu örten maskenin dışında, Kutlu'nun görünür yeri sadece kartal burnunun köprüsü ile bal rengi gözleriydi. Bu gözler biraz irileşti, salonun ve İstanbul'un ve memleketin çok uzaklarında bir yerlere kaydı. Bu arada alnında irileşen ter damlalarını hemşirelerden birinin kar gibi bir mendille sildiğini bile farketmedi.

Nöbetçi doktor verdiği haberi şöyle tamamladı: "Son bildiriye göre, tutuklama, evleri araştırma ve temizlik operasyonu devam ediyormuş."

"Haydi çocuklar," dedi Kutlu, "biz de operasyonumuza devam edelim."

Yine hastanın açık göğsüne eğildiler. Çok geçmeden, Kutlu'nun gözleri ışıyıverdi: "Üç..." dedi.

Adamın göğsünden çektiği pensin ucundaki üçüncü kurşundu. Kore'den vücudunda yedi kurşunla dönmüştü bu adam. Kimini böğründe, kimini sırtında, kimini kasığında yıllarca taşıdı. Ama bu üçüncüsü, bu akciğere doğru yürüyen en tehlikelisiydi.

Kutlu'nun daha çoook temizlik işi vardı.

Dayakladığı merteği boşaltan Veli, kapıyı tam açmamıştı.. Öğretmen aralıktan güçlükle geçerek avluya girdi.

"Yahu Veli, bu ne hal?"

"Halimizi görüyon öğretmenim..."

"Yahu sen bir gecede saçını mı ağarttın nettin? Dün odada gördüğüm zaman seni, pek de ağarık saçın yoktu!"

Gerçekten Veli'nin başına bu en uzun gecede kırağı düşmüştü. Ayşe Gelin bile bunun şimdi farkına varıyordu.

Öğretmenin 27 Mayıs müjdesinden Veli hemen de bir şey anlıyamadı.

"Ne iştir bu 27 Mayıs dediğin, öğretmenim?" dedi.

"Devrim be Veli. Devirdiler hayınların hükümetini, subaylar işbaşına geldi!"

Veli bileğinin yukarısında esir damgası hâlâ silinmemiş elini ağarık başından geçirerek sordu:

"E, askerler işbaşına gelince, gine elalemin aklına uyup da Koreye-moreye gidilir mi ola?"

"Yoo, sanmam, bunlar öyle asker değil."

"Gardaş!" diye atıldı Ayşe Gelin. "Bizim tosunu neyi de almazlar mı dersin?"

"Almazlar."

Veli Güllü kızın başını okşarken:

"Öyleyse, birez de toprak verirlerse, eyi..." dedi.

Bu sırada Memet bir sevinç çığlığı bastı:

"Bubaa, eriğe bak, çiçek patlıyo!"

Gerçekten, Veli'nin dert açtığı bu uzun gecenin sabahında, artık erik çiçek açıyor, tomurcuklar âdeta pıtır pıtır çatlıyordu. O sabah bütün yaylada, bütün memlekette geciken ağaçlar da çiçeğe durmuştu. Balarıları da bütün ağaçlarda vınıl vınıl. Arının işi tatlı bir kuyumculuk, demişler. Çiçekten çiçeğe çapkınlığı da cabası...

Aralık, 1965

Kore Nire, 1950'li yılların Türkiye'sinden bir kesit sunuyor. Büyük umutlar vadederek iktidar olan Bayar-Menderes ekibinin ilk uygulamalarından biri de, sadık bir işbirlikçi olduğunu ispatlamak ve böylece NATO'ya girmek için Kore'ye asker göndermesi oldu. Türkiye, üç yıl (1950-53) süren Kore macerasında ölü, yaralı ve kayıp olarak 19 bin evladını kaybetti.

Fahri Erdinç bu romanda, Türkiye'nin katıldığı bu haksız savaşın acı sonuçlarını gösteriyor. Böylece, o zaman, Türkiye'den 15 bin kilometre uzakta, "komünist saldırısına karşı vatanı savunmaya gidiyoruz" diyenlerin maskesini düşürüyor, "köyde sıtmadan ölmektense, Kore'ye gidip Amerikalı hesabına harp ederek şehit düşmek yeğdir" demagojisiyle yığınların dinî duygularını sömürenlerin içyüzünü ortaya koyuyor.

"Bu romanıma, Bayar-Menderes yönetiminden, Yassıada gündemine alınmamış baş suçun hesabını soran bir rapor da denebilir." **Fahri Erdinç**

THG
0025417
BYA

20 TL. KDV DAHİL

ISBN: 978-605-4836-61-1

9 786054 836611

Yordam Kitap